
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

GÜRCÜ KADIN İŞ GÜCÜ GÖÇÜNÜN ANALİZİ: TÜRKİYE-ANKARA ÖRNEĞİ

Nino TARTARASHVİLİ

DOKTORA TEZİ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EYLÜL 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nino TARTARASHVİLİ

17/09/2021

GÜRCÜ KADIN İŞ GÜCÜ GÖÇÜNÜN ANALİZİ: TÜRKİYE-ANKARA ÖRNEĞİ

(Doktora Tezi)

Nino TARTARASHVİLİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Eylül 2021

ÖZET

Bu araştırma, Gürcistan'ın Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra yaşadığı yoksulluk ve göç gibi iki ciddi sorununu ele almaktadır. Bu konu, Sovyetler Birliği'nin dağılma sonrası yoksulluk oluşumu, Sovyetler Birliği'nde kadın figürü, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası yoksullukla mücadelede kadın, kadın göçü, geride kalan aileler, kadınların tarihsel rolü, göçmen kadının damgalanması, yoksullukla mücadele stratejisi, göçmen kadının kendine bakışı, günümüzün zorluklarının aile ve aile dinamikleri üzerindeki rolleri değiştirme açısından çalışılmıştır. Çalışmada günümüzdeki Gürcü kadın iş gücü göçündeki durum incelenmiştir ancak bu bağlamda geriye dönük olarak bakmak ve Gürcüleri yabancı ülkelere göç etmeye iten tarihsel arka planı vermek gerekmektedir. Araştırma kapsamında Ankara'da 70 Gürcü göçmen kadınla tanışılmış, görüşmeler yapılmış, söz konusu kişilerin koşulları incelenerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Geçim ve göç alanlarındaki son dönüşümleri göstermek ve göçün insanların yaşamları üzerindeki etkisini yoksulluk açısından ortaya çıkarmak için Gürcistan'daki göç süreçleri incelenmiştir.

Bilim Kodu : 113822
Anahtar Kelimeler : Kadın, göç, yoksulluk, geçim, para trasferi, aile, Sovyet, Gürcistan, bakıcı
Sayfa Adedi : 193
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşe CANATAN

ANALYSIS OF THE ECONOMIC AND SOCIAL ROLE OF GEORGIAN FEMALE LABOR MIGRATION: THE CASE OF TURKEY-ANKARA

(Ph. D. Thesis)

Nino TARTARASHVILI

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

September 2021

ABSTRACT

This research deals with two serious problems Georgia experienced after the collapse of the Soviet Union, namely poverty and immigration. In this thesis, the formation of poverty after the collapse of the Soviet Union, the figure of women in the Soviet Union, women's migration, women in the fight against poverty, the families left behind, the historical role of women, the stigma of immigrant women, the strategy of fighting poverty, the migrant woman's self-views, today's difficulties have been studied in terms of changing the roles on family and family dynamics. In the study, the current situation of Georgian female labor migration has been examined, but in this context, it is considered to be necessary to look back and give the historical background that pushed Georgians to migrate to foreign countries. Within the scope of the research, 70 Georgian immigrant women were met in Ankara, interviews were conducted, the conditions of the people in question were examined and comparisons were made. Migration processes in Georgia are examined to show the recent transformations in livelihood and to reveal the impact of migration on people's lives in terms of poverty.

Science Code : 113822
Key Words : Women, migration, poverty, livelihood, remittances, family, Soviet, Georgia, caregiver
Page Number : 193
Supervisor : Prof. Dr. Ayşe CANATAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmalarım sırasında birçok kişi bana destek oldu ama her şeyden önce danışmanım Ayşe Canatan'a en büyük minnettarlığımı ifade etmek isterim Bu tez, onun teşviki ve sürekli geri bildirimi olmadan gerçekleştirilemezdi. Her türlü zorlukta yanımdaydı ve bana hep destek oldu. İnceleme Komitesi üyelerime de teşekkür ederim. Aysel Günindi Ersöz'e; ilgisinden, vaktinden, tez organizasyonuma katılımından dolayı; Prof. Dr. Feryal Turan'a da yorumları ve bu çalışmanın gelişmesine verdiği katkıdan dolayı teşekkür ederim. Özelde ise Türkiye'deki hayatımı motive ettikleri ve kolaylaştırdıkları, yanımda oldukları için aileme, yeğenim Niko'ya, kız kardeşlerime ve Ülker'e teşekkür etmek istiyorum.

Bu tez üzerinde çalışmak hayatımın en zorlayıcı dönemlerindendi. Çocukluğumdan itibaren yaşıtım olan çocukların annesiz büyüdüğünü gördüm. Yabancı ülkede göçmen olmanın ne kadar zor olduğunu mütemadiyen duyuyordum. Lisans öğrencisiyken hocalarımdan biri sınıfta şöyle demişti: “Doksanlarda Gürcü kadınlar Gürcistan'ı kurtardı, onlar erkeklerden daha büyük kahramanlardı ve bunu kendilerini feda ederek yaptılar.”. Doktora çalışmalarıma başlayana kadar aklımda kalan bu cümle, belki de beni sosyolojide oldukça farklı bir alanda doktora yapmaya teşvik etti. Saha çalışmama başladığımda durumun beklediğimden daha zor olduğunu gördüm. Gürcü göçmen kadınların deneyimleri, maceraları, aşırı fedakârlıkları ve hayatta kalma stratejileri bunaltıcıydı. Her göçmenin hikâyesi farklı bir kahramanlık yoluydu. Onları dinlemek benim açımdan aşırı duygusal bir yüktü. Saha çalışmasına gitmek için büyük bir duygusal mücadele veriyordum. Ama yine beni kurtarıyor ve şöyle diyorlardı: “Merak etmeyin, biz anneleriniz gibi buradayız, istediğinizi sorabilirsiniz, buradayız ve size yardımcı olacaksa bildiğimiz ne varsa söyleriz”. Geçen yıllar ve onlar beni daha da güçlendirdi. Onları ve yaptıklarını gördükten sonra artık her şeyi yapabilirmişim gibi hissediyorum. Sovyet sonrası çöküşü, kaos içinde ülkelerini terk etmelerini, dilini ve kültürünü bilmedikleri bambaşka bir ülkeye gelmelerini hayal etmek beni yeniden yarattı ve hiçbir şeyden korkmayan biri hâline getirdi. Hayatlarının geri kalan kısmını geçirmeyi hayal ettikleri Gürcistan'da buluşmak ümidiyle, sonsuz teşekkürler. Farklı bir kıtada olmasına rağmen manevi desteğinden dolayı Carlos’a; üniversiteye başladığım ilk günden itibaren yanımda olan, zor günlerimde bana destek olan Zeynep Serap Tekten'e teşekkür ederim. Arkadaşım olduğu, beni anladığı ve yanımda olduğu için Ferit Tağızade'ye teşekkür ederim. Staj sürem boyunca beni her zaman destekleyen, özgüvenimi artıran ve Litvanya'da geçirdiğim güzel günler için arkadaşım David Andrade'ye teşekkür ederim. Teşekkürün son

kısmı yurt arkadaşlarıma. Yurt hayatım; hayata bakış açımı tamamen değiştiren, bana insanlarla nasıl ilişki kuracağımı, insanları tanımayı, hayatın ta kendisini öğreten yerdi. Bu nedenle, pandemi ve karantina sırasında bir arada oldukları, birbirlerine destek oldukları, kötü ya da iyi günleri paylaştıkları için tüm yurt arkadaşlarıma Sodaba, Janeta, Zehra, Cedlen ve Banu'ya özellikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
TEŞEKKÜR vi
İÇİNDEKİLER viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ xi
HARİTALARIN LİSTESİ xii
KISALTMALAR LİSTESİ xiii
1. GİRİŞ 1
2. GÖÇ KAVRAMI VE TEORİLERİ 15
2.1. Göç Teorileri 15
2.1.1. Sosyal Değişimin Analizi İçin Teoriler 26
2.1.1.1. Risk teorisi 26
2.1.1.2. Sosyal ağ teorisi 27
2.1.1.3. Aile sistemleri teorisi, sembolik etkileşimcilik ve aile gelişimi teorisi 28
2.2. Literatür Taraması 29
2.3. Kadın ve Göç, Göçün Kadınlaşması 33
2.3.1. Yoksulluk ve Göç İlişkisi 38
2.3.2. Küreselleşme Çağında Göç 43
2.4. Gürcü Toplumunda Kadın 46
2.4.1. Sovyet Döneminde Kadın 46
2.4.2. Geleneksel Ataerkil Toplumda Gürcü Kadın 52
2.4.3. Gürcü Kadınların Göç Deneyimleri 55
3. YÖNTEM 61
3.1. Saha Çalışmasının Organizasyonu 63

3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri 63
3.3. Veri Analizi 67
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 71
4.1. Gürcü Kadınlar ve Yoksullukla Mücadele 71
4.2. Neden Kadınlar? 73
4.3. İşçi mi? Müsait Kadın mı? 79
4.4. Ankara'daki Gürcü Kadın Göçmenlerin Profili 87
4.5. Ağlar 108
4.6. Aile ve Göç Çağında Aile Hayatı 112
4.6.1. Gürcü Anne Simgesi ve Ulusötesi Annelik 120
4.6.2. Tehlike Altındaki Babalık ve Erkeklik 128
4.7. Uzaktan Bakım 130
4.8. Göçmen Kadınların Aile İçindeki Rolü ve Statüsü 137
4.9. Para Transferi 138
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 155
5.1. Göçün Kadınlaşmasının Aileler Üzerindeki Ekonomik ve Sosyal Etkileri 166
5.2. Göçün Aileler Üzerindeki Sosyal Etkileri 167
5.3. Ekonomik Etkiler 169
5.4. Öneriler 172
KAYNAKLAR 183
EKLER 189
EK-1. Katılımcıların listesi 190
ÖZGEÇMİŞ 193

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 1.1. Gürcistan'da doğup yurt dışında yaşayan göçmen sayısı 5

Çizelge 2.1. Klasik göç teorileri 15

Çizelge 2.2. Sovyet sonrası Cumhuriyetlerde yoksulluğun toplumsal cinsiyet boyutları ... 43

Çizelge 3.1. Göçmen kadınların Türkiye'ye geldikleri bölgeler 63

Çizelge 3.2. Bölgeye göre kayıtlı ÜİYOK sayısı istatistikleri 65

Çizelge 3.3. Yaş 66

Çizelge 3.4. Meslek 66

Çizelge 3.5. İş 67

Çizelge 3.6. Yaş 68

Çizelge 3.7. Göçmenlerin deneyimlerinin yoğunluğu veya sıklığı 68

Çizelge 4.1. Ailedeki rol 71

Çizelge 4.2. Gelme nedeni 75

Çizelge 4.3. Cinsiyete göre işsizlik oranı, % 77

Çizelge 4.4. Suç türüne göre aile içi (kadın) şiddet (2013-2018) 78

Çizelge 4.5. Damgalama 79

Çizelge 4.6. Durumlar 88

Çizelge 4.7. Göç türü 101

Çizelge 4.8. Ağlar 109

Çizelge 4.9. Aile ilişkileri 112

Çizelge 4.10. Uluslararası annelik etkisi 124

Çizelge 4.11. Uzaktan bakım 131

Çizelge 4.12. Ailedeki rol 137

Çizelge 4.13. Para transferi 139

Çizelge 4.14. Para tranferleri nedenleri 140

Çizelge 5.1. Gürcü ailelerin refahları için işçi dövizlerini kullanma örüntüsü 156

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 2.1. 1935-2080'de yaş grubuna göre nüfusun oranı.....56

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita **Sayfa**

Harita 3.1. Gürcistan haritası 64

Harita 3.2. Gürcistan haritası 65

Harita 4.1. Büyük ülkeler tarafından gürcistan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi vakaları (2018) 104

KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BK	Birleşik Krallık
BMESIB	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü
BVIK	Bağımsız Veri İzleme Komitesi
DOA	Orta ve Doğu Avrupa
EKIBÖ	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
GSYİH	Gayri Safi Yurt içi Hasıla
IA	İşgücü Anketi
İK	İnsan Kaynakları
UGÖ	Uluslararası Göç Örgütü
USH	Ulusal Sağlık Hizmeti
USN	Ulusal Sigorta Numarası
UYA	Uluslararası Yolcu Anketi

1. GİRİŞ

Göç, insanlık tarihinin doğal bir parçasıdır. Siyasi sınırların ortaya çıktığı zamana kadar insanlar her zaman farklı coğrafyalarda hareket ediyordu. Hayvanlar için verimli alanlar bulunması için göçebe kabilelerin mevsimsel göçü gibi döngüsel olan hareketler her zaman vardı. Doğal afetlerden sonra insanların daha iyi bir yer aramak için harekete geçtikleri günümüzde de farklı türden göçler yaşandı. Bilim adamlarının tahminlerine göre küresel Odyssey'imizin başladığı yer dünyanın doğusu ve bu başlangıç yaklaşık 50.000 veya 60.000 yıl önce gerçekleşti. Arkeolojik, genetik veya dil bilimsel kanıtlara göre homosapiensin ilk olarak Afrika'da ortaya çıktığı, daha sonrasında ise Arap Yarımadası'na, Hindistan'a, Güneydoğu Asya'ya ve Avustralya'ya göç ettiğine inanılmaktadır. Kuzey Avrupa ve Orta Asya'ya göç, göç tarihinde Bering Boğazı üzerinden Kuzey ve Güney Amerika'ya uzanan geç bir adımdı(Phizacklea, 1983:21). Ayrıca göç, her zaman insanlık öyküsünün önemli bir parçası olmuş, her zaman yeni fırsatlar aramakla ilişkilendirilmiştir. Ulaşım bağlantılarının iyileştirilmesi göç etmeyi kolaylaştırdı, internetin yaygınlaşması yabancı ülkelerdeki daha iyi iş olanaklarına ve yaşam hakkındaki bilgilere erişimin kolay olmasını sağladı(Phizacklea, 1983: 12).

Göç Ansiklopedisi, "uluslararası emek göçü"nü insanların farklı amaçlarla farklı ülkelere hareketliliği olarak tanımlar. Göçün nedenleri ve amaçları arasında iş, aile birleşimi, eğitim veya sığınma talebinde bulunmak yer alabilir. İş gücü göçü genellikle hedef ülkelerdeki göç politikalarının kontrolü altındadır ve hedef ülkelerde hem ekonomik hem de sosyal açılardan belirli bir etkiye sahip olabilir. Kısa süreli istihdam arayan ve bir süre sonra kendi ülkelerine geri dönen göçmenler artan sayıdaki uluslararası işçi göçmeni nüfusunun önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Bean & Brown, 2012: 1). Göçmenlik aynı zamanda göçmenlerin özelliklerini ve görüşlerini de değiştirmektedir. Carlos Vargas-Silva'ya göre göç, sosyal varlığın her yönünü etkileyen bir olgudur ve kendi karmaşık dinamiklerini kurar. Göçmenlerin uyum süreçlerine odaklanan Silva, göçmenlerin kendilerini yeni bir sosyal ve kültürel ortamda bulmalarının ve yerlilerle etkileşimlerinin ardından kültürel veya sosyal farklılıklar nedeniyle yaşam tarzlarını paylaşmak istemeyebileceklerini belirtmektedir(Vargas-Silva, 2012: 122-123). Göç, değişen mekân ve çevrenin ötesinde çok yönlü ve dinamik bir eylemdir. Küresel bir olgudur. Farklı ülkeler arasında bir diyalog olarak da algılanabilir(Özden ve Schiff, 2006: X). Küreselleşmeye başlayan toplumsal dönüşüm eylemleri yirmi birinci yüzyıl göçünü anlamak için önemli bir bağlamdır. Küreselleşmeyi

somutlaştıran hareket ve ağlar farklı mekânsal düzeylerde belirli bölgesel, ulusal ve yerel biçimler almaktadır (Vargas-Silva, 2012: 19). Hareketlilik ve göç, "zamanımızın belirleyicileri"dir (Hardill, 2002: 133). Örneğin günümüzdeki göçlerin ekonomik terimlerinden "para transferi", ödemeler dengesini eski hâline getiren ve tasarrufu, yatırımı teşvik eden araçlar olarak değerlendirilmektedir. Ülkesine geri dönen göçmenlerin gelişmiş ülkelerden edindikleri fikir ve becerileri uygulama eğilimlerinden bahsedilebilir. Ülkesine geri dönen göçmenler çiftliklere yatırım yaparlar, işletmeler kurarlar ve kalkınmayı teşvik eden diğer girişimlerle ilgilenirler. Denge modeline göre uluslararası iş gücü göçü yavaş yavaş ekonomik büyümeye ve sosyal refaha yol açmaktadır (Wood, 1982: 300-301).

Castles ve Miller, dünyadaki göç akışlarını karşılaştırarak önümüzdeki 20 yıl içinde muhtemel ana rol oynayacak genel eğilimleri tahmin etmenin mümkün olduğunu varsaymaktadır:

1) İlk olarak göçün küreselleşmesi kaçınılmaz görünmektedir, gittikçe daha fazla ülkenin aynı anda göçten etkileneceği açıktır. Ayrıca göçmenlerin heterojenliği de artmaktadır. Göçmenler, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel, politik deneyimleri tetiklemektedirler. 2) Eğilim, göç sürecinin hızlanması ve açık bir şekilde artan göç sayısı yönündedir. Açıkça görülüyor ki bu niceliksel büyüme hükûmet politikalarının hem gerekliliğine hem de zorunluluğuna işaret etmektedir. 3) Göçün türleri farklılaşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin bazıları sadece bir tür göçe ev sahipliği yapmakla kalmayıp, aynı zamanda bunların geniş bir yelpazesi olan, örneğin, iş gücü göçü, mülteci veya daimi yerleşim gibi göçleri de yaşamaktadırlar. Göç eğilimleri ve çeşitliliği, belirli bir yer göç alanı haline geldiğinde o bölgede yoğunlaşmaktadır. Hükûmetler bu çeşitlendirme sürecini durdurma veya kontrol etme çabası göstermekte ve bu da uygun politikaların uygulanmasında büyük zorluklara neden olmaktadır. 4) Bir diğer eğilim göçün dişileşmesidir. Dünyanın her yerinde göç hareketliliğinde kadınların sayısı ve rolü artmaktadır ve kadın göçmen türleri ifade edilmektedir. Geçmiş yıllarda emek ve farklı göç türleri erkek egemenliğindeydi ve kadınlar esas olarak aile birleşimi amacıyla göç ediyorlardı. Buna göre 1960'lardan bu yana, kadın iş gücü göçü genel iş gücü göçünde ana rolü oynamaya başladı. Günümüzde kadın işçi varış yerleri de çeşitlidir. Bazı sabit varış yerleri vardır, bunlar İtalya'ya Cape Verde'ye, Tayland'tan Japonya'ya kadar çeşitlenmektedir. 5) Bir eğilim de artan siyasi göçmen sayısında görülmektedir. İç siyasi durum, güvenlik sorunları, uluslararası ilişkiler, gergin bölgesel ilişkiler göçün siyasallaşmasının ana faktörleridir (Castles ve Miller, 1998: 8-9).

Hedef ülkelerdeyken kabul ettikleri becerileri kullanarak kendi ülkelerindeki ilerlemeyi muhtemelen katalize edebilen 'geri dönen göçmenleri' tartışmak da önemlidir. “Dairesel göçmenler” anket sırasında geri dönen göçmenlere benzer ancak aynı zamanda farklıdırlar çünkü mevsimsel olarak gelip ayrılıp tekrar tekrar hareket ederek birkaç yılda bir göç ederler (Vargas-Silva, 2012: 212).Göçmenlerin gelişmiş ülkelere akın etmesi o ülkelerin aşırı göçün önüne engeller koymaya zorlamaktadır. Vize verilme süreci daha zor hale getirilmektedir. Bu katı kurallar karaborsanın gelişmesine sebep olarak sömürü ve mağduriyet için koşullar yaratmakta ve bu şartlar altında gönüllü insani yardım kuruluşları yasal veya yasadışı göçmenleri sömürü veya kaçakçılıktan kurtarmaya çalışmaktadırlar. Karaborsa ya da yeraltı piyasası, sınır ötesi kaçakçılığı, gizli mal taşımacılığı, işverenler ve göçmenler arasındaki iş sözleşmeleri, sahte belgeler ve vizeler, göçmenler ve ev sahibi ülkenin yasal sakinleri veya vatandaşları arasında düzenlenmiş evlilikler... İnsani yardım kuruluşları göçmenlere yardımcı olmakta, onlara danışma, sosyal hizmetler, barınma ve yasal kalma izninin nasıl alınacağı konusunda yasal tavsiye vermektedir (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino ve Taylor, 1993: 450-451).Gelişmekte olan ülkeler ise yasa dışı göçmenler üzerinden büyük miktarlarda ucuz, nitelikli veya niteliksiz iş gücü sağlarken bu göçmenlerin iş sahibi olmasını sağlamaktadır. Ancak ucuz iş gücü sağlarken göçmenleri savunmasız bir duruma sokmakta ve değersizleştirmektedir. Çoğunluğu düşük nitelikli iş gücü olan göçmenlerin büyük çoğunluğu emek üretim maliyetlerine bağlı kilit sektörlerde istihdam edildikleri için iş gücü maliyetlerini düşürmede rol oynamaktadırlar. Seçkin göçmenler olarak adlandırılan nitelikli işçi göçmenleri de nispeten ucuz bir iş gücü kaynağı oluşturmaktadır ve yasal vatandaş olan meslektaşlarından daha az kazanmaktadır. Sonuç olarak hedef ülke sadece iş gücü eksikliğini karşılamakla kalmaz aynı zamanda bu göçmenlerin çalışma maliyetlerine yatırım yapmayarak büyük faydalar sağlar. Kısacası göç, evden hedef ülkeye ucuz iş gücü ve sosyal yeniden üretim gibi iki boyutlu geçişi temsil eder(Vargas-Silva, 2012: 106). Siddiqui, zengin ülkelere göç etmenin gerektirdiği masraflara değinmektedir. Yoksul insanlar için ülke içinde göç etmek mümkün olmaktadır ancak daha yoksul kesimlerin uluslararası göçe daha az erişimi vardır. Kurumlar ve ajansların mutlak yoksulluk içinde olmayan insanlar için gereken tüm belgeleri düzenlemede çok miktarda para istediklerini vurgulamıştır. (Siddiqui, 2012: 28). Göç kendi başına birçok sosyal değişiklik için bir faktör olabilmektedir. Genç ve enerjik insanların mekân değiştirmesi, cinsiyet dengesizlikleri, ekonomik veya sosyal para transferleri bunların hepsi, yerel toplumdaki koşulları, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkıda bulunarak veya bu koşullara zarar vererek değiştirebilmektedir.

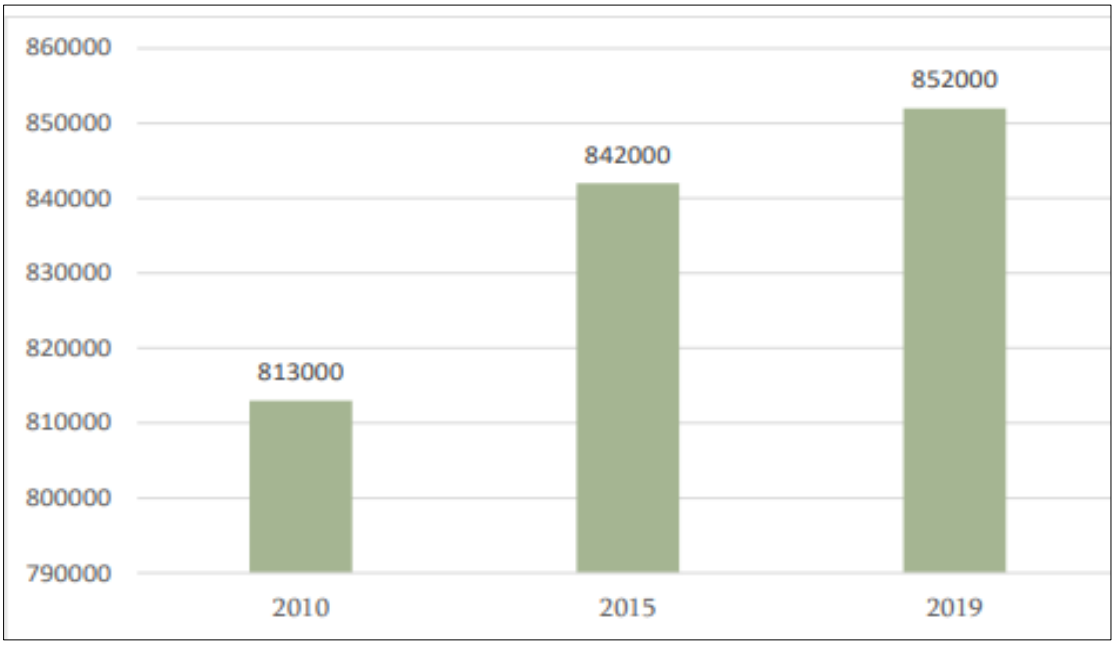
Araştırmanın gerekçesi

Çalışmanın yürütüldüğü 2019-2021 tarihleri, Türkiye'deki dovüz kuru krizinin ve yüksek enflasyonun yaşandığı yıllar olması açısından Gürcü kadınların deneyimlerinin farklılaştığı yıllardır. Öncesinde çoğunluğu dolarla iş sözleşmesi imzalayan bu kadınlar, krizle birlikte iş verenlerinin dolar üzerinden ödeme yapmak konusundaki isteksizlikleriyle karşılaşmıştır. Temel motivasyonları gelir kazanmak olan bu kadınların bu ekonomik değişimlerden etkilenmiş olması tezin işaret ettiği bir başka önemli noktadır. Türkiye'de dolar kurunun normal seviyelerde seyrettiği dönemlerde yapılmış olan araştırmalarda bahsedilen bu dinamiklerin etksinin görülmesi mümkün değildir. Bahsedilen dolar kuru ve enflasyon etkileri nedeniyle çalışmanın başladığı ve bittiği tarihler arasında bile bahsedilen Gürcü göçmen kadınların Türkiye'de kalma tercihlerinde değişim gözlenlenmiştir. Coğrafi yakınlık nedeniyle cazip bir göç noktası olarak görülen Türkiye, bahsedilen bu ekonomik etkenler nedeniyle Gürcü göçmen kadınların rağbet etmemeye başladığı bir ülke konumuna gelmektedir. Bu çalışma bahsedilen bu dinamikleri yakalamış olması itibarıyla önemlidir. Literatürde ekonomik olarak dezavantajlı bölgelerden daha avantajlı bolgelere doğru yönelen kadın göçünün bir etkisini anlatan "care drain"(Bakım tüketim) kavramı Türkiye'deki Gürcü kadınlar üzerinden yapılan araştırmalarda yeterince vurgulanmamıştır. Bu çalışma ise literatürdeki bu eksikliği dolduracak şekilde söz konusu kavrama işaret etmektedir. Literatürde Türkiye'de yapılan çalışılmamış bir diğer kavram ise "inkind remittances" (ayni gönderi) kavramıdır. Bu konu hakkındaki tüm literatür nakti gönderilere odaklanmıştır. Fakat Türkiye'nin Gürcistan'a olan coğrafi yakınlığı Gürcü göçmen kadınların kara yolu üzerinden ayni gönderiler yapmasını olanaklı kılmaktadır. Ev eşyaları, küçük ev aletleri, çarşaf, havlu, paket gıda ve kıyafetler kadınlar tarafından Gürcistan'a taşınmakta ya da gönderilmektedir. Bu gönderilerin ekonomik değerlerinin yanı sıra oradaki aileler için kullanım değeri Türkiye'deki Gürcü kadınların işaret ettikleri diğer çalışmalarda yer bulamamıştır. Tezin dikkat çektiği bir diğer önemli nokta göçmen kadınların geride bıraktıkları aileler ile yaşadıkları duygusal kopuşlardır. Çalışma, katılımcıların geride bıraktıkları aileleriyle duygusal yabancılaşma yaşadıklarını aktarmaktadır. Önceki çalışmalarda havalelerin geride bırakılan aileler açısından ekonomik değerine dikkat çekilmekte ancak bu ailelerin ve göçmen kadınların duygusal pozisyonlarına yeterince önem verilmemektedir. Bu çalışmayı Türkiye'deki diğer çalışmalardan farklı kılan özellik, çalışmanın yazarının Gürcü kadınların deneyimlerini herhangi bir tercüman olmadan dinleyebilmesidir. Kendisi de bir Gürcü kadın olan çalışmanın araştırmacısı, saha

dinamiklerine aşinadır. Kendisi farklı nedenlerle Türkiye'ye gelmiş olsa da araştırmanın katılımcılarının deneyim dünyası, post Sovyet Gürcistan'ında defalarca tanıklık ettiği bir dünyadır. Bunun katılımcılar tarafından da bilinmesi kendilerini daha rahat ifade etmelerine olanak sağlamıştır. Kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, "Biliyorsun ya!", "Sen de gördün.", "Sen de çektin." şeklindeki samimi ifadelerinde görülmektedir. Bu çalışmanın işaret ettiği ve literatürde yeterince tartışılmamış olan konu Gürcü kadın katılımcılar arasında tespit edilen "kız kardeşlik"tir. Kız kardeşlikten kasıt, aynı dertleri çektiklerine inandıkları kendileri gibi Türkiye'de çalışan kadınlar ile kurdukları dayanışma örüntüleridir. Gürcistan'da geride bıraktıkları aileleri ile bazı sıkıntılarını paylaşamadıklarını çünkü anlaşılmadıklarını belirten bu kadınlar, kendileri ile aynı sorunları yaşayan diğer Gürcü göçmen kadınlardan destek bulabilmektedirler. Bazen sadece anlatma ve anlaşılma ihtiyacı hisseden bu kadınlar, kentin bazı mekânlarında toplanarak (Güvenpark gibi) oluşturdukları bu ağlar sayesinde ihtiyaç duydukları iletişimi birbirleri ile kurmaktadır. Bu bağların bir tür "kız kardeşlik" yarattığını iddia eden bu çalışma, literatürde çok az dikkat çeken bir olguya değinmektedir.

Gürcistan'da doğup yurt dışında yaşayan göçmen sayısı 852.000'e yükselmiş olup, bunların %51'i kadınlar ve %49'u erkekler oluşturmaktadır(UN DESA, 2020) .

Çizelge 1.1. Gürcistan'da doğup yurt dışında yaşayan göçmen sayısı

Kaynak: (UN DESA, 2020)

Araştırmanın ana amaçları

Çalışmanın temel amacı ve özel amaçları aşağıdaki gibidir:

Ana amaç: Bu araştırma, göç ve yoksulluk arasındaki bağlantıları, Gürcü kadınların yoksulluğun azaltılmasındaki rolünü ve etkisini göstermeyi amaçlamaktadır. Araştırma aynı zamanda göçün kadınlaşmasına tarihsel bir perspektiften bakmayı amaçlamaktadır. Ulusötesi annelik, aile dinamikleri, yoksulluğunun geride kalan aileler üzerindeki etkileri, göçte zihinsel ve fiziksel sağlık, bakım süzülmesi, teknolojilerin aile üyeleri arasındaki yakınlığı sürdürmedeki rolünün incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırma aşağıdaki alt amaçlara odaklanmaktadır.

Amaç 1: Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra geçen on yıllar boyunca Gürcistan'da göçün kadınlaşmasındaki belirleyicileri ve sonuçları analiz etmek.

Amaç 2: Kadın göçünün hane halkının geçim kaynaklarının iyileştirilmesine katkıda bulunduğu farklı yolları ve bunun aileler için önde gelen geçim taktiklerinden biri olup olmadığını araştırmak. Uluslararası göçün hane halkının sosyo-ekonomik risklerini azaltıp azaltmadığını incelemek, hane halkının yurt dışına gönderilmesinden sonra meydana gelen değişiklikleri tartışmak.

Amaç 3: Kadın göçünün gözle görülür sonuçlarını netleştirilmesi. Göçün nüfus üzerinde gelişimsel etkilerinin olup olmadığının araştırılması. Göçmen dövizlerinin yatırım için mi yoksa sadece günlük tüketim için mi kullanıldığının incelenmesi.

Amaç 4: Sosyal dövizlerin, göçmenlerin yaşamlarının ve geride kalan aileler üzerindeki etkilerinin tartışılması. Araştırma, sosyal gönderimin davranışlarını ev sahibi ülkeye göre sınıflandırarak mevcut göçmenlere odaklanmaktadır.

Amaç 5: Türkiye'deki Gürcü kadın göçmenlerin göçmen profilinin sınıflandırılması, mesafenin aile yapısı, sosyal gönderiler üzerindeki etkisinin tartışılması.

Amaç 6: Göçmenlerin geride bıraktığı ailelerde aile ilişkisi ve bakım olgusunun araştırılması. Göçün göçmenlerin sağlık durumları üzerindeki olumsuz etkilerini, göçte teknolojinin rolünün incelenmesi.

Amaç 7: Göçmenlerin görüşlerinin, uluslararası göçün olumsuz etkilerinden kaçınmanın yollarının araştırılması ve Gürcistan'daki kadın göçünün olumlu sonuçlarının en üst düzeye çıkarmanın yollarının önerilmesi.

Araştırma soruları

Aşağıda, çalışmanın amaçlarına yönelik araştırma soruları yer almaktadır:

Sorular:

1. Göçün yoksulluğu azaltmada oynadığı roller nelerdir?
2. Göç göçmenleri nasıl etkiler?
3. Göçmenler geride kalan haneleri nasıl etkiler?
4. Göçmenlerin istihdam yeri yaratma üzerinde bir etkisi var mıdır?
5. Para transferi, küçük veya orta ölçekli işletmeler geliştirme kapasitesine sahip mi?
6. Yoksulluğu yenmek için işçi dövizleri ne kadar önemli?
7. Yoksullukla mücadelede manevi transferler ne kadar önemli?
8. Para transferleri yatırım ile tüketim arasında nasıl bölünüyor?
9. Uzun süreli göçün aile ilişkilerine etkileri nelerdir?
10. Göçün geride kalan çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?
11. Ailenin geçimini sağlayan kişinin rolü ailedeki statüleri nasıl etkiler?
12. Göçmenlerin üzüntüleri ve beklentileri nelerdir?
13. Göçmenlerin Türkiye'de varlıklarını iyileştirmek için neler önerilmektedir?

Çalışmanın tanıtımı ve arka planı

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Doğu ve Orta Avrupa'da (ECE) dönüşüm süreçleri başlamıştır. Siyasi anlamda ülkeler, tek partili bir rejimden çoğulcu ve demokratik bir siyasi sisteme ve serbest piyasa ekonomisine geçme uğraşındaydı. Bu dönüşümler görüntü itibarıyla gerçekleşmiş gibi görünse de eski Sovyetler Birliği ülkeleri ani değişikliklere hazır değildi ve bu değişikliklerin uygulanması tahmin edilenden daha uzun sürecekti. Sovyetler

Birliği'nin çöküşünün dünya üzerinde, özellikle de eski uydu uluslar üzerinde büyük etkileri oldu. Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan gibi bazı ülkeler petrol ve doğal gaz ihracatı ile ayakta kalabilirken Baltık ülkeleri, Batı'ya yönelmek için hızlı dönüşümler gerçekleştirerek kriz yönetiminde daha etkili oldular. Diğer bazı ülkeler ise özellikle Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan, Moldova ve Ukrayna hâlâ Rusya'daki iş gücü piyasasına bağımlı kalmışlardır(Dabrowski, 2016: 1). Ermenistan ile Azerbaycan arasindaki çatışma (1988-1994), Ermenistan'ı dünyanın en kötü ikinci ekonomisi hâline getirdi ve 1 milyon insanı çoğunlukla Rusya'ya göç etmeye zorladı(Badurashvili, 2013: 1). Gürcistan'a gelince; Rusya ile siyasi gerilim başlamadan önce Rusya, Gürcü erkek göçmenler için ana iş olanağı sağlayıcıydı ve Gürcistan çoğunlukla şarap, maden suyu ve tarım ürünleri ihraç eden Rusya ile ticaret ortağı olarak kalmıştı(Zarkua, 2019). Diğer Kafkas Cumhuriyetlerinden farklı olarak Gürcistan'ın Rusya ile siyasi ilişkileri giderek kötüleşti ve bu durum 2006'da Gürcü vatandaşlarına birkaç kez kısıtlı vize verilmesine ve binlerce Gürcü'nün sınır dışı edilmesine neden oldu. 2008 yılında Rusya ile Gürcistan arasında çıkan savaş, bu iki ülke arasındaki her türlü diplomatik ilişkinin ilerleyen yıllarda bitme seviyesine gelmesine yol açtı(IDMC,2018). Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan devletler artık Sovyet sistemindeki düzeni, istikrarı ve istikrarlı kurumları korumakla yükümlü değillerdi. İnsanlar dönüşüm sürecinde temel istikrarsızlıktan ve kurumların zayıflamasından etkilendiler. Şartların sürekli değişen yapısına, rejim karşıtı kolektif seferberliğe, farklı etnik gruplar arasındaki şiddete ve diğer politik ve sosyal zorluklara karşı tutumlarda ve davranışsal düzenlemelerde büyük bir değişiklik doğal olarak temel değişikliklerden sonra gelmektedir(Victoria & George, 1998: 2). En baştan başlarsak, Gürcistan 1991 yılında Sovyetler Birliği'nden ayrılarak bağımsızlığını kazandığında Güney Osetya'daki çatışmalar kızışmıştı. Bunu Abhazya'da Ağustos 1992'de başlayan ve Eylül 1993'e kadar devam eden çatışmalar izledi. Bu çatışmaların her ikisi de Rusya tarafından destekleniyordu. 2008'de, Gürcistan ve Rusya arasındaki bir süredir kötüleşen gergin durumun bir sonucu olarak Rusya ve Gürcistan arasında kısa ve yoğun bir savaş gerçekleşti. Rusya'nın, Tskhinvali bölgesini işgal etmesiyle savaş sona erdi ve Güney Osetya'dan Gürcistan'ın iç bölgelerine yerlerinden edilmiş çok sayıda mülteci geldi(Frederiksen & Gotfredsen, 2016: 74). Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya bölgeleri hâlen Rusya'nın işgali altında bulunmaktadır. 1990'lı yılların başında Güney Kafkasya ülkeleri Gürcistan ve Azerbaycan'da ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri bağlamında bu ülkeler kendilerini gerçek demokratik devletlerin kurucusu olarak görmektedirdu. Ancak erken demokratik hareketlerin özelliği olan milliyetçilik, başarılı kurumsallaşmaların önündeki en büyük engel

hâline geldi. Etnik ayrılıkçıları yenme girişimleri başarısız oldu. Buna ek olarak yolsuzluk ve ekonomik kriz gibi temel faktörler de olumsuz etki oluşturdu. Demokrasi ve devlet inşa etme girişimleri bu sebeplerden dolayı Gürcistan'da başarısız oldu. Bunları takip eden askerî darbe ile Başbakan görevden uzaklaştırıldı(Kovtiak, 2018: 109-110). Rejim değişiklikleri toplumlarda temel sorunlara neden olmaktadır. Toplumun büyük çoğunluğu kendilerini ekonomik olarak dezavantajlı gruplar olarak görmeye başlayabilmektedirler. Bazı toplumsal kesimler siyasetten dışlanabilir ve statü kaybedilebilirler. Bu değişiklikler kamuoyunun görüşlerini de derinden etkilemiştir. Geçtiğimiz yüzyıllar boyunca pek çok rejim değişikliği, komünist rejimden demokratik rejime geçişten daha acı verici olmamıştır(Ukraine & White, 2016: 113-114) Sovyetler Birliği'nin dağılması, Sovyet kimliğini yok etti ve yeni kimlik ve değerlerin kapısını açtı. Egemen ülkelerdeki yeni demokratikleşme süreçleri nedeniyle yeni bir iş kuran ya da aktif olarak siyasete katılan kadın tanımlaması ortaya çıktı. İlk bakışta bu yeni dünyada çeşitlilik, esneklik veya çok sayıda sosyal formda belirgin bir büyüme görüldü. Ancak Batı toplumlarında bunlar, kapitalizm, pazar küreselleşmesi ve tüketim toplumu gibi karmaşık faktörlerin bir sonucu olarak doğal bir süreç içinde gelişti. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde ulusal, etnik veya dinî gelenekler “Sovyet kimliği” kazanında eritildi. Sovyet sonrası durum “yapay simülasyon” sonrası olaylar olarak ele alınabilir. “Devlet baba” insanları terk ettiğinde güvensizlik ve korunmasızlık hissi, onları yeni hayatta kalma stratejileri aramaya itti(Zhurzhenko, 2001: 29-30) Sovyet sonrası güvensizlik ve ilgisizlik duygusu Ferdinand Tönnies'in düşündüğü “kayıp toplum” veya “harap olmuş toplum” temasıyla iyi bir şekilde eşleşmektedir. Anlaşılması gereken ilk konu, değişimden sonraki ilerlemenin düzgün, doğrusal bir yolda gerçekleşmediğidir, bunun yerine “kan, ter ve gözyaşları” yoluyla gerçekleştiğinin mecazi ifadesidir. Bireyler için de toplum için de büyük değişiklikler tahammül edilemez hâle gelebilmektedir. Bu değişim vatandaşlar düzeyinde, örneğin ilerleyen hastalıklara, erken yaşlanmaya, alkol ve uyuşturucu bağımlılıklarına ve ilerlemiş iş göremezliğe sebep olabilmektedir. Yapısal travmalar da kaçınılmaz hâle gelebilmektedir çünkü temeldeki değişiklikler sosyal organizasyonları; sosyal ağları, farklı dernekleri, resmî organizasyonları, tabakalaşma hiyerarşisini, sınıf bölünmesini de etkiler. Her alanda paternalizm, antielitizm ya da antientelektüalizm, oportünizm, çifte standartlar, sıradanlıkta kamuflaj, bir erdem olarak kabul edilebilmektedir. Bu özellikler, bazı yazarlar tarafından “Homo Sovieticus” olarak adlandırılan belirli bir zihinsel modelde kişileştirilmiştir. Homo Sovieticus aniden tamamen farklı bir kültürle, yeni demokratik veya kapitalist kurumlarla karşılaşmak durumunda kaldı. Pek azı Sovyet sonrası değişimlere ve bu meydan okumaya zihinsel olarak hazırdı. Yeni kültürel veya sosyal kodlar çoğu insana

garip, dayatılan ve kısıtlayıcı yapıda göründü.. Sovyet sonrası yeni dönem ve yeni dünya bazı temel ilkeler açısından Sovyet sistemi ve anlayışıyla çelişmekteydi; bu iki dönem arasındaki çelişkiler şöyle ifade edilebilir: "a) Kollektivizm ve bireysellik, b) Yoksulluk ve rekabette dayanışma, c) Eşitlikçilik vs meritokrat adalet, d) Sıradanlığa karşı göze çarpan başarıya karşı kamuflaj, e) Güvenlik ve risk, f) Kadere güvenme ve eyleyene vurgu, g) Sosyal desteğe karşı kendine güven, h) Suçlama başarısızlıkları sisteme karşı kişisel sorumluluk ve kendini suçlama, i) Pasifizm ve özel alana kaçma, kamusal alana katılım ve aktivizm, j) Görkemli geçmişin anıları üzerinde durmak, aktif olarak geleceği öngörmek ve inşa etmek". Sovyet dönemi sonrası toplumda oluşan belirsizliğin yarattığı beşeri hissiyata "güvensizlik sendromu" da deniyor. Çünkü yeni hayatın hayal ettikleri gibi olmadığını, demokrasinin bekledikleri gibi olmadığını, kurumlara saygının yok olduğunu ve güvensizlik geliştirdiğini öğrendiler. Geleceğin bulanık görüntüsünden endişe duymak ve gelecekle ilgili karamsarlık bu dönem insanlarının özellikleridir. Bu zor durumda insanlar zamanla geçmişe dair yas tutar hâle gelmiş ve bunu nostaljik hâle getirmişlerdir. Bunu çoğunlukla mevcut sosyo-ekonomik durumlarını geçmişle karşılaştırarak göstermektedirler. Buna ek olarak ifade özgürlüğüne ve artan siyasi fırsatlara rağmen insanlar politikaya daha az ilgi göstermişlerdir. Seçimlere katılım oranı zamanla ciddi anlamda düşüş göstermiştir. "Kollektif hafızanın travmaları" olarak açıklanan "post komünist mahrumiyet" ortaya çıktığında bu travmanın son belirtisi toplum nezdinde Sovyet geçmişinin yeniden değerlendirilmesi olmuştur(Alexander, Eyerman, Giesen, Smelser ve Sztompka, 2004: 156-181) O dönem "kara doksanlar" olarak anılmaktadır; devlet kontrolünün, gıda, elektrik, sosyal hizmetin olmadığı, sosyal parçalanma ve mutlak yoksulluğun ortaya çıktığı bir dönemdir. Gürcistan'da o dönemde mutlak yolsuzluk ve yüksek suç oranları belirleyici hâle gelmişti, devletin neredeyse suç çeteleri tarafından kontrol edildiği bir dönem yaşanmaktaydı.

Tezin yapısı ve bölümlerin ana hatları

Giriş bölümünde araştırmanın arka planı, gerekçesi ve amaçları ana hatlarıyla verilmekte, öncelikle Gürcistan tarihinin son otuz yılını kapsayan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki kısa tarihçe sunulmaktadır. Kadın göçünün gerekliliği, göçteki dönüşüm sonucu göç deneyimi ele alınmaktadır. Bu, daha fazla teorik düşüncenin gerekliliğini göstermekte ve bu acı verici sorunla ilgili gelecekteki ampirik eylemler için hedefler belirlenmektedir. Gürcü tarihindeki bu dönüşüm dönemi anlatıldıktan ve sonuçları tartışıldıktan sonra çalışmanın

gerekçesi okuyucu için netleşmektedir. Arka plan kısmında, Türkiye'deki Gürcü göçmenler ele alındığında literatürde ciddi bilgi boşluğu olan konular yer almaktadır. Yapılmış araştırmalar sonrasında hâlen bilgi boşluğu olan konular ve göçmenlerin günlük veya uzun vadeli sorunlarına dayanarak çalışmanın amacı ve hedefleri tasarlanmıştır. İlk bölüm, daha fazla araştırma odağını gerektirir ancak aynı zamanda araştırma hakkında yeni bilgiler önerir. İkinci bölüm teorik kısmı oluşturmaktadır. Literatür taraması bölümü, bu konuyla ilgili mevcut teorileri araştırır. Gürcü göçmen kadınların, onları Meksikalı ya da Filipinli göçmenler olarak sınıflandıran özel durumun Sovyet geçişinden kaynaklandığına dikkat çektikten sonra kadınların bir noktada özgürleştiğinde, Gürcü kadınların farklı arka planlarını tartışır ve neo-muhafazakârlıktan ya da akortçuluktan bahseder. Gürcü kadınlarını özverili bir anne, yaşamını çocuklarına ve ailesine feda eden bir anne olarak gören ulusal köklere dönüşünü anlatır. Aynı zamanda küreselleşme ve kadın göçü üzerine teorik tartışmaları da önerir. Bu konuyla ilgili teorik tartışmalar, Sovyetlerin çöküşünden sonraki göç gibi bağlamsallaştırılmış göç vakalarını kapsamaktan aciz olarak algılanır. Literatür taraması mevcut tüm literatürü analiz etmeye çalışmasa da ana teorilerin tartışılması bu tezin teorik hassasiyetini gösterir. Mevcut literatürdeki boşlukları ve mevcut teorik yaklaşımları tanımlar. Farklı anlayışları dâhil ettikten sonra araştırmayı doğru bir şekilde gerçekleştirmek için farklı teorileri birleştirmenin gerekliliğini görür ve temellendirilmiş teoriyi önermektedir.

Metodolojiye ayrılan bölüm kapsamında 70 kişiyle mülakat gerçekleştirilmiştir. Çalışmada neden nitel araştırma yönteminin kullanıldığı açıklanmıştır. Tüm göç geçmişleri üzerinden boylamsal bir içgörü sağlamaları, göçe neden olan bireysel faktörler ve çok boyutlu etkiler göstermeleri bunun temel nedenleri arasındadır. Araştırmada; insanların algılarını, anlamlarını, tanımlarını ve gerçekliği inşa etmelerine aşina olmanın iyi bir yolu olduğu için derinlemesine bir görüşme tekniği kullanıldı ve bu da başkalarını anlamak için kullanılan en güçlü yöntemlerden biri ile sonuçlandı. Ayrıca tez etik normlar hakkında bilgi verir ve tüm görüşmelerin, görüşülen katılımcıların izniyle telefonla ses kaydına alındığını ve bireysel göç geçmişleri, göç algıları ve deneyimleriyle ilgili standartlaştırılmış bir dizi temel soruyu kapsadığını belirtir. Her katılımcının anonimliği ve gizliliği sağlandı, görüşmeden önce her katılımcıdan sözlü onay alınmıştır. Saha çalışmasından toplanan nitel verilerin analizi ve tartışması sunuldu. Beşinci bölümde, göçün kadınlaşması ve bunun başlıca sebepleri tartışılmaktadır. Ana itici faktörler (ekonomik zorluklar, krediler, işsizlik vb.) ve çekici faktörler (çok gelişmiş ülkelerde yaşlanan toplum, zaman yetersizliği vb.) tartışılmaktadır.

Genel bir incelemeden sonra bu bölümde Türkiye'deki göçmenlere odaklanılmış, bu konuda mevcut literatür gözden geçirilmiş, ağlar, Türkiye'ye yakınlık, Gürcü kadınların Türkiye'ye göçünün düşük maliyetleri gibi farklı nedenler adlandırılmıştır. Bu bölüm ayrıca göçmen kadınların damgalanması ve etiketlenmesine ilişkin örnekleri de içermektedir. Sorunu geriye dönük olarak resmeder ve menşe toplum tarafından olumlu göç anlayışının gelişimini gösterir. Bu bölüm aile kültünü ve kadının Gürcü toplumundaki rolünü özetler. Göçmen kadınlar ve aile hayatı, altıncı bölümde analiz edilmektedir. Kadın göçünün olumsuz ya da olumlu yönleri bu bölümlerde ele alınmaktadır. Uzun süreli geçiş göçünün duygusal yabancılaşma, ilgisizlik, anneleri çocukları tarafından para kazandıran nesneler olarak görme gibi olumsuz etkileri ve bu sorunlarla baş etme ve dolayısıyla aileleri farklı şekillerde kurtarma stratejileri çalışmanın bu bölümünde sunulmaktadır. Ayrıca Gürcü annenin ikonik geleneksel imajını ve bu ikonu tehlikeye atan zorlukları tartışırken aynı zamanda bir lider ve ailenin ana geçimini sağlayan Gürcü babanın geleneksel figürüne de odaklanılmakta, geçim sağlayan figürlerin nasıl ikame edildiği anlatılmaktadır. Babadan anneye geçen rollerin; erkek otoritesini, liderlik rolünü ve geleneksel cinsiyet rolü bölünmesini nasıl sarstığını, tehdit ettiğini gösterir. Tezin bu kısmı geride bırakılan ebeveynlerin veya diğer aile üyelerinin de ilgilenilmesi gerektiği ancak fiziksel olarak hayatta kalmalarını sağlamak için yalnız bırakıldıkları “bakım kaybı” gibi bir başka acı verici konuyu tartışıyor. Büyük bölüm, bu konudaki literatürü rahatlatan bir teorik bölüme ayrılmıştır. Bölümün büyük bir kısmı katılımcıların deneyimlerine ayrılmıştır. Modern iletişim teknolojileri, ailelerine daha yakın olduklarını hissettiren tek telafi olarak gösterilir, göçün katılımcıların cinsiyetlendirilmiş yaşamları üzerindeki etkisini araştırır. Ayrıca tartışmalı yönler ve gerçek bakımın gerçekten telafi edilip edilmediği sorgulanmaktadır. Bölüm aynı zamanda kadın göçünün en temel nedenini tartışır ve göçmen dövizlerinin hane halkı ve ülke ekonomisindeki rolüne işaret eder. Bu bölüm, ister özgecil duygular, ister kişisel çıkar veya her ikisi tarafından motive edilmiş olsun para transferinin amaçlarını tartışır, para transferleriin hane halkının refahını farklı şekillerde etkilediğini vurgulamaktadır. Hanelerin ekonomik veya sosyal statüsünü iyileştirir, yaşam standartlarını iyileştirir, uzun süreli göç, daha istikrarlı bir işe yatırım yapmak için para biriktirmeyi bile mümkün kılmaktadır. Bu bölüm, olumlu etkisiyle birlikte aile üyelerinin bir işe başlamak konusunda isteksiz olmaları veya göçmen ailelerinin gözünde para kazanma makineleri hâline gelmesi gibi işçi dövizlerinin olumsuz etkilerini de göstermektedir. Doğrudan para transferleri dışında, para yerine maddi şeylerin gönderilmesinde kullanılan direktif olmayan para transferleriinin önemini de belirtmektedir.

Son bölümde ise bu çalışmanın sonuçlarına ve önerilerine yer verilmiştir. İlk olarak araştırma hedefleri listesine göre ana bulguların bir özeti sunulmaktadır. Ayrıca Sovyet çöküşünden sonra Gürcü kadın göçü gibi karmaşık olguları analiz etmek için gereken teorik katkılar geliştirilmiştir. Öneriler, Gürcü kadınların sorunları, genel olarak ve Gürcistan'da göçün feminizasyonunun örneklenmesinden sonra tasarlanmış ve sunulmuştur. Yabancı bir ülkede kadın göçmen olmanın zorluklarına ilişkin politika yapıcılara öneriler; tavsiyeler, ayrılmaya hazırlık, yabancı bir ülkede bulunma, para transferleri veya aile üyeleriyle ilişkilerden başlayarak göçün her aşaması ve her bir unsuruyla ilgilidir. Başlıca teorik katkı geleneksel göç teorilerine ve feminizm teorisine,Ulrich Beck'in Risk teorisine ve Aile teorilerine dayanmaktadır. Bu yol, muhafazakâr bir toplumda ikonlar ve yuva bekçileri olarak görülen tartışmalı Gürcü kadınlar fenomenini ve bu bağlamda bir toplumda problem çözücüler ve savaşçılar olarak analiz edilecek en uygun yol olarak risk toplumunu işaret etmektedir. Ek olarak metodolojik katkılar yayımlama girişimi de vardır. Bunlar arasında yaşam dünyası ile ilgili teknikler, öznellik ve durumsallık ve araştırmanın yenilikçiliği, büyük bagajlar için ana ulaşım ve göçmenler için kabul edilebilir fiyat olan Türkiye'den Gürcistan'a uzun bir otobüs yolculuğu gibi farklı türde gayriresmî ortamlar olarak kabul edilebilir. Sonuç kısmında özel politika varsayımları belirtilir ve daha fazla araştırma fikirleri sunulur.Tez, çalışmanın ana bulgularının ve sonuçlarının sunulduğu ve tartışıldığı bir sonuç bölümü ile sona ermektedir.

Göçün genel açıklaması, nedenleri ve mevcut eğilimleri ve dinamikleri göç araştırmacılarından yararlanarak sunulduktan sonra tezin bu bölümünde genel hedeflere yer verilmektedir. Ayrıca araştırmanın amaçlarını belirlemenin yanı sıra asıl amacın göç ve yoksulluk arasındaki bağlantıyı, yoksulluğun Gürcü kadınlarını ana vatanlarından uzaklaştıran bir itici faktör olarak ve olumlu ekonomik sonuçlarıyla birtakım olumsuz sosyal sonuçlara neden olduğunu göstermek olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Ulusötesi annelik, aile dinamikleri, anne yokluğunun geride kalan aileler üzerindeki etkileri, göçün zihinsel ve fiziksel sağlıkları, kendi ailelerinden ayrılan bakım, kendi ebeveynlerinin bakım eksikliğinden muzdarip olması gibi konulara değinilmektedir. Uzak ilişkilerdeki tartışmalı konulardan biri ve teknolojilerin rolü tartışılmaya çalışılır. Modern teknolojinin aile üyeleri arasındaki yakınlığı sürdürmede yeterince etkili olup olmadığı veya başka türde bir sahte ve yozlaştırıcı ilişkiye neden olup olmadığı sorusunu yanıtlamaya çalışır. Bu bölüm ayrıca çalışmanın arka planı hakkında uzun bir açıklama sunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, moral bozukluğu ve ülkede ekonomik ve sosyal kaosa neden olan devlet kurumlarının

yıkımına odaklanmatadır. “Demir perde”nin yıkılması, aynı zamanda sınırların açılmasına ve göçün kitlesel feminizasyonuna neden olmuştur. Sunulan bölüm ayrıca araştırma sorularını ve araştırmadaki her bir bölümün ana hatlarını açıklamaktadır.

Bu bölüm, Türkiye iş gücü piyasasındaki Gürcü göçmen kadın işçilerin araştırmasının bağlamını ortaya koymaktadır. Bulguların kendi bağlamlarına nasıl tepki verdiğini anlamak ve fenomeni daha geniş bir perspektife yerleştirmek için araştırma konusunun bağlamsallaştırılması gereklidir. Bu bölüm yalnızca araştırmanın arka planını sunmakla kalmamış aynı zamanda çalışmanın odak noktasının gelişimini de sağlamıştır. Gürcü göçünün tarihini, motive edici olayları, düşmanlık anlarını bilmeden, günümüz Gürcü göçü olgusunu kavramak imkânsız olurdu. Gürcistan'da aile üyeleri göçmen olan insan sayısı oldukça fazladır. Ayrıca Gürcistan'ın çoğu bölgesinde, aile üyelerinden en az biri göçmen olmayan bir aile bulmak neredeyse imkansızdır. Bölüm, Gürcistan'daki göç kültüründen ve genel olarak oldukça karmaşık ve açıklaması oldukça zor olan göçten bahseder. Bu göç kültürü dönüş ve çift dönüş göçünde de karşılık bulmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi göç açısından ekonomik ve sosyal dönüşümün etkileri çok önemlidir çünkü bunlar sadece 1990'daki düzensiz ve döngüsel göç akışını tetiklemedi. Bu son derece önemli tarihsel, sosyal ve kurumsal yönlerin ayrıntılı şekilde açıklanması ve tartışılması; kadın Gürcü göçmenlerin deneyimlerini algılamak açısından oldukça önemlidir.

2. GÖÇ KAVRAMI VE TEORİLERİ

2.1. Göç Teorileri

Göçle ilgili bilimsel araştırma sayısı son yıllarda bariz bir şekilde arttı. Yine de tüm göç sürecini tanımlayacak, kategorize edecek kapsamlı bir teori bulunmuyor. Göç teorilerinin temel sorusu şu: Göçün motivasyonları ve teşvikleri nelerdir?

Çizelge 2.1. Klasik göç teorileri

Teorik yaklaşım	Analiz Düzeyi	varsayımlar
Neoklasik (makro)	Ülke	Göç- ülkeler arasındaki işgücü piyasası boşluklarının bir sonucu
Neoklasik ekonomi (mikro)	Birey	rasyonel aktörler, bir maliyet-fayda hesaplaması nedeniyle göç etmeye karar verirler.
Yeni Ekonomik	Hane halkı	Bireysel göçmenler, haneden etkilenirler.
Çifte İşgücü Piyasası	Yapısal (İç)	Gelişmiş ülkelerin yapısal talepleri
Dünya sistemleri teorisi	Yapısal (Uluslararası)	Merkezden çevre kaynak ve nüfuz

Kaynak: (Haas,2021: 35)

Bahsedildiği gibi uluslararası göçün başlamasının nedenini tanımlamak için bir dizi teorik model önerilmiştir ve her biri nihayetinde aynı fenomeni açıklamaya çalışsa da kesinlikle farklı kavramlar, varsayımlar ve referans çerçeveleri kullanılırmıştır. Neoklasik ekonomi, ülkeler arasındaki gelir ve istihdam koşullarındaki farklılıklara ve ayrıca göç maliyetlerine odaklanır; temel olarak göçü gelir maksimizasyonu için bireysel bir karar olarak tasavvur eder. Bu arada, "yeni göç ekonomisi", yalnızca emek piyasalarında değil çeşitli piyasa türlerindeki koşulları varsayar. Göçü, aile gelirine yönelik riskleri azaltmak için uygulanan bir hane kararı olarak görmektedir. İkili iş gücü piyasası teorisi ve dünya sistemleri teorisi, bu tür mikro düzeydeki karar süreçlerini görmezden gelir, bunun yerine çok daha yüksek toplama seviyelerinde işleyen güçlere odaklanır. İkili iş gücü piyasası teorisi, göçü modern endüstriyel ekonomilerin yapısal talebine bağlarken dünya sistemleri teorisi, göçü ekonomik

küreselleşmenin ve ulusal sınırları aşan pazar nüfuzunun doğal bir sonucu olarak görmektedir(Massey vd., 1993:433).

Her türlü göçün tüm teorilerinin ana konusu basit bir sorudur: İnsanlar neden göç eder? Genellikle bu soruya üç farklı şekilde cevap verirler. Birincisi, "it-çek" süreçleri şeklindeki klasik iktisat teorisi. Çekme, mültecileri ve sığınmacıları menşe ülkelerin dışına iten siyasi güvensizlik veya çatışma ile ilgili olabilir. Bunun nedeni kültürel süreçler de olabilir. Aksine çekme faktörleri ekonomik güvenlik ve siyasi istikrar olabilir. İkincisi, farklı tipte Marksist ve neo Marksist modeller vardır. Bunların merkezinde çekirdek-çevre veya kuzey-güney ilişkileri vardır. Aktörler (potansiyel göçmenler) iş gücü orduları olarak algılanır ve dolayısıyla uluslararası iş bölümünün bir unsurunu temsil etmektedir. Sonuç olarak göçmen kabul eden ülkede "alt sınıf" olarak kabul edilir. Neo Marksist teorisyenler ırksallaştırılmış sınıf kavramının "ırk" ve etnik tabakalaşmsıyla ilgilenmektedir. Yani üçüncü ve sonuncusu göç süreçlerine "öznellikçi" yaklaşımlardır. Bunlar aktörlerin kendi karar verme süreçlerine ilişkin açıklamalarına açıklayıcı öncelik vermeleri bakımından aşırı ampirist bir konum talep etmektedir. Basitçe ifade etmek gerekirse göçmenlerin üzüntülerinin tartışılması yani göçü "dikkat etmeden açıklamanın" imkansız olduğu, diğer bir deyişle dünyayı aktörleri olmadan analiz etmenin imkansız olduğu bir taleptir(Archer ve diğerleri, 2007: 313-314) Masay'ye göre iş gücü göçünü açıklamak için üç yaklaşım vardır. Yaklaşımlardan biri göçün coğrafi olarak farklı iş gücü piyasalarında arz ve talep dengesini korumak için ücret oranlarını dikkate alan neoklasik makroekonomidir. Emek talebinin yüksek olduğu yerlerde işçileri maaşların düşük olduğu yerlerden çekmek için ücretler de artar. Muth emek göçünü araştırmak için eş zamanlı denklem modelini kullanan ilk kişidir, bu dengeyi korumak için emek göçmenlerinin göç yarattığı belirli yerlerde iş fırsatlarından daha fazla iş fırsatları yarattığını ifade etmiştir(Massey, 1986: 14-15).

Taoizm felsefesinde yin ve yang yani kadın ve erkek eşittir. Bu karşıt iki kuvvet dünyadaki tüm fenomenlerin temelidir. Bu nedenle genel Çin kültüründe erkeklik ve dişiliğin eşit derecede değerli olduğunu tahmin edebiliriz. Ama aynı zamanda Çin'de gerçek hayat tamamen farklıdır. Ailedeki görünür hiyerarşi ve babanın otoritesi açıktır (Pope, 1999: 22). İş gücü piyasasında cinsiyet ayrımı modellerinin feminist bir tanımı, ana ekonomik düşünce ve politikaya eşlik eden popüler bir neoklasik teoriyle karşılaştırılamaz. Neoklasik teorinin belirttiği gibi emekteki ayrımcılık ve cinsiyete dayalı ücret farklılıkları kadınların insan sermayesine yatırımla ilgili tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar daha az maaş

almakla suçlanır. Bu gerçek, onlara daha az güvenceli göründüğü için yüksek maaşlı işler yerine ev işlerini yapmayı tercih etmeleriyle açıklanır. Bu teoriye göre böyle devam ettiği sürece ücret farkı değişmeyecektir. Pek çok feminist eleştirmenin iddia ettiği gibi bu model aile veya iş gücü piyasasındaki eşitsiz iş bölümünü tanımlamamaktadır. Onlara göre bu baskın model aynı zamanda cinsiyeti ekonomik süreçlerin temeli olarak göremez ancak onu pazarın dışında bir şey olarak görmektedir(Disch & Hawkesworth, 2018: 194). Göçle ilgili daha önceki yaklaşımlarda da bahsettiğimiz gibi göçmenler neoklasik teoride veya yapısalcı yaklaşımlarda kabul edildiği gibi hareketliliklerini düzenleyen politik-ekonomik yapılar olarak algılanmamaktaydı. Yapısal göç çalışmasında insan merkezi bir figür olsa da bu yaklaşımda bile temsilci olarak görülemez. Aksine feminist araştırmacılar bireyin, göçü doğru bir şekilde araştırmak için en önemli başlangıç noktası olduğunu iddia etmişlerdir(Hondagneu-Sotelo, 1994: 495). Bir kadının, evin dışında meşgul olduğunda ve yüksek maaşlı bir işi olduğunda pazarlık gücü de artmaktadır. Ancak bu konudaki popüler söylemin aksine feministler, kadınların resmî iş gücü piyasasına katılımının sonucunun karmaşık ve bağlamsal olduğunu savunmaktadır. Araştırmalar, kadınların ev içi sorumluluklarının onları takip etmelerine ve işte daha yüksek pozisyonlar almalarına engel olabileceğini göstermektedir. Ancak kadınların normal pazarlarda çalışmasının gerçekten işe yaradığı ve daha fazla özgüven hissettirdiği durumlar vardır. Hane halkı yapısı, doğurganlığı kontrol eden cinsiyet ideolojileri, kadınların iş gücü piyasası deneyimlerini belirleyen temel faktörlerdir. Ayrıca kadın işçilerin ücretli işlerinde veya üreme rollerinde sömürülmesinin yoğunluğu da söz konusudur. Bir başka temel feminist katkı da cinsiyetin ırklar, sınıflar, milliyetler, cinsellik ve diğer farklılıklar ile kesiştiğinde nasıl zorla uygulandığını, gerçekleştirildiğini ve kayıt dışı çalışma ortamlarını yeniden şekillendirdiğini analiz etmektir(Disch & Hawkesworth, 2018: 196–197). Bu nedenle feministler resmî iş yerlerinin toplumsal cinsiyet için üretken olduğuna inanırlar.

Chris Beasley, “Feminizm zahmetli bir terimdir” diye belirtmektedir. Feminizmi açıklamak karmaşık ve “tartışmalı” çünkü onun hakkında farklı fikirler ve bakış açıları mevcutdur. Feminizm bu farklılıkları kucaklamak için kullanılacak en uygun terimdir. Örneğin liberal, sosyalist, radikal, psikanalitik, postmodern feminizm. Judith Lorber, feminizmi üç ana alana ayırmaktadır; cinsiyet reformu, cinsiyete karşı direniş eylemi ve cinsiyet isyankârlığı. Bu versiyonların ardından Michelle Paludi, söz konusu kavramların özel boyutlarını araştırmaktadır. Toplumsal cinsiyet reformu feminizmi, aralarındaki farklı özellikler yerine kadın ve erkekler arasındaki benzer özelliklere odaklanmaktadır. Cinsiyete dirençli

feminizm yasal olarak korunan kadın haklarının cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıramayacağını savunmaktadır. Erkek hegemonyası sosyal ilişkilerde çok doğal olarak gelişmiştir. Cinsiyete dirençli feminizm ister bilişsel ister duygusal ve sosyal olsun, kadın ve erkek arasındaki farkı vurgular ve kadınları kadın odaklı kurumlar veya topluluklar yaratmaya ve bunlara dahil olmaya iter. Cinsiyet isyanı feministleri; eşitsizlikleri cinsiyet, ırk, etnisite, sosyal sınıf ve cinsel yönelim üzerinden farklı şekilde açıklar. Toplumsal cinsiyetin izole olmadığını, toplumda yerleşik olan ve farklı eylemlerle ifade edilen ırk, sınıf gibi diğer farklı kimliklerle iç içe olduğunu iddia ederler(Bonifacio, 2012: 4). Daha erken aşamalarda feminizm bireylerden çok cinsiyete odaklanmaktadır. Yeni ülkeye adaptasyon süresi, ana vatanla temas ve olası geri dönüş gibi göç süreçlerinin altında yatan ana düzenleyici faktör olarak toplumsal cinsiyet tartışıldı. En önemlisi cinsiyet kromozomal yapıların biyolojik bir sonucu olarak açıklanırken toplumsal cinsiyetin sosyal olarak inşa edildiği yaklaşımıdır. Feminist teoriye göre cinsiyet, toplum kültürü tarafından cinsiyete göre inşa edilen bir dizi kimlik, davranış ve güç ilişkileri olarak algılanır. Bu, cinsiyet içeriğinin idealleri, beklentileri ve davranışları oluşturduğu veya erkeklik ve kadınlık düzeylerinin toplumlar arasında değiştiği anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet katı bir olgu değildir, aynı zamanda değişir ve bu toplumsal olarak inşa edildiği ve zaman içinde yeniden yapılandırılabileceği anlamına gelmektedir. Feminist toplumsal cinsiyet anlayışı iki soruyu gündeme getirdi. İlki, ataerkillik veya erkeklerin kadınları yönetmek için kullandıkları güç, tahakküm ve kontrol hiyerarşileri ile ilgilidir. Ataerkillik kadınların göç etme yeteneklerini bu göçün kararını ve son varış noktasını nasıl etkiler? İkinci soru farklı cinsiyetlere odaklanır. Göç, ilişkileri nasıl etkiler? Ataerkillik göçten sonra değişir mi? Erkekler ve kadınlar arasındaki karar verme sürecine de değinilir(Gabaccia, 2016: 8). Catherine MacKinnon'un dediği gibi feminizm her şeyi yeniden düşünmeyi ve değerlendirmeyi gerektirir. Feminist teorideki en önemli nokta cinsiyetin erkek odaklı epistemolojiyi değiştirmek ve kamusal söylemde kadınların çıkarlarını tanımak için bir araç olarak kullanılmasıdır. Erkek gücünün yerleşik yapılarını yeniden değerlendiren feminizm aileye, ilişkilerine ve yapısına geri dönüyor, kamusal ve özel alandaki ilişkileri yeniden gözden geçiriyor. Feminizm tarihsel olarak inşa edilmiş cinsel rolleri eleştirir ve bunun sosyal olarak nasıl inşa edildiğini normal ve doğal olmadığını kanıtlamaktadır. Catherine MacKinnon, feminizmin her şeyi yeniden değerlendirdiğini iddia etmektedir. Erkek gücünün istikrarlı yapısını eleştiren feminizm, aileyi ve yapısını yeniden değerlendiriyor ve kabul edilen cinsel rollerin genellikle sosyal olarak inşa edildiğini, normatif ve doğal hiçbir ilgisi olmadığını kanıtlamaktadır. Eşitlik kavramlarını ve bunun çeşitlilikle ayrılmaz

bağlantısını düşündürmektedir. Feminizm, bunu uygulayarak cinsiyetin iktidar ve farklılığın yeniden değerlendirilmesini sağladığı için tarafsızlığın ve tarafsızlığın yararına meydan okur hatta bazı feministler devletin laikliği fikrini yeniden değerlendirmektedir. Küresel toplumda bir arada yaşayabilecek farklı dinler için barınma yeri bulmayı isterler(Dunne, 2013: 17).

Feminist teorisyenler kimlik oluşturmanın cinsiyet politikasına ve kimlik ile göç ve yer üretimi arasındaki çok yönlü ilişkiye odaklanmaktadır. Feministler, sosyal olarak karmaşık göç sürecini yalnızca cinsiyetlendirilmiş süreçlerin bir sonucu olarak değil daha geniş siyasi ve ekonomik süreçler olarak görmektedir. (Hondagneu-Sotelo, 1994: 495). Feminist göç bilimcileri, erkeklerin ekonomik göçünün açıklamasının kadınlarla örtüşmediğini iddia etmektedir. Neoklasik ekonomik ve Marksist politik-ekonomik göç teorileri feminist akademisyenler tarafından acımasızca eleştirilmiş ve gözden geçirilmiştir. Çünkü onlara göre bu teoriler göçmenleri mevcut toplumsal bağlamlara göre hareket eden rasyonel aktörler olarak görmektedir ve cinsiyetlendirilmiş güç ilişkilerini görmezden geliyorlardı. Ayrıca yeni göç ekonomisi teorisi hane halkını analizin merkezinde algılar, aile üyelerini ahlaki ekonomiyi eşit olarak paylaşan diğer üyelerin ortak çıkarlarına göre rasyonel olarak hareket eden özdeş nesneler olarak tartışmaktadır(Coles ve diğerleri, 2015: 754). Feminist göç araştırması göçü beden, aile, ulus, politik sosyo-ekonomik bağlam vb. dahil olmak üzere karmaşık bir şekilde incelemektedir. Örneğin neoklasik kuramcılar ulusal ekonomik koşulları insanları göçe iten ana faktörler olarak görmektedir. Onların karşısında feministler görevi daha karmaşık bir şekilde üstlenirler ve ulus ve göç hakkında ekstra sorular sorarlar, kilit soru şudur: "Kimin ulusu?" Neoklasik ve yapısalcı yaklaşımların göçü bağlantısız faktörler zinciri olarak gördüğünü düşünürler. Göç ekonomik veya jeopolitik faktörlerin ortaya çıkışına ve zamanlamasına karar verdiğinde bir fenomen olarak tartışılmaktadır. Örneğin bu yaklaşımlar göçün şekillendirilmesi ve ortaya çıkmasında özel(Ev) işlerinin daha az önemli olduğu varsayıldığından göçmenlik gereklerini yaratan çocuk bakımı veya ev idaresi işçiliğine gereken önemi vermemektedir. Bunun aksine feminist teorisyenler daha geniş politik ve ekonomik süreçlerle bireysel göçmenlerin yaşamlarına odaklanmaktadır. Eleonore Kofman, kadın göçünün çok boyutlu ve karmaşık bir fenomen olduğunu, hem gönderen hem de alan ülkeleri kapsadığını, birden çok kadın göçünün emek, aile ve göç politikalarıyla iç içe olduğunu belirtmektedir. Pierrette Hondagneu Sotelo, göç araştırmalarındaki sağlıklı cinsiyet durumuna rağmen akademik araştırma tartışmasında göç ve feminizmin nadiren birlikte tartışıldığını belirtmektedir, göçmen kadınların da hakları henüz feminist örgütlerin önceliği değildi(Aktaran:Hondagneu-Sotelo, 1994: 4). Toplumsal

cinsiyet ve göç araştırması yerleşim, bütünleşme sorunları, vatandaşlık, aidiyet duygusu, aile ve aile dinamikleri, kimlikler, sağlık ve refah, ekonomik durum ve kalkınma gibi çok fazla konuyu içermektedir.

Birçok feminist araştırmacı, cinsiyet eşitliğinin genellikle kültürel farklılıklarla çatıştığını keşfeder. Uluslararası göç hakkında konuştuğumuzda cinsiyet eşitliği ile kültürel farklılıklar arasındaki çelişki görülebilir. Batılı feministler, kültürel değerleri korumaktan ödün vererek ve çok fazla düşünmeden göç eden birçok kadının Batı'daki fırsatları kullandığını belirtmektedir(Dunne, 2013: 19).Feminist analizin özü bakımın kadınların işi olarak algılanması ve toplum için çok önemli olmasına rağmen değersiz olsa bile yetersiz bir şekilde telafi edilmesidir. Kadınlar tüm zamanlarını bakıma adadıklarında eğitimden uzak durmakta, daha iyi bir iş bulamamakta ve kadınların siyasete katılımı engellenmektedir(Browne ve Braun, 2008: 5). Batı feminizminin dünya kadınlarının sorunlarını algılamada işe yaramadığını anlayan Dunne, "çok merkezli feminizm" fikrini dünya kadınları arasındaki farklılıkları araştırmak ve dolayısıyla sorgulamak için gerekli olan tüm analitik araçları öneren kavramsal bir çerçeve olarak ifade etmektedir. Kültür karşısındaki cinsiyet ikilemi, çok merkezli feminizm yerellikten bağımsız olarak farklı kültürlerden kadınları anlamanın bir yolu olarak önerilmektedir. Daha doğrusu çok merkezli feminizm kadınların yerelliğine, hiyerarşisine ve içinde yaşadıkları diğer kültürel özelliklere aşina olması için bir ortamı şekillendiren ayarlanabilir bir teorik araçlar ve gerekli eylemlerin farklı stratejileridir. Batılı feministler, kadın haklarının insan hakları olduğunu iddia ettikleri etnik kimliği reddediyorlar. Batı feminizmi, kendisini kültürel olarak farklı bir model olarak değil evrensel bir model olarak temsil etmekle suçlanıyor. Batı feminizmi, muhalif cinsiyet inşasına odaklanmayı bırakıp aynı zamanda kadınların kültürel baskıdan kurtuluşunu ve kültürel baskıyı desteklemelidir. Bu nedenle tek bir tür feminizm olmamalı. Kavramsal çerçeve olarak kadınların kültürel çeşitliliğini belirleyebilecek ve bu nedenle de toplumsal cinsiyet ayrımını kültüre karşı tartışabilecek "çok merkezli feminizm" olmalıdır. Çok merkezli feminizm, hem ataerkil kültürden muzdarip kadınları hem de geçiş hâlindeki kadınları yani göçmen kadınları anlamamızı sağlar(Dunne, 2013: 22-24). Anneliği kadınların hayatında tamamen zararlı bir olay olarak gören hamilelik ve çocuk bakımını bir yük veya "üreme vergisi" olarak değerlendiren feministler hariç. Ebeveynliği değil anneliğin koşullarını olumsuz değerlendiren, dinin cinsiyetli sınırlamalarını ve kadınları farklı ağır tabularla yükleyen kültürü eleştiren başka kanatlar da vardır. Agarwal'ın belirttiği gibi kadınları birleştirmede ve stratejik kardeşliği uygulamada çıkış yolunu gördüklerini ve

geçmişin "romantik kardeşliği" nin yerini almaları gerektiğini belirtirler. Kadın ölümüne ve bebek ölümüne rağmen ailede yiyecek ve sağlık kısıtlamaları olabilir. Çoğu zaman kadınlar başka kadınlar tarafından sömürülür. Kayınvalideler tarafından sömürü oldukça sıktır.Birçok geleneksel kültürde ana hukukun sahip olduğu bir tür anaerkil güç vardır. Bu esas olarak ev içi düzenlemede ifade edilir. Genç gelinlerin akrabaları arasından yaşlı bir kadını çocuk bakımı için yardım gibi birlikte yaşamaya davet etmeleri veya ev işi konusunda tavsiye istemesi gerekmekteydi. Bu, cinsiyet ilişkilerini daha uzun süre varlığını güvence altına almak için yüzyıllardır şekillenen kültürel çerçevelere uyarlama ve yerleştirme girişiminin sinir bozucu kısmını göstermektedir. Ortak bir evde yani kayınvalide ile birlikte yaşamak evli kadınların özerkliği için kültürel olarak haklı temel bir engeldir ve ailelerdeki en önemli kararları genç kadınların kendileri değil aileleri alırlar(Jackson ve Pearson, 2005: 251). Feminist araştırmacıların iddia ettiği gibi gelişmekte olan ülkelerdeki iş gücü piyasası fırsatları kadınları erkeklerden daha fazla ezer. Bu kadınların göç olasılığını artırmaktadır. (Pessar ve Mahler, 2003: 8). Avrupa vizyonu erkekleri değil sadece kadınları somutlaştırıyordu. Bedenleri yok ve sadece yürüyen beyinler olarak algılanıyorlardı.

Cinsiyet söylemini göç teorilerine entegre etmek

Kelson ve Delaet, ev sahibi toplumlarda göçmen kadınların statüsünü basitçe alma fikrini sorgulamakta ve eleştirmektedir. Onlara göre göçmen kadınları sadece savunmasız ve sömürülen bir sınıf olarak değerlendirmek doğru değildir. Ancak göçmen kadınların göç sırasında zorunlu olarak özgürleştiklerini ve ev sahibi toplumlarında baskıcı cinsiyet rollerinden özgür olduklarını düşünmenin tam olarak doğru olmadığını da varsayımaktalar. Gösterdikleri gibi uluslararası kadın göçü çok boyutlu bir deneyimdir. Özgürleşmeye değil aynı zamanda ayrımcılığa ve sömürüye de neden olabilir(Kelson ve DeLaet, 2016: 210). Morokvasic, Pessar ve Andall tarihsel bir perspektiften bakar ve kadınların her zaman erkekler gibi göç ettiklerini ancak çoğunlukla erkeklere eşlik ettikleri ve bu nedenle her zaman görünmez bir tarafta oldukları için pasif katılımcılar olduklarını ifade etmektedir. Onlara göre göçle ilgili tüm yükümlülükler, görevler ve beklentiler de cinsiyetlendirilmiştir(Morokvasic, 2015: 355). Morokvasic "Geçiş kuşları da kadındır..." makalesinde kadınların göç kararlarını etkileyen olası nedenleri sunmakta, ekonomik durumu veya aile birleşimini iyileştirmenin her zaman göç için tek amaç olmadığı genel kabulünü sorgulamaktadır. Dikkate alınması gereken başka faktörlerin de olduğunu belirtir; ataerkil baskıdan kurtulma arzusu, aile içi şiddet, başarısız evlilikler veya ev halkında düşük

statü protestoları. Ona göre kadınlar hem göçmen hem de kadın olarak her zaman çifte ayrım yaşarlar. Göçmen kadınların şiddet vakalarına karşı yüksek hassasiyetinden bahseder ayrıca yoksulluk, işsizlik sorunları, ağlar, sağlık hizmetleri ve sağlık hizmetlerine erişim gibi faktörlerin sağlık üzerindeki etkileri gibi topluma, göçün daha az bilinen taraflarından bahseder. Göçmenlerin sağlık bilgi sistemlerinde karşılaştıkları sorunları gözden geçirir ve karşılaşabilecek olasılıkları cinsiyet, sosyal sınıf ve etnik köken açısından ayırır(Safdar ve Kosakowska-Berezecka, 2015: 3). Lin (1995), kadınların hem kendi ülkelerinde hem de ev sahibi ülkelerde düzenleyici ve sosyal ayrımcılık, cinsiyet kısıtlamaları ve sömürü ile karşı karşıya kaldıklarından kadın göçünün en büyük sorun olduğu yerin Asya olduğunu düşünmektedir. Lin birçok Asya ülkesinin göç için cinsiyete duyarlı özel politikaları olmasına rağmen yine de bir politikaya sahip olmak ile onu kullanmak arasında büyük bir boşluk gördüğünü, kadınları yukarıda belirtilen sorunlardan korumak için bu politikaların uygulanmasında harekete geçmeyi önerdiğini belirtmektedir(Lim ve Oishi, 1996). Woo, göçmen olmayan kadınları veya geri dönen göçmen kadınları incelemektedir. Ona göre kalmak hareketsiz kalmak anlamına gelmemektedir. Göçmen bir kez dışarı çıkma deneyimi yaşayıp eve döndükten sonra her zaman yeniden göç etmesine neden olabilecek zorluklar vardır(Cortes, 2016). Gruner-Dominic'in çok ilginç ve faydalı çalışması göçmen kadınların kendilerini ve koşullarını ev sahibi ülkelerde yabancı işçi göçmenleri olarak nasıl algıladıklarına odaklanmaktadır. Biyografik anlatıyı analiz ettikten sonra yazar, Latin Amerikalı göçmenlerin kendilerini yeni topluma karşı nasıl algıladıklarını beş farklı stratejiye ayırmaktadır: Birincisi, kendileriyle diğerleri arasındaki farklılıkları kabul etmeye hazır oldukları zaman. Adaptasyon veya asimilasyon. Muhalefet ve protesto. Nihai hedefleri, her iki toplumda da tanınmayı sağlamak. Kendi ülkelerinden diğer göçmen kadınlar grubu içinde kendilerini tanımladıklarını belirten yazar, tek bir sabit stratejiye sahip olmadıklarını ve aynı anda birden fazlasını benimseyebileceklerini ekliyor. Sarah England, Garifuna diasporası üzerine yaptığı araştırmada, “gücün yersiz yurtsuzlaştırılmasının, kimliklerin yeniden devletleştirilmesine yol açtığını” belirtir(England, 2001: 539). Fouron ve Glick Schiller ayrıca aile içindeki ilişkilerde ataerkil tabiyetin bile karakteristik olduğunu varsayar ve göç sürecinin bu normu değiştirebileceğini düşünür. Bu, aynı zamanda erkekler ve kadınlar arasında hâlihazırda benimsenmiş olan günlük etkileşim biçimini de etkileyebilir. Bu açıdan bakıldığında kadınların kültürü yeni bir etkileşim biçiminde yeniden üretmesi özel bir şanstır. İngiltere ve diğer yazarların iddia ettiği gibi diğer birçok yazar, cinsiyetin yeniden inşasının ve kadının ailedeki rollerinin değişmesinin her ailenin belirli kültürel ortamının ve yeni varış yerinin kültürünün birleşiminden etkilendiğini belirtir. Fouron ve Schiller, sürecin

göç eden insanlar ana vatanlarından uzakta yaşamaya başladıklarında ancak yine de ana vatanlarında bulunanlarla ailevi, dinî veya siyasi bağları sürdürmek için ağlar oluşturduklarında gerçekleştiğini belirtir(Schiller, 2011: 7). Paulina de Los Reyes, 1990'lardaki şiddetli sosyal krizin ekonomik yapıda kaçınılmaz değişiklikler getirdiğini iddia ediyor. Aksi takdirde uluslararası ticarette rekabet edebilmek imkânsız olacaktır. Kadınların çalışması ve iş gücü göçü durumlarının kaçınılmaz bir şekilde iyileştirilmesini garanti etmese bile hayatta kalma stratejisinin bir parçasıdır. Ayrıca göçün bir sonucu olan bazı sosyodemografik değişikliklere odaklanır. Diğer geleneksel eğilimlerle ilgili farklı yaş ve medeni durumdan kadın temsilciler var. Yazarın belirttiği gibi yazarlar sosyokültürel çevre ve etnik kökenine bağlı olarak hem bir kadının göç etme kararını hem de ev sahibi ülkedeki iş gücü piyasasına katılımını belirtmektedir. Örneğin Dominikliler çoğunlukla aileleriyle yeniden birleşme için göç etmekteler. Mağrip kadınları genellikle eşleriyle birlikte göç etme eğilimindedir. Filipinlilerin ana hedefleri ailelerine para transferlerii yoluyla yardımcı olmak olduğu için bağımsız olarak göç ederler. De Los Reyes, göçte sınıf veya cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak için toplumun kadınların topluma katılımını tanıyan ve takdir eden bir cinsiyet düzenini yeniden inşa etmeye çalışması gerektiği sonucuna varır(Staab ve Unit, 2004: 287). Toplumsal cinsiyet ve göç ile ilgili literatür taramasını yaptıktan sonra son yıllarda feminist teorilerin birçok farklı disiplinde yer almayı başardığı reddedilen veya görmezden gelinmesi gereken konuların dikkate alınmasına yardımcı olduğu büyük rolün önemini kavrayabiliriz. Bu çalışmalar göç sürecinde kadınların tanınmasına yardımcı oldu. Üstelik cinsiyet göçü araştırma metodolojisinde değişikliklere neden oldu. Örneğin birinci şahıs anlatım ve tanıklık yöntemi. Kadın göçünü incelemek aile araştırmalarına, bununla ilgili gözlemlere ve göç bağlamında beklenen yapısal değişikliklere daha fazla önem verilmesini gerekli kılmıştır.

Tarihsel Perspektif: "Bugünü İncelemek İçin Geçmişi Kullanmak"

Veya "bugünü anlamak için geçmişe bakmak"

Araştırmalar SSCB'nin çöküşünün toplumsal cinsiyet politikasının yeniden değerlendirilmesi sürecini başlattığını göstermiştir ki bu da birçok ülkenin geleneklerine geri dönmesi anlamına gelmektedir. Yani geleneksel toplumsal cinsiyet kavramının (yeniden) ortaya çıkışı, onu Sovyet tarafından silinen değerlere geri döndürme olarak sundu. Bir bakış açısına göre eski Sovyetlerin çöküşü ve sonrasında yaşanan sıkıntı, kadınların kendini

gerçekleştirmeleri için yeni fırsatlar yarattı. Tersine Sovyet sonrası "demokratikleşme süreçleri" olarak adlandırılan kadınlar, kadınları yerli tanrıçalara veya "hayatta kalma kahramanları"na dönüştürdü. Kısaca geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile kurtuluş arasındaki doğrudan ve dolaylı çatışmalar, Güney Kafkasya'da kadınların yaşamlarını kalmaya devam etmektedir(Ziemer, 2020: 7).

> *Komünist dönemde kocam iyi bir yerde çalıştı, çok iyi bir zamandı, bankada çok para tuttuk, çok güçlü bir adamdı, herkes ona saygı duyuyordu, o zaman gençtik ama bir gün Sovyetler Birliği dağıldı, bankadaki paramız artık işe yaramıyordu. Kocam bu haberin ardından kalp krizi geçirdi, bankadaki paramız işe yaramadı, onu neredeyse kaybedecektim, çok hastalandı, çocuklar çok gençti, çalışamazlardı, kocam çalışamadı, kalktım ve oradan ayrıldım, akrabamla ve komşumla birlikte çok fazla zorluk yaşadık, başka bir düzene alışkındık ve burada her şey tamamen farklıydı*.(Nato 62, hasta bakıcı).

Genel modernizasyona giden yoldaki engeller geleneğin "gelenekselliği" veya "hayatta kalması" olgusu referans alınarak açıklanmıştır. Yerli âlemler ve özellikle kadınların içindeki yeri Sovyetler Birliği'nde bastırılan geleneğin yeniden kazanılmasının önemli bir parçası olarak görülmektedir (Kandiyoti, 2007: 26).

Sovyet sonrası ülkeler, göçmen bilim insanları için harika bir alandır. Göçün büyüklüğü ve özellikleri açısından çok sayıda araştırma olanağı sunar. Son 30 yılda, dünyanın yaklaşık yüzde 15'ini kaplayan bu devasa coğrafi alan, radikal bir değişime şahit oldu. 70 yıl sonra sıkı bir şekilde kontrol edilen hareketlilik geçersiz hâle geldi ve SSCB'nin çöküşü büyük göç akışlarını serbest bıraktı. Ermenistan veya Gürcistan gibi ülkeler göç nedeniyle nüfusunun üçte birinden fazlasını kaybetti (Weinar, 2014, s. 2)

1991'de bağımsızlığını kazanmadan önce Gürcistan ekonomisi gelişen bir ekonomi olarak görülmekteydi. Gürcistan, turistik cazibe merkezleri nedeniyle Rus halkı ve genellikle Sovyet halkı arasında oldukça popülerdi. Sovyetler Birliği'nde Gürcistan aynı zamanda ana gıda ve şarap sağlayıcısıydı ve Gürcistan'da üretilen sanayi ürünleri, özellikle uçak, makine aletleri ve kimyasallar gibi ürünler yüksek kaliteli olarak kabul edilirdi. Diğer cumhuriyetlerden ucuz enerji ve hammadde tedarikini kullanmak anlamına gelen cumhuriyetler arası iş bölümü ve iş birliği ilkesi, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte hemen ortadan kalkmış ve ticari faaliyetlerinin çökmesine neden olmuştur. Geleneksel olarak başarılı bir şekilde ihraç edilen mallar, yeterli teknolojinin eksikliği, ithal girdilerin yüksek maliyeti, hasarlı altyapı ve uygunsuz ve zayıf pazarlama stratejileri nedeniyle eski SSCB

dışındaki pazarlarla rekabet edemez hâle geldi. Sanayi kapasitesinin çoğu rekabet edemez hâle geldi ve ülkedeki yeni zorluklarla ilgisini kopardı. Bütün bu iyi bilinen fabrikalar yıkıldı, ya parça parça satıldı ya soyuldu ya da karanlık işlerin hedefi oldu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra komünizm sonrası tüm ülkeler hem sosyal hem de ekonomik göstergelerde ciddi bir bozulma ile karşı karşıya kaldı. Ancak durum Gürcistan'da çok dramatikti. Bağımsızlığının ilk yıllarında iç savaş yaşadı ve toprak bütünlüğünü kaybetti. Shevardnadze dönemi -1992-2003- çoğunlukla komünist geçmişten miras kalan ekonomik uygulamalar, oligarklar ve mafyanın kişisel çıkarlarını artırmayı ve daha fazla reformu durdurmayı başarmasıyla karakterize edildi. Siyasi kaos ve iç savaş, son derece yüksek suç oranı, etkisizlik daha doğrusu polis ve vergi makamları da dahil olmak üzere birçok çekirdek devlet kurumunun sembolik varlığı ve dünyadaki en yüksek yolsuzluk oranlarına sahip olma durumu söz konusuydu. Bütün bu detaylar Gürcistan ekonomisinin çöküşüne katkıda bulunan unsurlardı. Sonuç olarak uluslararası finans kurumlarının Gürcistan'ın siyasi liderlerine ve onların verimli ekonomik reformları gerçekleştirme yeteneklerine veya isteklerine güveni yoktu.

Sosyalizmin çöküşü ve “piyasa” ekonomilerinin ortak istikametinde yeni, tanımsız sistemlere dönüşümle ilgili araştırmaların çoğu, kadınların erkeklerden çok daha kötü durumda olduğunu öne sürüyor. İlk işten çıkarılacaklar, çok zor işe alınacaklar -gençler- ve “çekici” iseler daha hızlı işe alınacaklar şeklinde ayrılılıyorlardı. Dolayısıyla kadınların da geçişin mağduru olduğu ancak farklı bir şekilde etkilendiği gerçeğiydi. Daha savunmasızlardı, çoğunlukla kendilerini kontrolleri dışında olan durumlarda bulabiliyor ve yaşam hayallerinin kolayca yıkıldığını görebiliyorlardı. Kadınların erkeklerden daha dezavantajlı olma olasılığı daha yüksek olsa da erkeklerin de geçiş sürecinde derinden acı çektiği gerçeğini hafife almak yanlış olur. İşsizlik, oryantasyon bozukluğu ve yükselen enflasyon, hayatlarını derinden etkiledi. Kadınlar ve erkekler kendilerini değişen koşullarla sarsılmış, enflasyon tarafından bastırılmış, suç tehdidi altında ve yeni başa çıkma stratejileri aramaya zorlanır hâlde buldu. Sovyet sonrası mağdur olan kadınlar ve erkekler aynı zamanda değişim ve tepkinin ana ajanlarıdır. Gürcistan'da binlerce erkek erkekliklerinin gerçek “kurbanı” olmasına ve savaşmak zorunda olmasına rağmen binlerce erkek yaratıcı bir şekilde çıkış yolları bularak girişimci, mafya haydutu, taksi şoförü olmaya başladı(Buckley, 1997, ss. 4–6). Aynı şekilde kadınlar enerjik olarak yeni kanallar aradı, önce meslek değiştirdiler, örneğin doksanlarda Sovyet döneminde öğretmen olan kadınlarla tanışmak

kolaylaştı, çöküşten sonra küçük ürün ticareti, kuaför veya temizlik işleri başladı ancak bunun en önemli göstergesi uluslararası göçün kadınlaşmasıydı.

2.1.1. Sosyal Değişimin Analizi İçin Teoriler

2.1.1.1. Risk teorisi

Risk teorisi, insanların gelecekle ilgili belirsizlikle karşılaştıklarında aldıkları kararları tanımlamaya çalışır. Genel olarak risk teorisinin uygulanabileceği bir durum, dünyanın bir dizi olası durumunu, bir dizi makul kararı ve her durum ve karar kombinasyonu için bir sonucu içerir(Roeser vd., 2012, s. 1). Risk, göçü şekillendirdiği gibi göçle de şekillenir. Göçün hem risk hem de belirsizlik ile karakterize olduğunu anlamak zor değil. Göç risk yaratır ve aynı zamanda belirsizliği de beraberinde getirir. Göçmenler için olduğu kadar gönderen topluluklardaki göçmen olmayanlar veya ev sahibi ülkelerdeki nüfus için de geçerlidir. Risk ve belirsizlik yaygındır. Riskin bireyi etkilediği de düşünülebilir. İlk çalıştırma veya zorunlu göç, risk tarafından tetiklenir. Göç kararları, gidilecek yer, ev sahibi ailenin bakıcı olması durumunda, yurt dışı deneyimleri, kalma ve dönüş kararları buna eşlik eder. İkinci olarak göç aynı zamanda risk yaratmak olarak da anlaşılabilir(Agustin, 2007, s. 1) Göçün aynı zamanda, yüksek oranda ırksallaştırılmış ve etnikleştirilmiş bir "ötekileştirme" süreciyle bağlantılı olarak ev sahibi toplumlar için riskler ürettiği düşünülür. Üçüncü bir bakış açısı, göç etmemenin de risksiz olmadığı ancak farklı bir dizi zorluk oluşturduğu temelinde, göçü risk azaltıcı olarak görür. Bu, yeni göç ekonomisi tarafından hane halkı risklerinin yayılması açısından tanımlanmıştır. Ayrıca göç, gelecekteki yeniden göç riskini önemli ölçüde azaltan ve risk direncini artıran bir bilgi edinme biçimi olarak algılanabilir(Agustin, 2007, s. 2). Bir göçmen önceden ayarlanmış işe taşındığında ve barınma ve diğer temel ayrıntılarla ilgili gerekli tüm bilgilere sahip olmasına rağmen yine de belirsizlik unsurlarıyla karşı karşıya kalabilir: Örneğin gelecek kaygısı, yeni çalışma ve sosyal ortama nasıl uyum sağlayacağı vb. konularda. Risk alındıktan sonraki belirsizlik, hem ana vatanındaki hem de olası varış noktasındaki mevcut durum hakkında yetersiz bilgiden kaynaklanır. Kodlanmış ve örtük bilgiler arasında bir ayrım vardır. Göçmenler genellikle web siteleri, kitaplar, mevcut veya geri dönen göçmenlerle konuşurken gidilecek yerler hakkında daha iyi bilgi edinirler. Ancak gelecek beklentilerini şekillendiren örtük bilgiye yeterince sahip değiller. Risk almak aynı zamanda geleceğin öngörülemezliği ile de karakterize edilir. Belirli sonuçların olasılıklarını kesin olarak bilmek imkânsız olduğundan,

gelecekteki tüm değişiklikler bir miktar belirsizliği ima eder. Zinn ve Nuissl'e göre riskle karşı karşıya kaldığımızda eylemin anahtarı güvendir. Lewis ve Weightert'e göre bilginin bittiği yerde güven başlar. İlim tamam olunca güvene gerek kalmaz, mutlak cehalet hâlinde ise güvenin temeli yoktur. Gerçekte tüm eylemler bu nedenle bir dereceye kadar güvene bağlıdır ve bu özellikle yoğun bir şekilde risk ve belirsizliği deneyimleyen göçmenler için akut bir durumdur. Tulloch ve Lupton'un iddia ettiği gibi risk teorisi sorunu, günlük yaşamdaki riskin karmaşıklığını kavrayamamaktadır(Williams & Balaz, 2012, ss. 13–17). Ancak göçün lokomotifinin risk olduğunu kimse inkar edemez, özellikle çocukları barınmasız, aç ve eğitimsiz olma tehlikesiyle karşı karşıya olan kadınlar için.

2.1.1.2. Sosyal ağ teorisi

Çalışmadaki kardeşliği ve güven ve desteğin gücünü açıklamak için sosyal ağ teorisi kullanılmaktadır. Sosyal ağ teorisi, göç araştırmaları alanında başarıyla kurulmuştur. Uzun gözlemlerin bir sonucu olarak öncü göç başarılı olduğunda ve ev sahibi ülke veya yere yerleşildiğinde, menşe bölgelerindeki potansiyel göçmenlerin göç destinasyonlarıyla bağlantılı hâle geldiği kanıtlanmıştır. Öncü göçmenlerle sosyal ağlar aracılığıyla elde edilen erişim, önceki göçmenler yeni gelenlerin göçüne aracılık ettiği ve kolaylaştırdığı için akış devam eder. Haas'a göre öncü göçmenler tarafından yapılan seçimler, “geçici yol”u takip etmeyi tercih eden göçmenlerin hedef seçimi üzerinde derin bir etkiye sahip olma eğilimindedir (de Haas, 2010: 3).Göçmen ağının bir sosyal sermaye biçimi olduğunu belirtmekte fayda var. Bourdieu, sosyal sermayeyi, “karşılıklı tanıma ve tanımaya dayalı az ya da çok kurumsallaşmış ilişkilerden oluşan dayanıklı bir ağa veya başka bir deyişle bir gruba üyelikle bağlantılı gerçek veya potansiyel kaynakların toplamı” olarak tanımlamıştır (Aktaran:Johnson, 2013, s. 38).

Göç araştırmacıları, deneyimsiz ve yeni göçmenler için farklı türdeki sosyal, ekonomik veya duygusal maliyetleri azaltmak için göçmen ağlarının önemini geniş ölçüde kabul etmektedir. Somerwille, göçmenlerin “stratejik göçler” uyguladıklarını belirtmektedir. Bu terim, standart itme ve çekme motivasyonlarının ötesinde, belirli bir yerleşim yerini seçme motivasyonlarının kasıtlı olarak düşünüldüğü göçü ifade eder; bu göçmenler, hedef ülkelere doğru çoktan planlanmış bir yolculuk olan bir seçim yapar(Ryan, 2011,s. 707). Bu öncü göçmenler, takipçiler için temel hazırladıkları ve tüm bu süreci kolaylaştırdıkları için dünya göçü sürecinde çok önemlidir. Göçmen ağları, web sitelerinin veya ajansların sağlayamadığı

veya kasıtlı olarak gizli tuttuğu yeni toplumla ilgili tüm gerekli bilgileri sağlayabilir. Göçmenlerin hareketlerine karar vermelerine ve planlamalarına yardımcı olan barınma, iş bulma veya belgeleri düzenleme gibi konularda destek ve yardımları başka bir deyişle, göçmen ağları yeni ve deneyimsiz göçmenlere gerçekten değerli sosyal sermaye biçimleri sağlar. Göçmen ağları, göçün ekonomik, sosyal ve psikolojik maliyetlerini azaltma kapasitesine sahiptir.

2.1.1.3. Aile sistemleri teorisi, sembolik etkileşimcilik ve aile gelişimi teorisi

Araştırma çok boyutlu ve aynı zamanda kesişimsel olduğundan uzaktan bakım, yabancılaşma, uzaktan iletişim ve "aile kurma"yı açıklamak için aile sistemleri teorisi ve sembolik etkileşimcilik ifadeleri kullanılmıştır. Göçün bir ailenin yaşam döngüsü üzerindeki etkisi, aile sistemleri teorisi perspektifinden araştırılmaktadır. Göç, normal gelişen yaşam evrelerinde strese neden olur. Ebeveynlerden birinin ailede olmaması, ailenin morfostasisini ve morfogenezini sarsar(Hong & Ham, 1993, s. 1). Genel olarak aile olgusunu açıklarken "aile sistemleri teorisi" en güçlü kavram olarak kabul edilir. Aile sistemleri teorisi, köklerini "işlevsel teori" şemsiyesinden alır, karmaşık grupların veya farklı organizasyonların işlev bozukluklarını ve işlevlerini dikkate alan işlevsel yaklaşımı paylaşır. Aile sistemleri teorisi, ailenin en iyi, karmaşık, dinamik ve değişen parçalar, alt sistemler veya aile üyeleri olarak kavramsallaştırılması durumunda tanımlandığını belirtir. Bu teoriye göre bir makine veya bilgisayar sistemi gibidir. Arızalı bir arabayı onarmak için hangi parçanın bozulduğunu tespit etmek gerekir. Bir terapist veya araştırmacı olarak aile sistemindeki arayüzün nasıl ve nerede düzensiz olduğunu ve nerede tamir edilmesi veya müdahale edilmesi gerektiğini keşfetmek için aile üyeleriyle etkileşime girilmesi gerekmektedir.

Etkileşimciler dünyayı, semboller ve onlara verilen anlamlar açısından algılarlar. Onlara göre ailenin kendisi bir semboldür. Etkileşimciler, ailenin olgusal, somut bir gerçeklik olmadığını vurgular. Diğer sosyal fenomenlere benzer şekilde, sosyal normların ve sürekli değişen anlamların sosyal bir inşasıdır(Pols, 2012, s. 2) Örneğin aile üyelerinin anlamını tartışırsak "ebeveyn" kavramı, geçmişte bir çocukla sadece biyolojik bağlantıyı ifade ediyordu. Bugün biyolojik bir bağlantı ile daha az ilişkilidir. Ebeveyn, bir çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olan kişi olarak kabul edilebilir. Aynı şey "anne" ve "baba" terimleri için de söylenebilir. Etkileşimciler, her üyenin rollerinin de sosyal olarak inşa edildiğini varsaymaktadır. Etkileşimciler aileyi, bir aile kurmak için rollerini oynamak üzere

bir araya gelen bir grup “aktör” olarak algılamaktadır. Bu roller de katı değil yoruma oldukça açık ve oldukça akıcıdır. Yirminci yüzyılın başlarında, ailesinin mali güvenliğini sağlamak için çok çalışan kişi “iyi bir baba” olarak kabul edilirdi. Bugün “iyi bir baba” sadece maddi kaynak sağlayan değil aynı zamanda çocuklarının duygusal rahatlıklarını sağlamak, sosyal becerilerini geliştirmek ve zihinsel gelişimlerini sağlamak için zaman geçiren kişidir.

Aile gelişimi teorisi, özellikle bireyden çok aileye odaklanır. Bireylerin, bireyler arasındaki ilişkilerin ve aile rollerinin zamanla değiştiğini dikkate alır. Bazı değişiklikler aile içinde, bazıları ise kurumsal geçiş veya aile dışındaki değişiklikler nedeniyle gerçekleşebilir(Inc, n.d., s. 42). Zamanın bu teori için en önemli belirteç olduğu varsayılmaktadır.

2.2. Literatür Taraması

Gürcistan, demokratik reformları uygulamada diğer Sovyet sonrası ülkelerden daha hızlı olmasına rağmen toplum cinsiyet eşitliğine ulaşmak için yeterli sadakat göstermemektedir. Hükûmet yetkilileri, kadınların güçlendirilmesi için daha fazla politik, finansal ve insan kaynağı tahsis etmeye gerek görmemektedir(Chkheidze, 2011: 1). Sovyetler Birliği'nin çöküşünden hemen sonra Abhazya, Güney Osetya'nın Gürcü bölgelerinde şiddetli çatışmalar patlak verdi(Abrahamyan, 2019). Gürcistan'daki “düşük doğurganlık” bir etkenken 60 yaş ve üstü nüfusun oranı 2010 yılında zaten % 19’du. 2030'a kadar bunun % 27’ye çıkacağı tahmin edilmektedir ve 2050'ye kadar Gürcistan nüfusunun yaklaşık üçte biri (% 32) 60 yaşın üzerinde olacaktır(Falkingham ve Vlachantoni, 2010: 14). Gürcü toplumunun ataerkil yapısına göre ideal bir kadın olmak iyi bir aşçı olmak, temizlik, sadık bir anne olmak ve gerektiğinde erkeklerine hizmet etmek demektir. Gürcistan'ı hiç terk etmemeleri gerekir ve ailelerinin dışında herhangi bir yaşam alanları olmamalıdır. Bu anlatılarda tipik Gürcü erkek ve kadınları, Batı modellerine tamamen karşı çıkıyor(Ziemer, 2020: 64). Tamara Dragadze, Gürcü kadınlara çok saygı duyulduğunu ve onların Gürcistan toplumunda özel bir rolü olduğunu oldukça net bir şekilde göstermektedir. Bu saygı evde ana yönetici olması gerçeğinden kaynaklanıyor. İster ev işi ister çocuk eğitimi olsun her şeyi kadının yönetmesi gerekmektedir. (Dunn, 1990: 478). Ancak, geçim stratejileri birçok Gürcü’yü geçici veya kalıcı olarak göç etmeye zorladı(GEOSTAT, 2018). O zamandan beri göç Gürcistan'daki ana geçim stratejilerinden biri hâline geldi(Dünya Bankası Grubu, 2019). Joy Parr'ın (Parr, 1987: 530) vurguladığı gibi, “Göç, cinsiyet dengesizliklerinin ürünü olabilir. Hem eski ülkede hem de yeni ülkede zemini oluşturur” (Pedraza, 1991: 310). Piper'e

göre sosyokültürel yaklaşımlar da menşe ülkede yavaş yavaş değişiyor. Yine de evlilik bağları söz konusu. Sonuç olarak kadınlar yurt dışında eş, anne ve bakıcıların üçlü rolünü yerine getirmek zorundalar(Piper ve Roces, 2003: 178). Porio statü arayışlarını vurgular. Bu arayışlar kentsel yenileme tüketim deneyimlerine yansıtılmaktadır. Örneğin ev tadilatlarına, modern ev tesislerine, araba satın almaya vb(Porio, 2007: 234-236). Özellikle tüm bunları yapan ve komşularının gözünde saygınlık kazanan kadınlardan bahsetmektedir. Yerel toplumda güç ve nüfuz sahibi olabilirler. Bazıları yurt dışında, zengin ülkelerin vatandaşlarıyla evlenerek ve bu evlilikten faydalanarak işçi dövizleri göndererek itibar kazanmaktadır.

Genel olarak ülkeyi değiştirmek kadınların iş gücü piyasasındaki faaliyetlerinde kamusal ve özel alandaki rollerini derinden etkiler, aynı zamanda dindarlıklarını, evlilik rollerini ve başarılarını ve özgüvenlerini de etkiler(Pedraza, 1991: 321-322). Piper ve Rocer, ekmek sahibi olmanın kadınlara ailelerini işçi dövizleri aracılığıyla destekleyerek daha iyi bir gelecek sağlayabileceklerine dair bir başarı ve güven duygusu verdiğini savunmaktadır. Ekmek kazananın bu rolünün erkek egemen topluluktaki rollerini yeniden tanımladığını ve daha bağımsız hâle geldiklerini varsayıyorlar. Kadınlar başka ülkelerde çalıştıklarında zorluklar yaşar. Bu zorluklar onları eşlerinden veya diğer aile üyelerinden daha bağımsız hâle getirir. Ancak bu bağımsızlık aynı zamanda medeni durumlarına ve rollerine de meydan okumaktadır(Piper ve Roces, 2003: 167). Pingol, Filipinli uluslararası emeğin kadınlaşmasına neden olan küreselleşmenin erkekliğin yeniden inşasında toplulukların kültürel yollarını değiştirmede nasıl önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir. Emek göçünün ilk aşamalarında aileyi sınırların dışında çalıştırılmak üzere terk eden erkeklerdi. Son on yılda gittikçe daha fazla kadın, işçi göçüne katılmaktadır. Onlara göre eşlerin yokluğu, erkeklerin kendilerini "erkeksi ortak" olarak ifade etme yeteneğinden mahrum bırakmaktadır. Eşlerinin artan kazanma yetenekleri iyi tedarikçiler olma rollerini tehdit ediyor; anneleri göç eden çocuklarına karşı "annelik" rolünü oynamak zorunda olmaları, onları daha besleyici ve bakım veren babalar hâline getiriyor. Uluslararası araştırmacı Philipino göçmen kadınların ekmek kazanan ve sağlayıcı olarak yeni bir rol üstlendikleri sonucuna varmaktadır. Ayrıca daha fazla özgürlük, daha fazla kendine güven duygusu ve güven kazanmaları onları evlilik ilişkilerinde baskın partner yapmaktadır. Piper ve Roces, kadın göçmenlerin arkasında kalan erkeklerin rolünü de tanımlamaktadır. Temelde iki tür erkek olduğunu belirtmektedirler; diplomatik davranmaya alışmaya çalışanlar ve erkeksi kimliğinin hâlâ korunduğunu iddia edenler. İlki genellikle iyi ev yöneticileri ve babalardır.

İkincisi baskı yapan saldırgan ve evi yönetmeyi bilmeyen gruptur. Parenas'a göre kadın göçmenler erkeklerden daha başarılı. Bir yerde kalmaya ve orada yıllarca çalışmaya eğilimliler. Göçmenlerin belirli bir yeri seçip orada kalmasının birçok nedeni var. Bunun sebepleri ise şunlar olabilir: Güçlü bir aile ve arkadaş ağı bulabilmeleri, işverenlerle iyi bir ilişki geliştirebilmeleri ve yerlilerle sosyal ve kültürel ortamlarda daha başarılı adaptasyonları vb. Belirli bir yerde seçim yapmak ve orada kalmak için oldukça güçlü bir neden ev sahibi toplumla aynı dine mesup olmak olabilir. Parenas, kadınların daha başarılı olmasının başka bir nedeni olduğunu, bunun işverenle iletişim kurarken daha esnek olmaktan kaynaklandığını iddia etmektedir. Ev işçileri asla gerçek duygularını, yorgunluklarını, sıkıntılarını, acılarını, öfkelerini göstermemektedir. Kadınlar daha uzun çalıştıklarını göstermek için başka taktikler de kullanıyor. Mesela yavaş bir tempoda çalışmak gibi. Deneyimli göçmen kadınlar ev işlerini seçerken dikkatli davranırlar. Genellikle çok enerjik olan çocuklar yerine yaşlı insanlarla ilgilenmeyi seçerler (Parrenas, 2005: 191). Göç Ansiklopedisi'ne göre kadınların göç yoluyla sömürü mağduru olmaları için her zaman daha fazla olasılık vardır ancak bu esas olarak seks kaçakçılığı davalarında aşırı temsil edilmelerinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar cinsel açıdan istismar edilen zorla çalıştırma mağdurlarının % 98'ini oluşturmaktadır(Bean ve Brown, 2020: 3). Sema Erder çalışmasında Sovyet sonrası ülkelerden gelen göçmen kadınlar hakkında kapsamlı bir araştırma yapmaktadır. Verileri yıllara göre vermektedir. Kadınların Türkiye'ye girme biçimlerini ve kayıt dışı ekonomi sektörlerine dahil olma biçimlerini izah ediyor. Örneğin fuhuş, bavul ticareti vb. sektörlerde çalışan kadınları anlatmaktadır(Erder, 2003: 7). Kerem Özbey'nin "Göç, Çalışma Hayatı ve Toplumsal Cinsiyet: Hopa'da Yerel ve Kayıt Dışı Kadın Emeğinin Karşılaştırılması" çalışması, temelde Gürcü ve yerel kadın iş gücünün karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Nitel araştırma yöntemini uyguladıktan sonra Türk kadınları ile Gürcistan asıllı kayıtsız göçmenlerinin karşılaştırılmasının sonucunu sunmaktadır. Kayıt dışı Gürcü göçmen kadın işçiler, farklı iş gücü piyasalarında çalışmaktadır. Piyasa onlara sadece satış, restoranlarda bulaşık yıkama, evlerde temizlik, temizlik hizmetleri ve seks işçiliği gibi işler sunmaktadır. Araştırmacıya göre Gürcü kadınlar, yerel kadın iş gücüne kıyasla daha dayanıklıdır. Türk kadın iş gücüne kıyasla Gürcü göçmen kadın işçilerin büyük çoğunluğu düşük vasıflıdır (Özbey, 2017: 9). Gülay Toksöz ve Çağla Ünlütürk Ulutaş post Sovyet ülkelerinden gelen göçmen kadınların Türkiye'yi iş gücü göçmeni olarak ziyaret ettiklerinde karşılaştıkları sorunlara ve engellere odaklanmaktadır. Onlara göre göçlerin çoğu seks işçileri olarak etiketleniyor ve yanlış

muamele görmekteler(Ulutaş, 2012: 17). Çalışmanın büyük kısmı göçmen kadınlara yönelik önyargılara ve bu önyargılarla ilgili örneklere dayanmaktadır.

Yukarıda belirttiği gibi tezin Türk-Gürcistan sınırında yapılan bavul ticareti, kaçakçılık ve diğer gayriresmî faaliyetlere adanmış olması beklenirken bu soruna da değinerek yapılan çalışmaların gözden geçirilmesini makul bulunmaktadır. Yukarıda da belirttiğim gibi kadınlar çoğu durumda bavul ticareti veya kaçakçılık, sigara, alkol ve yakıt kaçakçılığı, uyuşturucu ve ilaç kaçakçılığı yapmaktadır. Bavul ticareti de kadınlar tarafından yapılmaktadır. Giyim eşyası, temizlik ürünleri, çarşaflar, havlular vb. küçük ölçekli ticaret ve kaçakçılık günlük sorunlarla başa çıkma olanaklarıdır; bu süreç esas olarak işsizlik ve yoksulluktan kaynaklanmaktadır. Lale Yalçın-Heckmann ve Nino Aivazishvili'nin makalesi benim açımdan ilgi çekiciydi. Kaçakçı kadınların yaşadıkları deneyimleri sınırda gözlemliyor, kayıt dışı ekonomi alanında çalışanların nasıl çalıştığını ve sınır ticaretine bağımlı olan kadınların kaçakçılık yoluyla hayatlarını nasıl kazandığını tartışıyorlardı. Gürcü-Azerbaycan sınırlarında etnik Gürcü küçük tüccarlar. Makale bu kadınların duygularını bu son derece sert çalışma şartlarına katılma nedenlerini sunmaktadır. Görüşülen kadınlar, bu küçük ticareti işsizlik ve yoksulluktan başka bir gelir kaynakları olmadığı için mecburen yaptıklarını belirtmektedir. Araştırmanın katılımcıları çocuklarının bakımından sorumlu oldukları için bu şekilde para kazanmaları gerektiğini savunmaktadır(Miggelbrink, 2012: 78). Latife Akyüz'e göre kaçakçılık, sınır bölgelerinin en yaygın ve yasallaştırılmış yasa dışı faaliyetidir. Sınır bölgeleri herhangi bir ikamet ya da faaliyet yerlerinde bulunması mümkün olmayan belirli ekonomik faaliyetlerin orta noktalarıdır. Kaçakçılık bunun en spesifik olanıdır. Sadece sınır bölgelerinde uygulanabilir, bu yüzden sınırın tamamen kendine özgü olgularından biridir. Yazar sınır ekonomisi ve küçük ölçekli ticaret üzerine çok sayıda kaynak inceliyor ancak ağırlıklı olarak etnik köken ve cinsiyetle ilgilenmekte ve bize ekonomik açıdan tatmin edici bilgiler vermmektedir. Yani bu kadınların günlük kazançlarını nerede harcadıkları ile ilgili soru sormaktadır. Ailelerinin hayatları üzerinde herhangi bir olumlu etkisi var mı? Günlük kazançları ailelerini yoksulluktan çıkarabilir mi? Kazançlarını geleceğe yatırım yapabilirler mi yoksa sadece günlük geçim için mi kullanabilirler? gibi soruları cevaplamak Latife Akyüz'ün merakı dışında(Akyüz, 2013: 33). Orozco'nun araştırmasına göre göçmenlerin sadece % 15'i orta öğretim seviyesinde, işçi statüsündeki göçmenlerin % 55'inden fazlası lise diplomasına ve yaklaşık % 25'i ise üniversite diplomasına sahip. Göçmen kadınların eğitim seviyesi erkeklerinkinden daha yüksek. Dolayısıyla mevcut göçmenler vasıflı ve eğitimli iş gücüdür. Hedef ülkelerde

nadiren eğitim düzeylerine uygun işler yapıyorlar, bu kendi ülkeleri için gerçek bir "beyin israfı"dır(Orozco ve diğerleri, 2006: 10). Ev işçisi olarak çalışan göçmen kadınlar sömürü konusunda özellikle kırılgandırlar. Ne yazık ki gelişmekte olan ülkelerin hükûmetleri, yabancı para transferlerine bağımlılıklarından dolayı duruma müdahale etme konusunda isteksizdir.

2.3. Kadın ve Göç, Göçün Kadınlaşması

Avrupa'daki dört büyük ülke yüksek miktarda kadın göçü ithal etmektedir (İspanya, Yunanistan, İtalya ve Birleşik Krallık). Bu durum, kadın göçüne özellikle dikkat edilmesi gerektiğini teyit ediyor (Baganha, 2000: 1305). Araştırmacılar genellikle kadın göçünü inceledikten sonra üç genel sonuca varırlar: i) Kadınlar kocasının ya da partnerinin yardımı olmadan ekonomik olarak hayatta kalabilir, çocukları kazançlarıyla tamamen destekleyebilir ii) Kadınlar kocalarıyla birlikte evde kalmadıkları için sık sık eleştirildiklerinden toplumsal baskı ile başa çıkabilirler iii) Erkeklerle birlikte olmanın ekonomik ve psikolojik kazanımları mutlaka bir avantaj anlamına gelmediği gibi kadınların yalnız yaşaması, çocukları ile birlikte hayatta kalamayacakları veya dezavantajlı oldukları anlamına gelmez(Chant, 1997: 257). Kadınların iş gücü piyasası doğası genellikle erkeklerden daha karmaşıktır. Çünkü erkekler genellikle ücretlerden daha fazla faktörlerden etkilenmektedir. Evli kadınların iş gücü piyasasına katılmasını sağlayan en önemli faktör gelir ve ücret miktarı olmakla birlikte çocuk sayısı ve yaşı gibi görünür ayrıca görünmez faktörler de vardır(Wang, 2018: 1).Göç, temel olarak sosyoekonomik fırsatlardaki gerçek ve gözle görülür eşitsizliklere bir cevaptır ve bunun sonucunda sektörel ve/veya bölgesel kalkınma ortaya çıkar. Göç üzerindeki sosyal etki özellikle konu eğitim ve sağlık hizmetleri olduğunda önemlidir.Para transferi, çocuk eğitimine ve emeklilik tasarruflarına yatırılma eğilimindedir. Bu durumun yerel ülke üzerinde olumsuz bir etkisi vardır. Para transferi ile iyi bir eğitim alan göçmenlerin çocukları genellikle kendi ülkelerinde kalmayı makul bulmaz, hareket ederler. Bu da beyin göçüne neden olur ve kendi ülkelerine çok zarar verir (Contreras, 2012: 282). Sassen-Koob, gelişmekte olan ekonomilerde endüstriyel iş gücüne katılan kadın göçünün yeni bir boyutu üzerinde durmaktadır. Araştırma göçün geleneksel emek yapılarını tahrip etme ve yenisini oluşturma üzerinde bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir(Koob, 1982: 7). Anthias'a göre göçün kadınların güçlendirilmesi üzerindeki ilerici etkilerine rağmen düzenlenmiş bir evlilikte ve çeyiz kültüründe artan ekonomik bağımsızlık ve bariz bir azalma bağlamında

kadınların tabiyetinin ve erkeklerin hâkimiyetinin hâlen yüksek olduğu açıktır(Aktaran :Morokvasic, 1984: 91).

Tarihsel olarak ev içi emek, kadınsıdır. Hannah Arendt, "İnsan" adlı çalışmasında daha önce Adam Smith ve Karl Marx tarafından tartışılan "üretken" ve "üretken olmayan" çalışma arasındaki ayrımı yeniden değerlendirmektedir. Arendt onu asalak olarak değerlendirdi ki bunun dünya refahına hiçbir katkısı yoktu. Ona göre bu sadece köleliktir ve üretkenlik kamusal alanlarda çalışmak olarak tanımlanır(Arendt, 2013: 9-10). Küresel göçün "dişileştirilmesi" bakım göçü paradigması zincirinde mükemmel bir şekilde açıklanmaktadır. Bu paradigma gelişmekte olan ülke kadınlarının birleşmesine odaklanmaktadır(Manalansan, 2008: 3). Kadın göçünün olumsuz sonuçları açıktır. Bu, ülkelerin bakım iş gücünün tükenmesine neden olan aile bakımı geleneklerine zarar vermektedir(Browne ve Braun, 2008: 16). Önde gelen ve öncü araştırmacılardan biri olan Massey, göçmenlerin işsizlik ve düşük ücret gibi faktörlere dayalı kararlarına odaklanarak göç modelini tanımlama eğiliminde olan neoklasik ekonomi teorisine odaklanır. Degiuli'ye göre göçmen kadınlar arasında da bir hiyerarşi vardır. Bu hiyerarşiler oldukça görünürdür. Farklı ülkelerden farklı kadınların farklı kuralları vardır. Örneğin Balkan kadınları Batı Avrupa ülkelerine girmek için özel bir vizeye ihtiyaç duymazken vize almak başkaları için çok zor olabilir. Bu giriş sürecinin de onlar üzerinde büyük etkisi vardır. Onlar maaş ve çalışma koşullarını seçerken daha meraklı ve talepkar olma eğilimindeyken diğerleri bu lükse sahip değildir ve büyük olasılıkla ev ve bakım pazarındaki en savunmasız konumlara itilirler(Degiuli, nd: 30). "Küresel kadın" uluslararası kadınları tanımlamak için Barbara Ehrenreich ve Arlie Hochschild tarafından önerilen bir terimdir. Arlie Hochschild, ülkelerindeki kadınlara "bakım başkenti" diyor ve göç ettiklerinde kendi ülkelerinde "bakım kaybına" neden olduklarını belirtmektedir. Bazı insanlar bu insan kaynağını ihraç edilebilir tek "hammadde" olarak gördükleri için bu çok önemli bir perspektiftir(Hochschild, 2013: 18). Ailelerine daha iyi bir yaşam sağlamak için en yüksek duygusal veya sosyal bedeli ödeyenler göçmen annelerdir. Göz ardı edilemeyecek bir diğer ana faktör ise yıllarca süren ayrılık nedeniyle anneler ve çocuklar arasındaki bağların esas olarak onlara maddi refah sağlayarak ifade edilmesidir. Bu da anneliğin metalaştırılmış bir versiyona dönüşmesine yol açar. Küresel bakım zinciri, bakıcılar, aileleri, müşterileri ve aileleri, ağlar, kurumlar, sosyal refah ve göç düzenlemeleri gibi her düzeyde birçok faktörü içerir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Batılı olmayan ülkelerde ev emeği çoğu zaman aile işçiliğinin prestiji için istihdam edilmektedir, bu nedenle talep sadece yerli emekçi göçmenlerin arzını artırmakla kalmaz

aynı zamanda artan arz da yeni talep yaratır. Hochschild dört işçi göçmenden birinin düzensiz olduğuna ve Avrupa'da bir tür yeni "kast sistemi" yarattığına dikkat çekiyor çünkü düzensiz olanlar normal olanlardan daha fazla sömürülmektedir, savunmasız kalmakta ve daha az ücret almaktadır.. "Toplumsal cinsiyet" kavramını kullanan Cheng, kadınların rutin olarak yaptıkları günlük eylemlere işaret eder. Bu "merkezî cinsiyet kodu" olarak çoğunlukla evlerde çocukluktan itibaren gömülüdür.. Dolayısıyla "cinsiyet yapmak" yaklaşımının cinsiyete özgü eylemleri tanımlamak için ontolojik bir cinsiyet algısına ihtiyacı yoktur. Bakım-iş sorumluluklarının haksız bir şekilde paylaşılmasında ve ev ve bakım işinin başka bir kadına yeniden tahsisinde yansıyan değişim isteksizliği, geleneksel kimlik kalıplarının mantığıyla örtüşüyor ve yakında yeniden değerlendirilmeyecek gibi görünmektedir. "Cinsiyet yapmak" yaklaşımının sınırları vardır çünkü bu, sorunun nasıl çözülebileceğine dair yollar sunamaz. Önerdikleri tek şey "toplumsal cinsiyeti geri almak"tır. Bu cinsiyet düalizminin nasıl istikrarsızlaştırılabileceğine dair bir referans yoktur(Cheng, 2013:21- 29). Göç deneyiminin her aşamasını cinsiyetin şekillendirdiği kabul edilmektedir. Cinsiyet, göç etme nedenleri, kimin nasıl veya nereye göç edeceği, kullandıkları ağlar, hedef ülkelerde mevcut fırsatlar üzerinde etkiye sahiptir. Riskler, zorluklar, roller, ihtiyaçlar… Sovyet sonrası göçün demografik profiline gelince bunlar Sovyet döneminde büyük ölçüde sekülerleştirildi ve bu nesiller din ve kilise ile hiçbir bağlantısı olmadan yetiştirildi. Yeni yeniden biçimlendirilmiş ve kesinlikle alışılmadık bir ekonomik ve politik sistemde bu durum postkomünist, neo muhafazakâr ve dindar neomilliyetçi bağlamda geleneksel duyguları yeniden canlandırarak iyi bir annenin ne olursa olsun çocuğuyla birlikte olması gerektiği inancını da içeriyor. Bu durum göçmenlerin durumunu daha da zorlaştırmaktadır. Bu yaygın durum göç ettikten sonra önemli ölçüde değişmeyen hane halkı iş bölümünü tanımlar. Günümüzde özellikle Doğu Avrupalı göçmen kadınlar az çok güçlenmektedir. Bu da çoğunlukla ekonomik güçleri sayesinde başarılıyor. O kritik yıllarda karşılaştıkları dayanılmaz zorluklar onları yenilmez kıldı. Dolayısıyla göç, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tetikleyici bir noktası hâline geldi (Bonifacio, 2012: 180-182). Farklı cinsiyetten göçmenler için de beklentiler farklıdır(Davies ve True, 2018: 3).

Uluslararası göçün "dişileştirilmesi" gelişmiş ülkelerde artan bakım talebi ile de ilgilidir. Kadınların işsizliği; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerde kamu sektörü bütçe kesintileri nedeniyle artmaktadır. Kadınlar ayrıca inşaat, tarım işleri ve perakendecilikte daha az istihdam edilmektedir. Göç, aileyi para transferi ile kurtarmanın daha kolay bir yolu gibi görünmektedir(Arizpe, 2014: 47). Bazı ülkelerde örneğin İtalya'da, göçmenlerin neredeyse

yarısı kadındır. Göçmenler çoğunlukla bütünleşmiş değil ve aynı ülkeden diğer göçmenleri bularak sosyalleşmekteler. Ev işçileri düzenli olarak halka açık yerlerde göçmen "arkadaşlık grupları" sosyal desteğin önemli bir yeri olarak kabul edilmektedir. Gayriresmî gruplar üzerinde daha çok kadınların siyasallaşmasını teşvik etmektedirler. Ancak bu işlev sendikalar tarafından yerine getirilmektedir(Kofman ve Raghuram, 2015: 178). Göçmen kadınlar üzerine yapılan araştırmaların çoğu bize cinsiyet ve göç dinamiklerini tanıtma konusunda önem arz etse de çoğu durumda göçmen ve ev sahibi kadınlar arasındaki ilişkilerin gerçek karmaşıklığı dikkate alınmamaktadırr. Örneğin Chell uzun vadeli Filipinli göçmenlerle Roma'daki kısa vadeli Somalili göçmenleri karşılaştırılmaktadır. Araştırması kadın göçmenlerin oldukça bağımsız olduklarını ve ev hizmetlerinde istihdam edilmelerine rağmen temel ekonomik ve sosyal rolleri oynadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Campani, kadınları göç sürecindeki savunmasız kişiler olarak göstermektedir. Curran ve Rivero-Fuentes kadın göçmenlerin kadın göçmen ağlarını 3,8 kat daha fazla kullanma eğiliminde olduğunu belirtirken erkeklerin ağları kullanma becerilerinin oldukça düşük olduğunu ve oranın 2,5 civarında bulunduğunu belirtmektedir. Göçmen kadınların genellikle farklı ve daha katı ailevi yükümlülükleri var. Erkeklerden daha sorumlu olmaları ve aileye bağlı olmaları beklenmektedir. Fleury, Taylandlı kadınların ailelerine daha bağlı olmaları ve akrabalarından daha fazla baskı görmeleri ve erkek göçmenlerden daha fedakâr olmaları nedeniyle erkeklerden daha fazla para gönderme eğiliminde olduklarını belirtmektedir(Fleury, 2016: 11-15).

Feminist bilim insanları aynı zamanda "bakım zinciri" denen olguya da odaklanır. Onlara göre bakıcı olarak istihdam edilen işçilerin göçü, kadınlar arasında doğrudan eşitsizliğe neden olmaktadır. "Uluslararası üreme işi bölümü" kadınların bugünlerde iş gücü piyasasına daha kolay dahil edilebileceğini savunur. Çünkü onların yerine ev işi veya bakım için başka kadınların emeğinin satın alındığı belirtilmektedir. Ayrıca gelişmiş ülkede istihdam edilen ve o ülkenin standartlarına göre maaş alan kadınlar kendi ülkelerinde ev işlerini yapmak için başka kadınları çalıştırabilir ve bunun için kazancının sadece küçük bir bölümünü ödeyebilir. Örneğin Parrenas'ın belirttiği gibi 1.000 dolar kazanan göçmen Filipinli ev işçisi, İtalya'da yaptığı işin aynısını Filipinler'de yaptığında ayda 40 dolar kazanmaktadır(Pessar ve Mahler, 2003: 6) Oishi, ekonominin küresel olarak yeniden yapılandırılmasının göçün dişileştirilmesinde nasıl önemli bir rol oynadığını anlatmaktadır. Birincisi daha fazla orta sınıf kadınının kadın göçmen bakıcılarına olan talebi nedeniyle gelişmiş ülkelere göç artmaktadır. Ayrıca son yirmi otuz yılda tüm dünyada ev geçimini sağlayan hane halkının

sayısının artmakta olduğu da dikkat çekmektedir. Deregülasyon, kurumsal yeniden yapılandırma ve sözleşme sonucunda geleneksel olarak güvenli “erkek” işleri daha tehlikeli hâle gelmektedir. Önceki yıllardan farklı olarak bazı erkekler orta sınıfın uygun yaşam tarzını sürdürmek için eşlerini göç etmeye zorladı. Gelişmiş ülkelerde giderek daha fazla aile “zaman açlığı”na maruz kalmakta, aile ve iş arasında dengeyi korumakta güçlük çekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerden dadı ve bakıcı kiralamanın yollarını bulmaktadırlar. Üçüncüsü küresel dünya ve ekonomi bir “yeni zengin” sınıfı doğurdu ve bu fenomen sadece sanayileşmiş dünyanın karakteristik özelliği değil. Bu durum aynı zamanda yarı sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de oldukça olağandır. Bu insanlar uluslararası ticaretten ya da başka yollardan kâr elde etmek zorundadır, daha müreffeh ve rahat bir yaşam sürmek isterler. Göçmenleri, gelişmekte olan ülkelerden tercih etmelerinin nedeni; 24 saat hizmet alabilmeleri, uygun fiyatla çalıştırmaları ve daha fazla itaat görmeleridir. Dördüncü neden gelişmiş ülkelerin çoğunun yaşlanmış olarak kabul edilmesidir, bu durum hemşirelerin ve diğer bakıcıların yaşlı insanlar açısından gereksinimini artırmıştır(Oishi, 2005: 7). Ayşe Canatan'ın da belirttiği gibi nüfusun yaşlanması, ister sağlık isterse sosyal yardım sistemleri, aile ilişkileri veya kamu maliyesi olsun toplumun tüm kesimlerini derinden etkilemektedir. Türkiye'nin nüfusu Avrupa ülkelerindeki kadar yaşlı olmamasına rağmen yaşlı nüfusu hızla artmaktadır(Oglak vd., 2017, s. 1) Yaşlanan nüfustaki artışın bir sonucu olarak uzun süreli bakım hizmeti ihtiyaçları hızla artmış ve uzun süreli bakım verenlere yönelik artan talep de artmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve kaotik ekonomik veya sosyopolitik durum nedeniyle binlerce kadın bu bakım fırsatını kendileri ve aileleri için hayat kurtarıcı bir fırsat olarak görmektedir. Sömürü riskleri, hedef ülkelerde iş gücü piyasaları bölümlere ayrılma eğilimi gösterdiğinde ve iş fırsatları öncelikle “kadınlar için uygun” olarak tanımlanan düşük vasıflı işlerde erişilebilir olduğunda ortaya çıkar. Kadın işçi göçmenler için bu iş olanakları büyük ölçüde tarım, ev işleri, farklı hizmet türleri veya seks endüstrisi gibi düzenlemeye tabi olmayan sektörleri kapsamaktadır. Çalışma standartları genellikle düşüktür veya yoktur. Yüksek ayrımcılık, sömürü veya cinsel istismar riskleri, sosyal güvenliğe erişimin veya sağlık sigortasının bulunmamasının karakteristik özelliklerindendir(Boudahrain, 1991: 1) Babaların yokluğunun çocukla yakınlığın kaybedilmesine neden olduğunu iddia ediyor ancak annenin durumundan farklı olarak bu konuda suçlanmıyorlar. Çocukları annesiz bırakmak toplum tarafından çoğunlukla anormal olarak değerlendirilmektedir.

2.3.1. Yoksulluk ve Göç İlişkisi

Günümüzde yoksulluğu kavramsallaştıran ve ölçen çok az bakış açısı vardır. Bunlar gelir ve temel ihtiyaçlardır. Yoksulların temel harcamaları; insani gelişme, sağlık, eğitim, yoksulların yaşam süresi ve sosyal içerme, politik faaliyetlere ve yoksulların sosyal haklarına odaklanmak gibi detayları içerir. Çalışma gündemi ILO yoksulluk tartışmasında kritik bir eksik noktayı öne sürmektedir. Yoksulluğu azaltmaya yönelik uluslararası dürtü çağrısı yapan biri, yoksulluğu azaltmaya yardımcı olacak dört unsur sunar: Fırsatlar; politika desteği sağlamak ve artması beklenen yatırımları teşvik etmek, girişimcilik, iş fırsatları, sürdürülebilir iş ve önkoşul becerilerin iyileştirilmesi. Haklar; ilerleme ve istihdam edilme ve iş yerinde haklara sahip olma hakkını güvence altına alır. Koruma; kayıt dışı iş gücünü kapsayacak şekilde mevcut sosyal güvenlik önlemlerinin uzatılması ve onları hastalıklara, engelliliğe istihdam olanaklarının kaybına ve yaşlılığa karşı sigortalamak için alternatif önlemlerin geliştirilmesi. Ses; çalışan yoksulların toplu pazarlık, çatışma çözümü ve kural koyma organlarında temsilinin ve etkin katılımının teşvik edilmesi. Gelir yoksulluğu: Hane halkının bir veya daha fazla üyesi resmî olarak istihdam ediliyorsa hane halkına gelir akışı tipik olarak daha yüksektir (çünkü kayıtlı ekonomide ortalama ücretler veya kazançlar kayıt dışı ekonomiye göre daha yüksektir) ve hane halkından harcama akışı daha düşüktür (kayıtlı işçiler daha güvenli bir işe ve sosyal korumaya daha fazla erişime sahip olduklarından). İnsani gelişme boşlukları: Kayıt dışı ekonomide çalışanların sosyal hizmetlere erişme olasılığı kayıtlı çalışanlara göre daha düşüktür ve düşük sağlık, eğitim ve uzun ömür düzeylerine sahip olma olasılığı daha yüksektir. Sosyal dışlanma: Kayıt dışı ekonomide çalışanlar bu çeşitli alanlarda oyunun kurallarını belirleyen devlet, piyasa ve politik kurumlardan kayıtlı çalışanlara göre daha sık dışlanırlar(Chen ve diğerleri, 2004:4-12).

Yeni iş gücü göçü ekonomisi göçün, kendi ülkelerindeki piyasa krizinin üstesinden gelmek için geçici olarak kendi ülkelerinin dışında yaşamak ve para kazanmak için bir hedef olduğunu iddia etmektedirr. Bu açıdan işçi dövizleri hane halkının krizden kurtulmak için kullandığı oldukça mantıklı bir mekanizmadır. Bu yaklaşım yalnızca göçmenlerin geri gönderme davranışını açıklamada etkili değildi aynı zamanda geride bırakılan hane halkının bir kısmı gibi göçle bağlantılı diğer faktörleri tanımlamada da başarılı oldu. Tüm bu teoriler artan göç nedeniyle seksenlerde gelişti. Bununla birlikte mevcut uluslararası göçle ilgili en önemli teorilerden biri, yeni emek göçü ekonomisinin daha önceki başlangıç amaçları azaldığında veya ortadan kalktığında bile göç akışını tutmayı açıklamanın etkili bir yolu

olmadığıdır. Douglas Massey tarafından ağ analizi veya "kümülatif nedensellik" fikri bu boşluğu doldurmak için önerildi. Massey bunun uluslararası bir hareketin maliyetlerini azaltan ve aynı zamanda bireysel motivasyonları etkileyen ve değiştiren sosyal ağların geliştirilmesinden kaynaklandığını, hayatta kalmaya yönelik aile stratejilerinin ve toplulukların yapısının ilerlemesinin bu faktörün daha fazla motive ettiğini ve teşvik ettiğini eklemektedir. Göç edecek daha fazla insan. Bir noktada göçmenlerin çoğu, çevrelerindeki insanların sınırları, fırsatları ve hedeflerinden etkilenmektedir. Daha doğrusu, ailelerinin ihtiyaçları, sınırlı kaynakları göç kararlarını almada onları derinden etkilemektedir(Lauby ve Stark, 1988: 473).Hane halkı stratejileri perspektifi, göçü bireysel kararın kombinasyonu ya da etkileşimi ve ekonomik ve politik olayların ürünü olarak görür(Tacoli, 1999: 662). Dolayısıyla göç, hane halkı faktörünün bireysel ve iş gücü piyasası arasında önemli bir aracı rolünü sosyal olarak yönlendirilen bir süreçtir

Göçün yoksulluk ve kalkınma üzerindeki etkisi - Bu bir efsane mi yoksa gerçek mi?

Göçmenlerin olumsuz ya da olumlu gelişmekte olan ülkeler üzerindeki ekonomik etkisi üç ana başlıkta değerlendirilmektedir: Feminist araştırmacıların iddia ettiği gibi gelişmekte olan ülkelerdeki iş gücü piyasası fırsatları, kadınları erkeklerden daha fazla eziyor. Bu durum kadınların göç olasılığını artırmaktadır. (Pessar ve Mahler, 2003: 8). Avrupa vizyonu erkekleri değil sadece kadınları somutlaştırılmaktadır. Bedenleri olmayan yürüyen beyinler olarak algılanıyorlardı. Bunun bir sonucu olarak iki toplumsal kategori akıl adamı ve bedenin kadını kavramlarını oluşturdu (Oyewumi, 1997: 6). Göç tartışıldığı gibi göçmen işçilere evlerine para gönderme şansı veren bir yoksulluğu azaltma stratejisidir. Gelişmiş ülkelerden kazanılan uluslararası para birimi ailelerini yoksulluktan kurtarmanın en etkili veya tek etkili yoludur. Bununla birlikte hastalıklı veya engelli yaşlılara bakmak gibi stresli koşullarda yaşamak, kadın göçmenler üzerinde hem ruhsal hem de fiziksel sağlık üzerinde derin bir olumsuz etkiye sahiptir. Castles ve Miller'a göre göç, küresel bir "endüstri" hâline geldi ve kendi ekonomik mantığı ve pazar özellikleri var. Küresel göç piyasasına katılımın kendi fiyatı var. Bu şekilde gölgeli iletişim ve etkileşimlerine çok sık rastlanır.. Göç farklı seviyelerde incelenebilir. Bireysel uygulamaları, farklı kimlikleri ve farklı pozisyonları araştırmayı içeren mikro düzey. Temel olarak ağları, ajansları inceleyen mezo düzey ve bir kuruluş için çalışmayı ve iş gücü piyasalarını araştıran makro düzey. Uygulanan veya uygulanacak göç politikaları bu üçünün birleşimi olacaktır. Genel olarak gelişmekte olan ülkelerden gelen göçmenler hedef ülkelerin iş gücü piyasalarında bu alanlarda istihdam

edilmektedir. Çoğunlukla bu işler düşük ücretlidir. Büyük ölçüde işverene bağımlıdırlar, genellikle marjinalleştirilirler ve sıklıkla farklı bir tür sömürü ve sosyal dışlanmanın kurbanı olurlar (Browne ve Braun, 2008: 15-16). Gürcü vakasına gelince Gürcü bilim adamlarına göre bu göç akımlarının olumsuz sonuçları kesinlikle olumlu olanlardan daha ağır basmaktadır. Bu etkiler nüfustaki cinsiyet ve yaş oranındaki artan dengesizlikte, ülkedeki demografik durumun azalmasında, aile yapısının bozulmasında, entelektüel kaynakların sancılı kaybında, Gürcistan'ın belirli bölgelerinin tamamen tükenmesinde, çeşitli insan ticareti vakalarının artmasında görülmektedir. Kültürel özellikler nedeniyle Gürcü göçmenler de adaptasyon konusunda zorluk yaşarlar(Orozco ve diğerleri, 2006: 3-4). İş gücü piyasasında ve iş gücünde gözle görülür değişikliklerden dolayı gelişmekte olan ülkeler kendine özgü işçi sıkıntıları çekebilir. Genel olarak ciddi bir "beyin göçü" tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Fakir ülkeler sağlık veya eğitimde yüksek vasıflı insan sıkıntısı çekebilir. Verimlilik açısından değişiklikler olabilir: Verimlilik çalışanlar tarafından gerçekleştirilen ürün veya hizmetlerin değerine göre ölçülür. Ağırlıklı olarak yüksek vasıflı iş gücü daha yüksek verimlilik seviyelerine sahiptir. Ekonomik açıdan yüksek vasıflı işçilerin göç ettiği daha az gelişmiş bir ülke üretkenlikte ani bir düşüşe maruz kalabilir ve sonuç olarak ekonomiye zarar verebilir.

Para gönderimi: Emek göçünün temel nedeni olan ailelere yardım etmek için para gönderilmesinin önünü açmaktır. Toplumları ve hatta ulusal ekonomileri üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Çoğu zaman para transferlerii "gayriresmî" yollarla yapıldığından bunun küresel ölçeğini doğru bir şekilde hesaplamak imkânsızdır. Ancak farklı tahminlere göre daha az gelişmiş ülkelere yapılan dış yardımdan üç kat daha yüksektir.

Göç, daha az gelişmiş ülkeler için önemli bir ekonomik kazanca sahip olabilir. Ancak bu faydaların gerçekleştirilmesi genellikle zaman alır ve yalnızca göçün üst aşamalarında görülebilir. Örneğin para transferi işlemleri genellikle bir kişi göç ettikten hemen sonra akmaz. Para transferi kendi düzenlerini kurduktan sonra başlar, uzun zaman alır. Bunun hem ekonomik hem de sosyal maliyetleri vardır. Gürcü kırsal ailelerinin çoğunda, kadın geniş ailenin ana geçimini sağlayan kişidir: "*Yoksulluk beni buraya getirdi. Aşırı sıkıntıdan gelmek zorunda kaldım. Aile kalabalık. 12 torunum okula gidiyor, yemek istiyorlar, giyinmek istiyorlar, okul malzemelerine ve çok daha fazlasına ihtiyaçları var. Çocuklarımın ve kocamın Gürcistan'da ne kadar düşük ücretler aldığını biliyorsunuz. Kazandıklarıyla sadece faturaları ödeyebiliyorlar. Kocam gelmeme karşıydı. Burada olduğum için onu suçlayamam*

ama torunlarımı iyi yetiştirmek istiyorum, ne yapabilirdim? Kocamın boyu iki metre, Türkiye ve Gürcistan sınırında çay topluyor." Piore'ye göre yabancı ülkelerde benimsedikleri becerilere gelince göçmenler nadiren endüstriyel becerilerin önemli bir kaynağıdır. Genel olarak vasıflı göçmen işçiler kendi ülkelerine geri dönme konusunda istekli değildir. Bu becerileri çoğunlukla ev sahibi ülkede kullanmayı tercih ederler (Piore, 1979: 116).Daha önce de belirtildiği gibi Gürcü göçmenlerin aileleri veya birlikte yaşadıkları toplum üzerinde derin etkileri vardır. Aile üyeleri onlara bağımlıdır. Aile fertleri çoğu zaman yerel tarım ürünlerini kurtarmak konusunda isteksizdir. Çoğu zaman dövizler aile fertlerinin asalak mevcudiyetine neden olur. Birçok kadın benimle yaptığı konuşmada şunu ifade etti: "*Köyüm küçük, herkes birbirini tanıyor, ödemeler açısından göçmen kadınlar toplumun en güvenilir üyeleri. Köyümde mini market var, aile bireylerim ürün bitince o mini markete gidip 'veresiye' ürün alıyorlar. Sahibi beni tanıyor, ay sonuna kadar ödeyeceğimi biliyor, beni garanti olarak görmektedir ve hemen ödeme yapılmadan istediklerini veriyor*." Dolayısıyla, gördüğümüz gibi kırsal kesimde yerel ekonominin canlı tutulmasının en önemli aktörleri onlar.

Sovyetlerin çöküşünün ve 90'larda Gürcistan'daki durumun kısa tanıtımı

Sovyetler Birliği'nin çöküşünün Sovyet sonrası ülkelerdeki cinsiyet ilişkileri üzerinde olumsuz ve karmaşık etkileri oldu. Sovyet cinsiyet kimliklerinin hem kurumsal hem de ideolojik kuralları neredeyse unutulmuştu. Onları kullanmak ve annelik, artık devletin sorumluluğu olarak görülmüyordu. Sovyet ailesinden önceki aile enstitüsü geri dönüyordu ve hükûmet artık babalık rolünü yerine getirmiyordu. Aynı zamanda artan sayıda aile içi şiddet de beraberinde geldi (Ashwin, 2012: 18). Daha önce de belirttiğimiz gibi Sovyetler Birliği'nin dağılması insanların hayatlarında dramatik bir değişikliğe neden oldu. Sınırların açılması, demir perdenin kalkması ve göç kısıtlamalarının hafifletilmesi kendi başına iç ve uluslararası göçü kolaylaştırdı(Koshulko, 2016: 7). Afetlerin, hem erkeklerin (savaşta olan veya şiddetli alkol veya uyuşturucu sorunları olan) hem de devlet kurumlarının yardımı olmadan ayakta kalabildiklerini gören binlerce kadın üzerinde bir tür uyanış etkisinin olduğunu varsayıyorum. Bu zor zamanlarda bir çeşit elektroşok yaşandı. Annelik içgüdüsü daha şiddetli şekilde uyandı ve bu dönemlerdeki kadınların çoğu ailelerin reisi oldu. Aile desteğinin sorumlu aktörleri, aile koşullarını iyileştirmek için göç etmenin yalnızca kendi yükümlülükleri olduğunu hissetti(Marinucci, 2020: 15). Perestroyka ve ardından SSCB'nin çöküşü Sovyet toplumunu küreselleşmeye itti. Eski Sovyetler Birliği'ndeki kadınlar için

artan işsizlik, uluslararası göç ve göçün ve yoksulluğun kadınlaştırılması gibi pek çok istenmeyen sonuç yaratan ekonomik liberalleşme süreciyle birlikte alternatif değerlerle tanışıldı(Gold ve Nawyn, 2013: 286). Ani toplumsal değişikliklerin neden olduğu ve travmatize edici koşulların ve durumların neden olduğu kültürel travmalar genellikle karmaşıklıkla gösterilir. Sosyal travmanın özelliği olan bir dizi sosyal ruh hâli, kolektif duygular ve düşünceler vardır. Birincisi "ahlaki panik" adı verilen fenomenle ifade edilen ortak bir anksiyete, güvensizlik duygusu ve öngörülemezlik havasıdır. İkincisi bir şüphelinin baskın sendromu, insanlara güven eksikliği hissettirilmesi ve kurumların gözden düşürülmesidir. Üçüncüsü kolektif kimliğin net bir yönelimi yoktur. Dördüncüsü toplum salgın bir tür ilgisizlik, yaygın pasifizm ve tamamen çaresizliğe yakalanır. Gelecekle ilgili beşinci büyük nokta kapsamlı karamsarlık, geçmişin nostaljik olarak hatırlanmasına eşlik etmesidir. Yukarıda belirtilen tüm bu semptomların mutlaka sosyal travmaya eşlik etmediğini ve tüm bu semptomların büyük değişiklikleri yaşayan farklı toplumlar için eşit derecede karakteristik olmadığını söylemeye gerek yoktur(Alexander, Eyerman, Giesen, Smelser ve Sztompka, 2004: 166). Aynı zamanda paternalist devlet, yükünü hafifletmek için her türlü sosyal hizmeti sağlamaktadır olsa da çalışan annenin çekici olmayan tarafı, sorumlulukların "ikili yüküne" sahip olmasıdır. Az gelişmiş hizmet sektöründeki uzun kuyruklar ve açık, çok fazla zaman ve enerji gerektirirken iş yerlerinde uzun saatler harcanması durumu karmaşıklaştırdı. Bu "çifte yükü" sürdürmek zordu, aynı anda iki cephede çalışmak, çalışan anne için cinsiyet anlaşmasının kademeli olarak aşınmasına neden oldu, bir bölünme gerçekleşti. Kadınlar profesyonel kariyer yapma ile aile kurma arasında seçim yapmak zorunda kaldılar. Bu arada, Komünist Parti'nin ideolojik gücünün zayıflama sürecinde, ataerkil değerlerin, batı yanlısı duygu ve kalıp yargıların ile muhalif protestoların izlerinin bir karışımı olarak yeni Sovyet sonrası kadın kimlikleri ortaya çıktı.

Çizelge 2.2. Sovyet sonrası Cumhuriyetlerde yoksulluğun toplumsal cinsiyet boyutları

Ülke	Yıl	Hane reisinin cinsiyeti			
		Yoksulluk Düzey		Yoksulluk Yapısı	
		Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Rusya Federasyou	1997	10%	7%	38%	62%
	2002	9%	6%	32%	68%
Ukrayna	2002	2%	2%	48%	52%
Moldova	1998	63%	58%	66%	34%
	2003	38%	32%	63%	37%
Ermenistan	1998-99	52%	54%	72%	28%
	2003	46%	42%	73%	27%
Gürcistan	1997	41%	37%	67%	33%
	2003	46%	45%	69%	31%
Kazakistan	2001	26%	18%	63%	37%
	2003	18%	10%	63%	37%
Kırgızistan	2000	75%	55%	73%	21%
	2003	67%	36%	79%	21%
Uzbekistan	2000-01	50%	39%	81%	19%
	2003	43%	29%	83%	17%

Kaynak: ("Poverty, Inequality and Social Policy Reform in the Former Soviet Union", *UNDP in Europe and Central Asia,* n.d., s. 9)

2.3.2. Küreselleşme Çağında Göç

Beck, küreselleşmenin "topluluğun, emeğin ve sermayenin mekânsızlığı" olduğunu çok akıllıca belirtmektedir(Kovacevic ve Kovacevic, 2017: 15-18). Üç eğilim; nüfusun yaşlanması, küreselleşme ve kadınların göçü eş zamanlı olarak ivme kazanmaktadır. Nüfusun yaşlanması ve küreselleşme hem coşku hem de dikkatle müjdelenir. Nüfusun yaşlanması, halk sağlığı ve tıp alanındaki ilerlemeyi temsil eder. Ancak artan emeklilik ve sağlık hizmetleri maliyetleri ulusları zorlamaktadır. Çağdaş uluslararası politik ekonominin temel teması olan küreselleşme, kaynakların dağıtımında gelişmiş verimlilik ve bazıları için daha yüksek yaşam standartları vaat ediyor ancak diğerleri için özellikle gelişmekte olan ülkelerde eşitsizliğin ve yoksulluğun artması anlamına gelmektedir(Stiglitz, 2006). Küreselleşmenin ekonomik etkisinin bir özelliği de iş arayan kadınların uluslararası göçündeki artıştır. Kuşkusuz küreselleşmenin göçün artmasında bir rolü vardır. Dünya algımız değişti. Zaman ve mekânın sıkıştırıldığı evrende yaşıyoruz ve ağ toplumuna katılımımız arttı. Tüm bu faktörlerin etkileri söz konusu ve dünyada giderek artan sayıda hareketliliğe tanık olmaktayız(Keeley, 2009: 619). Küreselleşme insanların dünyadaki göç yollarını önemli ölçüde dönüştürmektedir. Asya ve Afrika, çok sayıda beyin göçünden muzdarip. Öğrenciler ve profesyoneller ABD, Kanada, Batı Avrupa, İngiltere veya Avustralya gibi gelişmiş ekonomilerde hayatına devam etmektedir(Sabharwal, 2013: 1).

Daha önce de belirttiğimiz gibi ekonomik kalkınma ve entegrasyonun ana demografik etkilerinden biri hem yurt içi hem de uluslararası olmak üzere iş gücü göçüdür. Ancak çoğunlukla uluslararası göç daha etkilidir. Göçün küreselleşmesi, cinsiyetlerin oranlarını da değiştirdi. Kocaları, ailelerini göç nedeniyle bıraktıktan sonra hane reisi olan kadın sayısı arttı. Daha fazla küreselleşme kadın göçünün farkındalığını artırdı ve farklı ülkelerde giderek daha fazla kadın kendi ülkelerinden veya topluluklarından çıkma cesaretini gösterdi. Bu nedenle küreselleşme; insanların sosyal yaşamlarını büyük ölçüde etkilediğini göçün daha az cinsiyet seçici hale geldiğini, kadın iş gücü talebini artırdığını ve katılımı kolaylaştırdığını, devlet politikalarını ve aile yasalarını değiştirmede büyük rol oynadığını, sosyal cinsiyet, evlilik, annelik ve kadın cinsellik normlarını başka bir açıdan gösterdi(Chant, 1997: 111). Göçmenlik, tüm dünyadaki ekonomilerde veya toplumlarda hâlâ çok önemli bir rol oynamaktadır. İş fırsatları düşünüldüğünde hâlâ en cazip yöntemdir. Neredeyse her yerde çok ırklı ve çok kültürlü toplumların büyümesine yardımcı olur. Küreselleşme aynı zamanda sosyal dinamizm nedeniyle iş gücü piyasalarının sınırlarını da değiştirmektedir(Castells, 2010, 23). Parrenas ve diğerleri kadınların göç etmesini kolaylaştıran ve motive eden küreselleşme süreçlerine odaklanmaktadır. Sosyolog Saskia, küreselleşmenin kadınların ucuz emeğini gerektirdiğini öne sürüyor (Degiuli, tarih yok: 25). Nüfusun hızla yaşlanması, küreselleşme ve göçün dişileşmesi gibi bu üç güncel eğilim dinamik olarak önem kazanmaktadır. Hem nüfus hem de yaşlanma konusunda farklı görüşler var. Bazıları bunu yüksek kaliteli halk sağlığı ve yüksek emeklilik gibi yeni yüzyılın bir başarısı olarak görmektedir ve küreselleşmeyi uluslararası ekonomik ilişkilerin büyük bir kolaylaştırıcısı olarak tek başına refahın garantisi görümektedir. Ancak bazı akademisyenler önceki grup kadar hevesli olma eğiliminde değiller. Küreselleşmeyi, ülkelerinden gittikçe daha fazla kadını iten eşitsizliği ve yoksulluğu artırmanın ana fenomeni olarak görmektedirlerr. Ancak kadın göçünün tek nedeni küreselleşme değil. Sovyetler Birliği'nin çöküşü gibi ana tarihsel anlardan biri de bu süreçte bir kırılma noktasıydı. Sosyalist ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçiş, 1990'ların sonundaki mali kriz ve bu değişiklikler “göçün dişileştirilmesi” olarak bilinen eğilimi yarattı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından önce kadınlar yalnızca aile birleşimi için göç etmektedir. Sovyetler’den sonra yalnız göç etmeye başladılar ve çoğunlukla ailelerini geride bıraktılar. Bu göç modelini tercih etmediler ancak ev sahibi ülkeler çoğunlukla aile üyelerinin onlarla gitmesini zorlaştırdı(Degiuli, n.d.: 26-27). Küreselleşme, başarı için yeni olasılıkların ve aynı zamanda yeni tür eşitsizliklerin eşit olarak geliştiği oldukça tartışmalı bir süreçtir. Bu nedenle ev ve bakım işleri tartışması tek bir boyutla sınırlandırılmamalı diğer bakış açıları da dikkate

alınmalıdır(Cheng, 2013: 194). Dünya nüfusundaki artış aşikâr olduğundan doğrudan uzun süreli bakım çalışanlarına olan talep de artıyor. Çünkü gelişmiş ülkeler, bu ihtiyacı gidermek için gelişmekte olan ülkelerden giderek daha fazla göçmen kabul etmektedir(Browne ve Braun, 2008:1-2). Göçmen bakıcılar küreselleşmenin özelliklerinin çoğunu bünyesinde barındırmaktadır; ulusötesi hareketler, emek göçüne yoğunlaşma, kadın göçü, artan düzensiz işçi sayısı buna dahildir (Truong ve diğerleri, 2013: 355). Kadın göçü ile ilgili olarak küreselleşme, bizi "ulusötesi annelik", "ulusötesi haneler" ve "ulusötesi bakım zincirleri" kavramlarıyla tanıştırdı(Lutz, 2012: 126).Günümüz medyasını "insanın her yerde bulunmasının aracıları" olarak kullanarak insanlığı köy örgütleri içindeki alfabe öncesi, kabile esaslı, yerli kültürün iletişim yapılarına döndürün. Böylece "küresel köy"ün eşitsizlik içinde bir birlik oluşturması beklenebilir. Köyde kabalıklar ve anlaşmazlıklar olabilir ancak bu uyumsuzluklar daha büyük bir bütüne tabidir. Bu "küresel köy", "kötü titreşimler"e ve kavgalara sahiptir ancak durumu düzenleyecek ne bir dışarısı ne de bir öteki vardır. "Travma ve gerilim", "küresel köy"de de küreseldir, her yerde mevcuttur. McLuhan: "Bir ailede aynı şehirdeki binlerce ailede olduğundan daha fazla çeşitlilik, tek bir çatı altında daha az uyum vardır. Köy koşullarını ne kadar çok yaratırsanız, süreksizlik, bölünme ve çeşitlilik o kadar artar. Küresel köy kesinlikle tüm noktalarda maksimum anlaşmazlığı garanti eder. Tekdüzelik ve huzurun küresel köyün özellikleri olduğu hiç aklıma gelmedi. Daha çok kin ve kıskançlık var… Küresel köyü onaylamıyorum. İçinde yaşadığımızı söylüyorum" (Gordon, 2010, s. 25)

Böylece, sunulan araştırma, Gürcü göçmenlerin kalma, çalışma ve yaşama biçimleriyle ilgilidir ve oldukça kapsamlıdır. Göçe yönelik sunulan teorik yaklaşımlar, Gürcü göçmenlerin bir girişimi ve günlük yaşamıdır. Bu literatür taraması, Gücistan göçünün kadınlaşması ve iş gücü piyasasının yanı sıra, daha geniş yoksulluk ve göçün feminizasyonu çerçevesinde Türkiye'ye Gürcü göçünü yerleştirmeye yönelik bir girişimdir. Bundaki amaç, bu olgunun gerçekleştiği arka planı ana hatlarıyla ortaya koymak ve ayrıca Gürcü göçünün kadınlaşmasının nedenlerini vurgulamayı ve ortaya koymayı mümkün kılmaktır. Göç teorisinin yeni ekonomisi bize göçün nasıl inşa edilebileceğine dair bir perspektif sunuyor. Göç eylemini, özellikle kadın Gürcü göçmen işçiler için önemli olan hane veya ailenin kararı olarak göstermektedir. Çoğu zaman kadınlar, ailelerinin mutlak yoksulluk riskini gördüklerinde, göç kararında aktif aktörler hâline gelir. Bu tez, kümülatif nedensellikte olduğu gibi farklı teorilerden yeni anlayışlar sağlayarak Gürcü kadın göçünü bağlamsal olarak üstlenme girişimidir. Türkiye'de yokluklarının aile ilişkilerine, eşleri veya çocukları

arasındaki ilişkilere, ruh ve beden sağlıklarına, gelecek planlarına ve istihdam yollarına etkisi gözlemlenir. Bu tez, bu boşlukları doldurmaya katkıda bulunmaya ve okuyucunun Gürcü kadın göçü olgusunu sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda çeşitli sosyal-kültürel boyutlardan da görmesini sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye'de Gürcü göçü ile ilgili mevcut literatür gözden geçirildikten sonra teorik hassasiyet göz önüne alınmıştır. Bu çalışma, göç olgusunu makro, mezo ve mikro seviyelerden görme girişimidir.

Farklı bakış açılarını gözden geçirdikten sonra feminist bakış açısını daha geniş bir şekilde tartışır ve göç teorilerini feminist teoriye dahil etmeye odaklanır, nasıl ve ne zaman örtüştüğünü cevaplamaya çalışır. Gürcistan'daki göçün feminizasyonunu açıklamak için tarihsel perspektif ve geriye dönük bakış da yer almaktadır. Genel olarak yazar ve diğer birçok araştırmacı tarafından Sovyetler Birliğinin dağılmasının nesillerin hayatını altüst eden yıkıcı bir tarihsel an olduğu kabul edilir. Bu faktörü daha açık bir şekilde tanımlamak için Ulrick Beck'in risk teorisi uygulanır. Risk teorisi önemlidir çünkü riski bir hareket motoru olarak görür ve yaklaşan tehdidi değiştirmek için harekete geçer.

Yukarıda belirtilen tüm bu teoriler, esas olarak Gürcü kadın göçünün çıkış öncesi dönemini kullanmak için uygulanmaktadır. Göç sırasında ve sonrasında sosyal ağlar büyük önem taşır. Ağ en güvenilir olgudur, onsuz göçmenlerin büyük çoğunluğu göç etme veya göç sonrası hayatta kalma riskini asla alamazdı. Ailede anne yokluğundan sonra meydana gelen değişiklikleri açıklamak için ya da örneğin yabancılaşma, stres, bakım kaybı, uzaktan bakım, geride kalan çocuklar üzerindeki etkileri kavramak için aile sistemleri teorisi, sembolik etkileşimcilik ve aile gelişimi teorisi uygulanmıştır.

2.4. Gürcü Toplumunda Kadın

> Öğretim sırasında bir kadın sessiz ve saygılı olmalıdır. Bir kadının öğretmesine veya bir erkek üzerinde yetki sahibi olmasına izin vermiyorum. Kadın susmalı çünkü önce Adem sonra Havva yaratıldı ve saptırılan Adem değil saptırılan ve günaha düşen kadındı. Yine de mantıklı bir yaşam sürmesi ve inanç, sevgi ve kutsallıkta sabit kalması koşuluyla, çocuk doğurarak kurtulacaktır(1 Tim. 2: 11-15ö INCIL).

2.4.1. Sovyet Döneminde Kadın

1940'tan sonra ve ayrıca komünist rejim sırasında iş gücü piyasasında çok sayıda kadın, çalışmak için eşit şansa sahipti ve Komünist Parti tarafından o dönemin Batı kapitalist

ülkelerindeki kadınlara açık olmayan profesyonel kariyerlere gitmeye teşvik edildiler. Komünist ideoloji, erkekler ve kadınlar için geleneksel olarak toplumsal cinsiyete dayalı meslekleri kadınlara açıyor, eğitim veya çalışma alanında herkes için eşit haklar uyguluyordu. Buna rağmen bu katı ideoloji kadınların öncelikle ev işi yapmaları ve çocuklara bakmalarının beklendiği toplumsal cinsiyet rollerini ortadan kaldıramadı. Toplum hiçbir zaman kadınların erkeklerle aynı rolleri oynamayı beklemiyordu. Komünist çağda kadınların proleterleşmesi ve onları fabrikalarda çalışmak gibi farklı kamusal faaliyetlere ve ev dışındaki işlere dahil etmek, daha bağımsız olmalarını ve rollerinin bilincinde olmalarını sağlayan sınırlandırılmayan olumlu bir faktördü(Bonifacio, 2012: 168). Buna rağmen bahsettiğimiz gibi cinsiyetçi tavırlar ve eylemler asla durmadı. Bunun yerine evli kadınların çoğuna çifte yük yüklendi. Bu nedenle eğitim alma konusunda eşit haklara sahip olmalarına rağmen kadınlar, profesyonel piramitte her zaman erkeklerden daha düşük bir konumda olma eğilimindeydi. Başlangıçta özlemleri ne olursa olsun kadınların çoğu yarı zamanlı veya teknik işler yaparak kariyerine başladı. Tıp ya da eğitim gibi dişileştirilmiş mesleklerde kadınlar önemli konumlara neredeyse hiç ulaşamadı(Remennick, 2007: 328) Bilim adamları Sovyetler'de cinsiyet, etnik ve sınıf farklılıklarını silme, doğrudan ataerkil bir devlete itaat edecek yeni sosyal olarak atomize olmuş kişiler yaratma niyeti olduğu konusunda hemfikirdir. Sovyetler'deki bir kadının mükemmel imajı aktif, güçlü, daha az hassas ve cinsel açıdan pasifti. Yeni kadın önceki yüzyıllardaki narin, korumaya muhtaç ve pasif, melek benzeri kadından daha radikal bir şekilde farklıydı. Kadınların eşit iş fırsatlarına, kürtaj, eğitim ve üretken olmayan cinsel deneyime erişimi önceki kadının ideal imajını sildi. Ama bunu tamamıyla yapmayı başaramadı. Cinsiyet eşitliği, kadının erkeğe eşit ve biraz da erkeksi yeni imajı, Sovyet sembolü Sovyetler Birliği'nde de oraklı kadın ve çekiçli adamla ifade edildi. Hedef, yeni tarımsal ve endüstriyel komünist ülkeyi birlikte inşa etmekti. Sovyetler, toplumsal cinsiyet de dahil olmak üzere tüm toplumsal ayrımları radikal ve şiddet içeren yollarla ortadan kaldırarak "yeni sosyalist adam"ı inşa etti(Gal ve Kligman, 2000:46-47). Hristiyanlığın önceki düşük pozisyonundan kurtulduğunu iddia ediyor ve kendilerini bir tarikat olarak "Tanrı'nın annesi" olan Meryem'e ibadete dayandırılmakdadıl(Bebel, 2009: 44).

Stalin döneminin korkusu ve propagandası kadınlara karşı görev ve sorumluluk duygusunu güçlendirdi. Kadınların iş gücü sürecine katılımı hayattaki en önemli şey olarak kabul edildi. Ancak bu özgürleşmenin doğal evrimin sonucu olmadığını vurgulamalıyız. O dönemin ekonomik koşullarından kaynaklanıyordu. Birçok araştırmacı ironik bir şekilde o zamana

kadar kadınların kocalarıyla değil Sovyetler Birliği ile evli olduğunu iddia etmektedir. Özel zamanları yoktu ve hepsi bir işte çalışmaktadır. Devlet, çocukları yetiştirmek için anaokulları veya okullar sağlamasına rağmen kadın, ailenin temel ihtiyaçlarından erkeklerden daha fazla sorumluydu. Bu faktörün etkisi gelecek nesillerin kadınlarında görülebiliyordu. Sovyet sonrası yaşanan felaketler ve geçiş döneminde Gürcistan, kadının aileyi kurtarma becerilerine bağımlı hâle geldi. Kadınlar bu zamana kadar zaten devletten "boşanmış" olsa da Kollontai'ye göre de Sovyet dönemindeki kadın kocasına değil işine bağımlıydı. Kocasına mali destekçi olarak bakması için bir nedeni yoktu, işi vardı. Çocuklar için endişelenmesine gerek yoktu. Çocuklara bakamaması durumunda hükûmet onları yetiştirme sorumluluğunu üstlenmekteydi. Sovyetlerden sonra kökten değişen durum işsizlik ve diğer felaketler nedeniyle erkeklerin ve kadınların Sovyet öncesi rollerinin yeniden canlanması yönünde açık bir eğilim vardı. Buna "yeni geleneksellik" denilebilir. Sovyetler'den sonra kadınların kocalarının eskiden olduğu gibi geçim kaynağı olması geleneksel arzusu hâline geldi. Erkekler artık ekmek kazanamamış olsalar da geleneksel erkekliklerini ve ailenin reisi olmayı özlemeye başlamışlardı(Ashwin, 2012: 21). mLenin burjuva evliliğine karşı savaştı. Kadın haklarını savundu ve kadınlara aşağılık davrandıkları ve aile içi şiddet uyguladıkları takdirde kocalarını terk etmenin doğal hakları olduğunu iddia etti ancak kadınların hakkının tanınmasının, tüm eşlerin kocalarını terk etme çağrısı olmadığı konusunda ısrar etti. Lenin, kadınların yapması gereken ev işleri için de aynı şeyi düşündü. Bu durumu "barbarca, verimsiz, küçük, sinir bozucu, aptallık ve ezici emek" olarak tasvir etti. Kadınları aşağılayan, onları mutfak ve kreşlere zincirleyen insanları eleştirdi(Attwood, 1999: 42).Engels, kadınların faaliyetlerinin ev işi yaparak sınırlandırılması durumunda kadınların özgürleştirilmesinin ve cinsiyet eşitliğinin mümkün olmadığını iddia etti. Ona göre kadınların özgürleşmesi, onların ev işleri ikinci plana taşındığında ve büyük ölçekli bir prodüksiyona katılmalarına izin verildiğinde elde edilebilecekti. Konu sadece kadınların evlilikten sonra kocasının adını alıp almayacağına bağlıydı. Her iki ebeveyn de çocuklarına eşit olarak bakmak zorundaydı. "Yasa dışı çocuk" terimi kaldırılmış ve resmî olarak evli çift tarafından doğmuş ya da evlilik dışında doğmuş tüm çocuklar aynı haklara sahip olmuştu. Kolay boşanma desteklenmişti. Kasım 1920'de Bolsevikler kürtajı yasallaştırdı. Kadınların babalık desteğini isteyebileceği ve bazı açılardan hakları genişletildi. Cinsiyet açısından Sovyetler'de durum 1920'lere erkeklerin ve kadınların kesinlikle eşit olduklarıydı. 1936 Anayasası, SSCB'de çalışmanın çalışabilen herkes için zorunlu olduğunu ve "çalışmayanların yemek yemediğini" söylüyordu. "Çocuk istemeyen fiziksel ve ahlaki açıdan sağlıklı bir kadın yoktur." diyen dönem kürtajı tekrar yasakladı. Sovyetler, sosyalizm

altında yeni bir tür kadın yaratmaya çalışıyordu. Geleneksel kadınlık örüntüsünü reddetti. Öngörülen yeni kadın; bağımsız, kendinden emin, kendine saygılıydı ve kendi hakkını biliyordu. Stalin döneminde "yeni kadın" daha karmaşık ve çelişkili bir varlıktı. Stalin'in kendisi şunu iddia etti: "Geçmişte kadınlarımız böyle değildi… Bunlar tamamen yeni insanlar." İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet kadınının imajı ikonik hâle geldi. Kadınlar savaşa katılmak zorunda olmasalar da çoğu gönüllü olarak cepheye gitti. Verilere göre bu yıllarda 800.000'den fazla kadın orduda hizmet ediyordu. Kadın evde fabrika işlerini devralmak, orduyu besleyecek yiyecekleri ve erkekler tarafından yapılan tüm işleri büyütmek zorunda kaldı. Savaştan önceki yıllarda medya, kadınların yaptıkları işin savaştaki erkeklerle eşit olduğunu iddia etti. Artık kadınlara kapalı ve kadınların ulaşamayacağı hiçbir iş olamazdı. Sovyetler ne yaparsa yapsın kadınlar hâlâ anneydi ve anne olarak da kaldılar. Bu yüzden savaş yıllarında çifte yükleri vardı. Savaş sona erdiğinde insan hayatındaki en yüksek kayıp, kadınların başka bir vatanseverlik görevini yerine getirmeleri gerektiği anlamına geliyordu. Savaştan sonra mümkün olduğunca çok sayıda çocuk doğurarak nüfusu artırmak zorunda kaldılar. Bilime çok büyük katkıları oldu ve savaş sırasında istisnai olarak kahramanlardı. Çalışma konusunda rahatlamadılar. Çocukları için mükemmel bir rol model hâline geldiler(Attwood, 1999: 167). Troçki, "Yaşam koşullarını değiştirmek için hayatı kadınların gözünden görmeyi öğrenmeliyiz." der. Ayrıca ekonomik ve kültürel ilerleme, eğitim ve bir aile birimine dayanan küçük burjuva türündeki ekonomisini yıkmadan kadınların gerçek kurtuluşunun imkânsız olduğunu iddia ediyordu(Lund, 1970: 11). Stalin döneminde, "kadın sorunu" Sovyet toplumunda çözüldü. Hem toplum hem de Sovyet ailesi için cinsel eşitlik büyük bir endişe kaynağıydı. Bu yüzden kurtuluş pahasına kadınlar çift yük taşımak zorunda kaldı. Sue Bridger ve Mary Buckley'nin belirttiği gibi Gorbaçov döneminde çağdaş Sovyet toplumunda kadın meselesi üzerine tartışmalar vardı. Birçok tabu resmî olarak kaldırıldı. Örneğin kadınların cinselliğinin temsili Glasnost'tan önce sansürlendi. Brezhnev döneminde çalışma yaşına ulaşan Sovyet kadınlarının yaklaşık % 90'ı istihdam edildi veya eğitim gördü. Kadınlar için esnek programlarla yarı zamanlı işleri teşvik etmelerine rağmen Sovyet istatistikleri, kadınların sosyal ilerlemenin bir başarısı olarak iş gücüne katılımının yüksek olduğunu gösterdi. Bununla birlikte Perestroika kapsamında hükûmet, siyasette ve tüm alanlarda karar almak konusunda hâlâ önemli bir güç olmasına rağmen kadınlar hakkında anne olarak muhafazakâr görüşleri yeniden benimsedi. Mikhail Gorbaçov "Perestroika" adlı kitabında kadınların "tamamen kadınlık görevlerine dönme" zorunluluğunu ve aynı zamanda daha fazla kadını hükûmet görevlerine dâhil etme gerekliliğini belirtir. 1985'ten sonra Sovyetler'de cinsel liberalleşme kadınlar için başka bir

sorundu. Filmlerde, medyada, kitaplarda, kadınlar genellikle erkeklerin memnuniyeti için bir tür cinsel nesne olarak sunuldu. Perestroika sırasında resmî yaklaşım hâlâ kadınların sosyal, politik veya ekonomik yaşamını içermekteydi. Fakat aynı zamanda yaşam değişiklikleri kadınları çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeye teşvik edecek ve motive edecek şekilde tasarlandı. Brezhnev'in döneminde "ailenin güçlendirilmesi"nin daha fazla tanıtımı yapıldı. "Sovyet ailesini güçlendirme" hedefinin artan doğum yardımında ifade edildiği, aile kurumu ve aile hayatı hakkında da büyük bir propaganda olduğu ifade edildi(Edmondson, 1990: 179-182)."Sovyet paradoksu" kadınların kamusal alanda olmasını savunan ve meşrulaştıran sosyalist bir paternalizmin birleşik ve tartışmalı operasyonlarıdır. Kadınların eğitim, çalışma ve siyasi hayata katılımını destekledi(Kandiyoti, 2007: 602).Bolşevik zaferinden sonra kadınların kurtuluş söylemi iktidardaki yetkililerin en büyük endişelerinden biriydi. Orta Asya'da geleneksel aile modellerinin çözülmesi ve akrabalık sistemlerinin silinmesi, uygun sosyalist dönüşümü ve kültür devrimini gerçekleştirmenin ilk hedefiydi. Sovyetler yerel geleneklere özgü bir ihlal kategorisini suçlayarak ve yargılayarak yerel halkın geleneklerine saldırgan bir şekilde müdahale etti. 1920'lere gelindiğinde şeriat mahkemesi sistemi ve göçebe alanlarda uygulanan geleneksel yasa (adat) yerini laik aile hukukuna bıraktı. Çok eşlilik, erken evlilik, zorla evlendirme ve qalin ödemesi (Başlık parası mı demek istedin)(gelin fiyatı) yasa ile cezalandırılan bir suç olarak açıklandı(Kandiyoti, 2007: 603). Yaklaşık yetmiş yıllık komünist yönetim sırasında Sovyet hükûmeti yaşamın her alanında dramatik bir değişiklik yaptı. Prensip olarak bu radikal değişikliklerle "Sovyet insanı" (homosoveticusu) "üretmek" ya da "yaratmak" için planlandı. Bu yüzden kadınları ataerkil ayrımcılıktan kurtararak, kadınları eğiterek ve onları ücretli iş gücüyle tam olarak bütünleştirerek hedeflerini gerçekleştirdiler. Bolşevik liderler ailenin bir kadının hayatının zulmü olduğunu varsaydılar(Ashwin 2000: 5). Başka bir deyişle sanayileşmenin ve iş gücü piyasasına katılımın kadınları geleneksel ailenin zincirlerinden kurtaracağına inanılıyordu(Lapidus 1978: 55). Sovyet hükûmetinin cinsiyetler arasındaki eşitlik ilkesi; örneğin eğitimde eşit haklar, eşit ücret, mutlak kürtaj hakkı ve kadınların ev işçiliğinden özgür bırakılması anlamına gelen politikaları uygulamakla kanıtlandı. Emek ve çocuk bakımındaki değişiklikler, bu planı yerine getirmek için o kadının sosyal ve çalışma hayatına özgürce katılmaları için anaokulları açtılar. (Buckley, 1989). Kadınlar profesyonel kariyerlerini geliştirme şansı veren doğum ve çocuk bakımı yardımlarıyla desteklendi. Tüm bunlara rağmen çok sayıda yayın gerçekte bu politikaların geleneksel cinsiyet ayrımlarına meydan okumak için çok az şey yaptığını göstermiştir(Ziemer, 2020: 3).

Perestroyka döneminde kadın imajının kitle bilincinde değiştiği dikiş işçilerinin imajının bile çekici hâle geldiği, bazen piyasa ekonomisinin öncüleri olarak adlandırıldığı zaten görülüyordu(Sacks, 1976). Morokvašić'e göre gelişmiş Batı ülkelerinde göçmen kadınların iş gücüne entegrasyonu, Sovyet sonrası kriz ekonomisinin bağlamını tartışmak için makul olacaktır(Morokvasic, 2014: 356). SSCB'nin dağılmasından sonra Sovyet öncesi kimliklere dönüldükten sonra kolayca fark edilebilirdi. Katherine Verdery'in iddia ettiği gibi bu bölgenin dönüşümleri "açıkça yakın geçmişi reddetmeye dayalı siyasi kimlikler yaratmak için güçlü baskılara" dayanmaktaydı (Gotfredsen, 2014: 247). Yaşlı kadın göçünün sayısının artmasının nedeni nedir? Genel bilgimizin gösterdiği gibi bunun için bir dizi faktör olabilir. İlk ana nokta Glasnost ve Perestroika'dan sonra ortaya çıkan ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesine yol açan tarihî olayların sayısıdır. Psikolojik olarak eski rejime bağlı olan ve homosovieticus olarak görülen eski nesil, yeni pazar ekonomisinde ve yeni bir toplumda kendileri için bir işlev bulmakta zorlandı. Sovyet döneminde kazandıkları bilgi ya da deneyim eski ya da olumsuz olarak değerlendirildi. Sovyet endüstrilerinin çoğunun kapatılması veya parçalara ayrılması, devlet bürokrasisinin yıkılması ve dağıtılması ve çok sayıda sektörün özelleştirilmesi özellikle orta yaşlı kadınlar olmak üzere yüksek vasıflı insanların çoğu için zor zamanlar yarattı. Bu kadınlar, yeni kapitalist gerçekliğe uyum sağlamak için özellikle zor zamanlar yaşadı. Birçoğu, yeni dönemin yeni pazarlanmış istihdam koşullarına uyum sağlamak için uygun yeni mesleklerde eğitilmiş önceki mesleklerini değiştirdi(Lulle ve King, 2016: 9-10). Soğuk savaşın sona ermesi sadece Doğu-Batı düşmanlığını ve rekabetini ortadan kaldırmakla kalmadı aynı zamanda insanların günlük yaşamlarında radikal bir dönüşümün yolunu da açtı. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) yıkımını izleyen siyasi, ekonomik ve sosyal değişiklikler insanların refahında azalmaya ve ekonomide sert değişikliklere neden oldu. Eski Sovyet vatandaşı olan herkesin yaşam standartlarını etkiledi(Ziemer, 2020: 4). SSCB, 1988'de dağılmadan hemen önce herhangi bir sanayi toplumundan daha fazla aktif kadın iş gücüne katılım oranına sahipti. Araştırmaya göre çalışma çağındaki kadınların %85'i tam zamanlı bir işte veya eğitimde yer almıştı. Bunlar dışındaki tüm çalışanların %51'ini kadınlar oluşturuyordu. Sovyetler farklı cinsiyet rollerinin komünist devletin açık taleplerine göre dağıtıldığı düzgün bir cinsiyet düzenini korudu ve kurumsallaştırdı. Sovyet projesinin temel hedeflerinden biri buydu ve 1918 Anayasası'nda vurgulandı. Sosyal bir işe dahil olmak yalnızca erkekler ve kadınlar için ekonomik bir yükümlülük olarak algılanmadı. Aynı zamanda onların sosyal ve politik uyum süreçleri için de önemli olduğu varsayıldı. Kadınların komünist devlete karşı demografik bir görevi olması için ek bir rolü de vardı. Dolayısıyla rolleri hem işçi hem de

anne olmaktı. Bu arada haneleri yönetmek zorunda kaldılar. Bolşevik rüyası oldukça farklı olmasına rağmen ev içi işlevlerin özelden kamusal alanlara aktarılması da hedefleniyordu ama bu asla gerçekleşmedi. Annelerden bekledikleri çocuk bakım süresini elde edemediler. Hiçbir iş kesinlikle erkek işi ya da kadın işi olarak görülmedi. Ancak kadınların özellikle eş ve anne olan kadınların ikinci sınıf iş gücü işçileri olarak temsil edildiği durumlara oldukça sık rastlanıyordu. Erkeklerin hem ev işlerine hem de bakım işlerine yabancılaşması ortak Sovyet ailesine tam olarak bütünleşmiş olmadıklarını gösterdi. Anna Rotkirch'e göre erkeklerin Sovyet ailesindeki zayıf entegrasyonu ve konumu Sovyet halkının günlük yaşamında kalıcı bir unsur olmuştur(Ashwin ve Lytkina, 2004a: 194). Nisan 1990'da Sovyetler, Ocak 1991'de uygulanması gereken yeni bir fayda ekledi. Ana yenilik, annelik yardımlarını artırmaktı, anneler bebek on sekiz aylık oluncaya kadar ücretli annelik izni alabilecekti ve izin asgari ücrete eşit olacaktı. Evli olmayan anneler için de aynısı geçerliydi. Gelecekte üç yıla kadar bebeğe bakma izni sadece anneler için değil, aile üyelerinden herhangi biri için erişilebilir olacaktı. Yarı zamanlı çalışma hakkı sadece anneler için aynı zamanda sadece çocukları yetiştirmeleri durumunda babalar için de geçerli olacaktı. Bu kural bebek on dört yaşına gelene kadar geçerliydi.

2.4.2. Geleneksel Ataerkil Toplumda Gürcü Kadın

Charles Darwin'e göre erkekler evrim yolunda kadınlardan daha yüksek bir aşamada yer alırlar. Daha zengin entelektüel yetenekleri ve diğer faydalı yetenekleri vardır ve bu nedenle doğal liderlerdir(Dunphy, 2000: 8-9). Kadın “cesur kurban” olarak sunuldu. Erkek ise güçlü ama aynı zamanda karısının önünde iri, şımarık bir çocuk gibi davranan, düzensiz, muhtaç, çorabını bile karısından isteyen biri olarak tasvir edildi. Erkeğin şımarıklığı veya fazla alkol kullanması, mizahla sunularak normalleştirildi. Cinselliğe gelince kadınların cinsellikten zevk almasına izin vermek yerine sadece üreme fonksiyonuna odaklanan komünist püritenlik geldi. Cinselliğin varlığı basitçe reddedildi. Dergiler ve gazeteler kadınların kahraman işçi ve örnek anne imajlarına odaklandı ve onları yüceltti, cinsellik kadınlığın temel bir yönü olarak görülmedi. Feminist araştırmacıların çoğu kadınların işsizlik istatistiklerine dikkat çekerek Sovyetler Birliği'nden sonra 1989'dan bu yana çoğu ülkede kadınların daha fazla iş kaybı yaşadığına işaret etti. Ekonomideki farklı alanlardaki cinsiyet dağılımını incelemek bu farklılıkları vurgulayacaktır. Küçük ölçekli hizmetler imalat, kayıt dışı, düzensiz ve ikincil istihdamın rolü arttı. İş gücü ayrımındaki bu değişiklikler, ücret dağılımını ve sosyal yapıyı da etkiledi(Gal ve Kligman, 2000: 57). Sovyet ve Sovyet sonrası

toplumsal cinsiyet paradoksları kolaylıkla gözlemlenebilir. Sovyet ideolojisi cinsiyetler arasında eşitliği ilan etti ancak rejimin dağılması geleneksel cinsiyet ideolojisinin büyük ölçüde toparlanmasını sağladı. Daha önce de belirttiğimiz gibi göç, muhafazakâr cinsiyet rollerine dramatik bir değişim getirdi. Ücretsiz iş gücünden ücretli istihdama ve ataerkilden daha eşitlikçi sosyal ilişkilere vasıflı işçiden 3T işçiye (kirli, talepkar, tehlikeli) kadar bir dönüşüm yaşandı(Remennick, 2007: 327). Genel olarak göç, özellikle geçici olduğunda çalışma çağına ulaşan tüm nüfusu harekete geçirir, sadece yaşlılar ve çocuklar geride kalır. Çocuklar ve gençler için bu durum ebeveynlerinden gönderilen para transferleri açısından oldukça faydalı olabilir ancak psikolojik olarak da acı çekmelerine neden olabilir. Gelişmekte olan ülkelerde özellikle kırsal yerlerde yeni ve büyük evler görmek çok yaygındır, yanlarında kötü inşa edilmemiş eski evler görülür. Çoğu durumda bu evlerin yenilerinin gelişmiş ülkelere giden göçmenlere ait olduğunu ve evin para transferi ile gelen katkılarla inşa edildiğini öğrenirsiniz(Keeley, 2009: 115). Zhurzhenko'ya göre ev hanımı kimliğinin yeniden ortaya çıkması geleneksel değerlerin kısıtlamalarına karşı tamamen beklenen veya kolayca tahmin edilebilecek bir karşı eylemdi. Sovyetlerin kısıtlayıcı ideolojisini zayıflatma eylemleri 1980'lerde başladı ve esas olarak ailelerde daha fazla özerkliğe ve mahremiyete sahip olma gerekliliğinde ifade edildi. Sovyetler'den sonra yeni bir dönemin başlaması ve kitlesel işsizliğin ortaya çıkmasıyla birlikte kadınların yuvalarının koruyucusu olarak asıl görevlerine geri dönmesi sorunu, kitle bilincinin köklü bir özelliğini ortaya çıkardı. Bu tür dönüşümler tüm Sovyet sonrası ülkelerde yaşandı. Ancak hepsinin özgün ulusal ve kültürel gelenek ve değerlerine göre onları farklı kılan kendine özgü özelliklere sahip olduğu belirtilmelidir(Zhurzhenko, 2001: 40). Gürcistan örneğinde ev hanımı kimliğinin inşası, Gürcü Devleti'nin yeniden doğuşu için ihtiyaç duydukları Gürcü anne simgesi olan Kartlis Deda, Gürcü toplumunda ulusal ilkelerin yeniden uyanışını göstermektedir. Gürcü toplumu, ülkelerin tarihini oluşturmada aktif bir rol oynayan ve "farklılıkta eşitliğe" sahip olan geleneksel kadın rolünü yeniden seçti(Aktaran: Phillips, 2008: 40). Bu nedenle bazı yazarlar, kadınların geleneksel rollere dönüşünü, kısıtlayıcı veya dayatılmış değil doğası gereği özgürleştirici gerçek bir güçlendirme adımı olarak görür. Tiflis'in girişindeki bir elinde kılıcı sembolize eden savaşçı ve koruyucusu olan "Gürcülerin Annesi"nin heykelinin kadim imgesi üzerinde Gürcü kadın kimliği oluşur. Gürcülerin Annesi, tuttuğu şarap kâsesi ile kahramanlık ve koruyucu karakterinin yanı sıra ev hanımı olmaya ve misafirlerini ağırlamaya hazır, misafirperver ve şefkatli doğasını dışa vurur(Zhurzhenko, 2001: 40). Görüşmelerde yer alan kadınların çoğunun para

transferlerinin çoğunun aile toplantılarında, ritüellerde, aile tatillerinde ve misafirleri ağırlamak için harcandığını belirtmeleri tesadüf değildir.

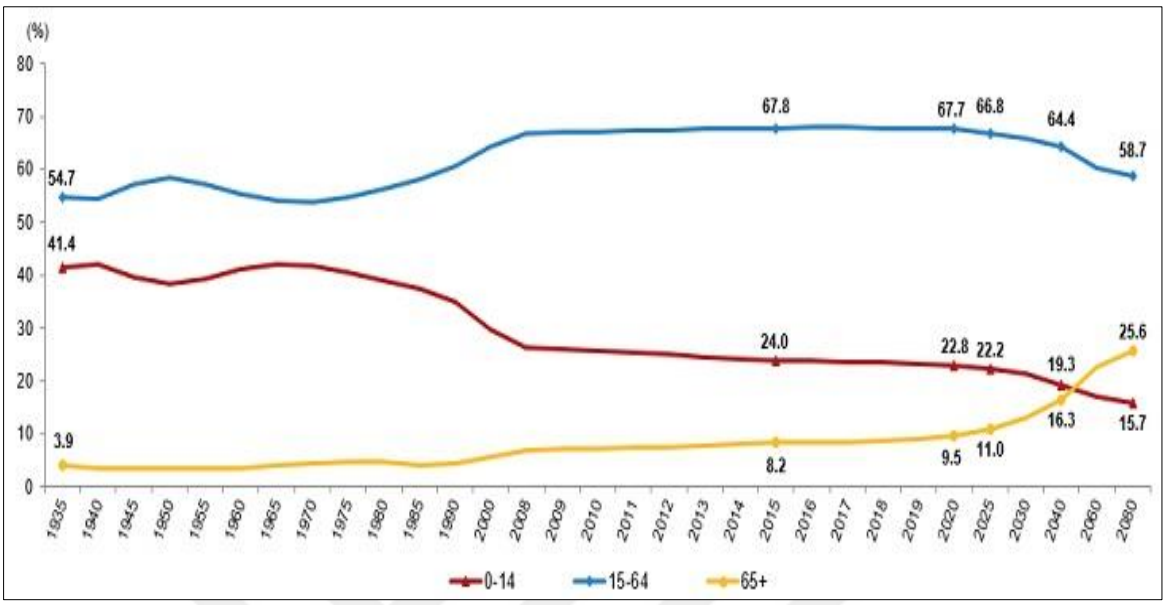
Gürcistan örneğinde Sovyet sonrası birçok ülkede olduğu gibi sovyet kadınının özgürleşmiş imajı dönüştürüldü. En iyi eş ve anne, yeniden ev hanımı oldu. Bu kimlik dönüşümü Gürcistan kültürünün geçmiş değerlerinin yeniden canlandırılmasını yansıtmaktadır. Milliyetçi söylemde "Gürcü anne" mitinin önemli bir yeri vardır. Ona göre orta çağların başlarından beri Gürcü kadınları, geleneksel olarak önemli ölçüde ekonomik ve diplomatik roller oynamış ve erkeklerle eşit haklardan yararlanmıştır. Ama yine de onlar annedir, fedakâr ve koruyuculardır.

Farklı bir perspektiften bakıldığında, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının kadınların güçlenmesine yol açtığı ancak baba devleti kaybettikleri için problemlerle kendilerinin başa çıkmak zorunda kaldıkları varsayılabilir. Bu kadınlar, çocuklarını ve ailelerini açlıktan kurtarmak için kendilerine güvenmek zorundaydılar. Bazı yazarlara göre kadının güçlendirilmesi Sovyet döneminde de sembolikti. Ev işine hiçbir zaman dikkat sarf edilmedi, bu işler doğal olarak kadınların yapması gereken bir şey olarak görülüyordu. Kimse ev işine harcadıkları zamanı ve enerjiyi düşünmmemekteydi. Toplu çalışmaya katılım da kadınlar için zorunluydu ve sosyalleşme sürecinde önemli bir faktördü. Ancak kadınların profesyonel kariyerlerine çok fazla dikkat edilmedi(Zhurzhenko, 2001: 41). Her şeyin siyah ve korumasız olduğu geçiş döneminde, Sovyet sonrası Gürcü ailesi bu şiddetli kriz sırasında hayatta kalmak için ana sosyal birimi uyandırdı. Zhurzhenko, post Sovyet kadınlarının kitle bilincinde Batı feminist ilkelerinin kabul edilemez olduğunu ve bu ilkelerin erkeklere ihanet olarak görüldüğünü çünkü erkeklerin de geçiş ekonomisinin zulmüne maruz kaldıklarını söyler. Erkekler de acımasız kapitalist koşullar altında yeni ekmek kazanan rolünü benimsemek zorundaydı(Zhurzhenko, 2001: 47). Dolayısıyla Sovyet sonrası ülkelerden kadınları araştıran bizlerin, hazır Batılı teorik yapıları Sovyet sonrası devletlerdeki toplumsal cinsiyet durumunu tartışmak için ithal edip doğrudan kullanamayacağımızdan kesinlikle eminim. Sosyalist deneyimi yaşayan toplumların toplumsal cinsiyet konusunda yaşadıkları dönüşüm, ayrı bir analize ihtiyaç duyar, bu nedenle kapitalist sisteme göre dizayn edilmiş kavramsal çerçeveler bu farklılıklara göre yeniden okunmalıdır.

2.4.3. Gürcü Kadınların Göç Deneyimleri

Üçüncü dünya ülkelerinden Avrupa'ya emek göçü sayısız ekonomik, politik ve ideolojik kurumun etkisiyle kadınların ücretli işten uzak tutulması nedeniyle nispeten yeni bir olgudur.(Phizacklea, 1983: 101). Bauman'ın belirttiği gibi, "Artık sürekli seçim yapmaktan başka seçeneğimiz yok." Göç, bireylere göçten önceki yaşamdan daha iyi olduğunu düşündükleri hayatlarını kurma fırsatı veriyor. (Benson ve O'Reilly, 2009: 618). Ekonomistler ayrıca göçmenlerin yerlilerin yapmak istemediği işleri yaparak yerli işçilerin yerlerini doldurabileceklerini iddia etmektedir. Bunlara "3D işler"(dirty, demanding, dangerous) denir yani kirli, tehlikeli ve zor(Keeley, 2009: 92).Türkiye'de, gelenek ve inançların, aile üyelerinin, özellikle kadınların yaşlı aile üyelerine bakma sorumluluğunu da içeren yakın aile ilişkilerine sahip olmaları anlamına gelen "aileciliğe" olan güçlü bağlar ve bağlılık hâlâ görülmektedir. Türkiye hızlı bir modernleşme yaşarken geleneksel olarak miras kalan informel aile bakım sorumluluğunun artık geçerli olmadığı, gelişmekte olan ülkelerden, özellikle eski Sovyet ülkelerinden gelen göçmen kadınların bakım hizmetlerini sağlaması nedeniyle kadınların bu rollerinde yavaş ama ilerleyen bir düşüş olduğu açıktır.Türkiye'de yaşlanan nüfus son beş yılda % 22,5 artmıştır. 2015 yılında 65 yaş dahil 6 milyon 495 bin 239 kişiyi temsil eden yaşlı, 5 yılda % 22,5 artarak 2020 yılında 7 milyon 953 bin 555 olmuştur. Yaşlıların oranı 2015 yılında % 8,2 iken 2020 yılında % 9,5'e çıkmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2025 yılında % 11,0, 2030 yılında % 12,9, 2040 yılında % 16,3, 2060 yılında % 22,6 ve 2080 yılına kadar % 25,6 olması beklenmektedir.

1935-2080'de yaş grubuna göre nüfusun oranı Şekil 2.1'de verilmiştir.

Şekil 2.1. 1935-2080'de yaş grubuna göre nüfusun oranı
Kaynak:(TURKSTAT,2020 Corporate, n.d.)

Bakıcı; ücretli bakım veren, ev koşullarında bakım veren, genellikle müşterilerinin evlerinde kalan kişi olarak tanımlanmaktadır. Bakım verenlerin bakım verdikleri kişiler genellikle yoğun bakıma ihtiyacı olan, ruhsal veya fiziksel rahatsızlığı olan kişilerdir. Dolayısıyla bakım verenler kendilerini yoğun stres ve gergin bir durum içinde bulurlar. Araştırmacılar bakım vermenin, bakım verenler için zararlı zihinsel sağlık etkileri olduğunu uzun süredir ifade ederken araştırmacılar ayrıca bakım vermenin zararlı fiziksel sağlık sonuçları olabileceğini de göstermektedir(Caregiver Statistics, n.d., s. 1). Bakım verme, bakım verenin rutinini, uykusunu ve yemek yemesini değiştiren bir aktivitedir. Bakım verme, yüksek düzeyde depresyon ve anksiyete ile ilişkili, daha zayıf fiziksel sağlık, zayıf bağışıklık fonksiyonu ve artan ölüm oranı ile ilişkilendirilen bir olgudur(Gruenberg, 2021, s. 1). Bakım vermenin güçlükleri ile göçmenliğin sorunları birleştiğinde ise aşağıda sıralanan sorun başlıkları ortaya çıkmaktadır:

- **Dil Engeli:** Tanıştığım hemen hemen her kadın göçmen, dil engelinin kendileri için en büyük sorun olduğunu, göç edilen ülkenin dilini bilmemenin, gidiş öncesi dönemden ve son aylardan, hatta bir yıldan beri kaygı ve stres yarattığını belirtti. Farklı kültürler, farklı aile yapısı ve farklı işler, çoğu üzerinde ömür boyu sürecek travmalar bırakmıştı.

Yedi yıldır ailenin içindeyim, onlara büyükanne ve büyükbabam diyorum, çok iyi bir aile ama büyükannemle geçinmek çok zor, çok fazla hayal kırıklığı yaşadım. Dili bilmiyordum, büyükannem çok acımasızdı ne yapacağımı bilmiyordum, çok zordu (Medea 67, yaşlı bakıcısı).

- **Özel Zaman Yönetimi**: Bakım verenler genellikle kendilerine vakit ayıramadıklarını ifade ederler; tüm zamanlarını ve enerjilerini işlerine harcarlar, hobilere, alışverişe, tatile vakitleri yoktur. Çalışma programlarını bakıcılık etrafında dengelemekte güçlük çekerler.

Yıllardır çok fazla ağır iş yapıyorum. Onlar için hem bir doktorum hem de bir hemşireyim, bir hemşirenin bilmesi gereken her şeyi biliyorum ayrıca her gün damardan iğne yapıyorum. Bu kadar ağır iş için 500 dolar ödüyorlar, bu da iki hasta ve yaşlı insanla ilgilenmek anlamına geliyor. İlk önce bana sadece büyükanneye bakacağımı söylediler ancak büyükbaba da iyi değil bu yüzden onu nasıl görmezden gelebilirim. İki yaşlı insanın bakımı için bu çok az, Artvin'de bir köyleri var, orada da tarım işi yapıyorum. Sezon geldiğinde orada çalışıyorum, ne yapabilirim ki? Onlar orada tatil yaparken ben iki iş yapıyorum, onlara ve bahçeye bakmalıyım. Onlar için yemek yapıyor, çamaşır yıkıyor hatta tuvalete giderlerken eşlik ediyorum. Çok talepkarlar, onlar için günde birkaç kere farklı yiyecekler pişirmek zorundayım. Bizim gibi değiller aynı gün farklı yiyecekler yiyorlar. Bu yüzden günde birkaç kez yemek pişirmek zorunda kalıyorum, akşamları da farklı yiyecekler isteyebiliyorlar. Çocuklarım harika, daha iyi bir yaşam için mücadele ediyorlar. Torunlarım var, okuyorlar, burada ölsem bile onlara eğitim vermek için elimden geleni yapacağım. (Lamzira 59,bakıcı).

- **Duygusal veya Fiziksel Stres**: Amerikan Ulusal Bakım Verenler Birliği tarafından sağlanan istatistiklere göre bakım verenlerin % 22'si bakım nedeniyle sağlıklarının kötüleştiğini belirtmektedir. Demans veya Alzheimer gibi kronik hastalıklardan muzdarip kişilere yönelik provodong bakımı, bakıcılar üzerinde muazzam bir duygusal strese neden olabilir. Bakım sağlamak için fiziksel güç de gereklidir ve hareketliliklerini sağlamak için hastaları kaldırmaları gerektiğinde fiziksel bir zarar görebilirler. Bakım verenlerin neredeyse tamamı kadındır ve özellikle kadın bakıcılar erkekleri kaldırmakta zorlanırlar.

Senin de iş için burada olduğunu sanıyordum, araştırma için burada olduğunu ve bizimle röportaj yaptığını bilmiyordum, sana uzaktan bakıyordum ve senin için üzülüyordum, zavallı kız, o da yaşlı yaşlı erkekleri taşımak zorunda diye düşünüyordum. Sizin yaşınızda buraya gelen ve çalışan birçok genç kız var hatta evli olmayanlar bile var çünkü aile üyeleri hasta ya da başka ciddi sorunları var (Lia 62, yaşlı bakıcısı).

Türkiye'de Gürcü göçmen kadınlar olarak günlük ekmeğimizi bu şekilde kazanıyoruz. Zaten burada mahkûm oldum, çok hastayım, kronik olarak ilaç kullanıyorum. Burada bir doktor ya da hemşire gibiyim. Baktığım adam çok hasta, bağırsağı dışarıda, özel bakıma ihtiyacı var, bu tür insanlarla ilgilenmek son derece tehlikeli ve çok sorumluluk istiyor, bu yüzden stres ve uykusuzluktan hastalandım. Bu tür stresli bir işten sonra hastalanmamak imkânsız, bazen günlerce uyumuyoruz (Lamzira 63, hasta bakıcı).

Sağlık sorunlarım var, yasa dışı çalışıyorum, sağlık sigortam yok, hastalandığımda çok para harcıyorum, sancılarım var, bazen geceleri uyumuyorum. Ama güçlü olmalıyım torunum üniversiteye gidiyor, eğitim ücretleri ve günlük harcamalar için çok paraya ihtiyacı var (Eter 52, hasta bakıcısı).

- **Uykusuzluk:** Uykusuzluk, bir aile bakıcısı için büyük bir sorun olabilir. Bakım verdikleri kişiler tarafından diledikleri zaman çağrılarak uyandırılırlar. Bakım verenler, yüksek ya da alçak basınç, kramp, ağrı vb. geçici sağlık sorunları yaşadıklarında, kendilerini daha kötü hissettiklerinde sorumluluk ya da kaygıdan uyuyamazlar(Almberg vd., 1997, s. 3).

Yaşlı bir kadınla tek başıma ilgileniyorum, geceleri bazen dokuz kez tuvalete gidiyor. Ben de düşmemesi için her zaman onunla birlikte gitmek ve poposunu yıkamak zorundayım. Gece gündüz uykusuzum, bu yüzden gündüz çalıştığımda alışverişe gidiyorum, yemek yapıyorum, yıkıyorum, temizliyorum. Bu durumdayız, göçmenlerin çoğu burada bu durumda. Tüm Gürcü kadınlara bir gün sadece birkaç saatliğine izin veriyorlar, burada (Güvenpark'ta) buluşuyoruz ve zorlukları paylaşıyoruz çünkü aile üyenize ne söylerseniz söyleyin, burada olmanın ne anlama geldiğini asla anlamayacak. Sadece bizim gibi çalışanlar bizim halimizden anlar ve bize yardım eder. Bana beni rahatsız etmekten korktuğunu söylüyorsun, bunu asla düşünme, çok endişeliyim ve öfkeyle doluyum, bu yüzden kalbimde olanı açmak istiyorum. Ne demek istediğimi biliyorsun, bu yüzden bir şey sormaktan çekinme, konuşmak istiyorum (Nadia 62, yaşlı bakıcısı).

- **Bakıcı Tükenmişliği:** Tükenmişlik, bakım veren kişinin kendi temel ihtiyaçlarını tamamen reddetmesi ve enerjisini bakım verdiği kişiye yoğunlaştırması ile ortaya çıkar. Bu tür bir "özveri" sağlıkları için oldukça zararlıdır. Kişi kendini ve hayati ihtiyaçlarını reddettiğinde, fiziksel ve duygusal olarak bitkin hâle gelir ve hasta kişiye bakım sağlayamaz. Bakım verme tükenmişliği çok olağandır. Bakım verenlerin, tükenmişlik, yorgunluk, arkadaşlardan soyutlanma ve çabuk sinirlenme gibi belirtileri farketmesi gerekir(Gérain & Zech, 2019, s. 9).

Ben hem çocuklarım hem de torunlarım için umutluyum. Umarım borçları ödedikten sonra her şey daha iyi olacak ve ben ölene kadar Gürcistan'ın tadını çıkarmak için birkaç yıl daha yaşayacağım, hemen ölmeyeceğim. Orada olmaktan zevk almak

istiyorum. Kızım! Çok yorgunum, buradaki herkes yorgun. Gürcistan'a dönen herkesin sağlık sorunları var ve tedaviye veya ameliyata ihtiyacı var, umarım buna ihtiyacım olmazr. Gürcistan'a gittiğimde herhangi bir sağlık problemi yaşamayacağını umuyorum (Anna,65 hasta bakıcısı).

Yaşlı bir adamla ilgileniyorum, hayatımda birçok yaşlı insan gördüm ama o gerçekten farklı birisi. Dün gece çok kötüydüm, beni diri diri yedi! Nasıl idare edeceğimi bilmiyorum, 88 yaşında, ama bir bebek gibi, bu tür sorunlu insanlara sıklıkla bakıyorum. Yıllardır o kadar zorlandım ki nasıl hayatta kaldım bilmiyorum. Her zaman gerginim, korkuyorum, burada kaygı bozukluğum oluştu. Bugün öğleden sonra zor çıkabildim, ben de bir insanım ve biraz dinlenmem gerekiyor. Oğulları hafta sonları bile onu (baktığım kişiyi) ziyaret etmek istemiyor, bugün onları aradım ve dışarı çıkmak istediğimi söyledim. Aileme para göndermem gerekiyordu. Bir süre babalarıyla kalmalarını istedim. Babalarının huyunu biliyorlar ve benim onunla nasıl başa çıkabildiğime de şaşırıyorlar. Onlar gerçekten iyi insanlar, her zaman beni mümkün olduğunca destekliyorlar, bana yardım ediyorlar ve bana saygı duyuyorlar. Babalarına bakmanın çok zor ve neredeyse imkânsız olduğunu söylüyorlar. Dört yıldır ona bakıyorum ve çok yoruldum, burada hastalandım (Larisa 58, yaşlı bakıcısı).

- **Mahremiyet Eksikliği**: Bakım veren kadınlar genellikle mahremiyet eksikliğinden şikayet ederler. Çoğu durumda sınır koymayı ve sürekli etkileşimlerden kaçınmayı imkânsız bulurlar.

On yıldır burada yaşıyorum, yaşlı ve aynı zamanda hasta insanlara bakmak gerçekten cehennem, hanımefendi son derece kaprisli, uyumama asla izin vermiyor, evde her işi yapıyorum, yemek pişiriyorum hatta onları tuvalate götürüyorum, popolarını temizliyorum. İş sözleşmesine göre tek bir kişiye bakmam gerekiyordu, bir kişi için para ödüyorlar ama diğerinin de yardıma ihtiyacı olduğunu nasıl görmezden gelebilirim. Adam iyi ama kadın beni hep rahatsız ediyor, beni odamda hiç yalnız bırakmıyor, asla uyuyamıyorum ya da odamda yalnız kalamıyorum, beni uyandırmak için sürekli bahaneler bulmaktadır (Lamzira 55,yaşlı bakıcısı).

- **İşverenlerle Finansal Anlaşmazlıklar:** Bakım verenlerin çoğu maaşlarından memnun değil, yaptıkları işin özellikle Türk lirasının enflasyon nedeniyle değer kaybettiği dönemlerde, aldıkları maaşa göre çok daha fazla olduğunu belirtmektedirler.

Yaşlılar ve çocuklar bana alıştı. Dedem ve çocukları bana güveniyor, bana hediyeler veriyorlar ama ben sağlığımı kaybettim gerçekten çok endişeliyim. Kızım, maaşımız çok ama çok az. O kadar çok iş yapıyoruz ki burada. Aslında köleyiz. Mesela ona saatlerce yemek pişiriyorum, saatlerce yemek yapıyorum sonra artık bunu yemek istemediğini ve başka bir şey yapmam gerektiğini söylüyor, sonra tekrar yapıyorum. Bebekler ve yaşlı insanlar birbirine benzer ancak bebekle geçinmek daha kolay. Bir şekilde bebeği kandırmak kolaydır ancak yaşlı insanlar akıllıdır onları kolayca manipüle edemezsiniz. Oturmaya bile zamanım yok. Onları sabahın erken saatlerinde yaklaşık yedi buçukta uyandırırım, giydiririm, yıkarım. Bu zamana kadar kahvaltı masaları hazır olmalı. Bu insanların sabah kaç şey yediğini görmelisiniz. Bizim gibi

değiller, biz sadece kahve içeriz bunlar asla, birkaç çeşit yumurta, reçel, zeytin, peynir yiyorlar. Her şeyi temizledikten sonra, onları hazırlıyorum ve spora gidiyoruz. Saat on birde meyve zamanı, meyveli müsli yiyorlar ayrıca üzerine farklı tür kurutulmuş meyvelerle yoğurt ekliyorlar. Bundan sonra evi temizler, bulaşıkları yıkarım. Bir buçukta öğle yemeği, bir tür pilav, mutlaka yeşil salata, her zaman farklı tür çorba, salata veya yeşil fasulye veya patates salatası veya brokoli salatası yiyorlar ve kesinlikle sofrada bir ana yemek olması gerekiyor. Öğle yemeğinden sonra tekrar temizlerim, onlara ilaç veririm, yıkarım, sonra akşam yemeğine hazırlanırım, büyükbabam kaprisli değildir, hiçbir şey söylemez ama büyükannem çok kaprislidir, önce ona sormalıyım, 'Hangi yiyecek bugün midenize iyi gelecek?' diye soruyorum. O seçiyor. Örneğin mantarlı tavuk veya sosisli yumurta veya mantar ve peynir veya et. Yatalak hastaya bakmak istemiyordum, bezi her zaman değiştiremeyeceğimi söylüyordum, şimdi büyükannemle birlikte olduktan sonra pişmanım. Beni çok fazla emir vererek öldürüyor, nasıl bu kadar çok emir üretebiliyor anlamıyorum(Medea 63, yaşlı bakıcısı).

Alıntıların işaret ettiği gibi fazla mesai yapan göçmenlerin ruh ve aynı zamanda fiziksel sağlığında yaşanan düşüş açıktır. Sağlıkları, ağır insan taşıma, uykusuzluk, sürekli stres vb. nedenlerle zarar görmektedir. Bu düşüş, düşük statüleri, maddi sıkıntıları, yeniden yerleşim ve entegrasyon güçlükleri, çoklu sorumluluklar, dil farklılıkları gibi birçok nedene bağlıdır. Yukarıda belirtilen tüm faktörlerin bir sonucu olarak,göçmen kadınların sağlığı olumsuz etkilenmektedir.

3. YÖNTEM

Nitel veriler, karar verme süreçleri, annelik, aileye ve topluma karşı ahlaki yükümlülükler, farklı bakım türleri, kardeşlik, hasret gibi konuları açıklamak için kullanılır. Çünkü göçmenlerin durumlarının daha iyi anlaşılması için daha kapsamlı bir temel sağlar. Kendi koşullarıyla ilgili öznel algılarını içerir(Tacoli, 1999: 6). Katılımcılardan orada hayat hikâyelerini anlatmaları, ne yaptıklarını ve işçi göçmen deneyimlerini anlatmaları istendi. Çoğunlukla tamamlayıcı bir rol oynayan takip görüşmeleri uygulandı. Bunlar benim ve daha sonra okuyucumun hem onların yaşam yörüngelerini hem de ülkedeki ciddi politik-ekonomik olayları anlamasını sağladı. Daha önce de belirttiğimiz gibi rutin ev işleri, "cinsiyet yapmanın" ana işaretidir. Temel ilgi alanlarından biri toplumsal cinsiyet düzenlemelerinin rutin etkinlikler yoluyla günlük etkileşimlerde nasıl ifade edildiği konusu olan Erving Goffman, çocuklukta ailede sosyal olarak bir "merkezî cinsiyet kodu"nun kazanıldığına inanmaktadır. Eylem cinsiyet farklılıkları üretir(Cheng, 2013: 43-91). Araştırma çoğu zaman yapılandırılmamış görüşmeler, bir fincan kahve ile gayriresmî sohbetler, toplu taşıma araçları veya sadece sohbet etme gibi gayriresmî etkileşimler kullanılarak gerçekleştirildi. Gayriresmî etkileşimlerin göç meselelerini derinlemesine araştırmanın etkili yollarından biri olduğu varsayıldı. Bu faktörün de önemli olduğunu düşünerek rahat hissettikleri yerler seçildi. Dahlstedt ve Neergaard, kadın gruplarıyla gayriresmî görüşmenin önemine işaret etmektedşr. Araştırmacılar, bu tür buluşmaların yeni yaşamlarında yabancılaşma yaşayan kadınlara duygusal istikrar sağladığını düşünmektedir(Dahlstedt ve Neergaard, 2015: 16-63). Saha çalışması gündelik hayatın ayrıntılarını gözlememizi sağlar. Araştırmacılar araştırdıkları kişilerle yakın, bazen arkadaşça ilişkiler kurduğundan saha çalışmasının samimi detayları içeren herhangi bir araştırmada kullanabileceğimizi anlamak basittir. Saha çalışması daha önce de vurgulandığı gibi insanların sosyal yaşamının gerçekliğine odaklanır ve gözlemlere dayanır. Bir röportajdan ziyade doğal konuşmaya ve gerçek etkileşime odaklanır. İnsanların günlük yaşamlarına müdahale etmek için davranışlara, gerçek görüşlere ve etkileşimlere erişmenin son derece zor olduğunu belirtmek gerekir. Bu tür bilgiler örneğin yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak nispeten etkili bir şekilde elde edilebilir. Birçok engele rağmen saha çalışması çok heyecan verici olabilir. Doğala, yaşamın kendisine daha yakın olduğu için daha ilginçtir. Bu doğallık o kadar çekici olabilir ki bazı araştırmacılar kontrolü kaybedebilir ve araştırmalarının bir parçası olabilirler. Araştırmacı, ayrıntıları sağlam bir şekilde not etmek için araştırma grubundan biraz uzak durmalıdır. Araştırmacı, gergin ve akut

durumlardan kaçınmalıdır. Bunun başarılması çoğu zaman zordur. (Bechhofer ve Paterson, 2000: 100). Thomas ve Znaniecki, "kişisel yaşam kayıtlarının, mümkün olduğunca eksiksiz, mükemmel bir sosyolojik materyal türü" oluşturduğunu iddia eder (Bechhofer ve Paterson, 2000: 98-118). Klasik sosyal analiz, katılımcıların atom boyutunda göz ardı etmeyecek şekilde veri toplamasını içerir. Sürekli olarak tekrarlanan modellerin tanımlanması, bir açıklama sağlamayı amaçlamaktadır; önceki veya şimdiki durumlar veya iş koşulları, belirli bir sonucun belirleyicileri olarak algılanır. Buna karşılık gerçekçi bir yaklaşım, yapılar ve üretici mekanizmalar ile ilgilidir. Belirli olaylarla değil yapılarla ilgilidir(Jones, 2001: 4).

Derinlemesine röportajlar algısal, düşünceli ve insanlara yönelik olma eğilimindedir. Görüşmecilerin hayatlarını kelimelerle anlatarak, açıklayarak veya ifşa ederek kendi deneyimlerini kendi hikâyelerini oluşturmalarına olanak tanır. Derinlemesine görüşmeler yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşmelere ayrılmıştır. Yapısal görüşmeler daha önce görüşmeci tarafından düşünülen planın gerisindedir. Aksine yapılandırılmamış görüşmeler daha önce önceden düşünülmüş olan soruların hiçbirini takip etmemektedir. Bu tekniği kullanarak görüşmeci konuşmaya başlar ve başladıktan sonra görüşmecinin konuşmanın geri kalanını gerçekleştirmesine veya yönetmesine izin verir. Yarı yapılandırılmış görüşmelere gelince hem yapılandırılmış hem de yapılandırılmamış görüşmelerin bazı bileşenlerine sahiptirler. Bu tekniği kullanırken araştırmacı konuşmanın ana yönünü belirler. Ancak yine de katılımcının esnekliğini ve özgürlüğünü sağlar ve konuşmanın ana kısmını yönlendirmesine izin verir(Vargas-Silva, 2012: 123-124). Görüşmeci ve katılımcılar arasında doğrudan bir ilişki içeren bir diğer teknik de odak grubudur. Derinlemesine görüşmeler gibi odak grupları da yapılandırılmış, yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış olarak ayrılmıştır. Odak grupları, grubun katılımcılarıyla yapılan görüşmelere dayanmaktadır ve bu nedenle her bir kişi odak grubundaki bir diğerinden etkilenebilir.

Mülakatlarda cevapları yönlendirmemek için açık uçlu sorular tercih edilmiştir.

Ayrıca göçmen yaşlı kadınların yaşam öykülerinin özellikle zengin olduğunu ve emek göçü ve yaşlanmaya adanmış diğer araştırmaları düşünmem gerektiğini anlamamı sağlayan bilgiler içerdiğini gördüm. Görüşme örneği kısmen önceki katılımcılardan kar topu yöntemiyle ve potansiyel katılımcılara daha doğal ve kendiliğinden yaklaşılarak inşa edilmiştir.

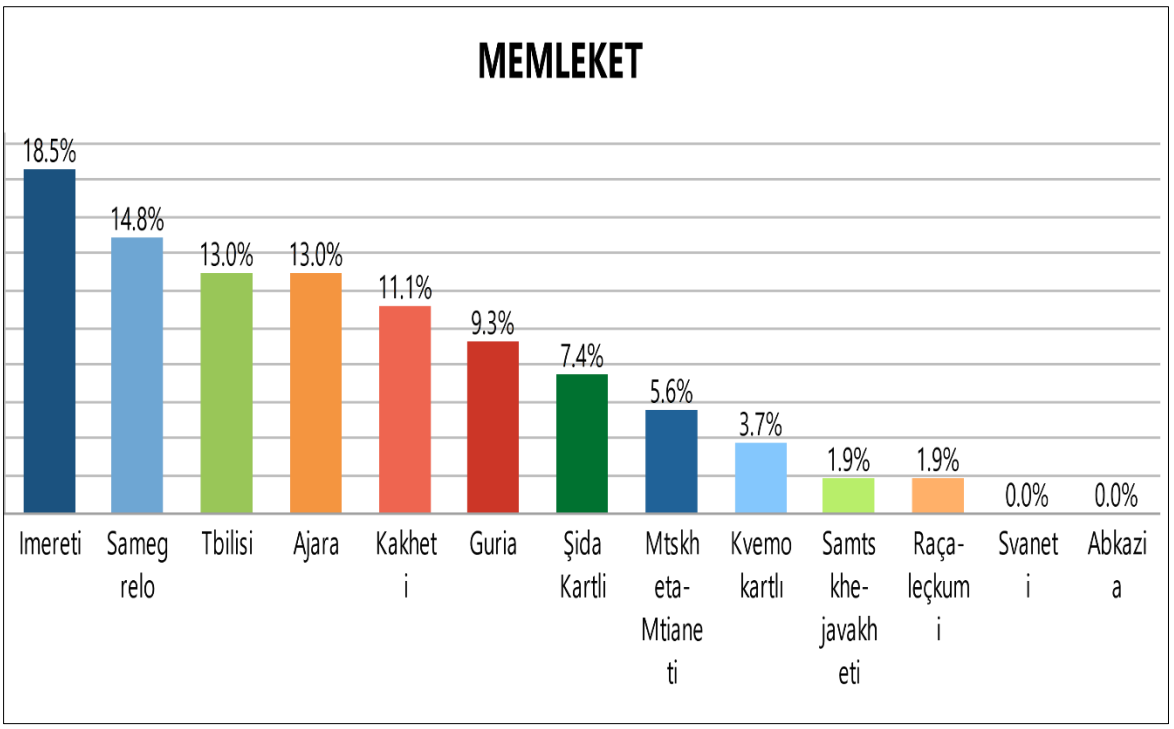
3.1. Saha Çalışmasının Organizasyonu

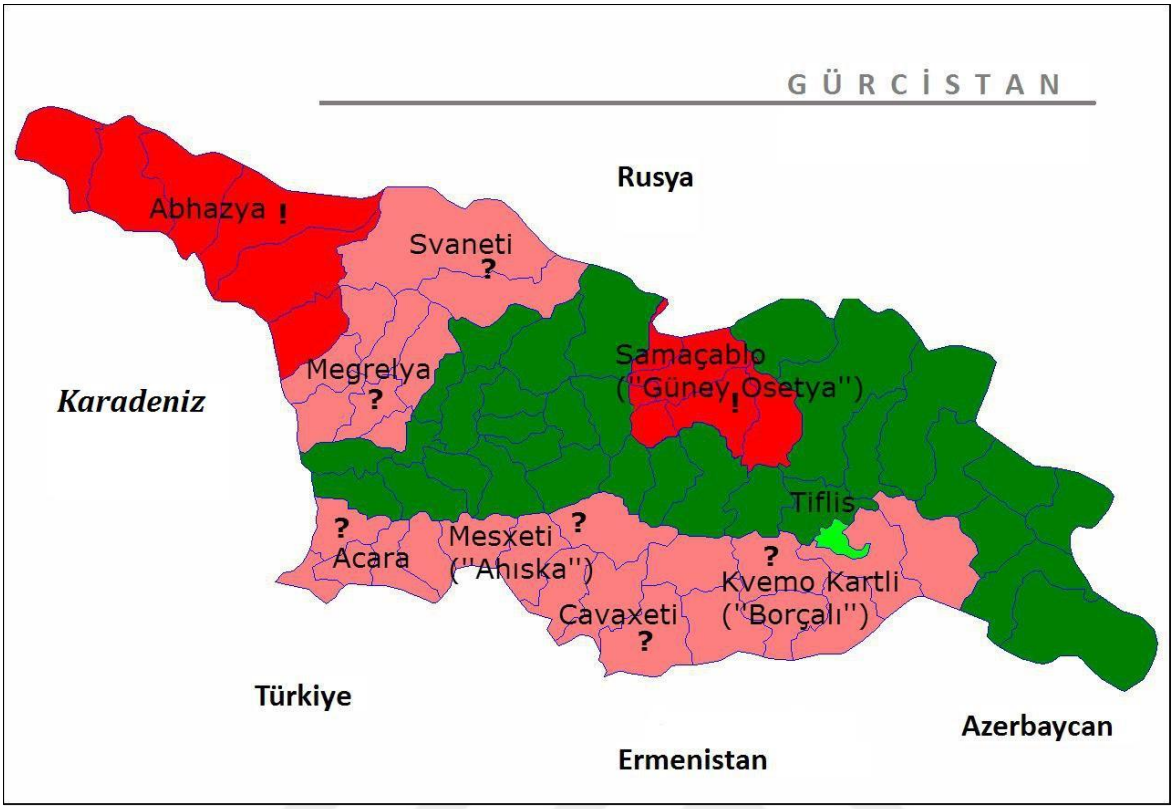
Haziran 2019'dan Aralık 2020'ye kadar emek göçmenleri ile saha çalışması üzerine röportajlar yapıldı. Araştırma sırasında 70 kişi ile görüşüldü. Katılımcı listesi aşağıdaki ekte gösterilmiştir.Saha çalışması, Gürcü kadınların bir gün izinli olduğu pazar günleri bir araya geldikleri Ankara'nın ana meydanında, Kızılay'da gerçekleşti. Onlar için gerekli şeyleri satın almak, birbirlerinden borç almak, bir şeyleri değiştirmek, haberleri anlatmak, Gürcistan'daki güncel haberleri tartışmak için birlikte alışveriş yaptıkları çok işlevli bir gün. Günün sonunda akşam yemeğine gitmektedirler. Birçoğunun buluşma noktası olan Güvenpark'ın yakınında yer alan McDonalds'ı tercih ettiklerini gözlemledim. Çay ve kahvenin nispeten diğer yerlerden ucuz olması ve üç katının da çoğunlukla boş olması McDonalds'a gitme nedenlerinden biri. Kimse onları rahatsız etmiyor ve orada istedikleri kadar oturabilir, dertlerini anlata bilimektedirler.

3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Göçmen kadınların Türkiye'ye ya yakın bölgelerden ya da göreli olarak yoksul bölgelerden geldikleri görülmektedir.

Çizelge 3.1. Göçmen kadınların Türkiye'ye geldikleri bölgeler

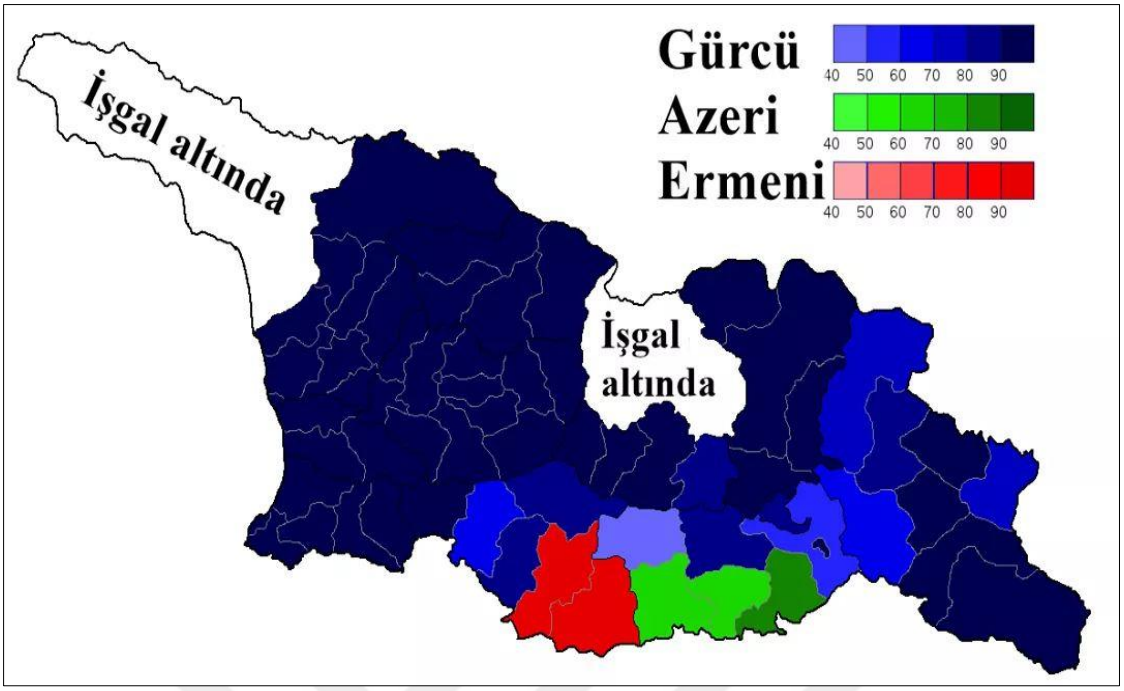

Harita 3.1. Gürcistan haritası

Kaynak: (Pinterest.com, gürcistan için örnek haritalar)

Acara Özerk Cumhuriyeti'nin Türkiye sınırında olması ve oradaki insanların kültürel olarak Türklere daha yakın olması nedeniyle daha fazla kadının Acara Özerk Cumhuriyeti'nden olması bekleniyordu. Kadınların belirttiği gibi Acaralı kadınların nispeten az bir kısmı günlük göç kapsamında kalıyor. Sınıra çok yakın olduğu için Acara kadınları sabahtan akşama kadar Türk tarafında kalıp evlerine dönmeyi tercih ediyor. Karadeniz kıyısında, Acaralı kadınlara yönelik düşük statülü iş sıkıntısı yok. Bu nedenle Türk tarafında uzun süre kalmayı gerektirmeyen işleri tercih ederek ailelerinin yanına dönebilmek ve yarım gün yanlarında olabilmek için bu yöntemi tercih ediyorlar.

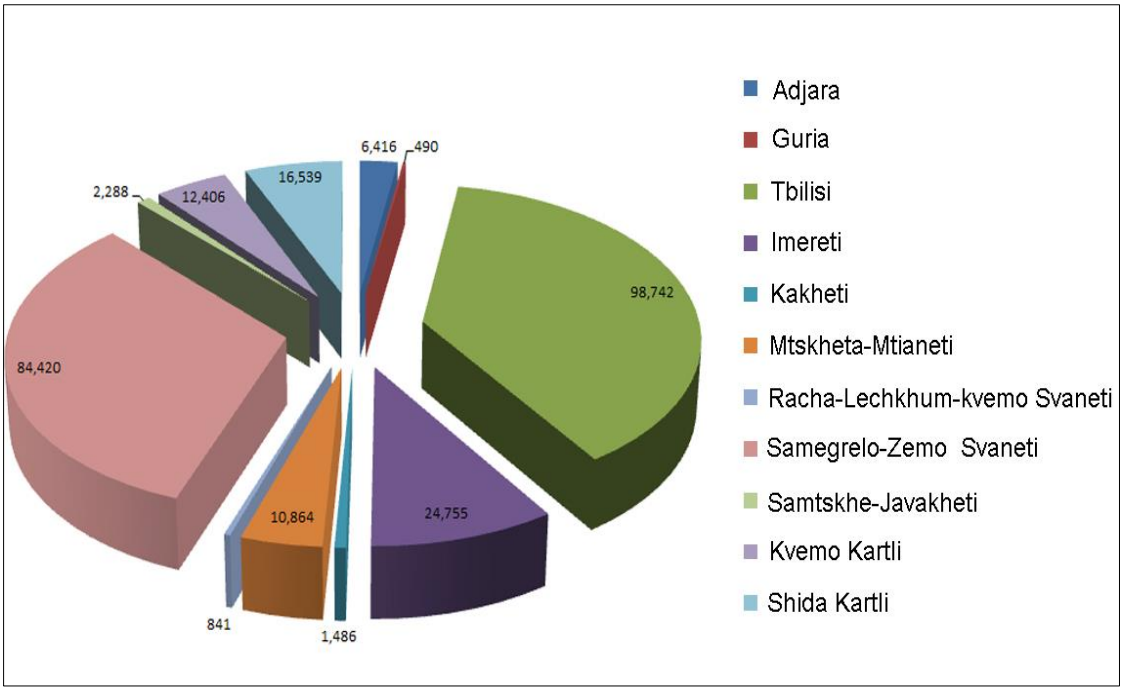

Harita 3.2. Gürcistan haritası

Kaynak: (Pinterest.com, gürcistan için örnek haritalar)

Harita 3.2'de de görüldüğü gibi Gürcistan'ın %20'si işgal altında ve Gürcüler artık orada yaşamıyor.

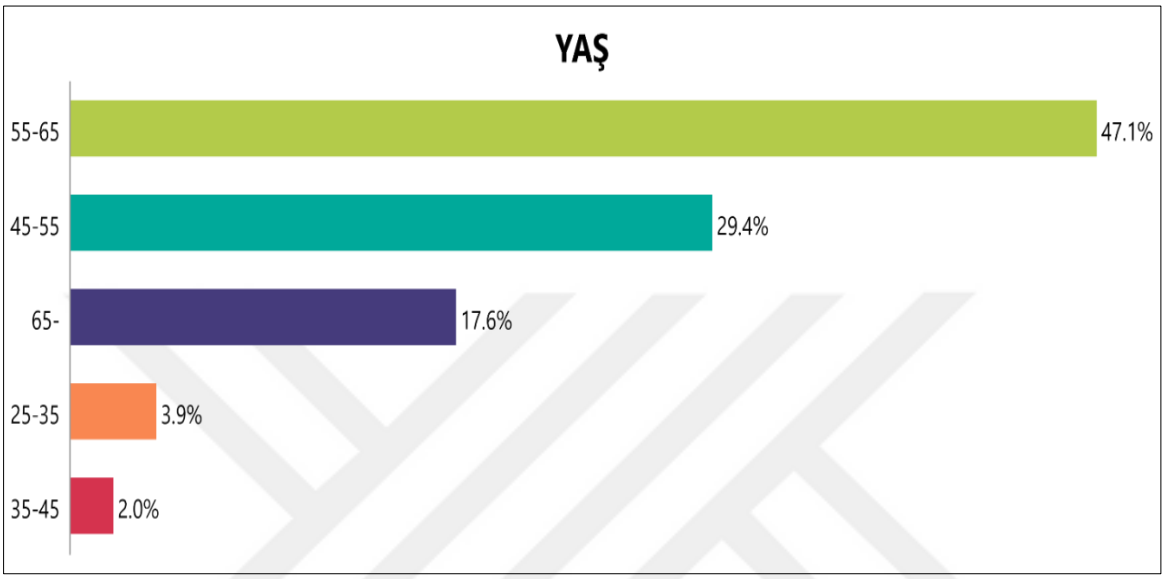
Çizelge 3.2. Bölgeye göre kayıtlı ÜİYOK sayısı istatistikleri

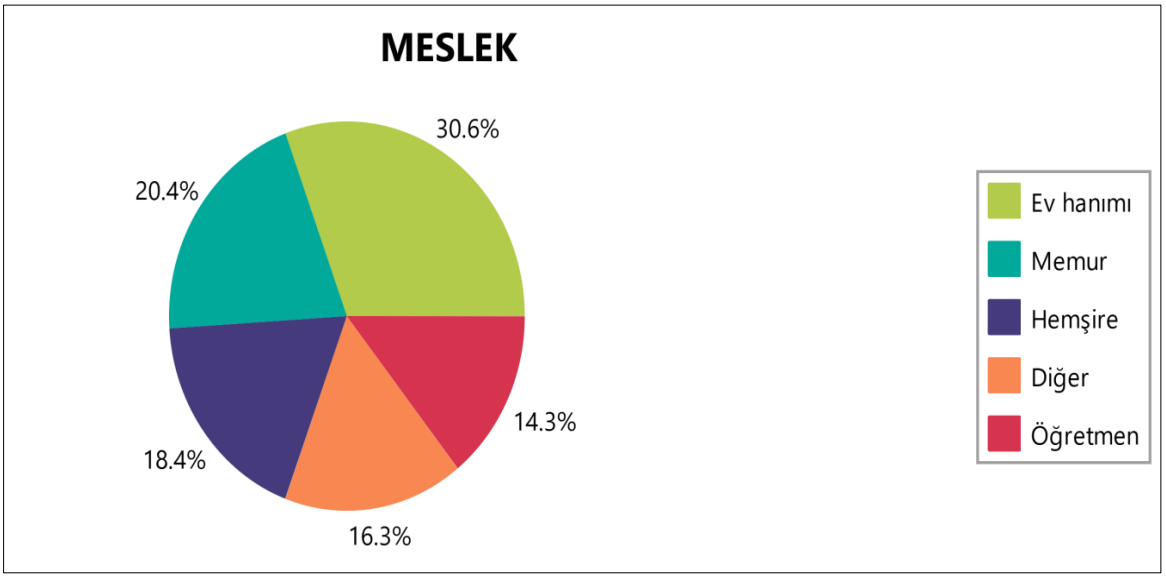
Kaynak:(mra.gov.ge. bölgeye göre kayıtlı ÜİYOK sayısı istatistikleri s.1)

Gürcistan Mülteciler ve Konaklama Bakanlığı'nın resmi sayfasında sunulan istatistiklere göre. Tskhinvali bölgesinden gelen mülteciler ağırlıklı olarak Tiflis'e ve Tiflis'in yakın bölgelerine yerleştirilmiştir.

Çizelge 3.3. Yaş

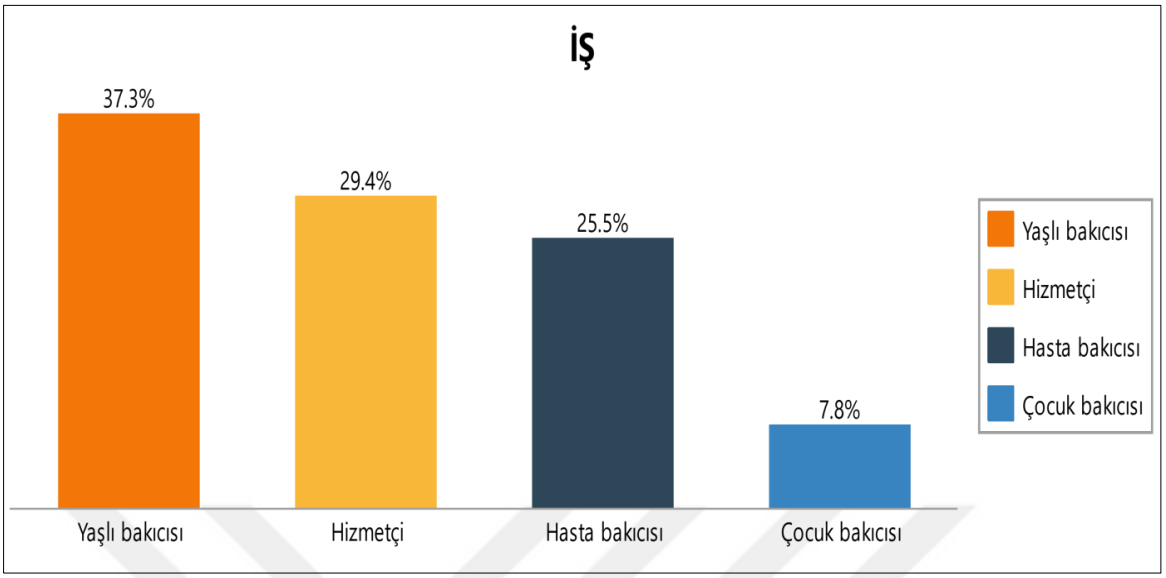

Çizelge 3.4. Meslek

Bu kadınların büyük çoğunluğunun üniversite veya kolej mezunu olduğunu eklemek önemlidir, bu nedenle beyin göçü de belirgindir.

Çizelge 3.5. İş

Grafikte görüldüğü gibi Gürcü göçmenler Ankara'da genellikle düşük statülü işlerde çalıştırılmaktadır. İstihdam edildikleri işler çoğunlukla yerel halk tarafından göz ardı edilmektedir.

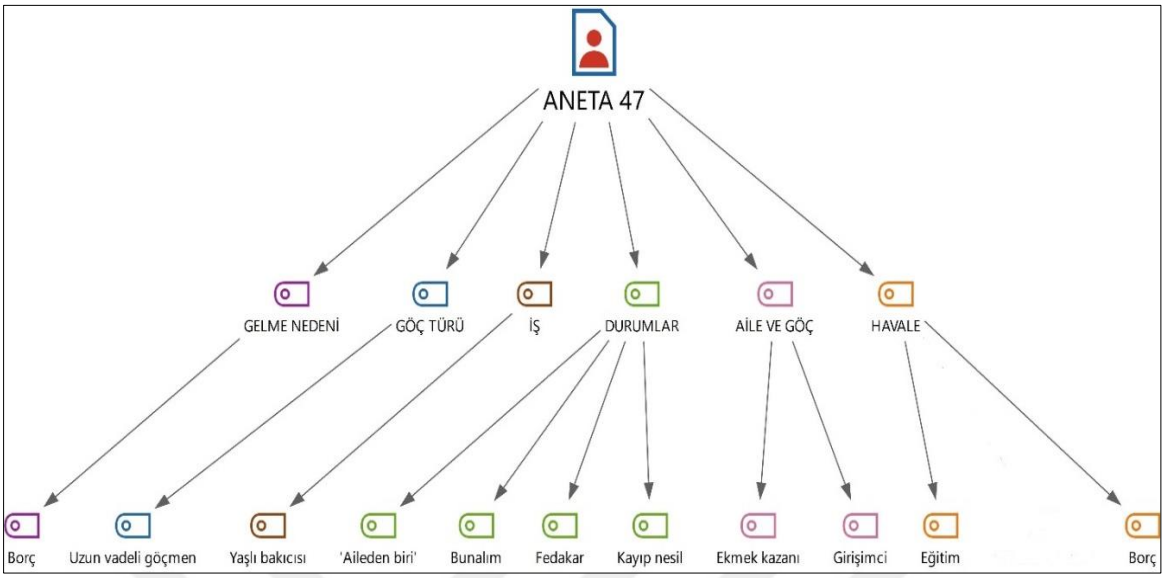
3.3. Veri Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Tüm veri sonuçları bilgisayar destekli nitel araştırma programlarından MAXQDA1 20 programı aracığıyla analiz edilmiştir. 70 katılımcı ile yapılan görüşmelerin içerikleri, daha önce planlanmış ve listelenmiş olan ana kod ve alt kodlara göre tek tek MAXQDA ile analiz edilmektedir. Örneklerden biri aşağıda gösterilmiştir.

[1] MAXQDA akademik, bilimsel ve ticari kurumlarda bilgisayar destekli nitel ve karma yöntem verileri, metin ve multimedya analizi için tasarlanmış bir yazılım programıdır

Çizelge 3.6. Yaş

Analizden sonra göçmenlerin deneyimlerinin yoğunluğu veya sıklığı MAXQDA yazılım programı ile yüzdelerle gösterilmiştir.

Çizelge 3.7. Göçmenlerin deneyimlerinin yoğunluğu veya sıklığı

KATEGORİ	ANA KOD	ALT KOD
DEMOGRAFİK BİLGİLER	• Yaş	• 65- • 55-65 • 45-55 • 35-45 • 25-35
	• Memleket	• Acara • Kvemo kartli • Guria • Samegrelo • Kartli • Kakheti • Raça-leçkhumi • Mtskheta-mtianeti • Tbilisi • Svaneti • Abkhazia • Imereti • Samtske-javakhetı • Şida Kartli
	• Meslek	• Öğretmen • Hemşire • Ev hanımı • Memur • Diğer

Çizelge 3.7. (devam) Göçmenlerin deneyimlerinin yoğunluğu veya sıklığı

KADIN GÖÇ	• İş	• Hizmetçi • Yaşlı bakıcısı • Çocuk bakıcısı • Hasta bakıcısı
	• Göç türü	• Yasa dışı göçmen • Uzun vadeli göçmen • Dairesel göçmen • Yasal göçmen
	• Durumlar	• MutluAileden biri • Mahkum • Bunalımda • Sağlık sorunları var • Fedakâr • Kayıp nesil
	• Ağlar	• Ajantalar • “Kovucular” • “Çapalar” • “Mıknatıslar” • Kardeşler
	• Geri dönme planı	• Dönme planı var • Dönme planı yok • Belli değil
	• Türkiye ile kıyas	• İnsan hakları korunmaktadır • Kültürel olarak benzer • Kültürel olarak farklı • Sosyal hizmet iyi
GÖÇ VE AİLE	• Göç kararı	• Aile kararı • Aile büyüğü • Kendisi
	• Ulusrarası annelik • Etkisi	• Okulu bıraktı • Derin etkisi olmadı • Yabancılaşma • Uyuşturucu kullanıcısı • Alkol kullanıcısı • Erken evlilik
	• Aile ilişkileri	• Yabancı destekleyici • Aynı kaldı • Düzeldi
	• Uzaktan bakım	• Bakım kayıp • Bakım talep • “Sahne” • “Aile kurmak”
EKONOMİK ETKİ	• Para transferi	• Birikim yok • Birikim var • Tüketim • Yatırım • Sosyal para transferlerii • “Ayni transferler” • Eğitim *Torunların eğitimi için* *Çocukların eğitimi için*

Nitel veriler sıklıkla kadın göçünü araştırma deneyimlerinin bütünsel bir perspektifini sunar. Nitel yöntem, kadın göçünün çeşitli mekânsal-zamansal yönlerini, göçün nedenlerini, çeşitliliğini ve çoğunlukla kadın göçmenler tarafından uygulanan örtüşen stratejileri daha iyi açıklayabilir. Göç çeşitliliği, kadınların en çok göç ettiği yaşların sınırları, ülkelerinden aldıkları farklı beceriler, farklı göç etme veya geri dönme ve tekrar göç etme amaçları, göçü kolaylaştıran sosyal ilişkiler ve rejimler hakkında bir fikir vermektedir. Göçmen yörüngeleri üzerinde etkisi olan ayrıca göç sürecinde cinsiyetin ana değişken olarak önemini vurgulamaktadır(Kofman, Phizacklea, Raghuram ve Sales, 2000: 14). Yaşam yollarının sürekliliğine ve süreksizliklerine ve bunların nasıl yönetildiğine adilce yaklaşan bir yöntem uygulamak gerekiyordu. Anlatıda mülakat tekniğini kullanılarak otobiyografik bir anlatı ortaya çıkarmaya karar verdim yani bilgi kaynaklarından bize hayat hikâyelerini anlatmalarını istedim. Bu talep görüşülen kişilerin deneyimlerini organize etme ve işleme sürecinde biyografik dönüşümlerini anlatmalarına olanak tanıdı.

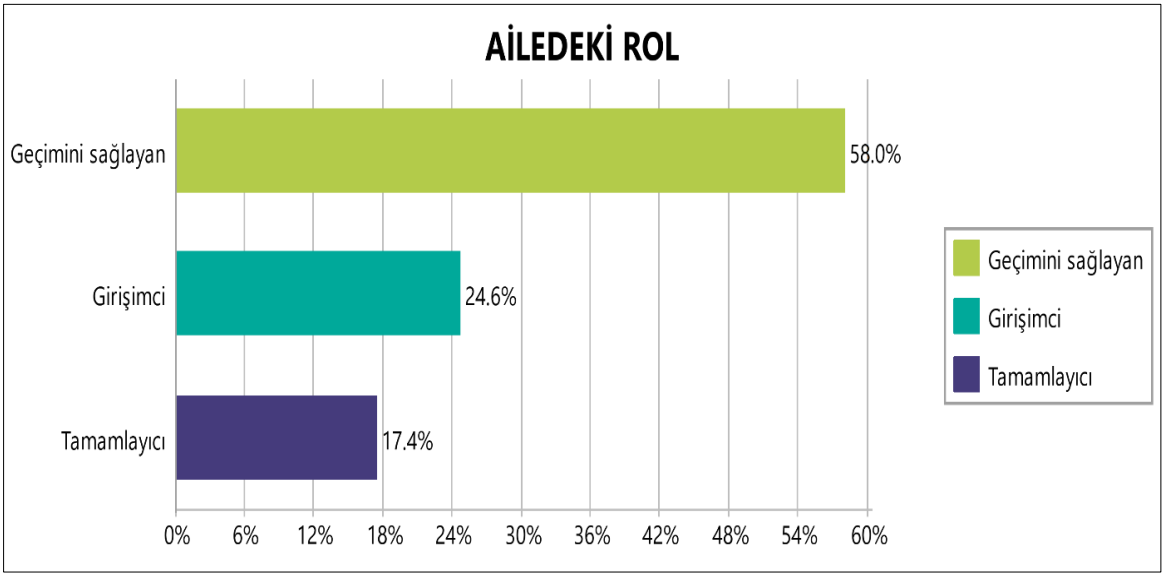
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Gürcü Kadınlar ve Yoksullukla Mücadele

IOM'nin belirttiği gibi erkeklerle karşılaştırıldığında, kadın göçmenler maaşlarının çoğunu gönderiyor ve bu maaşlar genellikle günlük ev ihtiyaçları için harcanmaktadır. Sonuç olarak kadın göçmenler genellikle farklı türdeki küçük işletmeler gibi daha uzun vadeli yatırımlar için para biriktirmiyor. Ayrıca çoğu zaman ev içi sorumluluklar onlara geleneksel olarak yüklenmektedir(IOM,2018).

Kadınların açıklamalarında da görüldüğü gibi çoğu durumda Gürcü ailelerde yoksullukla mücadelede yalnızlar. Maaşları ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Maaşları normal bir ailenin geçimini sağlamak için ihtiyaç duyulan rakamı karşılamaya yetmmemektedir, banka kredisi almaları durumunda torunları eğitimden yoksun kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Ya da yıkılmak üzere olan evlerini yenilememektedir. Yani görüşmelerin MAXQDA analizi sonucunda görüldüğü gibi kadınların çoğu ailelerinde geçimi sağlayan tek kişi, hane halkının fiziksel olarak hayatta kalmaları mümkün değil. Ancak önemli sayıda kadının girişimci becerilerini sergilediğini belirtmek gerekmektedir. Bunlar arasında aile fertleri çalışan, işçi dövizleri sadece tamamlayıcı işlev ve amaç taşımayan şanslı kişiler de var.

Çizelge 4.1. Ailedeki rol

Geçimini sağlayan

Gürcü kadın göçmenlerin çoğu ailelerini kurtarmada ana role sahip. Kadınların göçte, iş aramada hayati işlevleri ve rolleri olduğu düşünülmektedir. Kadınlar, sosyal ağlara erişimde ve onları harekete geçirmede merkez noktasında görülmektedir, bu beceriler yalnızca göçün gidişatını belirlemekle kalmıyor aynı zamanda göçmen ailenin göç bin yılında hayatta kalmasını da sağlamaktadır. Gürcü ailelerin çoğunda geçimi sağlayan kadınlardır.

Girişimci

Gürcü göçmen kadınlar girişimci olma eğiliminde. Genel olarak çok fazla masraf gerektirmeyen ve riskli olmayan sektörlerde iş korumakdatılar: Göçmenlerin sahip olduğu işletmeler, daha düşük kârlı ancak daha az riskli, yiyecek veya güzellik gibi sektörlerdedir ve genellikle bunu aileleri için yaparlar. Aile üyeleri, özellikle kızlarının geleceklerini güvence altına almak için bir gün çalışamayacak durumda olduklarında ve para gönderemediklerinde kızlarının kendi gelirleri olsun istemektedir.

> *Şimdi kızım için bir güzellik salonu açma planım var, üniversiteden mezun oldu ama üniversite mezunlarına iş nerede? Bu yüzden bir güzellik salonu açmaya karar verdim. Küçük bir işletmenin vergisi olmadığı için daha karlı olur, bu nedenle daha az harcama yapar ve günlük ekmek parasını çıkarır* (Nadia 62, hizmetçi).

Tamamlayıcı

Gürcü kadınların bir kısmı şanslı çünkü ailenin geçimini sağlama yükü onlarda değil. Para transferlerii, aile bütçeleri üzerinde tamamlayıcı bir etkiye sahip.

> *Kocam, çocuklar ve torunların hepsi çalışıyor, hepsi çay toplamak için Türkiye'ye geliyor, torunum 16 yaşında ve yetişkin gibi çalışıyor, burada onun yaşındaki kızlar kozmetik ve diğer eğlence türleriyle meşgul. Onlar çalışmasa benim 500 ABD dolarım on gün için bile yeterli olmayabilir. Ama param ve paraları arasındaki fark şu, ben ayda bir kez ama toplu para alıyorum ve hepsini gönderiyorum bu yüzden param çok fazla masraf gerektiren şeylere harcanıyor. Mesele ev, banka ödemeleri, eğitim parası, vb. Kocam burada eşlerinin paralarıyla içki içen, sigara içen ve kumar oynayan diğer kadınların kocalarına benzemiyor. Gelirken kocam ağlıyordu, onu bırakmamaı istemiyordu, sonunda kayınvalidem mahallemizdeki tüm kadınların gittiğini ve böylece onlar gibi benim de gidebileceğimi söyledi (Medea 60, yaşlı bakıcısı).*

4.2. Neden Kadınlar?

Birkaç istatistiksel bilgi, durum hakkında bilinçli bir bakış açısı sağlayacaktır. 2018 yılına kadar Gürcistan'dan gelen göçmen sayısı toplam nüfusunun % 2,6'sı kadardı(Baum, 2018) Bu durum Gürcistan'ın en yüksek kişisel para transferi alan ülkelerden biri olmasını ve GSYİH'sının % 11,6'sına ulaşmasını sağladı (Ziemer, 2020: 3) Gürcüler kişisel kredilerini kısmen banka kredilerini güvence altına almak için kullandılar. Gürcistan'daki göreceli yoksulluk % 21 iken mutlak yoksulluk % 20,1'e ulaştı. Eşitsizlik açısından toplam tüketim harcamalarına göre Gini Katsayısı 0,39'dur(GEOSTAT, 2020: 7). Sosyal olarak modern Gürcistan cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı, son derece ataerkil bir ülkedir. Sovyetlerin çöküşü geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden ortaya çıkmasında ataerkil ilkelerin güçlendirilmesinde ve kadınların iç rollerinin yüceltilmesinde rol oynayan dinî görüşlerin yeniden canlanması anlamına geliyordu. Sovyetler'den sonra babaların %5'inden azı kendilerini öncelikle çocuk bakımı görevlerinden sorumlu tuttu. Benzer şekilde erkeklerin %10'undan azı kendilerini yemek pişirmekten ve temizlemekten sorumlu tutarken kadınların %70'i bunun kadınların görevi olduğunu düşünmektedir(Bayard, Chikovani, Makhashvili, Patel ve McKee, 2014). Dolayısıyla muhafazakâr Gürcistan toplumunun kadın özerkliğini ve göç özgürlüğünü kısıtlaması bekleniyor. Peki Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra kadınların sosyal hayata aktif katılımına sebep olan şey neydi (Purcell, 2004:7-13).Coğrafi sınırlardaki değişiklik uzmanlar tarafından ele alınan soruların ve konuların temel olarak yeniden yapılandırılması ile örtüşmektedir. Edward W. Walker'ın 1993'te söylediği gibi; Sovyetlerden sonra sınırlar değiştiğinde düzen, istikrar, kurumsallaşma göremedik. Bunu disfonksiyon, derin ve ayrık kurumsal değişim, fırsatların dengesizlik yapısına hızlı tutum ve davranışsal adaptasyon, rejim karşıtı kitle seferberliği, etnik şiddet vb. izledi. (Bonnell ve Breslauer, 1998: 2). Göç kararının amaçları son derece karmaşık ve tartışmalı hâle gelmektedir. Çoğu zaman karar ekonomik amaçlardan ve iyileştirme arayışından kaynaklanmaktadır. Genellikle kadınlar ailelerinin refahı için hareket etme eğilimindedir. Kendi yararları için göç ettikleri nadir durumlar vardır. Bu cinsiyetin normatif varsayımlarını yansıtır. Genel olarak hane halkı ilişkileri cinsiyet seçiciliğine karar vermede önemli bir rol oynamaktadır(Tacoli, 1999: 670). Ailelerdeki hiyerarşik ve ataerkil sistem kadın göçmenleri derinden olumsuz etkileyebilir ve kararları kadınların gerekli bilgiye erişimine engel olabilir. Toplumun kültürel veya aksiyolojik bağlamı, derinden etkilemektedir. Çoğu zaman göç eylemlerinin sınırlarını belirler(Marinucci, 2020: 9).Sosyal normlar ve değerler, kadınların tek başına göç etme imkânlarına karar vermesinde önemlidir. Pek çok toplum kadınların

hareketini güçlü bir şekilde kontrol etmektedir ve bunlar yasal yasaklar veya evlilik, hamilelik vb. gibi engellerle birleştirilebilir. Massey, Fischer ve Capoferro erkek göçüne kıyasla oldukça farklı kadın göçü modelleri ortaya koymaktadır(Dunne, 2013: 20). Modern teknoloji mutfak ve ev işlerini kolaylaştırmasına rağmen bakıcılara olan talep hâlâ yüksek. Buna neden olan bir dizi faktör listelenmiştir; daha az sayıda anaokulu, okul çalışma saatinden daha erken biter ve çocuklar eve ebeveynlerinden daha erken gelir, artan yaşlı insan sayısı, erkeklerin ev işlerine sınırlı katılımı, zengin ailelerin ailelerinde hizmetçi olması bir prestij ve rekabet meselesidir.

Ana 27 yaşında, çok geleneksel bir aileden, Gürcistan'ın dağlık kesiminden geliyor. Yabancı dil bilmesine ve diploması olmasına rağmen Gürcistan'da iş bulamamış. Ankara'da bebek bakıcılığı yapıyor. Beyin göçünün tipik bir temsilcisi ve Ankara'da bulunması gelişmiş ülkelerdeki annelerin zaman açlığının sonucu.

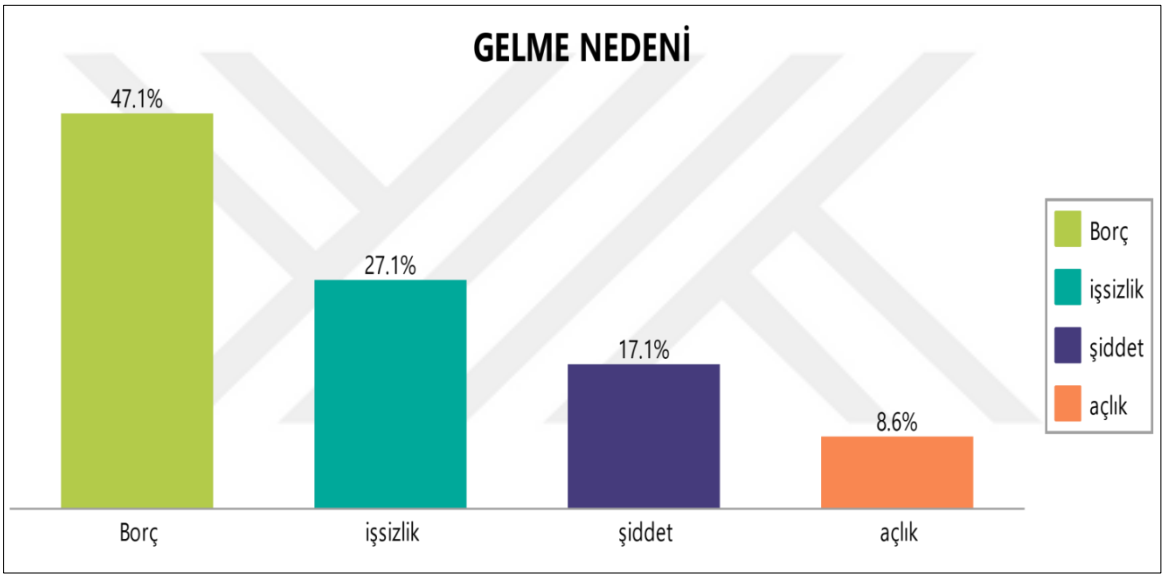
> *Bir ailede çocuk bakıcılığı yapıyorum. Aile büyükanne, anne ve çocuktan oluşuyor. Çocuğun annesi gazeteci, kocasından bir yıl önce boşandı. Çocuk çok zeki ve yetenekli, buna çok alıştım, her yere birlikte gidiyoruz, birlikte çiziyoruz, birlikte yürüyüşe çıkıyoruz, bensiz hiçbir yere gitmiyor, bensiz yemek yemiyor, onu çok seviyorum. Beüyükannesi, ben gelmeden önce çok üzgün olduğunu, şimdi ise çok mutlu olduğunu söylüyor. Annesi dikkat etmez, işten eve gelir, üstünü değiştirir, uyur ya da dışara çıkar, yeni erkek arkadaşlarıyla buluşur. Ya da telefonda işle ilgili şeyler konuşur. Kendi çocuğuna hiç zaman ayırmaz. Büyükannesi onunla daha çok ilgileniyor. Ben de seviyorum. Benim de yeğenlerim var, onları hatırlatıyor, onu kendi kanımdan akrabam gibi seviyorum(Ana 27, çocuk bakıcısı).*

Kadın göç ettiğinde evdeki sorumluluklarını başka kadınlara bırakıyor. Çünkü cinsiyete göre iş dağılımı kadınları esas olarak ev işlerini yapmakla yükümlü kılmaktadırr. Bu sorumlu kişi annesi, kız kardeşi veya kızı olabilir. Ancak varış yeri ve ev sahibi ülkeler arasındaki önemli ücret farklılıkları bu tür bir göçmenin kendi ev işlerini daha yoksul yerel kadınlara devretmesine izin verebilmektedir. Bu tür kadınlar iş aramak için kırsal alanlardan şehre gelebiliyor. Aynı zamanda annelik işlevi akrabalık veya komünal bağ içindeki biri tarafından gerçekleştirildiğinde sözde "yönlendirilmiş annelik" fenomeni oluşmaktadır(Dunne, 2013: 27).

> *Erkekleri suçlayamam. Burada erkekler için iş yok. İlk geldiğimde sınırdayken kocam ağlamaya başladı, ikimiz de ağlıyorduk çok zordu, yine de geldim. Köyde yaşıyor olsak da çok şey alıyoruz, son yıllarda dünya değişti. Doğa bize yardım etmiyor. Bazen böcekler bizi işgal ediyor. Ekiyoruz ama bazen hasattan önce olağan dışı soğuk veya sıcak ve kuraklıktan dolayı elimize bir şey geçmiyor. Uzun yıllardır hasat yapamadık.*

Diktik, çiftlikte çok fazla emek ve masraf vardı, mısır ektik büyümedi. Torunlarım her gün mısır tarlasındaydı. Mısırları suladılar, onlara baktılar, gübre aldım, çok pahalıydı yine de aldım. Kuraklık geldi, yağmur yağmadı, sulama yapamadık ve mısır yetişemedi. Tarlaya çok fazla çaba sarf edildi ama hasat yok. Bu bizi daha kötü bir duruma soktu ve borçlar arttı. Bazı politikacılar bizi eleştiriyor hatta patrik de bazen bizi eleştiriyor; köye bakmıyorsunuz terk ediyorsunuz diyor, biz bakmaya çalışıyoruz ama kötü bir şey olmaktadır ve sonunda yine hasatsız kalıyoruz. Saman bile kurutamadık, boşuna borca girdik. Yani kızım, her durumda ailenin kurtarıcıları biziz. Hiç iş yok, kimse çalışmıyor, tarım işleri sana söylediğim gibi başarılı değil. Bu yüzden sonunda buraya gelmek için kendimizi feda ediyoruz. Ayrıca buradan ekmek parası gönderiyoruz (Nana 60, yaşlı bakıcısı).

Çizelge 4.2. Gelme nedeni

Gürcü annelerin Türkiye'ye gitmelerinin başlıca nedenleri arasında aşağıdaki nedenlerin baskın olduğu görülmektedir, bu nedenler şunlardır:

Borç

Gürcü kadınları Gürcistan'dan uzaklaştıran en büyük itici faktör banka kredileri… "Banka asla uyumuyor." söylemektedirler.

Zorluk yüzünden Gürcistan'dan ayrılalı 10 yıl oldu. Rusya bize karşı savaşa başladığında borçlarım vardı. Her şeyi kaybettik ve evsiz kaldık. İşgal altındaki bölgede evimizi kaybettik, Tiflis'te mülteciyiz ve devlet bize hiçbir şey ödemiyor. Banka borcumuz var, yakında çiftliğe dönüp ödeyeceğimizi düşündük ama bugün artık umudumuz yok, başka bir yol yoktu, ailemi terk edip buraya gelmem gerekiyordu. Ailemde en çok para kazanan benim (Aneta 47, yaşlı bakıcısı).

Türkiye, kredileri en kısa sürede ödememeleri durumunda bankanın evlerini almakla tehdit etmesi nedeniyle aileler ve evsiz kalma tehlikesi yaşayanlar için en hızlı ve en kolay yol.

> *Üç aylığına ayrıldım, küçük kızım yedi yaşındaydı, gözleri yaşlıydı, yüzü solmuştu, oğlum da ön dört yaşındaydı, bağırarak "Gitme anne." diye ağlıyordu. Annesinin banka borcu vardı, gitmeseydim bütün aile sokakta kalırdı. Muhtemelen Tiflis'ten Ankara'ya kadar ağlayan hasta bir kadın görmedin ama insan her şeye alışıyor (Elene 47, hasta bakıcısı).*

Veresiye

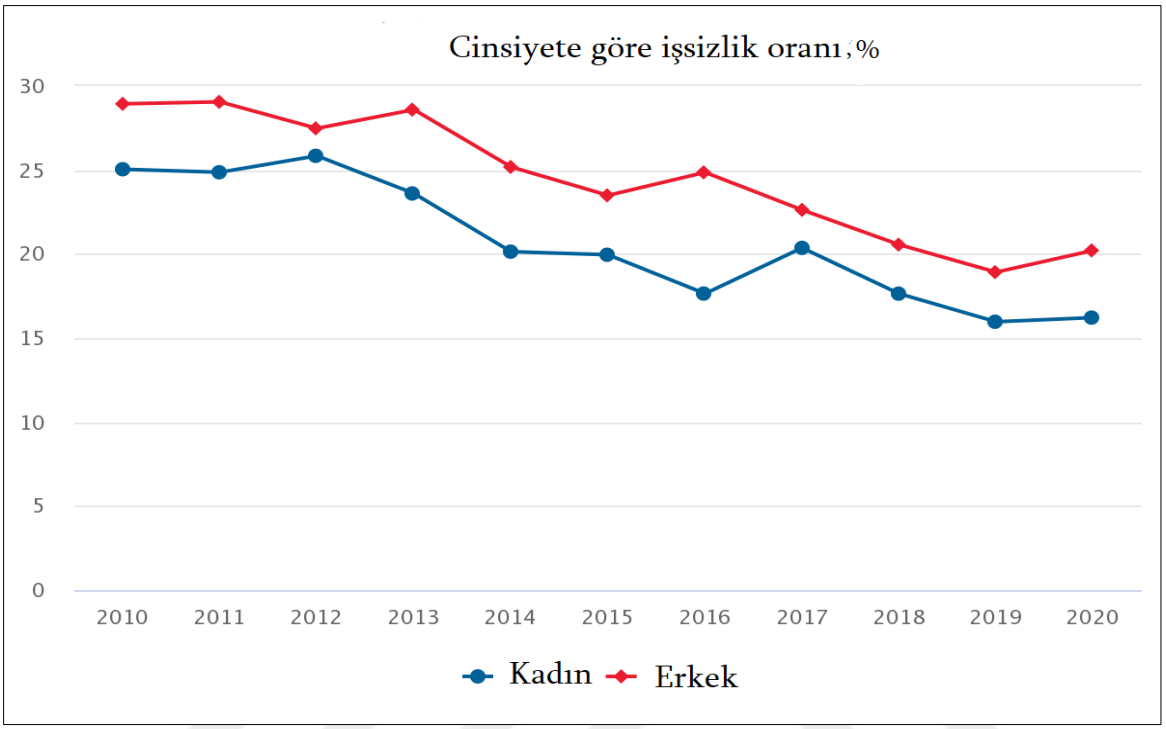
> *Ben altmış yaşında bir kadınım. Para yüzünden aileden ayrılmak zorunda kaldım, zorluk seviyesini hayal edebiliyorsun, küçük bir yerde yaşamak şu açıdan iyi; oradaki marketteki kadın benim burada olduğumu biliyor, bana ve aile üyelerime güveniyor sağ olsun, ihtiyaç olduğunda yemek ve hijyen ürünleri veriyor, hesabını bir kağıda yazıyor, topluyor. Ben gittiğimde toplam hesabı veriyor ve ben hepsini ödüyorum. Her gidişimde en az altı yüz ya da yedi yüz lari borcum birikiyor. Bu aşağı yukarı 1.500 lira yapıyor, çoğunlukla yağ, ekmek, şeker veya un alıp evde ekmek pişiriyoruz çünkü ekmeği satın almak için yeterli paramız yok, un almayı ve pişirmeyi tercih ediyoruz, böylece daha ekonomik ve daha uzun süre dayanıyor(Laura 60, hasta bakıcısı).*

Gürcü kadın göçünün ikinci ana nedeni işsizlik veya düşük maaştır.

> *Gürcistan'da hiçbir iş olmadığını bu yüzden burada olduğumuzu, çok uzun bir geçmişimiz olduğunu ve bu geçmiş sırasında Gürcü kadının asla ailesinden uzaklaşmak istemediğini yaz kızım tezinde. 13 senedir buradayım... Hep aynı problemlerle uğraşıyorum(Eter 50, hasta bakıcısı).*

İşsizlik

Çizelge 4.3. Cinsiyete göre işsizlik oranı, %

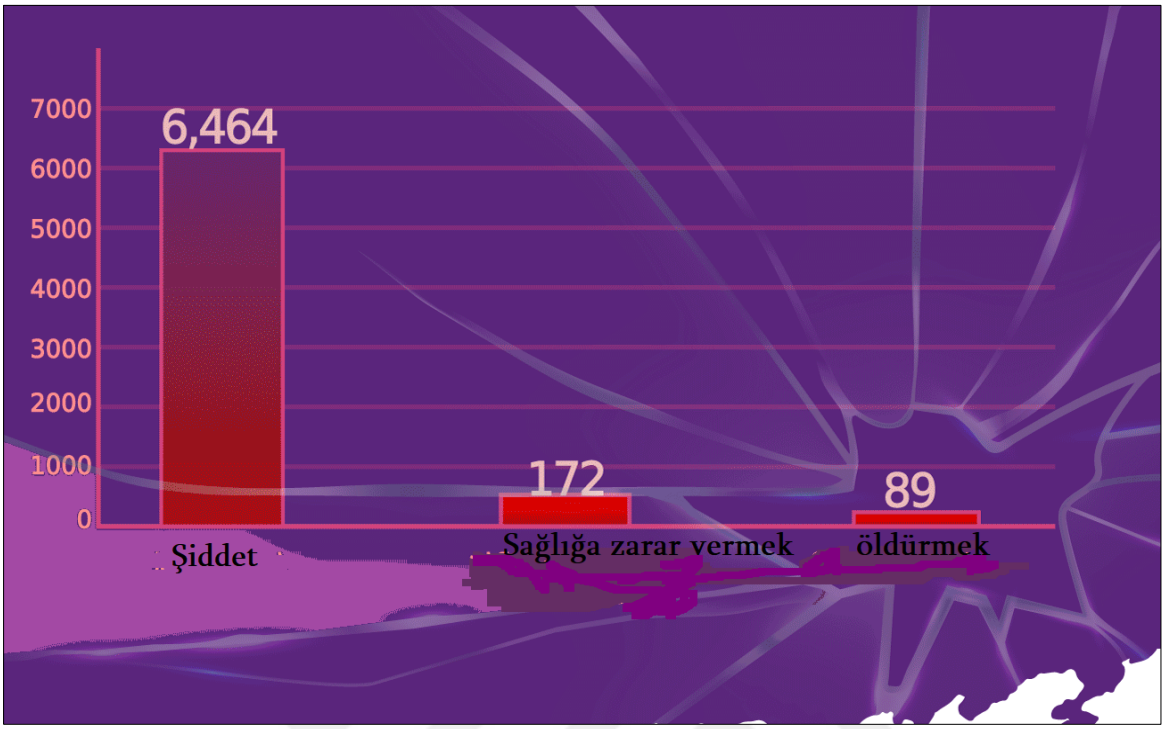

Kaynak: (geostat.ge.2021)

Şiddet

Gürcistan'da kadına yönelik şiddet oldukça yaygın. Kadınların %78'i halen aile içi şiddet sorununun sadece aile içinde çözülmesi gerektiğine inanırken %34,1'i bazı durumlarda eşlerin kocaları tarafından dövülmesini haklı görmekte ve bunu suç olarak görmemektedir. (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.2008). Katılımcılarımdan bazıları, Gürcistan'ı terk etme nedenlerinin bir dereceye kadar eş şiddeti olduğunu kabul ediyor.

Çizelge 4.4. Suç türüne göre aile içi (kadın) şiddet (2013-2018)

Kaynak: (IDFI.GE, 2018)

> *Sonra evlendim, kocam çok şey yaptı, hem çalıştı hem içti, eve geldiğinde beni döverdi, defalarca bedenime ütü yapıştırdı. Burada alkolizm yok, erkekler daha az içiyor. Kocamdan boşanıp buraya geldim(Nunu 61, hasta bakıcısı).*

> *Yaklaşık yirmi yıl önce oğlum bir sanat akademisine kaydoldu. Evde çok zorluk çekiyorduk. Yeterince yemek yoktu. Kötü beslenme nedeniyle mide sorunları yaşamaya başladım ancak pes etmedim. Kocam benden çok büyüktü, kıskançtı, hiçbir yere gidemiyordum hep kıskanıyordu... şiddet uyguluyordu (Neli 56, hizmetçi).*

Açlık

Gürcistan nüfusunun yaklaşık yüzde 19,5'i mutlak yoksulluk sınırının altında, bu da insanların önemli bir yüzdesinin gıda, güvenli içme suyu, sanitasyon ürünleri, temel sağlık hizmetlerine erişim, barınma, eğitim ve bilgi gibi hayati insan ihtiyaçlarından yoksun olduğu anlamına gelmektedir(Geostat.ge, 2019).

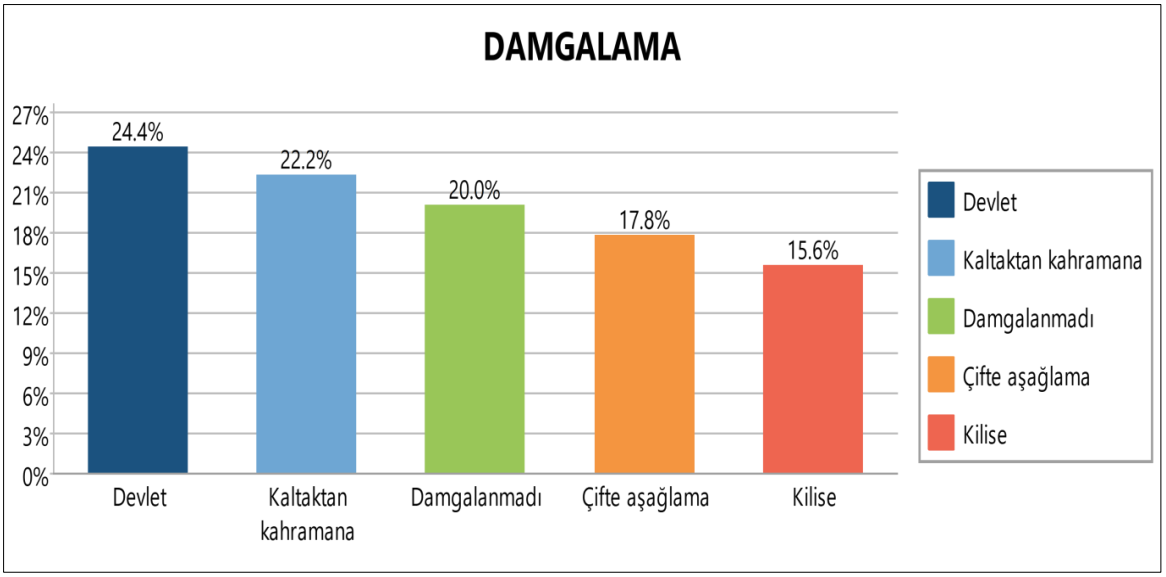
> *Açlık... aşırı yoksulluk içinde yaşıyorduk. Dahası, yiyecek hiçbir şeyimiz yoktu. Yiyecek ekmek bulmakta güçlük çekiyorduk. Çoğu Gürcü kadın gibi ben de Ankara'da bakıcılık yapıyorum, iş cehennem gibi, hele hasta olan ve yataktan kalkamayan kişiye baktığınız zaman(Nanuli 60, hasta bakıcı).*

4.3. İşçi mi? Müsait Kadın mı?

Bakım etiği ile ilgili feminist tartışma; ev işleri ve çocuk büyütme gibi ücretsiz bakımın bir vatandaşlık uygulaması olarak değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmektedir. Feminist kadınların başka türden işlere eşit ev işlerini kabul etme istekleri hiçbir zaman kabul edilmez ayrıca ulusal sınırları aşan göçmen anneler genellikle ulusun yeniden üretim sürecinde potansiyel kirleticiler olarak damgalanırlar (Erel vd., 2018: 45). Göçmen kadınlar ayrıca sık sık ve tartışmalı olarak sosyal sınıf hareketliliği yaşar. Bir yandan ülkelerine gönderdikleri dövizler nedeniyle sosyal statüleri gözle görülür şekilde değişmekte ve yükselmekte, bir yandan da düşük statülü işleri yapan ev sahibi ülkelerde en düşük sosyal sınıfa yerleşmektedirler. İş gücü piyasasının bu tür sektörleri hem politik hem de sosyal açıdan marjinal olarak görülmektedir(Skornia, 2014: 5).Genel olarak göçmen kadınlar evlilik için suçlandıkları sosyal damgalamanın kurbanlarıdır. Bir kadın boşandığında veya mutsuz bir evliliğin görünür bir şekilde kurbanı olduğunda göç geleneksel toplum tarafından daha sık kabul edilmektedir. Aksi takdirde "sinizm kültürleri", "güven eksikliği" nesnelerinin avlarıdırlar (Alexander, Eyerman, Giesen, Smelser ve Sztompka, 2004: 193).

Çoğunlukla yerel iş gücü piyasası tarafından teklif edilmeyen çevre örgütlerinden kadınlar hazır i şgücü sağlarlar ve bu işçiler genellikle en savunmasız gruptadır. Cinsel olarak ayrılmış, en düşük düzeydeki işlerde yer alabilirler ve böylece bu endüstrilere en ucuz emeği sağlarlar(Morokvasic, 2014: 886).

Çizelge 4.5. Damgalama

Devlet: Gürcistan hükûmeti ile Gürcistan'ın Türkiye Büyükelçiliğinin Gürcü göçmenlere yönelik ironik tavrı ve alaycı açıklamaları benim için yeni bir haber değil. Ancak göçmenlerin onlar hakkında söyledikleri oldukça yaralayıcı. Göçmenler, "Gürcistan Büyükelçiliği bize ilgi göstermektedir ancak öldüğümüzde ve tabutlarımızın Gürcistan'a götürülmesi gerektiğinde." yorumunda bulunuyor.

Bu devlet insanlara nasıl da hizmet ediyor... ama insanlar bu ülkeyi ve buradaki kuralları ve bu hükûmeti sevmiyorlar düşünebiliyor musun?.. Hükûmet ne yaparsa yapsın, yine de memnun değiller. Başka ülkeye gitsinler de hâllerini görsünler, ondan sonra beğenirler ülkelerini. Orada doktora gittim. Altmış beş yaşında bir kadınım, hastane benden üç yüz lari aldı. Devlet yaşlılara böyle mi davranmalı? Muayeneye para, ultrasona para bizde her şey para, ilaçlar da parayla. Gürcistan'daki hastanedeher adımda para harcadım. İkinci kez gidemediğimde, doktoru aradım ve Türkiye'ye gideceğimi söyledim, burada neredeyse ücretsiz tedavi görmektedirdum(Nato 58, hizmetçi).

Gürcistan hükûmeti vatandaşlarını hiç düşünmüyor, Gürcistan'ın tamamı göçmenlerin para transferleriine bağlı. Bu yüzden, çalışabilene kadar gitmeyeceğim, şimdi burada büyükanneye bakiyorum... Büyükanne kanser, o çok iyi bir kadın, yumurtalık kanseri, Lockman Hekim Hastanesinde kemoterapi alıyor.

Hükûmetimiz uyuyor, insanlar umurlarında değil, sadece ceplerine bakıyorlar. İnsanların çoğu özellikle genç nesil Avrupa'ya göç etti. Kalanları hükûmet öldürüyor. Biz ve hükûmet birbirimizden ayrıyız, insanlardan sorumlu olduklarını bile bilmiyor olabilirler"(Nunu 62, hasta bakıcı).

Ülkemizde güvenlik hissi yok, siz hükûmete güvenmeyin, yarın ne olacağını asla bilemezsiniz, şimdi yeni bir yasa çıkardılar, tüm taksilerin beyaz renkte olması gerekiyor, insanların çoğu aç çünkü taksileri boyamak zaman ve para alıyor, fakir insanları asla düşünmüyorlar, taksi şoförü ekmeğini günlük kazanır, eğer bir gün işsiz kalırsa ailesi de aç kalır ama umurlarında değil. Birkaç gün önce utanmaz Beselia Tv programına geliyor ve göçmenlerin hapse atılması gerektiğini söylüyor. Neden hapse giriyorum? Çünkü vatanımı terk ettim? Ah, kızım, kim ailesini terk etmek ister? Söyle bana. Özellikle bizim yaşımızda. Bazen bu insanların bu gezegenden olmadığını düşünüyorum yani hükûmet yetkililerimizin. Senin de iş için burada olduğunu sanıyordum, araştırma için burada olduğunu ve bizimle röportaj yaptığını bilmiyordum, sana uzaktan bakıyordum ve senin için üzülüyordum, zavallı kız, o da yaşlı yaşlı erkekleri taşımak zorunda diye düşünüyordum. Yaşıtınız olup buraya gelen ve çalışan birçok genç kız var hatta evli olmayanlar bile var çünkü aile üyeleri hasta ya da başka ciddi sorunları var. Biz zaten hayatlarımızı yaşadık, sizin için endişeleniyorum, Tanrı hepinizi korusun!(Elmira 60, hasta bakıcı)

Her şey hükûmetimizin hatası, var olup olmadığımızı hatırlamıyorlar. Sosyal yardım yok, sosyal yardım paketini hiçbir şeyi olmayan insanlardan bile kesiyorlar, göçmenler onlara yardım ediyor. Para gönderdiğim bir akrabam beni aradı, ağlıyordu, bebek maması için param yok diyordu. Çürük hükûmetimizin, küçük para

transferi nedeniyle gelecek ay da paralarını kesmemesi için başka birinin adına para gönderdim. Sadece kendileri için çalışıyorlar. Muhtaçlara ve yetimlere bakmıyorlar. Bunlar sadece kendilerine bakan ve kendileri için villalar inşa eden aptal insanlar. Facebook'u açtığımda ağlıyorum, insanlar ne durumda, Gürcistan'da neler olmaktadır, çocuklar açlıktan ölüyor, beş günlük yemek günde iki somun ekmek ve pirinçten oluşuyor, her gün bir genç adam sosyal sorunlar nedeniyle intihar ediyor, ülkede tam bir kaos var. Artık buna katlanamıyorum (Natia 55, hizmetçi).

Kaltaktan Kahramana?

Gürcü kadınların damgalanmalarını dile getirmeleri ve "kaltak" olarak etiketlenmeleri de zaman içinde evrim geçirdi, "kaltaklar" kahraman oldu.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra sınırlar ilk açıldığında insanlar nadiren geliyordu. Buraya çalışmaya gelmeye cesaret eden tüm kadınlar fahişe olarak damgalandı. Herkes kocasıyla dalga geçiyordu. Tüm erkeklerin bir araya gelip sabaha kadar içtiği ziyafet geleneğimizi biliyorsunuz, yani o zamana kadar popüler tostlar[2] vardı. Karısı Türkiye'ye hiç gelmemiş erkeklerin şerefine kadeh kaldırıyorlardı.. Şimdi tam tersine... Bu, adamın onurlu ve gerçek bir adam olduğu anlamına geliyordu (Nora 60, yaşlı bakıcısı).

Sosyal damgalama, toplumun damgalanan kişiye karşı sahip olduğu olumsuz yaklaşımları ve ön yargıları içerir. Toplum, damgalanan kişiye sosyal dışlanma, saldırganlık ve sempati duymaz, tepki gösterir. Bireyin sosyal damgalamaya karşı kazandığı zafer, onu daha güçlü kılar. Güçlendirme, sosyal ve kültürel yapısal faktörlerde değişikliğe neden olarak eşitliği sağlamak için önemli yaşam kararları alma yeteneği olarak açıklanmaktadır. Gürcü kadınlarının bir kısmı, özellikle genç olanlar sosyal damgalanma karşısında zafer kazanmıştır (Hirano, 2015: 3).

Buraya gelmeye kendim karar verdim. Komşularım ve akrabalarım bana karşı çıktı, beni yargıladılar. Beni eleştirenlerle tüm bağlarımı kestim. 26 yaşında olduğum için şüphe ile bakıyorlardı. Dedikodular yapıyorlardı, onlara göre buraya gelmemin gerçek amacı bakıcı olarak çalışmak değil fahişe olmaktı. Ama artık umurumda değil. İtalya'ya gitmeyi ve orada en az iki yıl kalmayı planlıyorum. Para biriktireceğim ve sonra Gürcistan'a gideceğim. Orada bir erkek arkadaşım var, düşüncelerimi ve planlarımı değerlendireceğim, neye karar vereceğini göreceğim. Erkek arkadaşım buraya geldiğim için çok üzgün ve gergindi. Gelmeme izin vermek istemedi çünkü

[2] Gürcistan'da birisi veya bir şey adına kadeh kaldırmak Gürcü kutlamalarının önemli bir parçasıdır. Söz konusu ritüel öyle önemlidir ki bunun için bir "kadeh kaldırma ustası" atanır. Usta, kadeh kaldırmanın sert kurallarını takip ederek sofrayı organize eder. Düğünler için veya birbirini yıllardır görmeyen arkadaşlar için kutlama yemeği düzenlenebilir. Bir şeylere toplu olarak teşekkür etme ve insanların halka açık alanlarda minnettar olma fırsatı tanıyan bir gelenektir. Sadece alkışlamaktan ziyade, bir duruma veya kişi/kişilere değer verildiğinin gösterilme biçimidir. Çoğunlukla onuruna kadeh kaldırılan kişinin yüceltildiği uzun dua türünde bir monologdur. (Yazar).

zaten üç yıldır İstanbul'daydım. Bir fabrikada çalıştım, oradaki şartlar çok kötüydü ve maaşım çok düşüktü. Buradaki aile çok iyi. Hiçbir sorunum yok, beni hiçbir şey için azarlamıyorlar, çok memnunum (Megi 26, çocuk bakıcısı).

Damgalanmadı

Damgalananların, Sovyetlerin dağılmasından hemen sonra 90'ların başında göç eden kadınlar olduğu açık. Kadınların çoğunun "Nataşa" olmadığı konusunda farkındalık yaratmak epey zaman aldı. Takip eden göçmen dalgaları, öncekiler gibi damgalanma sorunu yaşamadı.

90'ların başında böyle bir sorun vardı, sınırdan geçen kadın doğrudan seks işçisi olarak kabul ediliyordu. Günümüzde teknoloji o kadar gelişti ki hepimiz canlı olarak ne yaptığımızı görmektediruz. Bunun yanında işimiz o kadar zor ki hem ruhen hem bedenen hasta olmaktadıruz... Ailelerimiz ve komşularımız ne kadar perişan olduğumuzu açıkça görmektedirlar. Kendimizi feda ediyoruz. bu yüzden kimse benim hakkımda kötü bir şey söylemedi. Tam tersine her zaman kızıma, sizin için her şeyi yaptım, sizi kurtardım, kapının girişinde benim heykelimi dikmeniz gerekiyor diyorum. Kızım zaten hepsini çok iyi biliyor ve sensiz ne yapardım diyor. Elbette, bu bir şaka ama o bana gerçekten minnettar (Eteri 62, hasta bakıcı).

Birbirini Damgalama

Göçmen kadınlar kimliklerini ve kültürlerini koruma eğilimindedirler, kendilerine kötü davrananları dışlama ve şiddetle eleştirme eğilimindedirler.

Kadınlarımızın bir kısmı itibarımızı lekeledi, artık oraya gidemiyoruz, parkın önündeki diğer Gürcü kadınlarla tanışmak bile istemiyorum, bizi izleyen taksiciler var. Kimsenin beni izlemesini istemediğim için oraya gitmekten kaçınıyorum. Bazı Gürcüler buraya gelip Gürcistan'ı unutuyor, Gürcülüğümüzü, adetlerimizi ve gururumuzu unutmamalıyız. Biz Gürcüler olarak başkasının topraklarında ülkemizi temsil ediyoruz. Geçmişte Gürcü kadınlar o kadar güzeldi ki zorla kaçırılırlardı ve öyle bir şekle getirildiler ki bugün istasyonda kuyruk oluştu, Gürcü kadınlar otobüsleri doldurarak geliyor.

Oradaki genç kızı görmektedir musun? Yanındaki yaşlı adamın sevgilisi, o güzel bir kızdı, çok güzel, hâlâ çok iyi bir kız, hayatı dağınık ama yine de çok kibar bir kız. Bana her zaman yardım eder ve borç verir ya da gittiğinde aileme bir şey göndermek istediğimde asla hayır demez. Ama hayat onu böyle yaptı, onun sadece bir sevgilisi mi olduğunu yoksa başka sevgilileri olup olmadığını bilmiyorum. Öyle kızım, böyle şeyler görünce kadınlarımızın bu şartlarda olduklarını görünce kalbim parçalara ayrılıyor. Bir tane gördünüz ama burada daha birçok kadın var, taksi şoförlerini görmektedir musun? Hep bu taraflara bakıyorlar. Bu yüzden buraya hiç gelmiyorum, burası 'telefonlar' olarak adlandırılıyor. Gönderecek bir şeyim yoksa telefonlara

gelmiyorum, yakın arkadaşlarımla başka bir yere gidiyorum. Her zaman bir yerde çay içiyoruz ya da yemek için bir yere gidiyoruz. Ya da daha sık sık bir arkadaşa gitmeyi tercih ediyoruz, gördüğünüz gibi bu kızın kocası yok, özgür bir kadın, bir sevgilisi ya da ortağı olması hakkı var ama durum başka. Para uğruna kocalarını aldatan kadınlar, çok fazla kredi aldılar, çok düşük fiyatlarla fuhuş yapmaya hazırlar. Müşteriler daha çok taksi şoförleri, bir Gürcü kadının bunu yapması beni kızdırıyor. Bu tür kadınlar saygınlığımızı da kirletiyor. Bu kadınların çocuklarıyla buluşma hakları yok bence. Oğlum ve ben Gürcistan'dan geldiğimizde bu kadınlar sigara içip Türk erkekleriyle konuşuyor ve gülüyorlardı. Oğlum çok kızdı, onu zor sakinleştirdim. Buradaki bazı kadınlardan gerçekten utanıyorum, buradaki telefonlara bile gitmek istemiyorum. Gürcü kadınlar her zaman farklıydı, çok mütevazı, çalışkan, ailesine sadık, Gürcü kadın her zaman çok gururlu bir kişiliğe sahipti. Ama şimdi burada Gürcü kadınları taksi şoförleriyle sık sık görebilirsiniz. Sınırı geçtiklerinde çok dürüst kadınlar gibi davranıyorlar, onlara bir şey söyleyemezsiniz ve söylemeye cesaret ederseniz sizi yiyebilirler(Natela 60, bakıcı).

Kilise

Göçmen anneler, patrikliğin vaazlarında sık sık Gürcü göçmen annelerden söz etmesinden ve onları çocuklarını terk etmekle suçlamasından endişe duyuyor. Onları damgalamak ve onlardan "kötü anneler" olarak bahsetmek gergin hissetmelerine ve suçluluk duymalarına neden olmaktadır.

Hepimizin sorunları var ve iğrenç hükûmet yetkililerimiz bize hain diyorlar. Papaz vaazında hiçbir kadının çocuğunu terk etmemesi ve başka bir yere gitmemesi gerektiğini söyledi. Patrik, evde kalırsak çocuklarımızı ne ile besleyeceğiz, ne yapacağız? Yabancı bir ülkeye isteyerek mi hizmetçi olmaya geliyoruz? Bu tür haberleri duyduğumda deliriyorum. gelmeseydik çoğumuz, gerçekten açlıktan ölürdük ailemizi kurtarmaya geldik(Lamara 55, bakıcı).

Çifte Aşağılanma

Röportajlardan anlaşıldığı üzere Gürcü kadınlar çoğunlukla çifte aşağılanmanın kurbanı olmaktadırlar. Birincisi, ev sahibi topluluktan ve ikincisi, onları bilinçli veya bilinçsiz olarak küçük düşürebilecek ev sahibi topluluktan.

Komünist dönem boyunca iyi bir gelirim ve büyük bir evim vardı, her şey çok ucuzdu, istediğimizi yiyor ve içiyorduk. Yiyecek ve diğer şeyler konusunda çok seçiciydiki her zaman daha iyisini arardık. Bir gün böyle olacağını ve burada olacağını hayal edemezdim. Her şeyimiz vardı, hiçbir şeyimiz kalmadı. Böyle bir hayatım vardı. Bazen çok gerginim, üzgünüm, ayrılmak ve gitmek istiyorum, çok kırgınım, burada bana ne söylediklerini biliyor musun? Evinizde TV var mı, diye soruyorlar. Bir gün balkondan bakıyorduk, bakıcılık yaptığım yaşlı kadın bana Gürcistan'da otobüs var mı diye sordu? Çok rahatsız oldum ve yanıtladım. Burada senin evinde TV var bende kırk yıl

> *önce vardı, dedim. O zaman burada ne işimin olduğunu söyledi, banka kredilerim olduğumu ve bu yüzden burada bulunduğumu söyledim (Ketino 50, hasta bakıcı).*

Bazıları hâlâ 90'ların "Nataşa" imajından muzdarip.

> *Bu tür şeyler genellikle burada olur. Bu tür insanlar yabancı kadınların fahişelik için geldiğini düşünüyor, birkaç kez bu tür muameleyi ben de gördüm. Bir arkadaşımı bekliyordum, yalnızdım, aniden bir adam arabadan inerek arabaya binmemi söyledi, yalnız değildim, aksi takdirde cesaret edemezdim, etrafta çok insan vardı, düşünmeden onu tokatladım, herkes onun suçlu olduğunu gördü, arabayı açtı ve ardına bakmadan uzaklaştı (Lia 45, hizmetçi).*

Diğerleri için Türkiye, kendilerini toplumun saldırganlığından ve damgalanmasından kurtaracak yerdi.

> *16 yaşında evlendim, 90'lı yıllardı, her yerde kaos, savaş, gerginlik vardı, kocam bana şiddet uygulamaya başladı, dayanamadım, bir kızım oldu, sonra oradan ayrıldım, anneme döndüm, Artık annem yok, hastaydı, şeker hastasıydı, ne yaptığımı bilmiyordum, bir komşuya yakınlaştım, beni yanına davet etti, yemek yedirdi, çay içirdi, konuştuk, biliyordum işi yoktu, bu kadar iyi yaşamasına şaşırdım. Sonra bir fahişe olduğu ve bu şekilde para kazandığı ortaya çıktı . Ben de bu yollara düştüm. Anneme ve çocuğuma iyi baktım, iyi yedirip içirdim. Sonra annem öldü. Artık orada durmak istemiyordum, kızımı ablama bırakıp oradan ayrıldım. Böyle bir hizmet çok daha kolay. Kimse seni aşağılamıyor, kimse geçmişte ne yaptığımı bilmiyor. Şimdi her şeyi kızıma gönderiyorum, ne yazık ki o da erken yaşta evlenilmemesi gerektiğini öğrenemedi. Umarım, hâlâ normal bir kişisel hayatı vardır. Türkiye'yi çok seviyorum, burada güven kazandım. Herkes gibi benim de normal bir insan olduğumu anlamamı istiyorlar. Başkalarının ne dediği umrumda değil ve kızıma da aynısını yapmasını söylüyorum(Klaara 45, bakıcı).*

Göçmen kadınlar kültürel ajanlardır. Baskı ve ayrımcılık, göçmen kadınların deneyimlerinde en büyük paya sahiptir; göçmenler, göçmen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla geleneklerini korumaya odaklanan derin bir kültürleşme süreci ile yaşam biçimlerini dönüştürür(Espin, 2015: 8). Görünen o ki Gürcü kadınlar, direnişleriyle zamanla damgalanmayı yenmeyi başarmışlar.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Gürcistan'da Sovyetlerin dağılmasından sonra kadınlar daha aktif hâle gelirken erkeklerin kumar oynama alkol ve depresyon gibi sorunları arttı. Sovyet döneminde kesinlikle yasaklanan poker yerleri yaygınlaştı. "Lombardi" olarak adlandırılan yerlere (insanların teknolojik alet, mücevher ve para gibi farklı şeyleri rehin bıraktıkları dükkânlar) faiz artışlarını ve borçlarını ödeyemedikleri takdirde ödeme yapmak zorundalar.

İşsiz ve kumarcı erkek sayısındaki artış Lombardilerin sık sık ziyaret edilmesine neden olmaktadılar(Frederiksen ve Gotfredsen, 2016: 97).

Göçün sadece göçmenlerin ulusal ülkeleri üzerinde değil aynı zamanda ev sahibi ülkeler üzerinde de etkisi olmadığı sonucuna varmak kolaydır. Göçün etkisi aileler ve toplum üzerinde de kolayca görülebilir. Özellikle de gelişmekte olan ülkelerden geliyorlarsa. Göçün genel olarak etkili iş gücüyle azaldığı düşünüldüğünde, ülkeye zarar verebilecek göçü yavaşlatmanın yollarını bulmak hükûmetlerin sorumluluğundadır. Bir diğer ciddi sorun ülke için yıkıcı olabilecek ve özellikle eğitim veya sağlık alanlarında yüksek vasıflı işçi sıkıntısına neden olabilecek "beyin göçü dür. Bu nedenle faydaları en üst düzeye çıkarabilen ve dezavantajları en aza indirgeyebilen politikaları uygulamak hükûmetin görevidir.

> *Benim için burada çalışan her kadın bir kahramandır. Çünkü Gürcistan'da birkaç hayat kurtarır ve bu birine kahraman demem için yeterlidir. Hükûmetimizin kadınları nasıl konuşuyor? Ülkeyi terk eden diğerlerinin durumunu izlemek, onları hayal kırıklığına uğratmamak, her gün bu kadar saçmalık duymak ve bunların elinde olmak fazlasıyla can sıkıcı. Sulkhan Saba Orbeliani şöyle diyor: "Yok adam aç olana küçük ekmekler verir ve ona domuz gibi yediğini söylerdi(Nana,yaşı, hizmetçi).*

Karmaşık ve tartışmalı uluslararası göç kolayca çok etkili bir siyasi güç olabilir. Genel olarak hükûmet, çoğu kendi ülkelerinde yüksek vasıflı işçiler olmalarına rağmen yabancı ülkelerde bulunan göçmenleri suçlamaktadır.

> *Gürcistan kötü günler yaşıyor, akıl hastası bir oligarkımız var. Gürcistan açlıktan ölürken, çocuklar ölürken oğlu dün Amazon yangınına milyonlarca dolar bağışladı. Onlar Gürcü halkının düşmanı... Bu para ile kaç aç çocuk kurtarılabilirdi? Kaç çocuk hayatta kalabilirdi? Burada ormanlarımız ağaçsızlaşıyor, insanlar odun kesiyorlar çünkü gaz ücretini ödeyecek paraları yok. İnsanlar ısıtılmıyor ve bu adam Amazon'da bir yere milyonlarca para gönderiyor. Kimse bize yardım etmiyor, hiç umudum yok, sadece kendimize yardım edebiliriz(Nona 55, yaşlı bakıcısı).*
>
> *"Ekmekleri yoksa pasta yemelerine izin verilsin."*

Kültürel travmaların en büyük nedenlerinden biri kültürlerarası teması arttırmaktır. Yabancı bir kültürle yoğun temas, çoğunun ev sahibi ülkenin durumunu kendi ülkesi ile karşılaştırmasını sağlar. Ekonomileri, politikaları veya sosyal politikalarında birçok dezavantaj bulduklarında hayal kırıklığına uğrarlar ve bunun sık görülen sonucu gerginlik, güvensizlik ve depresyondur. (Alexander, Eyerman, Giesen, Smelser ve Sztompka, 2004: 162). Nina, patriğin göçmenlere yönelik konuşmalarından dolayı çok mutsuz, göçmenler

onlardan destek ve cesaret beklerken kadın göçmenleri şeytanlaştırıyorlar ve göçlerini çocuklarına ve ailelerine ihanet olarak değerlendirmektedirler.

> *Burada yıllardır yaptığımız şey normal değil. İş en zoru. Yaşlı insanları taşımak, yıkamak... ve çoğu çok ağır. Hiçbirimizin sağlığı yerinde değil, hepimiz bittik, hepimizin sorunları var ve iğrenç hükûmet yetkililerimiz bize hain diyor. Gelmeseydik çoğumuz açlıktan ölürdük, ailemizi kurtarmaya geldik. Ülkemiz burada değil, hiçbir şeyimizi finanse etmiyorlar. Patrick Noel konuşması için çıktı ve oruç tutan insanlara "Yeni yıl arifesinde havyar yiyebilirsiniz" dedi, çok komikler. İnsanların yiyecek ekmeği yok ve onlara havyar yemelerini söylüyor(Nana 60, hasta bakıcı).*

Sovyet Nostaljisi

26 Aralık 1991'de SSCB resmî olarak varlığına son verdi. Dünyaca ünlü çekiç ve oraklı kırmızı bayrak Kremlin'den 19:32'de düşürüldü. Bu etkinlikten yarım saat sonra kırmızı, beyaz ve mavi Rus bayrakları göndere çekildi. 70 yıl boyunca Sovyetler Birliği'nin totaliter rejimi konuşma özgürlüğünü kısıtlıyor ve Sovyet vatandaşlarının insan haklarını kabaca ihlal ediyordu. 1980'lerin sonunda, Sovyetler Birliği'nin ekonomi politikalarının ve yaşam kalitesinin Batı ülkelerinden daha düşük olduğu tehlikeli bir şekilde ortadaydı. Sovyetler Birliği'nin son yıllarında çok az insan mutluydu(Taylor, 2016: 1). Hofer'e göre SSCB için nostalji özünde nostalji kavramının orijinal algısına çok benzemektedir ve "kişinin kendi ülkesine dönüş arzusu" olarak tanımlanıyor. Hâlâ bağımsızlıktan muzdarip ve Sovyet sonrası kayıplara uyum sağlamada zorluk çeken yaşlı insanların nostaljileri de aynı anlama gelmektedir. Eski Sovyetleri geçmişte kaybettikleri toprak olarak görmektedirlar ve "büyük ana vatanlarına dönmeye çalışıyorlar..." (Kovtiak, 2018). SSCB'nin dağılmasından duyulan pişmanlık, birçok vatandaşın özellikle komünizm sonrası dünyada yaşlı nesil arasında yaygındır(White ve McAllister, 2016: 129). Bu nedenle Gürcistan'daki komünizm sonrası dönem aile rolleri; toplum kuralları ve normlarında, işlevlerden, algılardan ve yeni sistemi uyarlamada yüksek bir belirsizlik seviyesinde karakteristikti(Bartmanski, 2011: 272). Bazıları için yeni "Batı" değerleri eski komünizme kıyasla çok cazip görmekdeydi(Bartmanski, 2011: 214). Scribner "Komünizm için Requiem'in yas ve melankolinin akımlarını taşıdığını" iddia etmektedir(Bartmanski, 2011: 217). İnsanların çoğu geçiş sürecinde kendilerini kaybetmekteydi(Bartmanski, 2011: 216). Komünizm sonrası nostalji sadece kişisel bir duygu ya da yeni bir siyasi ya da ekonomik sisteme tepki değildir. Durkheim bağlamında yaygın ve kolektif bir duygudur. Çoğunlukla şehirlerde olmak üzere toplumun dokusuna gömülü totemik bir vahiy vardır(Bartmanski, 2011: 215).

Liberalizmi yeniden keşfetmenin yolu “engebeli” oldu (Kovacs, 1991: 2). Nostalji, Sovyetler Birliği'nden sonra Gürcü durumunda şimdiki zamanın güvensizlik ve sosyal önemi eski bağımsızlık hayalleri arasındaki çatışma ve gerçekte sefil bir gelecek olarak algılanmaktadır. Gürcüstan’da nostalji, siyasi çatışma, toprakları kaybetme, yerinden olma ve siyasi mücadelenin ardından ortaya çıkıyor.Gürcülerin nostaljisi “kayıp gelecekler” duygusuyla ifade edilir. Jacques Derrida, meşhur benzer bir fenomeni “hauntoloji” olarak adlandırır. “Hauntoloji” felsefi bir terim veya fikirdir, geçmişten bazı parçaların hayalet gibi bir şekilde geri dönmesini veya dayanıklılığını gösterir veya ifade eder (Frederiksen ve Gotfredsen, 2016: 155).

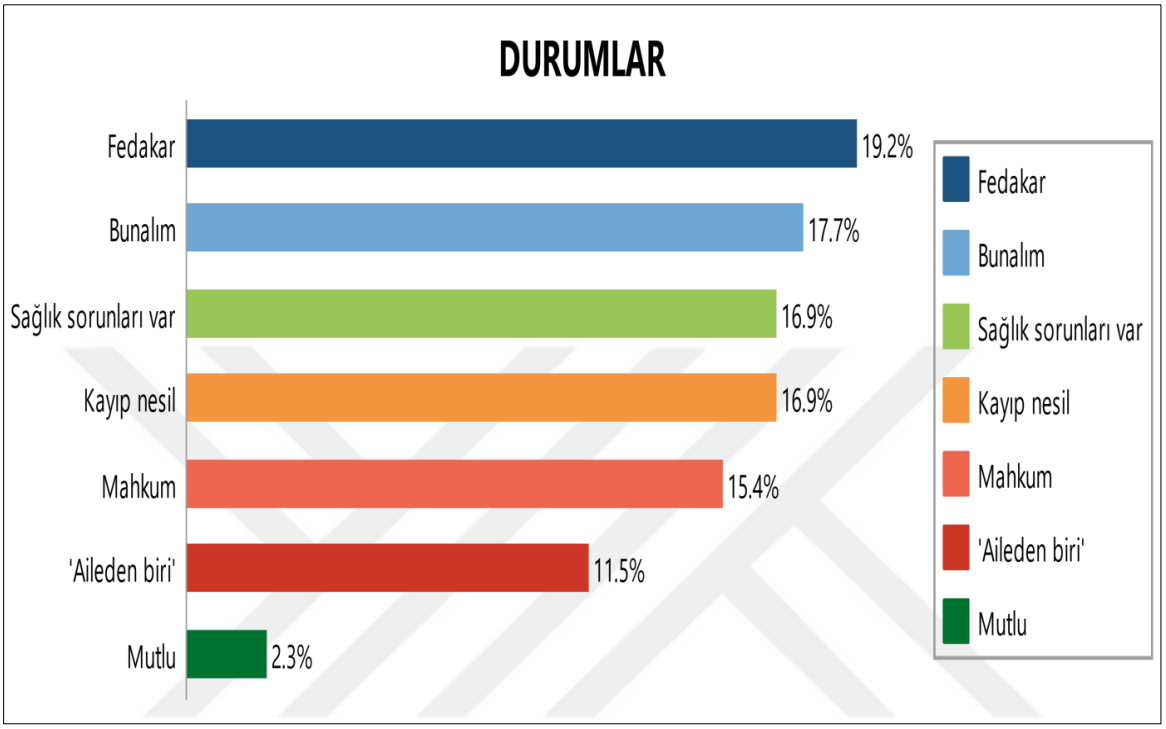
> *Siz sovyet çöküşünden sonra doğdunuz. Bu yüzden şanslı ve daha az depresif bir nesilsiniz. Gerçekten iyi ve refah içinde geçen hayatın nasıl bir şey olduğunu hiç görmediniz. Ama biz gördük ve aniden bir rüya gibi değişti her şey, bu yüzden nasıl olduğumuzu bilmiyorsunuz. Biz doğrudan lüksten aşırı yoksulluğa, ışıktan karanlığa ve savaşa giden mutsuz bir nesiliz ve hâlâ yeterince iyi olamıyoruz. Kötü ve daha kötü. İyi beklentilere sahip olmaktan bıktık ama hiçbir şey değişmedi. Bu yüzden neslimiz özellikle kadınlar birçok şeye katlandı. Çok fazla aşağılandı, istismar edildi. Burada göçmenler çok zor durumda. Hiç kimse hayal etmemeli, hayal etmeyi deneyimlemelisiniz. Ben hayal etmeyi deneyimlemek için Tanrı'ya yalvarıyorum. Düşmanım bile göçmen olmasın. Hiç kimsenin yabancı bir ülkede gariban olmasını istemem(İamze 62, hizmetçi).*

4.4. Ankara'daki Gürcü Kadın Göçmenlerin Profili

1990'larda göç sayısı belirgin şekilde arttı. Aynı zamanda emek göçünün hemen kadınlaştığı da görülmekteydi. Castles ve Miller kitaplarının ilk baskısında kadın emek göçünün önemine dikkat çekti. Ancak bu hareketi küreselleşme anlatısının bir parçası olarak tartışmadılar. Yapısal ilişkiler keşfedilmemiş olarak kaldı. 1990'lı yılların ortalarında feminist araştırmacılar, kadın göçmenlerin gelirlerini kullanarak hane halklarını kurtarmanın önemine ve varlığına odaklanmaya başladılar (Kofman ve Raghuram, 2015: 11). Göç, kimliklere ve sosyal ilişkilere meydan okuma fırsatı olarak görülmektedir(Van der Veer, 1995). Piper, geleneksel topluluklarda onaylanmış cinsiyet zorlukları hakkında konuşmaktadır(Piper ve Roces, 2003: 102). Kadınlar esas olarak yoksulluk, toprağından ve yerinden olma, krediler ve kendi ülkelerinde bulundukları zaman kontrol edemedikleri zorluklar ve diğer birçok kısıtlama nedeniyle göçmen hâline gelmektedir (Kofman, Phizacklea, Raghuram ve Sales, 2000: 21). Göçün dişileştirilmesi aynı zamanda haklarını bilen kadınların güçlendirilmesi olarak anlaşılabilir ancak Pedraza'nın belirttiği gibi çoğu zaman kadın göçü kendini gerçekleştirme ile ilgisi olmayan ailelerine yardımcı olmak için

kullanılan bir araçtır. Küba kadınları emek göçü olmadan özgürleşmenin bir örneğiydi(Pedraza, 1991: 313).

Çizelge 4.6. Durumlar

Kadın göçü, aile ekonomik üretimini genişletir, riskleri azaltır; işçi, dövizleri yoluyla gelir elde eder ve çocuklar için fayda sağlar. Bu tür bir anne özgeciliği, her biri yerleşik toplumsal cinsiyet rejimleri, "kültürel değerler" ile ilgili ve kadınların davranışlarını kısıtlayan bir dizi birbirine bağlı bakış açısından algılanabilir. Göç yoksunluğu koşullarında kadın fedakârlığı, kadınların gelir için çalışmanın çifte yükünü üstlenmekten başka bir alternatif görememeleri ve aynı zamanda emek göçünün zorlu koşullarıyla karşı karşıya kalmalarından kaynaklanmaktadır.

> *Buradan ekmek parası gönderiyoruz, başkalarının bana hediye ettikleri şeyleri giyiyorum, kendim için hiçbir şey alamıyorum. Toplu taşıma için bile para ödemek istemiyorum. Kendim için bir şey alsam pişmanlık duyuyorum, bir lira bile harcasam acı çekiyorum, bütün gün çocuklarım ve torunlarımın yiyecekleri düşünüyorum. Kuruş üstüne kuruş ekliyorum, aileleri böyle kurtarıyoruz. Ailelerini desteklemek için başka yollar kullanan insanlar var ama çoğu burada uzun yıllar dürüstçe mücadele ediyor. Hayal bile edemeyeceğimiz çok kötü hikâyeler var, farklı ailelerde farklı kaprisler var (Nino 55, hasta bakıcı).*

Fedakârlık, kadınların yalnızca kişiliklerini tam olarak kullanmalarını engellemekle kalmaz, aynı zamanda ilk etapta kendi çıkarlarına yönelik herhangi bir karar almalarını da engelleyebilir (Brickell & Chant, 2010: 154).

> *Çok sevdiğim adam öldü ve ben mahvoldum, ağlamaktan gözlerim kızardı. Bugün ben hayattaysam ve nefes alıyorsam, bugün buradaysam, o adama borçluyum. Tiflis'te bana kötü huylu bir tümör teşhisi konuldu. Beni Leningrad'a götürdü, sana yirmi yıl önceki hikâyemi anlatıyorum, her şey ters gitti, ailemin kuruşu yoktu. İki hafta boyunca gözyaşlarımı silmedim, her şeyi yaptı, bütün masrafları o ödedi ve beni iyileştirdi. Eşi vefat etmişti ve çocukları vardı. Beni istemek için ailemin evine geldi ve bana evlenme teklif etti. Ama resmî bir evliliğe girmek istemedim, çocuklarım yüzünden ailede bir erkek olsun istemedim, çocuklarımın üzülmesini ve psikolojilerinin bundan zarar görmesini istemedim aslında. Kabul etseydim ya çocuklarımı terk etmek zorunda ve ona taşınmak zorunda kalacaktım ya da çocukları benimle kalmak zorunda kalacaktı bu yüzden gayriresmî olarak yaşamaya devam ettik. Bunun en iyi karar olduğunu düşündüm. sonra işimi kaybettim ve yine çocuklarım için buraya gelip bakıcı olarak çalışmak zorunda kaldım(Natela 60, bakıcı)ç*

Bunalımda olma, hastalık ve fedakârlık

> *Burada yaşlı büyükbabama bakıyorum. Aile Kafkasyalı, Çerkesler, kültür olarak çok benziyoruz. Onlar olmasaydı, muhtemelen çıldırırdım, beni çok desteklediler. Aile gibiyiz. Burada kazandığım her şeyi eve gönderiyorum, hiç unutmam çocuğum bana yiyeceği olmadığını söyledi, param var, her şeyi gönderdim, parayı eve bıraktım, su içecek param bile yoktu. Burada aileyi iyi göstermekten başka bir yol yok, Facebook'ta mutlu ve gülümseyen yüzler göstermektediruz. Size ilaçlarımı göstereceğim, ilaçlarıma bak, onlar sayesinde ayakta duruyorum, yaşıyorum. Burada çok kötüyüm, burayı sevemedim, dayanamıyorum. Bir mermi sıkıp beni öldürmek istesen razı olurum, dayanamıyorum (Nana 57, yaşlı bakıcısı).*

> *Tüm gençliğim, sağlığım ve burada kaybettiğim tüm güzelliklerim gitti, yaşlandım burda, ama aileme yardım ettim. Gençliğim için kendimi ve ailem için sağlığımı feda ettim (Nadia 62, yaşlı bakıcı).*

Mahkûmluk

Covid-19'un patlak verdiği ilk haftaları hatırlıyorum, Gürcistan Büyükelçiliği Türkiye'deki Gürcüleri Türkiye'de sokağa çıkma yasağı olabileceği konusunda uyarmaktaydı... Gürcü göçmenlerden biri ironik bir yorumda bulundu: "On yıldır karantinada yaşıyorum, bu benim için yeni bir durum olmayacak... Gürcistan Büyükelçiliği gereksiz bilgileri yaymakla uğraşmasın."

...düşün hep evde ve hastanın yanında olmak zorundasın… Kendi hayatın yok… Bildiğin anlaşmalı mahkumsun(Leyla 40, hasta bakıcı).

Burada benim için yapacak çok şey var, yaşlı kadına bakıyorum, bir dakika dinlensem şikâyet ediyor. Yarım saat dinlenmeye çalıştığımda beni uyandırmak için bir neden bulmaktadır. Dün ona çok erken olduğumu ve şimdi biraz dinlenmek istediğimi söyledim. Ama yine de başka bir şey yapmamı söyledi, tuvalette bir şey koktuğunu, gidip yıkamamı söyledi. Yıkamak için gittim, sonra benden meyve kesmemi ve onu yıkamamı istedi. Yarım saat dinlenmeye ihtiyaç duyduğumu, sırtımın ağrıdığını söyledim, bu sefer kocasını gönderdi ve bir şeyler yapmamı istediğini söyledi, gerildim. Ona bir insan ruhunun olup olmadığını sordum. Size tuvalet konusunda yardım ediyorum yani tüm ağırlıkları kaldırmam gerekiyor, kendi gözlerinle görebiliyorsun ki sizden çok ilaç içiyorum dedim, yarım saat dinlenmek ve beni aramamak çok mu zor dedim? Çok üzüldüm, ona tüm görevlerimi yerine getirdiğimi söyledim, bunu bir kişi görmeli değil mi? Buraya yirmi dört saat çalışmaya gelmediğimi, çalışma saatlerimin ve dinlenme saatlerimin olduğunu söyledim, mekanik olarak çalışabilen bir robot olmadığımı, onun gibi bir insan olduğumu ve bazen dinlenmek istediğimi söyledim. Şimdi çocukları geliyor, çalışamayacağımı söylemeliyim. İki kişiyle ilgilenmem için bana beş yüz dolar ödüyorlar, kural gereği istisnai durumlar hariç dokuz saatten sonra özgür olmalıyız ancak bu kadın beni öldürmek istiyor çünkü para ödüyor. 'Ayağa kalk Tinaaaaa, uyuma, maaşını ödüyorum.' Çok kaprisli biri, zaten beklenenden daha fazlasını yapıyorum, bir kişiye bakmam istendi ama bakıma ihtiyacı olan ikincisini nasıl görmezden gelebilirim, çocuklarımızın Gürcistan'da ne yediği konusunda endişeleniyoruz, işten ayrılmamızın çok zor olduğunu ve yeni bir iş bulmanın daha zor ve riskli olduğunu biliyorlar. Hiç kimse size yeni işin daha iyi olacağının garantisini veremez. Bu yüzden bu kaprislere katlanabileceğimizi düşünüyorlar(Tina 55, yaşlı bakıcısı)

<u>"Aileden Biri" olma</u>

"Aileden biri" olan göçmen ev işçileri, sözde "gölge anneler" hâline gelirler. Bu terim Cameron McDonald tarafından bakıcılardan nasıl her zaman dışarıda olan aktif çalışan annenin bir "kuklası" olmasının beklendiğini açıklamak için yaratılmıştır. Geleneksel ailelerde annelerin yaptığı işler, aile içinde olmaları, gelişmiş ülkelerde ailedeki geleneksel cinsiyet düzenini sürdürmek ve kadınların iş gücü piyasasına katılımının bu düzene etkilerini kolaylaştırmak için kadının uzantısından başka bir şey olarak anlaşılmamaktadır. Göçmenlerin savunmasız durumu, bunu daha mümkün ve kolay hâle getirmektedir. Anneciliğin devam eden ideolojik baskısı, kadın bakıcıları etkili bir şekilde yarı aile üyelerine dönüştürür. Bu paradoks, ev işinin aynı anda piyasalaştırılmasını ve aileselleştirilmesini destekler, böylece bakım işinin kadınların ücretsiz emeği olarak kaldığını gösteren bir durak olan "durmuş cinsiyet devrimi" ortaya çıkar. Bu yarı üyelik olgusu, kadınların işe başlamadan önce söylenmeyen işleri yapmaya direnemedikleri zaman, göçmen kadınların dolaylı veya pasif olarak sömürülmesidir. Örneğin göçmen kadından

sadece yaşlı ya da hastayla ilgilenmesi istenir ancak işe başladıktan ve aileye yerleştikten sonra temizlik, çamaşır, yemek pişirme ve diğer işlerin de yapılması istenir. Bu, ev sahiplerini onu aile üyelerinden biri olarak yakın bir kişi olarak gördüklerini söyleyerek haklı çıkarır(Parreñas, 2014: 49). Dahası ailede geleneksel cinsiyet sistemini sürdürme rolünü oynarlar ve kadının yüksek ücretli bir işte çalışmasını mümkün kılarlar. "Gölge anneler" olgusu annecilik kültürünün ev içi emeğe daha fazla talep yarattığını ancak aynı zamanda yasal statülerini yarı aile üyesine devrettiğini kanıtlamaktadırr. Kendi çocuklarına ve kendi ebeveynlerine bakmanın ve ev işi yapmanın kadınların sorumluluğu olduğu düşüncesi, toplumun kiralık göçmenlerin emeğini tam olarak tanımakta güçlük çekmesinden dolayı tanınmaması, işçi haklarını almıyor, "anne" olmalarına rağmen hâlâ istikrarsız yasal statülere sahipler ve yüksek ücret almıyorlar(Disch ve Hawkesworth, 2018: 493).

> *Oğlum yüzünden oradan ayrıldım. Burada çocuk bakıyorum… Bana çok alıştı, torunum gibi... Bugün de kahvaltı hazırlayıp öyle çıktım, sadece benim yaptığım yemeği yiyor... Onunla zaman geçirmeyi çok seviyorum. Kaldığım aile çok iyi sadece şöyle bir huyları var: Bakıcı olarak anlaşırlar sonra her işi sana yaptırırlar, bunu bana karşı samimiyetlerinden dolayı açık açık söylüyorlar... Ben de hayır diyemiyorum, daha fazla huzursuzluk istemiyorum(Nino 45, çocuk bakıcısı).*

Ev bakım çalışanları işlerini işçi ile işveren arasında olması gereken resmî sınırları aşan bakım emeği olarak son derece kişiselleştirilmiş ve samimi olarak tanımlarlar. Ücretli faaliyetler ücretsiz ve gayriresmî faaliyete dönüştürülebilir. Bakımları çoğunlukla işverenler tarafından takdir edilse de yine de tazmin edilmemiş ve sömürülmüş emek olarak görülürler. Bazen evde bakım işçiliğini kişiselleştirmemek ücretli ev işçileri için sömürü potansiyelini güçlendirebilir.

Mutluluk

Türkiye'ye çok iyi adapte olmuş çok sayıda kadın var. Türkiye'yi yeni vatanları olarak görmektedirler. Bu kadınlar arasında genellikle aile üyeleri veya ülkenin kendisi tarafından hayal kırıklığına uğrayanlar var.

> *Şimdi size neden Türkiye'ye gittiğimi anlatacağım, ayrıldığım için çok mutluyum. Neredeyse tüm hayatım boyunca Moskova'da yaşadım, orada üniversiteden mezun oldum. Çocuğum da orada okula gitti, benim bir kızım var, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Ruslar korkunç derecede ırkçı oldular, Kafkasyalılara tahammül edemediler, Gürcülere siyah denildi, Türklerden çok memnunum, çok iyi insanlar, onlara güveniyorum ve güvenimi asla kaybetmeyecekler. Gürcistan'a dönmeyeceğim,*

iki yüz GEL emekli maaşımla ne yaparım? Şeker hastasıyım, bir tablet diyabet ilacı 6 GEL'e mal olmaktadır, günde iki tablete ihtiyacım var, Türkiye bunu karşılıyor. Kocam çok şey yaptı, hem çalıştı hem içti, eve geldiğinde beni döverdi. Boşandım… kaçtım sayılır… Artık yaşlıyım, ağustosta 62'me gireceğim. Sınavları geçtim. Ders çalışmayı çok seviyorum, lise diplomam var, Türkiye benim yeni vatanım(Nunu 62, hasta bakıcı).

Göçmen kadın sağlığı

Sağlık bakım sistemine dahil olan danışanlar, kültürel açıdan uygun sağlık bakımı talep ederler. Göçmenler sunucuların ve hastaların iletişim türleri ve beklentilerinin kendi ülkelerindekilerden farklı olduğu karmaşık bir sağlık sistemi yaşarlar. Kültürel olarak uygun sağlık hizmeti sunmak için sağlık çalışanlarının çeşitli göçmen gruplarının özel sağlık gereksinimlerini karşılaması gerekir. Göçmenlerin farklı nedenlerle sağlık sorunları olabilir. Göç sürecine eşlik eden stres faktörleriyle karşı karşıya kalırlar ve yeni bir topluma alışma sürecinde birçok engelle karşılaşabilirler. Sosyal destek sistemini kaybedebilir, ekonomik seviyeleri ve sosyal statülerini değiştirebilirler ve tanıdık olmayan patojen geliştirebilirler(Lipson ve Meleis, 1989: 103). Göçmen kadınların yaşadığı kötü koşullar ciddi sağlık riskleri oluşturur. Çoğu durumda ev dışında çalışmanın ev içi sosyal ilişkiler becerilerini artırdığı gerçeği söz konusudur. Ancak bu tür işler özellikle ataerkil toplumlarda ev dışında farklı yerlerde çalışmak ekonomik özgürlük ve bağımsızlık yarattığından çoğu kez evlilik hayatında uyumsuzluk yaratmaktadır. Pessar ev sahibi ülkedeki rollerle ilgili aile değer sistemlerinin göçmenlik hedeflerinin ve güçlü stres faktörlerinin göçmenlerin iş arkadaşlarıyla özdeşleşimini azaltabileceğini ve değişiklikleri tesis etmek için inşa etme isteklerini veya isteklerini azaltabileceğini belirtmektedir. Birçoğu yeni bir ülkede çok çabaladıkları için kolektif faaliyetlerde yer alamayacak kadar yorulmuş ve fiziksel veya duygusal kaynakları tükenmiş durumda(Meleis vd., 1998). Mevcut göç eğilimleri birçok kadının kocalarından önce istihdam edilebileceğini ve ilk göç edenin kadınlar olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer kadınlar hayatlarını değiştirmek istedikleri için göç ediyor, evlerinden farklı deneyimler aramaktaırlar. Çoğu durumda yoksulluk en büyük motivasyon kaynağı ancak göç aynı zamanda kamusal yaşamları da iyileştirmektedirr. Kuşkusuz göçün kadınların kamusal, özel veya siyasi yaşamlarını önemli ölçüde etkilediği br gerçek(Brettell, 2003: 195). Göçmen kadınların bir kuralı farklı işlevleri yerine getirmesidir, bazıları görünmez kültürel farklılıkları sembolik etkileşim biçiminde ele alır. Göçmen kadınlar sık sık çaresizlik yaşayabilir çünkü yaşamları kültürel beklentileri karşılayamaz. Ekonomik olarak yönlendirilen sağlık sistemi, göçmen kadınların özel ihtiyaçlarına göre özel olarak uyarlanmamıştır. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, sağlık hizmetlerini kullanırken kültürle ilgili

engellerle karşılaşmanın yanı sıra çatışan kültürel değerleri ve kalıpları dikkate almalıdır. İşçi göçünün çoğunlukla sağlık üzerinde uzun vadeli bir etkisi vardır; ani göç sosyal ağları olumsuz etkileyebilir ve bildiğimiz gibi ağlar hem psikolojik hem de fiziksel refah için önemlidir(Torres ve Wallace, 2013: 1). Bakıcıların çoğu hem fiziksel hem de zihinsel bozukluklarından bahsetmektedir. Karamsarlığın ve dayanılmaz kaprisli olmanın yaşın bir sonucu olduğunun farkında olmalarına rağmen günlerce 24 saat boyunca yaşlıları görmek, tahammül etmek için muazzam bir sabır kapasitesi gerektiğine işaret etmektedir(Degiuli, nd: 61–62). Ailelerde gelişmekte olan ülkelerden gelen göçmenlere karşı kültürel aşağılama ve kibir de sık sık görülür. Paul Gilroy, kültürel ırkçılığın biyolojik temelli eski ırkçılığın yerini aldığına dikkat çekmektedir. Bu, işverenlerin ailelerinde çalışanlara göre uygarlık üstünlüğünü vurgulamanın sık sık gerçekleştiği anlamına gelir.

Ancak göçmenlere tahammül eden bir "ihtiyaç yükü" vardır. 63 yaşındaki Laura, durumunu ve sağlık sorunlarını şöyle ifade etmektedir:

> *Kalp problemim var acil ameliyata ihtiyacım var. Doktor bana öleceğimi söyledi, sağlığım para ayıramıyorum. Yıllarca yoğun bir şekilde sigara içtim, şimdi bütün paramı kızıma gönderdim, artık sigara param bile yok, tütün içiyorum kendim sarıyorum, sigaralar pahalı, geçen hafta neredeyse ölüyordum. Kadınlar korktu, şeker hastası olduğumu öğrendim, bilimiyordum geçen hafta öğrendim. Ambulansla hastaneye götürdüler, daha iyiyim ve akşamları yine sahte bir gülümsemeyle kızlarıma gülümseyen bir fotoğraf gönderiyorum, her şeyin yolunda olduğunu göstermek için(Laura 63, hasta bakıcı).*

İşverenlerin ve ajansların sözlerine göre Sovyet sonrası kadınlar, uzun bağımsız çalışma geçmişleri nedeniyle hakları konusunda oldukça bilgililer. Bakıcı olmak genellikle yemek tedarik etmeyi ve hazırlamayı, evi temizlemeyi ve çamaşır yıkamayı, yaşlılara günlük hijyen ve duygusal ve psikolojik destek sağlamayı, çoğu durumda bazı temel hemşirelik becerilerini içerir. Çoğu zaman, ailede göçmen işçi bulunmasının başka işlevleri de vardır. Kadınların artık ev işi yapmadıkları ailede çalışan kadınlar, gelişmekte olan ve geleneksel ülkeden gelen kadınların demografik, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı geleneksel cinsiyet rolleri ve geniş aile ideallerini yaşattığı, hayalî geniş aile atmosferini yaratır. Kültürel değişiklikler artık yoktur. Birisine "ailenin bir üyesi" muamelesinde bulunmak bazen yarı aile ilişkileri oluşturarak göçmen maliyetlerini düşürme stratejisidir. Sosyolog Costanzo Ranci'ye göre işverenler düzensiz göçmenleri işe alarak aynı stratejiyi kullanmaktalar. Düzensiz bir işçiyi işe almak, ailelerin yerli veya düzenli bir göçmeni işe almaları durumunda sahip olacakları maliyetlerden % 30 ila % 50 tasarruf etmelerini mümkün kılıyor. İşverenler sosyal güvenlik,

tatil ücreti, fazla mesai ücreti vb. ödemeyerek önemli bir miktarı tasarruf etmekteler(Degiuli, tarih yok: 80).

Ancak göçmenlere tahammül eden bir "ihtiyaç yükü" var. Meslekleri yaşlılarla günde 24 saat, genellikle haftada en az 5, en fazla 7 gün birlikte yaşamayı ve yaşlı bakımını gerektirir(Degiuli, tarih yok, s. 97). Bir bakıcının temel görevi vücut bakımıdır; onları temizlemek, beslemek ve giydirmekten sorumludurlar. Bakıcıların çoğu yaşlıların çocuklara benzediğinden bahseder ancak yaşlılar kademeli olarak işlevlerini yitirdikleri için daha fazla nezakete ve sabra ihtiyaç vardır. Yaşlı bakımının bir başka boyutu da duygusal bakımdır. Evde yaşlı bakımı asistanları şarkı söyler, şaka yapar, dans eder, dua eder, rahatlatır. Vücuta olduğu gibi zihin de yavaşlıyor ve süreç yaşlılar için genellikle sinir bozucu ve acı verici geçiyor. Bu yüzden yaşlı bakım asistanı tarafından şefkat ve anlayışla tedavi edilmesi gerekiyor. Üçüncü işlev yaşlıyı dış dünya ile yeniden bütünleştirmek ve dışarıdaki insanlarla iletişim hâlinde olmayı kolaylaştırmaktır. Günlük yaşamdan kopmamalarına yardımcı olurlar. Yaşlıları yürüyüş, süpermarket, ibadethane veya kafe, güzellik salonu vb. yerlere götürürler. Zihinsel fiziksel gerileme nedeniyle yaşlılar daha hassas ve kırılgan olma eğilimindedir. Attıkları her adımda çok dikkatli olmaları gerekir. Bu yüzden yaşlı bakımı fiziksel emekten çok daha fazlasını gerektirir. Duygularının değiştiği gerçeğine alışılması gerekir. Arka planda kendi duygularını değil başkalarının duygularını önemsedikleri için kendilerine ödeme yapılır. Kısaca hayalî bir aile üyesi olurlar. Bu yakınlık duygusu bakıcıya hitap ettikleri kelime veya isimlerde de görülür. Ayrıca bakıcılar genellikle danışanlar için "büyükanne" veya "büyükbaba" kelimelerini kabul etmişlerdir. Aile üyeleriyle yakın bağların geliştirilmesi, düzenli veya düzensiz göçmenler için de faydalıdır. Düzenli göçmenler maaşları, tatilleri, çalışma koşulları veya ikamet izinleri konusunda daha fazla pazarlık gücü kazanırlar. Yaşlılar bakıcılara alıştıklarında ve onlara güvendiklerinde çoğu zaman yeri doldurulamaz hâle gelirler. Bu aynı zamanda düzensiz göçmen için yaşlıların ailesinden düzenli göçmen statüsü alma desteğini kazandığında faydalıdır.

İşverenin gözünden bakarsak tamamen farklı bir kültürden olan yabancıyı evlerine kabul etmeleri de oldukça zordur ancak güven kazandıkları için risk alma ve onu bir başkasıyla değiştirme konusunda isteksizdirler. Bu zaman alır ve bir başkasına alışmaları için de enerji gereklidir. Çoğunlukla ev işçileri oldukları için ırkçı ve yabancı düşmanı saldırılara karşı daha korumasızdırlar. Milyonlarca kadın bunun kurbanı olmaktadır ve hükûmet iyileştirilmiş göç politikaları veya kültürel olarak daha hassas sosyal hizmetler gibi somut

önlemler sunma konusunda isteksiz veya başarısız olmaktadır(Disch ve Hawkesworth, 2018: 382). Ana vatanlarındaki yüksek işsizlik seviyeleri göçün dişileştirilmesini modern pazarlamanın bir başka özelliği hâline getirdi. Bazı göç yolları iyi bir şekilde haritalandırılmıştır; Güney Asyalı göçmenler Orta Doğu'ya göç etme eğilimindedir. Göç, iş gücü piyasalarının yeniden yapılandırılmasında ana rol oynar ve onları daha esnek hâle getirir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak esnekleşme göçmen kadınların çalışma saatlerini uzatır. Düşük ücret ve düşük vasıflı işler yaparlar. Örneğin Singapur sözleşmesi yerel iş gücünden işverenlerinin ailesinde yaşamalarını talep etmektedir. Aile üyelerini ev sahibi ülkelerine davet etmeleri yasaklandı. Üç aylık test dönemini bitirdikten sonra ayda sadece bir gün izin verilmektedir. İşverenlerinden resmî izin alınmadıkça sözleşme süreleri boyunca Singapur'dan ayrılmalarına izin verilmemektedir. Singapur vatandaşı ile evlenmeleri veya kalıcı olarak ikamet etmeleri yasaklanıyor. Altı ayda bir hamilelik testi yaptırmaları gerekmektedir. Ayrıca anlaşmada hamile kalmaları hâlinde kovulacakları ve sınır dışı edilecekleri açıkça belirtmektedir(Disch ve Hawkesworth, 2018: 439-442).

Sosyolog Cameron McDonald'a göre göçmen işçi kadınlar bir aileden diğerine geçme cesaretini kazandıklarında kadınların göç sırasında elde ettikleri toplumsal cinsiyet güçlenmesi görülmektedir. Ev işçilerinin göç süreci çeşitli alanlarda (küresel veya bölgesel) gerçekleşen küresel bir kadın hareketini göstermektedir. Meksikalı işçilerinin son göç yolları Amerika Birleşik Devletleri Sri Lanka'dan Yunanistan ve Batı Asya'ya, Endonezyalılar Doğu ve Batı Asya'ya, Etiyopyalı kadınlar Batı Asya'ya, Polonyalı kadınlar Almanya'ya, Karayipler'den Kanada'ya ve ABD'ye 165'ten fazla ülkeye akış söz konusudur. Göçmen işinde kadın evliliği ideolojisi göçmen ev işçilerinin bağımsız işçiler değil ev sahibi aileye bağımlı kişiler olarak yasal kabulünü etkilemektedir. Çoğu ülkede göçmen ev işçileri aile üyeleri gibi sınırlı bir kategoriye yerleştirilir. Örneğin yasaya göre au pairler (çocuk bakıcıları)işçi olarak değil yasal maaş yerine harçlık alan aile yardımcıları olarak kabul edilir. Asya ve Körfez ülkeleri, ev işçilerinin çalışma vizesi olmasına rağmen onları, bağımsız işçiler olarak değil bir vatandaşın finanse etmesine bağlı, aileye bağımlı kişiler olarak görmektedir(Disch ve Hawkesworth, 2018: 493). Dolayısıyla ona ihtiyaçları olduğunu kabul ediyorlar ancak aynı zamanda ona yasal statü vermeyi reddetmektediler. Bu paradoks ev içi emeğin hızla pazarlanmasını kolaylaştırmaktadır ve işçinin “aileden biri” olarak entegrasyonu yalnızca bakım olmaktan çıkmaktadır. Aynı zamanda bu, sektörün politika yapıcılar tarafından ne kadar göz ardı edildiğini ve önemsiz olduğunu da göstermektedir(Disch ve Hawkesworth, 2018: 494). Parreñas, yakınlık ile samimiyet

arasındaki zıtlığı vurgulamak için ve göçmen bakım çalışanlarının karşılaştığı bağlanma ve mesafe arasındaki zıtlığı vurgulamak için "sürekli yabancılar" terimini önerir. İşverenler veya bakıcıların "aile üyesi" olması ifadesinin belirli bir anlamı vardır. Bir yandan yüksek düzeyde entegrasyona işaret eden bu kavram, ince bir şekilde işçi haklarının azalması anlamına da gelebilir(Lutz, 2012: 126). Genelde bu tür krizler evlilik ilişkilerinin sona ermesi ile ilgilidir, kadının göç etmesi erkeklerin endemik alkolizminden kaynaklanmaktadır. Yazar bu metinde "eski SSCB erkeği"ni antropolojik bir karakter olarak sunmaktadır. Kadınlar daha önce bahsettiğimiz her alanda yaşanan bu krizden sonra göçün kadınlar için bir hayatta kalma yolu ve aynı zamanda mutsuz evliliklerden bir kaçış stratejisi gibi göründüğünü belirtmektedir. Sınırlar açıldıktan çok kısa bir süre sonra çok fazla sayıda kadın Avrupa'ya, Türkiye'de de ABD'ye göç etti. Öncü kadınların çoğu, geniş ağlar olmadan ve yabancı ülkelerde güvenilir insanlar olmadan tek başına göç etti. Göç süreçleri son derece riskliydi, şansa bağlı ve neredeyse kör bir eylemdi. Açıkçası bu kötü deneyimler oldukça sı yaşandı, bu başka bir araştırmanın konusu. Çok fazla temasları olmayanı ve ekonomik kaynak sıkıntısı çeken bu kadınların çoğu popülerliği en düşük iş sektörlerine katılmaktalardı. 24 saat çalışma esasına göre yaşlı insan veya çocuk bakıcılığı gibi zor işleri yapıyorlardı. Göçmen kadınların çoğu memnuniyetsizliklerini dile getirmektedir. Mutsuzlar ve kendilerini oraya getiren "kötü kaderi" suçlamaktadılar(Cvajner, Trento: 359).Saha çalışmamın çok erken döneminde Haziran 2019'da Ankara'da bir dizi göçmen kadın gördüm. Ağır çalışma şartlarına rağmen Kızılay'da hareketli hâlleriyle dikkat çekmektelerdi. Bu hareketlilik gösterisinin en büyük gerekliliği Goffman'a göre kendilerini ön plana çıkarma gayretidir. Burada ucuz, yeni ve göz alıcı hatta ritüel unsurlar da vardır. En önemli özellikleri çoğunun kırmızı ruj sürmesi ve kısa kesilmiş boyalı saçlarıdır(Cvajner, Trento: 363). Bu görüntüyü korumaya yönelik abartılı ilgi geleneksel kültürün ya da Sovyet kültürünün mirası değildir. Aksine Sovyet rejimi her zaman bu tarza karşıydı, sade giyinmek ve az makyaj tercih edilirdi. Bu yüzden muhtemelen göçte hiper kadınlığı korumaya odaklanmak sembolik olarak gücü, vazgeçmediklerini ve kişisel hassasiyetlerini göstermektedir(Cvajner, Trento: 373). İşverenlerin etnik köken ve din konusundaki görüşleri, iş gücü göçmenlerini ev bakımı için işe almayı düşündüklerinde de ana rol oynamaktadır. Araştırmalar evde bakım tercihinde din ve istihdam arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir(Tacoli, 1999: 667). Saha çalışmamda kadınların çoğunun 50 yaşın üzerinde olduğunu gördüm. Bu yüzden ortalama Gürcü evlilik yaşına göre büyükanneler, ailenin ana ekmek kazanıcılarıydı, geride kalan ailelerdeki anneler küçük çocuklarını büyükannelere bırakmıştı. Çünkü çocuklarının talep ve ihtiyaçları için gerekli olan işi

aramak için göç etmeleri gerekmekteydi (Chant, 1997: 24). Birçok kadın göçmen, gelişmekte olan ülkelerin yoksul kırsal bölgelerinden gelmektedir. Sağlıklı yaşlanma beklentileri yoktur, sosyal refah haklarına güven duymazlar ancak bu hayal kırıklığı çoğunlukla güçlü aile bağları ile telafi edilir ve yaşlandıklarında sadece aile üyelerinden bekledikleri bakıma ihtiyaç duymaları durumunda destek görmektir. Toplumsal dayanışma umutları var. Uzun süreli göç aile üyelerini uzun yıllar terk etmek, yabancı bir yerde yaşlanmak, yalnızlığa, depresyona, hem zihinsel hem de fiziksel sağlığın ciddi anlamda zarar görmesine neden olur. İş gücü göçünün sağlık koşullarını araştıran çalışmaların çoğu onların kırılganlıklarına, fiziksel ve zihinsel sağlıklarının kötüleşmesine ve ailenin bakımı ve topluluğun desteğine özlem duyulduğuna işaret etmektedir(Chant, 1997: 8). Çoğunlukla yoksul ailelerden gelen düşük vasıflı işçiler, kazançlarının çoğunu geride kalan ailelerine ve ailelerinin en temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadılar(Keeley, 2009: 117). Ev işi çoğu zaman onu işe alan kişi ile birlikte zaman geçirilerek yürütülür ve çoğunlukla derin kişiselleştirilmiş ve duygusal bir ilişki geliştirilir. Yine de gelişmekte olan ülkeden gelen emek göçmeni birçok işveren gözünde daha az saygın görünür ve bu durum onlara işçiye uygunsuz bir şekilde davranma fırsatı verir.

Gürcü ev işçilerine Türklerin paradoksal görüşleri

Birçok araştırmacı ev işleri için içinde yaşadığımız toplumlarda kirli olarak damgalanmanın sadece düşük vasıflı işçilere has bir deneyim olduğunu iddia etmektedir. (Singha, 2000: 2). Oysa Sovyetler Birliği'nden sonra farklı ülkelere ev işçisi ve temizlikçi olarak göç eden kadınlar oldukça yetenekliydi. Aralarında mühendisler, muhasebeciler ve doktorlar bile vardı. Gregson işveren ve işçi ilişkilerine odaklanır ve işveren ile ev işçisi arasında geliştirilen sahte akrabalıktan bahseder. Bu “yanlış” ilişkiler, Mary Romero tarafından “mekansal dejenerasyon” çerçevesinde, evdeki bakıcıların zaman zaman ailenin önemli olaylarında “görünmez” olması ve çoğu ailenin özel günlerinde bile aileden ayrılmasıyla açıklanır(England, 1996: 450). Daha önce de belirttiğimiz gibi Türkiye Gürcü kadınlar için en önemli göç yerlerinden biridir. Bunun birkaç nedeni var. En önemlilerinden biri hem kültürel hem de fiziksel yakınlıktır. Yakın ev sahibi ortamlardaki işçi göçmenleri çok çeşitli sonuçlar göstermektedir. Her şeyden önce iş doyumları tamamen farklı kültürel geçmişe sahip ülkelere göç edenlerden daha yüksek olabilir. Gürcistan vatandaşlarının çalışma veya ikamet izni olmadan üç ay süreyle Türkiye'de kalmaları için vizeye ihtiyaçları yoktur bu da farklı sonuçlara yol açar. İlki ve olumlu olanı yakınlığın çaresiz bir kişi için çok olumlu bir

rol oynayabilmesidir. Gürcistan'da iş bulamayan, borcu olan biri, ailesi o sınırı geçtikten sonra açlık çekiyorsa oldukça yakın sözde 3D işlerden birini (kirli, tehlikeli, zahmetli) kolayca bulabilir ve hayatta kalabilir ancak aynı zamanda insan ticareti gibi tehlikeli eylemler söz konusu olabilir ve işverenin sert baskınları nedeniyle çalışanı sömürme şansı artar(Gorina vd., 2018: 4). Yıllar geçtikçe bu tartışmalar informel sektöre neyin yol açtığına, özelliklerine ve resmî sektöre veya resmî düzenleyici çevreye olan bağlantılarına ilişkin üç baskın düşünce okulunda kristalleşti. Bunlar düalist, yapısalcı ve yasalcı düşünce okullarıdı (bkz. Kutu 4). Düalist okul artık oldukça modası geçmiş olarak kabul edilirken hem yapısalcı hem de yasalcı perspektifler, informel ekonominin farklı bileşenlerini açıklamak için hâlâ anılmaktadır. Özellikle hukukçu bakış açısı, girişimci sınıfın girişimlerini resmîleştirme maliyetlerinden kaçınmaya çalışan kayıt dışı iş gücü arasındaki davranışını açıklamak için kullanılır; yapısalcı bakış açısı ise alt sözleşmeli firmalar ve işçilerin kendilerine işveren lider firmalarla olan alt ilişkisini açıklamak için kullanılır. Uluslararası göç ile kayıt dışı istihdam arasında bir bağlantı vardır. Uluslararası iş gücü hareketliliği serbestleştirilmediğinden birçok göçmen işçi düzensiz kalmaktadır. Aynı zamanda istihdam ilişkileri serbestleştirildiğinden düşük vasıflı göçmen işçilerin çoğu -yasal kanallar aracılığıyla göç edenler bile- kayıt dışı istihdam ilişkileri altında çalışmaya başlar. Güvenli bir sözleşme, işçi hakları veya sosyal koruma olmadan çalışırlar. Ayrıca göçmenler genellikle neye sahip olduklarının veya hizmetlere ve avantajlara nasıl erişeceklerinin farkında değildir. Elbette düzensiz göçmenler bu konuda en savunmasız olanlardır. Dahası dünya çapında sayısız göçmen işçinin yasal olarak tanınmaması yeni topluluklarının sivil ve sosyal yaşamına katılamayacakları anlamına gelir. Bazı kadın çalışanlar için evde (veya eve yakın bir yerde) çalışmanın avantajları vardır. Çünkü bu ev işleri ve çocuk bakımı ile birleştirilebilir ve ev çalışmak için güvenli bir yer olarak görülebilir. Bununla birlikte ev eksenli çalışanlar genellikle bir çocuğa bakmak veya yemek pişirmek için ücretli işlerini yarıda kesmek zorunda kalır ve bu muhtemelen daha düşük üretkenlik söz konusu olur. Dahası ev eksenli çalışma, üretici veya işçi daha az görünür olduğundan ve genellikle yasal olarak tanınmadığından, savunmasızlığı artırabilir. Bu muhtemelen bir işçinin uygun olabileceği herhangi bir sosyal koruma önlemi veya diğer yardımları talep etme kapasitesini zayıflatacaktır. Dahası ev eksenli çalışanlara ulaşmak ve örgütlemek, küçük fabrikalarda çalışanlara ve hatta sokaklarda çalışanlara göre daha zordur. (Chen vd., 2004: 100). Evde bakım yılda tahmini olarak % 20 oranında genişlemektedir(Applebaum & Phillips, 1990). Bu büyümeyi birçok yakınlaşma eğilimi açıklamaktadır. Birincisi bugün hastalar hastanelerden daha çabuk taburcu ediliyor ve çoğu zaman hastane sonrası bakım ve aile

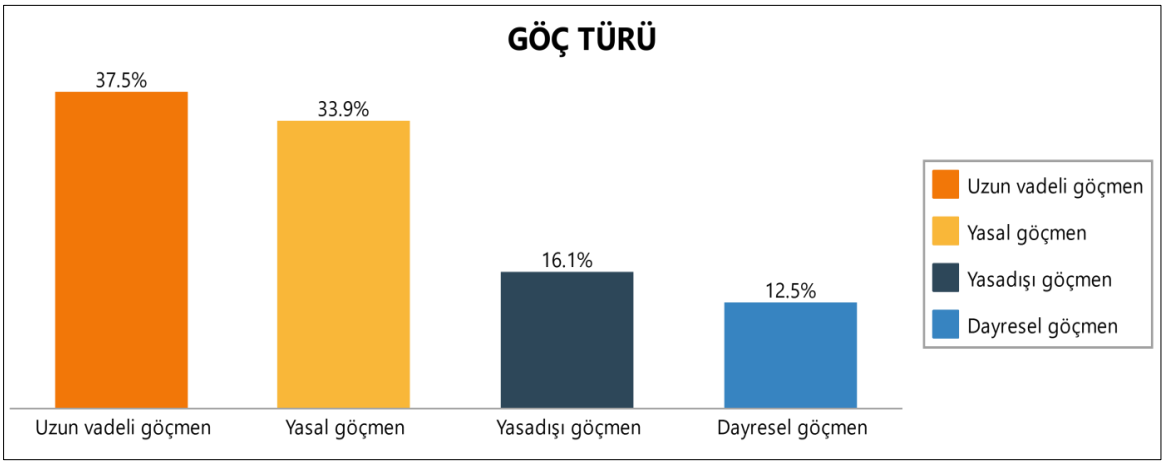
yardımı ödenmesi gerekmektedir. İkincisi çoğu eyalet sınırlı evde bakım hizmetini kurumsal bakımın yerine koyarak devletin uzun vadeli bakım harcamalarını azaltmak için çaba göstermektedir. Üçüncüsü son teknolojik gelişmeler kapsamında daha önce sadece yatan hasta bazında yapılan tedaviler evde sunulabilmektedir. Son olarak 80 yaş üstü ve her yaştan engelli ve kronik bakıma ihtiyaç duyan insan sayısı artmaktadır.(Eustis ve Fischer, 1991: 44). Hastaların çeşitli kronik rahatsızlıkları olabilmektedir. Örneğin kalp hastalığı, nörolojik bozukluklar, multipl skleroz, serebral palsi ve omurilik yaralanmaları(Eustis ve Fischer, 1991: 449). Modern tıbbın en büyük başarılarından biri insanların yaşam süresini uzatmaktır ancak buna rağmen belirli bir yaştan sonra hâlâ farklı kronik hastalıklardan muzdarip olmaları olağandır. Demans, Alzheimer ve Parkinson gibi karmaşık patolojilere yaşlanmanın doğal ilerlemesi eşlik eder ve bu kişilerin özel bakıma ihtiyaçları vardır. Bu gerçek yerli işverenlere olan talebin artmasına neden olmakla birlikte işverenlerin hanelerine ve aile yapısına da zarar vermektedir. Evin annesinin uzun süre dışarıda olması nedeniyle çekirdek aile yapısı tehlikeye girer ve bu da göçmenin hane halkı için bakım açığına neden olur (Degiuli, n.d.: 17). Hane halkının kararlılığına rağmen göçmen işçi çalıştıran kişileri kolayca işe alınmaya elverişli kılan önemli tetikleyici faktörler vardır. Bu faktörler arasında yeni göç modelleri, siyasi ve ekonomik gelişmeler, hem ev hem de ev sahibi ülkelerdeki göç politikaları yer almaktadır(Degiuli, nd.: 24). Ev bakım çalışanları işlerini işçi ile işveren arasında olması gereken resmî sınırları aşan bakım emeği olarak son derece kişiselleştirilmiş ve samimi olarak tanımlarlar. Süreç ücretli faaliyetlerden, ücretsiz ve gayriresmî faaliyetlere dönüştürülebilir. Bakımları çoğunlukla işverenler tarafından takdir edilse de yine de tazmin edilmemiş ve sömürülmüş emek olarak görülürler. Bazen evde bakım işçiliğinin kişisel olmaması ücretli ev işçileri için sömürü potansiyelini güçlendirebilir. Bakım hemşirelik gibi görünür ancak daha özel ve gayriresmî olduğu için önemli bir fark vardır. Evde bakım hizmetleri, çok çeşitli sağlık hizmetlerini veya sosyal hizmetleri kapsar ve çok çeşitli bakım sağlayıcıları çalıştırır. Akut iyileştirici, destekleyici ve iyileştirici tıbbi bakım türleri için hizmetler sağlanabilir. Hem uzun vadeli hem de kısa vadeli olabilir. Uzun süreli bakım çoğunlukla ev bakımını da içerir. Bu daha pratik ve sosyal bakım biçimleri, evde sağlık yardımcıları, evde yardım, evde bakım görevlileri ve evde bakım çalışanları (burada kullandığımız terim) olarak tanımlanan işçiler tarafından sağlanmaktadır. Orta Asya'dan gelen kadınlarla ve son zamanlarda popüler olan Filipinli kadınlarla birlikte Gürcü bakıcılar ev içi iş gücü ekonomisinin “omurgası”dır. Başta kadınlar olmak üzere yerli iş gücü yaşlı akrabalarına bakma konusunda kadın üyenin işlerinin yerini yeterince almıştır. Bakım konusundaki çalışmaları kadın akrabalar tarafından üstlenildiyse yine de esas olarak ailenin

kadın bir üyesinin gözetiminde yürütülür ancak doğrudan hizmet sağlayan başka bir kişidir. Bakım çalışanı kadın göçmenler daha kırılgan bir durumdadır ve yasal koruma almaları daha az mümkündür. Ev işleri çoğunlukla yasal çerçevenin dışında tutulmuştur. Açıktır ki düzensiz göçmenlik statüsü ifşa edilme ve muhtemelen sınır dışı edilme korkusu nedeniyle tüm haksız davranışlara tahammül etmek zorunda kalan kadın işçi göçmenlerinin istismar riskini arttırmaktadır(Dunne, 2013: 23). Bakıcıların düşük statüsü potansiyel olarak baskıcı koşullarda görülür. Düşük statüleri ve savunmasızlıkları esas olarak cinsiyet ve kökene bağlıdır. Genellikle müşterileriyle uzun süre çalışırlar. Çoğu işverenin kaprisine bağlı olarak köle muamelesi görürler. Çoğu zaman uzun bir süre birlikte kaldığı için bakıcı ile bakımı kabul eden arasında duygusal bir bağ kurulur. Bu durumda, resmiyet ve kayıt dışılık arasındaki sınırlar bulanıklaşır(Aronson ve Neysmith, 1996: 61-65). Göçmenler diğer ev işçilerinin yapması gereken işleri yapabilirler, ekstra sorumluluklar üstlenirler, örneğin yaşlı ve hasta biriyle ilgilenen bir göçmen kendi isteği ile ev işi yapar, yemek pişirir. Bu işverenleri ev işi için başka bir işçi çalıştırma konusunda isteksiz kılar. Yaşlıların evlerinde izole olduklarından danışanların mücadeleleri hakkında özel bilgi edinirler. Çoğunlukla kendilerine bağlı hissederler ve resmî işverenler değil de yakın insanlar oldukları hissini geliştirirler. Çoğu zaman yaşlı işverenler bunun en büyük uyarıcısıdır.

Göç türü

Göçün farklı sınıflandırma türleri vardır. Kısa vadeli “geçici” ve uzun vadeli “kalıcı” göçmenlerin farklı motivasyonları vardır ve bunun sonucunda her bir göç türünün etkisi farklıdır. Göç farklı belirleyicilere sahip olabileceğinden geçici ve kalıcı göç, aile üyelerini farklı şekilde etkileyebilir. Hiçbir taşıma türü sağlam değildir ve değiştirilebilir. Geçici bir göçmen hedef ülkede daha fazla hatta ömür boyu kalmaya veya daimi bir göçmen eve dönmeye karar verebilir. Geçici göçmenler gibi mevsimlik göçmenler de vardır. Aralarındaki tek fark, mevsimlik göçmenler yılın belirli sezonunda hedef ülkeyi ziyaret etmektedirler(Vargas-Silva, 2012: 211).

Çizelge 4.7. Göç türü

Uzun vadeli göçmen

Daha önce de belirtildiği gibi ağırlıklı olarak gelişmiş ülke nüfusunun yaşlanma süreci, doğrudan uzun süreli bakım işçisi göçmenlerine yönelik artan talebi örneklemektedir. Sonuç olarak gelişmiş ülkeler yoğun bir şekilde göçmen kadınlardan bu bakım boşluğunu doldurmalarını istemektedir. Göçmen bakım hizmetlerinin istihdamı, zaman yetersizliği ve artan bireysellik ve aile bireyleri arasındaki yabancılaşma nedeniyle geleneksel bakım türlerinin yürütülmesinin imkânsız olduğu refah ülkelerinde uzun süreli bakımın yeniden yapılandırılması bağlamında ortaya çıkmıştır(Browne & Braun, 2008, s. 46). Türkiye bu ülke gruplarına uzun zamandır özellikle de Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra katılmıştır. Görüştüğüm kadınların çoğu Sovyetlerin dağılmasından hemen sonra Türkiye'de çalışmaya başlamıştır.

> *Gürcistan'da hiçbir iş olmadığını bu yüzden burada olduğumuzu, çok uzun bir geçmişimiz olduğunu ve Gürcü kadının ailesinden asla uzaklaşmak istemediğini yaz kızım tezinde. 13 senedir burdayım... Hep aynı problemlerle uğraşıyorum(Naira 52, hasta bakıcı).*

> *Yedi yıldır burada kendimi ailemde gibi hissediyorum. Büyükanneme bakıyorum, 500 $ alıyorum, kendim için çok az biriktiriyorum. Kendime alacak özel eşyalarım dışındaki her şeyi tasarruf ediyorum. Evde her şeyi yaptım, evi ve çitleri yeniledim, yeni mobilyalar aldım. Bazen 3-4 ay para biriktiriyorum ve hepsini aileme gönderiyorum. Bu yol daha etkili, çok iyi koşullar yarattım(Maguli 54, yaşlı bakıcısı)*

Dairesel göçmen

Gürcistan ve Türkiye arasındaki ikili göç anlaşmasına göre Gürcülerin Türkiye'de üç ay vizesiz kalma hakkı bulunuyor. Göçmen Gürcü kadınlar arasında, Ankara'da üç ay kaçak ve sigortasız çalışan ilginç bir kadın kategorisi vardı, bu üç ay bittiğinde Türkiye'yi terk ediyor ve pozisyonlarını çoğunlukla ailelerinden olan başka bir kadına bırakıyorlardı. Bu durum yıllarca devam etti.

> *Burada kendimize ait bir hayatımız yok. Bildiğin anlaşmalı mahkumuz. İlk başlarda iyiydi bir Gürcü kadının yerine çalışıyordum. Üç ay sonra geliyordu, sonra ben gidiyordum. Böyle olmasının da kendi içinde zorlukları vardı, alışmak zor olmaktadırdu, yol da çok yorucu biliyorsunuz... Şimdi uzun zamandır buradayım, sigortalı çalışıyorum(Lia 49, hasta bakıcı).*

Yasal göçmen

Sıkı düzenlemeler nedeniyle yasal göçmenlerin sayısı artıyor. Yasal göçmen ve uzun vadeli göçmen karıştırılabilir. Ancak tezin bu bölümünde, kasıtlı olarak farklılaştırıldılar. Türkiye'de Gürcü göçmenler söz konusu olduğunda, Gürcistan ve Türkiye arasındaki göç politikası onlara uzun süreli ama aynı zamanda yasa dışı göçmen olma fırsatı veriyor. Bu, her üç ayda bir sınırın geçilmesi şartıyla uygulanmaktadır. Bunlar aynı zamanda tüm işçi haklarına sahip yasal bir göçmen olmanın diğer yollarıdır. Örneğin en popüler yollardan biri kurgusal evliliktir. Evlilik, yasal göçmen olma prosedürlerini kolaylaştırmak için kullanılır. Çoğu zaman göçmenler bakım verdikleri kişilerle evlenirler.

> *Buraya 17 yıl önce geldim, neredeyse çocuktum, gençliğimi burada bıraktığımı söyleyebilirim. Sen gençsin 90'ların nasıl olduğunu biliyorsun, küçüktün ama neler olduğunu yaşlılardan duydun. Hiçbir şeyimiz yoktu, yiyecek-içecek yok, ışık yok, sadece tek bir eğlence vardı o da evlenmek. Kaçırılmak ya da birlikte kaçmak. Onu çok iyi tanımıyordum, bir arkadaşım sayesinde tanıştık, gizlice evlendik, çok heyecanlıydım. O yıllarda hiçbir şeyimiz yoktu, tek eğlence evlilikti hem de erken evlilik ve genelde böyle kurulmuş aileler dağılıyordu. Her şey bana çok romantik görünüyordu, çocuktum. Kısa süre içinde büyük bir hata yaptığımı fark ettim, beni dövüyordu. Bir çocuğum oldu. Oğlumu anneme verdim ve oradan ayrıldım. Çok fazla iş değiştirdim ve çok şehirde iş aldım. Burada büyüdüm, para kazandım. Ama oğlumla hiç ilgilenemedim. Üniversiteyi dereceyle bitirdi. Bir bankada çalışıyor, kendi işini kuracak. Çok zeki bir çocuk, söyleyebileceğim tek şey var hayatta tek şey için şanslı hissediyorum kendimi o da oğlum. Ama bensiz büyüdüğünü düşündüğümde kendimi çok kötü hissediyorum. Onunla birlikte olamadım. Buradan hep yardım ettim hep destekledim onu, istediği her şeyi aldım. Oğluma iyi eğitim vermek için her şeyi yaptım. Ona iyi bir eğitim verdim, özel bir okula kaydettirdim, orada ona tüm dersleri ve*

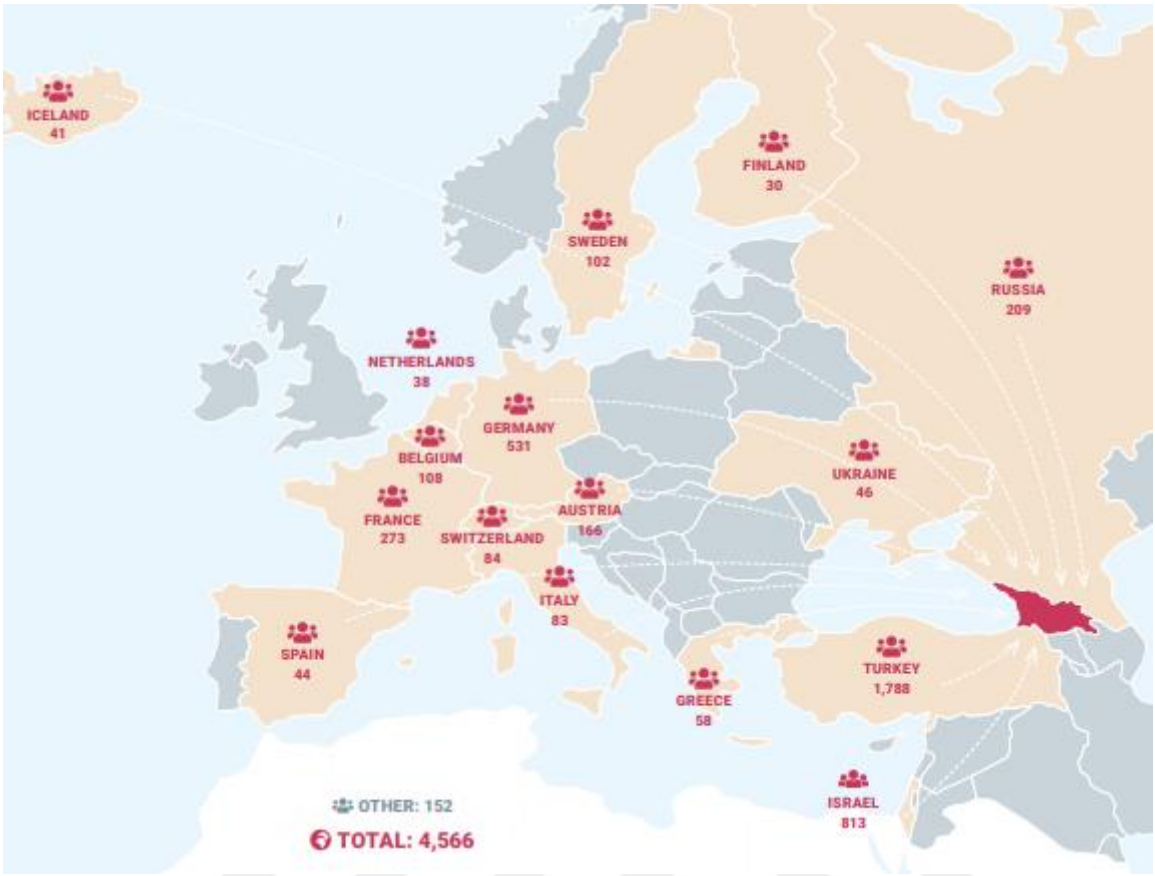
> *İngilizceyi öğrettiler. Özel hayatım berbat durumda. Hiç olmadı zaten. Hayatım öyle geçti, hiç gençliğimi yaşayamadım. Hep başkalarının evlerinde yaşadım. Ama yapacak bir şey yok. Son senelerdir hep aynı ailede kalıyorum. Bakıcılık yaptığım büyükbabamla evlilik yaptım ve vatandaş oldum. Gürcüstan'ı çok özlüyorum ama Türkiye bana fazlasını verdi, beni ve ailemi kurtardı. Türkiye benim ikinci vatanım(Manana 43, yaşlı bakıcısı).*

Yasa dışı göçmenler

Yasa dışı göçmenler için kullanılan farklı terimler vardır. Örneğin Fransa'da "kâğıtsız", uluslararası alanda seçilen terimler ise "belgesiz" veya "düzensiz" göçmenler şeklindedir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Küresel Komisyonu, "yasa dışılık" teriminin üç nedenden dolayı hem analitik hem de siyasi açıdan uygun olmadığını iddia etmektedirYasa dışılık, Koser'in "usulsüzlük" teriminin kullanılmasını tavsiye ettiği suçla karşılaştırılabilir şekilde sıklıkla benzetilir(Aktaran:Cheng, 2013: 156).Tarihsel olarak yasa dışılık, ulus devletler ortaya çıktığında moderniteden doğan bir meyvedir. Yasa dışılık o zamandan beri farklılaşmıştır.

Yasa dışı göçün işsizlik ve ücret yapıları üzerindeki ekonomik sonuçları, sosyal hizmetlerin etkisi ve ev sahibi ülkelerdeki özellikle belirli konumdaki değişen demografik tablo üzerine çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bununla birlikte genel olarak bu tür araştırmalar yasa dışı göçmenlerin varsayılan fayda veya maliyetleri genişletmek veya azaltmak için nasıl düzenlenebileceğine dair açıklamalar sunmamaktadır. Sorunlardan biri evrensel bir yasa dışı göç teorisi yaratmak için kavramsal bir çerçevenin olmamasıdır. Geleneksel uluslararası ticaret ve emek teorileri, yasa dışı iş gücü yaratmada büyük rol oynayan faktörleri göz ardı ettikleri için yeterli değildir ve bu faktörler şunlar olabilir; yerli ülkede yüksek işsizlik oranı, nispeten düşük ancak ev sahibi ülkedeki pozitif işsizlik oranı, ayrımcılık, yasal ve yasa dışı çalışanlar arasındaki iç ücret sistemi ve iş gücü hareketliliğine fiziksel kısıtlamalar(Massey vd., 1993: 101).

Bununla birlikte Borjas'ın belirttiği gibi mevcut göç tartışmasının ekonomik etkilerle sınırlandırılması ve örneğin ulusal çıkar gibi dar kavramlara dayanması pek makul değildir(States & Resources, 1994: 1109).

Harita 4.1. Büyük ülkeler tarafından gürcistan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi vakaları (2018)

Kaynak: Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi (GeoStat 2018);

Ekonomik niyet kişisel göç kararlarını şekillendirmede önemli bir rol oynasa da genel kişisel maliyet-fayda kararı verme, göçün ekonomik zeminde hesaplanmasında hâlâ baskındır. Göç sürecine atomistik bir bakış açısı sunar ve potansiyele göre daha geniş sosyo-ekonomik bağlamı görmezden gelir. Göçmenler kararlarını verirler. Yetmişli yıllarda hüküm süren makro yapısal yaklaşımdan oldukça farklıdır. Her iki tür radikal yaklaşımdan kaçınmak için antropologlar, iktisatçılar veya sosyologlar gibi farklı bilimlerden yazarlar devreye girer. Karar vericiler tek başına ailenin değil ailelerin olduğunu iddia ederler. Stark ve Bloom, "İş Gücü Göçünün Yeni Ekonomisi" başlıklı makalesinde bunu devlet olarak ifade eder. "Tıpkı tuğlanın ve bir şişe şarabın pazarlar arasında hareket etmeye karar veremeyeceği gibi göçmen, göçünden sorumlu karar verici kurum olmak zorunda değildir. Göç kararları genellikle göçmen ve bazı göçmen olmayanlar grubu tarafından ortaklaşa alınır" (Stark ve Bloom, 1985: 174).

Yaşlanan göçmenler

Hem yaşlanma hem de kadınların emek göçü kendi içinde bir dizi faktörle şekillenen karmaşık ve çok yönlü fenomenlerdir. Göç yaşlandıkça yaşlanma ve göç bir araya geldiğinde göçmenlerin geçmişi nedeniyle yaşlı insanların ihtiyaç duyduğu ancak yapamayacakları bakıma ihtiyaç doğar (Kristiansen, 2018: 1). Günümüzde göç araştırmalarında cinsiyet konusu büyük ölçüde yaygınlaştı. Yaşlanan göçmenler bu kadar derinlemesine araştırılmamıştı. (Lulle ve King, 2016: 27). Bu, genelde göçmen kadınlar için diğer yaşlı bireylerden daha fazla, emeklilik hayatlarına ve sosyal durumlarına değişiklik getirecek yeni bir dönem anlamına gelir. Korku ve heyecanla bekledikleri bir gündür ancak Gürcü kadınların çoğu zaten emekli ve hâlâ ev işçisi olarak çalışıyor, onlar için emeklilik dinlenme anlamına gelmiyor ve çok fazla değişiklik de getirmemektedir(Claudio Bolzman ve Vial, 2007: 1361).

Şiddetli sağlık ve ölüm vakaları göçmenin kişisel olarak bir dizi faktöre ve yaşam kalitesine göre değişmektedir. Çoğu durumda doğdukları ülkeden kaynaklı risk faktörleri söz konudur ancak yaşam tarzları ve sıkı çalışmalarından dolayı sürekli gergin durumda olmaları, ev sahibi ve diğer travmatik deneyimler tarafından aşağılanma, uzun süreli belirsizlik ve güvensizlik, sağlık kurumlarına erişim eksikliği ve diğer sosyal hizmetlerin kötüleşmesi depresyona sebep olmakta, kaygı ve yalnızlık hissi daha sık görülmektedir. Göçmenlerin çoğu yaşlı olduğundan, yaşlı insanları taşımanın bir sonucu olarak yıllarca şiddetli kronik ağrıları tolere eder, göçmen kadınların her zaman taşıması gereken bir yükü vardır. Tüm bu faktörlerin etkileri vardır, göçmen sağlığı genellikle yaşıtlarına göre daha kötüdür.Geniş ailelerinin refahından sorumlu oldukları ve ailelerine bakımı için acı çekmeyi seçtikleri fikri genellikle sağlıklı yaşam yeteneklerini olumsuz yönde etkiler. Ailelerine karşı yükümlülükleri vardır ve en önemlisi de ülkelerindeki ailelerine yönelik finansal yükümlülükleridir. Yaşlanan göçmenler için daha ağır olan bu yük, sağlık masraflarını karşılamada mali kapasitelerini azaltır(Kristiansen, 2018: 12-14).Kiliseler, camiler veya diğer mezheplerin ibadethaneleri duygusal, manevi ve hatta finansal destek sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Yaşlı mültecilere ve göçmenlere özel ilgi gösterirler.

> *Kendimi ya da mutluluğumu umursamıyorum, yıllar geçtikçe hiçbir şey kendime satın almıyorum, hiç bir şey almıyorum, bazen Kizilaydan eve para gönderiyorum, otobüs için para tasarruf ediyorum ve eve yürüyorum.Ev buradan çok uzakta değil ama yinede yorucu. Yaşlandım çünkü burda yıllarım geçti yeni geldiğimde senin gibi*

> *utangaç masum birisiydim.Şimdi biri önüme geçse yakarımö. Şimdiye kadar yurtdışına giden bir kadının bozulmuş ve dejenere olduğunu söylemenin bir yalan olduğunu düşünürdüm şimdi bunun kesinlikle doğru olduğunu düşünüyorum. Çok fazla sinir, çok fazla stres, çok aşağılama, çok kölelik vardı normal bir insan tahammül edemezdi. O zaman yavaş yavaş artık normal bir insan olmadığınızı, dışarıdan normal bir insan gibi görünen dejenere bir yaratık olduğunuzu fark ediyorsun (Nunu 61, yaşlı bakıcı).*

De Beauvoir, ekonomik bağımsızlığın özgürleşmenin bir öncülü olduğunu belirtmektedir ancak aynı zamanda ekonomik özgürlüğün yeterli olmadığını da ekliyor. Kadınların haklı olarak işaret ettiği gibi bir iş bulsalar ve kapitalist toplumun siyasetine katılsalar bile bu onları yine de ev içi sorumluluktan kurtarmazAktaran: (O'Brien, 1983: 73). Kadınlar iş gücü göçü olarak çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere evlilik için göç ederler. Kültürel izleme, ebeveyn kontrolü ve gözetimi, ekonomik kısıtlamalar ve diğer farklı yükümlülüklerden kaçarlar. İlk bakışta zorunluluklardan kaçabildikleri ancak eş veya anne olarak kocalarının evinin gereksinimlerine tabi oldukları görülmektedir. Bu evlilik göçünün ev hanımının ideolojisini yok etmeye yardımcı olmadığını kanıtlıyor, durum sadece şekil değiştiriyor, birinden diğerine tabi kılıyor. (Disch ve Hawkesworth, 2018: 498). Nicole Constable'ın gözlemlediği gibi ilişkilerinde başarısız olan Batılı erkek, Batılı kadın rolünün genellikle "ayrı ama eşit olduğu" eski moda kadınlar tercih ediliyor (Disch ve Hawkesworth, 2018: 499). Evlilik göçünün "ev hanımı ideolojisi"ni değiştirdiğini iddia eden başka feminist akademisyenlerin de olduğunu belirtmek zorundayız. Kadınların bu yolla en azından şiddetten ve yoksullaşmadan kaçtıkları belirtiliyor. Dahası kadınlar sadece annelerin değil babaların da bir çocuk yetiştirme sorumluluğunun olduğu anneliği yeniden değerlendiriyorlar. Örneğin Vietnam'ın kırsal kesiminde kadınların işçi dövizleri yoluyla artan gücü nedeniyle kız çocuk tercihi erkek çocuk tercihinin önüne geçti. Cinsiyette önemli gelişmeler görünür hâle geldi. Kadın göçünün daha geniş bir açıklaması bize göçmen kadınların günlük göç deneyimlerinde iyileşmelerle karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi göçleri için en önemli faktörlerden biri birinci dünya ülkelerindeki kadın özgürlüğünün yarattığı ev içi emek talebidir. Buna karşılık ataerkil değerlere sahip gelişmekte olan ülkelerden kadınlar daha fazla ilgilenmeye meyillidirler ve böylece evdeki birincil yerlerini onaylarlar. Dolayısıyla kadınların geleneksel ailelerinden uzak olmaları onları geleneksel annelik sorumluluklarından kurtarmamaktadır.Göçmen eşler günlük yaşamlarında hâlâ cinsiyete dayalı kısıtlamalar yaşamaktadır. Kültürel izleme, bakıcılık sorumlulukları, düşük iş gücü seçimleri, güvensiz yasal statüleriyle savunmasızlıklar yaşarlar, dışarıda istihdam edilen kadınlar iş gücü piyasasında yapısal kısıtlamalarla karşılaşırlar(Disch ve Hawkesworth, 2018: 502). "Kişisel

olan politiktir" ikinci dalga feminizmin ünlü sloganıdır. Feministler, özel bir konuyu kamusal bir mesele olarak değerlendirmeyi hükûmetten talep etti. Ev işi, cinsellik, üreme, çocuk bakımı vb. konuların anayasal olarak yeniden değerlendirilmesi istendi. Kadınlar ailenin geçiminin ana sağlayıcıları hâline geldiğinde, ulusötesi göçmen kadınların kendi ülkelerindeki cinsiyet rolleri hemen değişmez. Dahası fedakârlıklarına ve para göndermelerine rağmen çoğu durumda kadınların çocuklarını, ailelerini vb. terk ettikleri için suçlanması ve küçümsenmesi uzun süre devam eder. Bakıcının rollerini benimsemek erkeklerin erkekliğini artırmaz, tersine kadın göçünün gerçek bir eril kimlik krizi ile ilgili olduğuna dair işaretler verir. Bu da her zaman ikincil aşamaya, alkol veya uyuşturucu sorunları gibi başka bir biçime dönüşerek evi geçindirme rolünü kaybetmeye neden olur. Bu nedenle bu yönde araştırmaların da yapılması önerilir. (Boyle ve Halfacree, 2002: 190). Hane halkının temel ihtiyaçları hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları için kadınlar genellikle erkeklerden daha iyi göçmen dövizleri yöneticileridir(Dunne, 2013: 37).

Göç kişisel bir eylemdir. Göç, aileleri ve toplulukları etkilemesine rağmen deneyimler son derece kişiseldir. Biri yerli topraklardan "kökünden sökülür" ve yabancı topraklarda yabancı yollardadır. Genellikle yeni gelenlere düşmanca davranır. Saf kültürel normlardan ve adetlerden uzak olmak, onların dünya görüşlerini değiştirir, kişisel inançlarını ve özlemlerini yeniden şekillendirir. Göçmen kadınlar kendilerini farklı toplumlarda bulduklarında onların kültürel değerleri sorgulanır, dönüştürülür veya müzakere edilir. Geleneksel kadınlık reçeteleri, kadın emeği ve kimlikleri çoğunlukla sorgulanmaktadır. Bu dönüşümü deneyimleyen göçmen kadınlar farklı değerleri uygulamaya çalışırlar, kendilerine ve emeklerine saygı duyarlar, kısaca feminist pratikler uygularlar. Gelişmekte olan ülkelerden gelen kadın göçmenler her zaman kırılgan bir durumdadır, hem kendi ülkelerinde hem de ev sahibi toplumda farklı sosyal dışlanma biçimleri deneyimlemek zorundadırlar. Hem iç hem de dış ayrımcılık türlerine direnmek zorundadırlar. Kültürel değerlerini unutmazlar, aynı zamanda cinsiyete bağlılık gibi yanlış bakış açılarına karşı savaşırlar. Göçmen kadınlar maksimum isyan potansiyeli gösterirler. Geleneklerini, dinî ve kültürel değerlerinden vazgeçmeden toplumsal cinsiyet eşitliği arayışı ve mücadelesi olarak yeniden yorumlarlar(Dunne, 2013:16- 24).

Son olarak göçün kötü sağlık sonuçları üzerinde bir etkisi olabilir. Tüberküloz veya HIV gibi bulaşıcı hastalıkların ithâlâtçıları olabilirler(Amuedo-Dorantes ve Pozo, 2011: 73). Para transferlerinin aile üyelerinin sağlık hizmetlerine yönelmesi, diğer hane halkı gelir

kaynaklarına olan duyarlılıktan daha fazladır(Amuedo-Dorantes ve Pozo, 2011: 89). Bu durumda olan bir insan nasıl tatmin olabilir? Ona hangi yollar açık? Hangileri kapalı? Bağımlılık durumunda bağımsızlık nasıl geri kazanılabilir? Bir kadının özgürlüğünü hangi koşullar kısıtlar ve nasıl aşılabilir? (Buikema ve Tuin, 2009: 8) İkinci cinsiyette de iddia edildiği gibi bu durumun sona ermesi gerekir. Ekonomik bağımsızlık ve kadınların oy kullanma hakkı (sadece Fransa'da 1944'ten beri) yeni bir kadınlık türü ve erkeklerle kadınlar arasında daha dengeli bir ilişki tasarlama çabasında önemli bir adımdır. Bununla birlikte kadınlar kendilerini ahlaki, sosyal ve psikolojik olarak da özgürleştirmek zorunda kalacak. Ekonomik bağımsızlığı hedefleyen kadınlar de Beauvoir'ın onları tamamen doğalarına karşı koruduğu aktif bir tutum edinmelidir(Buikema ve Tuin, 2009: 8). Travmanın etkisi yerli bir gelişme olarak içeriden kaynaklanmak yerine modernizasyon uygulandığında daha güçlüdür(Benson ve O'Reilly, 2009: 162). Göç öyküleri böylece göç etme kararının bireyselleştirilmiş, kendini gerçekleştirme anlatılarını da vurgular.

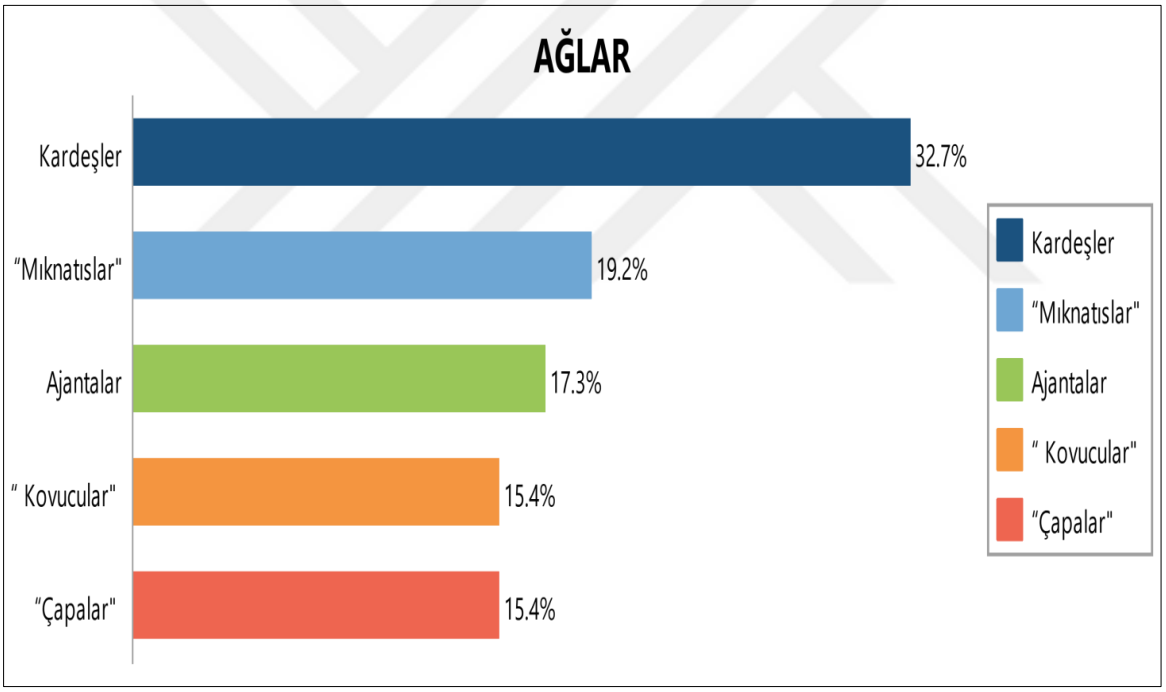
4.5. Ağlar

Göç kaçınılmaz olarak bir ağ faaliyetidir. En başarılı göçler her zaman iyi organize edilmiş ve güçlü kişiler arası karşılıklılık ağlarına dayanır (Siddiqui, 2005: 338). Bilgi göçte belirleyici olan şeydir. Bilgi eksikliği istismara yol açabilirken tam bilgiye sahip olmak kadınlar üzerinde özgürleştirici ve güçlendirici bir etkiye sahip olabilir (Dunne, 2013: 37). Göç sürecinde göçmen ağı, zincir göçünde oldukça önemlidir. Zincir göçün çoğu, göçmenlerin zaten tanıdık oldukları, temaslarının olduğu yerlere göç ettikleri bir süreç olarak tanımlanır. Zincir göçü aile birleşiminin bir sonucu olabilir (Browne ve Braun, 2008: 127–128). Göçmen ağlarının yapısal bağlamında kullanılan geleneksel maliyet-fayda kalıplarına göre akrabalık, arkadaşlık veya ortak bir köken temelinde şekillenen sosyal bağlar vardır. Bu modele göre göçmenler ve göçmen olmayanlar, herkesin birbirlerine karşı ahlaki veya başka türlü yükümlülükleri ve karşılıklı beklentileri olduğu sisteme yerleştirilir. Taşıma işleminin kendisi ağ bağlantıları oluştururken bağlantılar hızlanır. Her yeni göçmen, yeni bir arkadaş ve akraba, komşu veya kendi topluluğundan diğer üyeler sağlar. İyi bir göç deneyimine sahip olanlar özellikle yeni göçmenlere hitap eder. Yeni göçmenlerin her biri göç masraflarını azalttığı için ağlar kümülatif bir göç nedeni oluştururlar, böylece diğerlerinin göçünü kolaylaştırır, diğer göç adayları için ev sahibi ülkeyle başka bir ağ ilişkileri oluştururlar. Ağların yapısal etkisi en önemli rolü oynar, iyi göçmen deneyimi olan kişiye sosyal bir bağ oluşturmak, değişiklikleri büyük ölçüde artırır ve göçü yeni göçmenler

için daha cazip ve güvenli hâle getirir, aynı zamanda kaygı ve belirsizlik duygusunu ortadan kaldırır.

Sosyal sermayenin doğasını tanımlamak zor olsa da değeri açıktır. Sosyal sermaye, farklı sosyal ağlar, dostluk, aile ilişkileri, insanların yaşamlarının en önemli parçalarından biridir. Aynı zamanda insanların kişisel mutluluğunu ve ekonomik başarılarını da içerir. Basitçe söylemek gerekirse herhangi bir bürokrasi ve prosedürel komplikasyon olmadan doğrudan bir arkadaşınızdan iş teklifi aldığınızda hayat daha kolaylaşır. Kişisel bağlantılar dünyanın büyük bir bölümünde boş pozisyonların doldurulmasında temel rol oynamaktadır (Keeley, 2009: 101).

Çizelge 4.8. Ağlar

Kardeşler

Ne yazık ki göçmenlerin her zaman yabancı ülkelerde güvenebilecekleri ağları ve diğer bağlantıları yoktur. Bu faktör göçmen kadınların "birbirine bağlı kalmasının" ve dolayısıyla kendi menşe topluluklarıyla temas kurmak için daha az çaba göstermelerinin önemli nedenlerinden biri olabilir. Ama yine de çoğu zaman dışlanmaya itiraz edebilirler. Yetişkin yaşlarında göç eden göçmenlerin arkadaşlık ve yakın ilişkiler kurma şansı daha azdır. Ancak göçmenlerin "farklı" olmaları nedeniyle dışlandıkları ve ayrımcılığa uğradıkları sık sık

görülür. Göçmenlerin dil becerisine sahip olması önemlidir. Görünmez yerli halkın bir kısmı yüksek vasıflı ve yüksek eğitimlidir. Dil ve iletişim becerileri eksikliği olmayanlar daha yüksek ücretli işler yapabilir. İletişim eksikliği olan göçmenlerin çoğunun iş bulamamasının en büyük nedeni dildir(Keeley, 2009: 100-102). Kardeşlik önemli bir olgudur ve bazen yeni göçmen kadınların çoğu için hayati bir rol oynar. Dili bilen ve yeni kültürlere adapte olanlar, yeni gelenlere rehberlik edebilir ve onları destekleyebilirler. Yeni gelenler yaşlı göçmenlere büyük ölçüde güveniyor çünkü onlar olmadan yetkililerle veya diğer resmî olmayan işverenlerle pek iletişim kuramıyor ve müzakere edememektedirler, bir konaklama yeri bulmakta zorlanmaktadırlar(Eleonore Kofman, Raghuram ve Sales, 2000: 158).

> *53 yaşındayım, buraya gelmeye karar verdiğim günü asla unutmayacağım, hiçbir şeyim yoktu, komşular durumumu biliyordu. Komşu bana param olmadığını söyledi, küpelerini kulaklarından çıkarıp bana verdi, tefeciye verirsem işe yarayabileceğini söyledi. Ne zaman Gürcistan'a gitsem ona hediyeler götürürüm, birbirimize yardım ettik ve Gürcistan'ı kurtardık. Onu asla unutmayacağım. O kadar üzgün ve yorgunum ki yaşadıklarımı düşmanımın bile yaşamasını istemem (Lia 53, yaşlı bakıcısı).*

Ajanslar ve kovucular

Ağ kaynakları da yerel hizmet sektöründe önemli bir rol oynar. Daha çok resmî olmayan temaslar üzerine, farklı türden reklamlar veya istihdam ajansları gibi yapılandırılmış şekillerde kurulur. Her iki cinsiyetin temsilcisi olan göçmenlerin çoğu, bu çalışma kategorisini şimdiki veya önceki bir işverenin yardımıyla arkadaşlar ve akrabalar aracılığıyla bulmaktadır. Dolayısıyla ev sahibi ülkenin dil becerileri ve iş gücü piyasası farklarını bilen bu ağlar nispeten kısa sürede iş bulmalarına yardımcı olduğundan göçmen yaşamında önemli etmenlerdir (Tacoli, 1999: 666). Ekonomik veya ticari bağlantılar, bilgi aktarımı ve diğer becerilerin yanı sıra finansal yatırımlardan daha az önemli olmayan sembolik veya duygusal katkısı olan yurt dışı diasporasına dayandırılabilir (Engbersen, 2013: 12). Gürcü göçmenlerin durumunda akraba, komşu, arkadaş gibi ağlar acentelerin sorumluluğunu yükleniyor, genelde ücretli acentelerin yaptığı tüm görevleri yerine getirmektedirler ama yine de acentelere göç için başvuranlar olmaktadır.

Gürcü kadınlar, ödeme nedeniyle öncelikle ajanslardan kaçınmaktadır.

> *Sağlık sorunlarım vardı, yasa dışı çalışıyordum, sağlık sigortam yoktu, hastalandığımda çok para harcıyordum, sancılarım vardı, bazen geceleri uyumuyordum. Şu an biraz daha iyiyim. Ben buraya kendim geldim... Kimse yardım*

> *etmedi… Köydekilerden yardım istedim ama etmediler. Çalıştığım yer çok zor, başka çarem yok ajansa aracılık için başvursan ilk ayın maaşını alıyorlar. Zaman kaybı (Eter 50, hasta bakıcı).*

Araştırmada sadece az sayıda göçmen, ailelerini "kovucu" olarak tanımladı, göçlerini ise mutsuz bir aile durumundan "kaçış" olarak tanımladı. Ağlarının üyeleri kovucu rolü oynadığında ajanslara başvurdular. Onları Türkiye'ye getirmek ya da iş bulmak için sorumluluk almak istememektedirler

> *Burda bir ajans aracılığıyla geldim. Akrabam aracılığıyla gelmedim, rica ettim ama bahaneler uydurdu. Herhalde, sorumluluk almak istemedi.Kendime hiçbir şey almıyorum, alamıyorum. Kendim için harcadığımda suç işliyor gibi hissediyorum. Torunlarımın hakkını yiyormuş gibi düşünüyorum. Aynı zamanda yaşlı annem ve babam var onlara bakıyorum... Son yıllarımı onlarla geçiremediğim için çok üzülüyorum… Uzaktan kendimce bir şeyler yapmaya çalışıyorum, sağ olsun komşularım gidiyor, annemin şekerini ölçüyorlar… Her gün onlara yemek saatlerini vb. detayları hatırlatıyorum (Ketino 50, hizmetçi)*

Mıknatıslar

Göç araştırmacıları, sosyal ağların genellikle göç niyetleri ve planlamasında ve destinasyon seçimi sürecinde önemli bir belirleyici olduğu konusunda hemfikirdir. Haug'un tipolojisi, sosyal ağların çapalar, mıknatıslar ve kovucular olarak farklı rollerini ve bu rollerin hem ana hem de hedef ülkelerde değişen kesişme noktalarının karmaşık sürecini gösterir. Kendi topluluklarından hedef ülkelere giden bazı göçmenler, ağların yardımı olmadan tek başına göç etmeyi başaran "öncüler" olarak tanımlanabilir, bu "öncüler", diğerlerinin aynı ülkedeki göçüne yardımcı olan "mıknatıs" rolünü oynarlar. Nerede oldukları, diğer akraba ve arkadaşlarının göç işlemlerini kolaylaştırır (Haug, 2008: 226).

Çapalar

Haug, göç etme isteklerine rağmen insanları evde tutan insanları, değerleri ve diğer faktörleri "çapa" olarak tanımlar. Verilerimde ortaya çıktığı gibi bir Gürcü kadının başka bir Gürcü kadına çapa rolü oynadığı, özellikle kadının sığınağı yoksa işsiz olduğu veya başka zorlukları olduğu birçok durum var. Örneğin sınırı geçip Gürcistan'a geri dönmesi durumunda sınır dışı edilmeye mahkûmdur, bu da banka kredilerini ödeyemeyeceği ve ailesinin aç kalacağı anlamına gelir. Bu tür durumlarda Gürcü kadınlar birbirlerine destek

olup iş ve barınak bulana kadar Türkiye'de kalmalarını sağlamakta, "çapa" işlevi görmektedirler. Çapa herhangi bir kadın olabilir, arkadaşı olmasa bile.

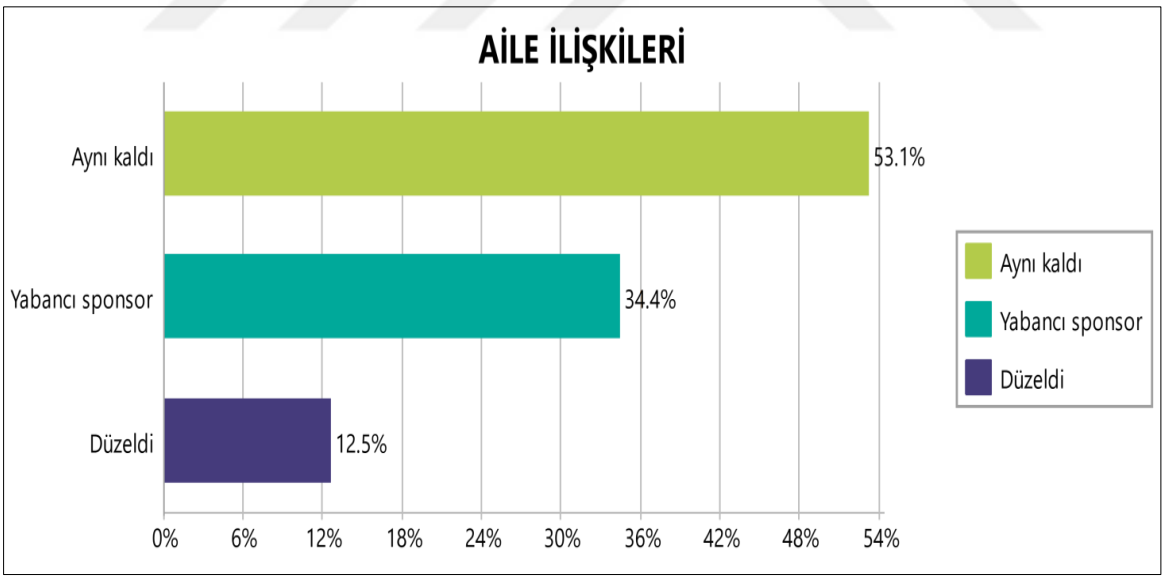
> *Yaşadıklarımı kimsenin yaşamasını istemiyorum. Yaşadıklarımı anlatmak için yıllara ihtiyacım var. Ayrıldıktan sonra görece daha iyi durumdaydım ama sonra ağabeyimin kalp ameliyatı olması gerekti, bu yüzden kendimi yine borç içinde buldum. Şimdi yine borç içindeyim. Şu an işsizim, baktığım anneannem vefat etti, iş arıyorum. Şimdi havuzdayım, bir arkadaşımla kalıyorum ve iş bekliyorum, bakalım ne olacak. Burada ne kadar kalmak zorunda kalacağımı bilmiyorum, biz gerçek tutuklulardan bir farkla ayrılıyoruz, tutuklu tam olarak ne zaman cezaevinden çıkacağını biliyor, biz ise bilmiyoruz. 500 dolar aldım, abime gönderdim, onun iyileşmesinden başka bir şey istemiyorum, bir tane kardeşim var (Lia 53, yaşlı bakıcısı).*

4.6. Aile ve Göç Çağında Aile Hayatı

I am rooted, but I flow

(Virginia Woolf, The Waves, 59

Çizelge 4.9. Aile ilişkileri

Morgan'a göre aile aktif bir kurumdur. Asla durgunlaşmaz, toplum her zaman daha düşük aşamalardan daha yüksek aşamalara geçer. Çünkü toplum daha düşük koşullardan daha yüksek koşullara doğru ilerler. Akrabalık sistemleri tam tersine pasif olma eğilimindedir (Engels, 1942: 17);

Aile radikal değişimler yaşarken akrabalık sistemi donuyor.Karl Marx'a göre modern aile, tarımsal kölelik emeğiyle ilişkili olduğu için sadece köleliği değil köleleştirmeyi de içerir. Tüm topluma ve devlete yayılan minyatür çatışmalar ve sorunları içerir. Yani tek eşli aile her zaman açıkça karı-koca ilişkisinde kocanın mutlak üstünlüğüyle ortaya çıkan antagonizmi gösterir. Aileyi minimal zeminde toplum olarak gösterir. İlkelerin hem toplumda hem de ailede benzer olduğunu belirtir. Çelişkileri ve çatışmaları aynı prensiple açıklar. Çözme gücü yoktur veya medeniyetin ilk aşamasında sınıf sistemine ayrılır (Engels, 1942: 31-36);

Anne gücünün iki boyutu vardır; biyolojik olarak yeni bir insan doğurma ve besleme kapasitesi. Bu kadınların, erkekler üzerinde sahip olduğu büyülü bir güçtür. Erkekler tanrıça arketipleri ve tapınma tarafından ezilebilir veya kadınlar tarafından kontrol edilmekten korkabilirler. Ataerkil kadınların gerçek etkisini ve gücünü bilmiyoruz ama tahmin edebiliriz. Efsanelerimiz, fantezilerimiz var ve bu ataerkillik öncesi dönemde sanata kadar yansıyor. Ancak ataerkillik döneminde kadın gücünün tam anlamıyla nasıl ortadan kaldırıldığını bilmekteyiz. Tek kapasiteleri ve işlevleri annelik oldu. Kendi tercihleri olmasa da anne olmak zorunda kaldılar ve çok sayıda kadın dünyaya yeni bir hayat getirirken hayatını riske attı, hayatını kaybetti. Rich "Doğuştan Kadın" adlı kitabında dünyada yaşayan tüm insanların bir kadın tarafından hayata getirildiğini belirtir. Hepimizin aylardır kadın bedeninde olduğumuz dünyada benzersiz ve evrensel olan tek şey. Bir insan, diğer memelilerden farklı ve zayıftır çünkü annesine bağımlılığı diğer memelilerden daha uzun süren tek canlıdır. Kadınlara çocukların neredeyse tam sorumluluğu verilmiştir. Çoğumuz kadınların hem sevgi gücünü hem de şefkatini hissederiz. Diğer memelilerden farklı olarak insan anneliği ömür boyu sürer. Annelik kazanılır, önce gebeliğin güçlü bir fiziksel ve psişik ayiniyle başlar ve doğumdan sonra içgüdüsel olmayan beslenmeyle devam eder (Rich, 1995: 12). Liam, anneliğin kadınların yaşamları üzerinde derin bir etkisi olduğunu iddia etmektedir. Ancak kültürel geçmiş, gelenekler ve diğer ritüeller de kadınların annelik anlayışını ve deneyimlerini etkiler (Liamputtong ve Naksook, 2003: 17).Hania Zlotnik, aile araştırmasının önemini vurgulamaktadır. Bu makale kadın göçünün araştırılması için bir aile parçasının kesinlikle önemli olduğunu belirtmektedir. Çünkü 1) Hükûmetler tarafından açıklandığı gibi "aile göçü"nde kadınlar ana rol oynamaktadır ve bir yandan, aile birleşiminden faydalanırlarken bir yandan da bu rol onları da sınırlandırır. 2) Göçmen kadınlar ekonomi üzerinde önemli etkiye sahip kişilerdir ve ekonomik faaliyetteki rolleri ailelerinin ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. 3) Gittikçe daha fazla kadın öncelikle iş gücü

piyasasından çıkarılmakta ve üretken işten uzak tutulmaktadır. Ayrıca işe alındıklarında en düşük kadrolarda çalıştırılmaktadırlar. Mümkün olduğunca az ücret alırlar. Kadınların yapısal olarak tüm evrendeki kadınların "yedek bir işsizler ordusu" oluşturmak için en kolay ulaşılabilir kişiler olduğu sonucuna varılır(Leeds, 1976: 76). Kadınlar ailelerinin ekonomik durumunu iyileştirmek için göçmen işçi olurlar ve ailelerine göçü kolaylaştıran, mümkün kılan ve aynı zamanda sonucunu şartlandıran çeşitli yardımlar sağlarlar(H, 1995: 253). Çoğu araştırma, göçmen kadınların ekonomik sektöre katılma imkânına sahip olduklarını, ailedeki geleneksel rollerini değiştirebileceğini iddia eder. Genel olarak iki tür göçmen kadın olduğunu söyleyebiliriz: Aile birleşimi için göç edip daha sonra işe başlayanlar ve kendi kendilerine çalışmak için göç edenler. Her iki tür göçmen inancı benzer olsa da her ikisi de düşük statülü işçiye özgü benzer aşağılayıcı çalışma koşullarına sahiplerdir. Yine de üretim sürecinde farklı konumlarda olabilir, topluma bakışları ve algıları kendi konumlarına göre değişebilir. Bu kadınlar hem politik hem de ekonomik olarak daha güçlü olma eğilimindedir(Alberts, 2003: 369). Ancak bu varsayım kadınların göç ile asla özgürleşemeyeceğini tam tersine ataerkil söylemin devam ettiğini ve hatta yeni atmosferde güçlendiğini iddia eden araştırmacılar tarafından da eleştirilmiştir(Priester ve Haug, 1995:). Darvishpour'un makalesi de bu konuya atıfta bulunmakta, göçün İsveç'teki İranlı göçmen ailelerde gücün yeniden dağılımını nasıl etkilediğini anlatmakta ve tartışmaktadır. Bu değişiklikler, aile çatışmalarına yol açması ve çıkar çatışmalarının çoğunlukla boşanmalara yol açması açısından önemlidir(Darvishpour, 2002: 19). Tharan, Davirshpou'nun sonuçlarına benzer şekilde göçmen kadınların ailelerine döndüklerinde, oradan ayrılmadan önce evlilik hayatlarından memnun olmayanlarının döndükten sonra boşanma eğiliminde olduklarını keşfeder. Bu bulguları haklı çıkarmak için göçün kadınları radikal kararlar alma konusunda daha cesur hâle getirdiğini, hem duygusal hem de ekonomik olarak daha bağımsızlaştırdığını kanıtlayan gerçekleri ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu cesaret ev sahibi ülkelerde sınırlı beceriler veya sınır dışı edilme kaygısı nedeniyle işçi haklarında adaletsizlikle karşılaştıklarında sessiz kalmamalarını sağlamaktadır(Chin, 1997: 379). Seungsook, ekonomik ilerlemenin ve kadının aile gelirine katkısının çiftlerde daha eşitlikçi bir iş bölümü sağlamak için yeterli olmadığını öne sürmektedir. Göç eden çiftlerin benimsediği yeni cinsiyet ideolojisinin iş bölümü üzerinde ailenin ekonomik durumuna göre daha uzun bir etkiye sahip olduğunu iddia ediyor. Geleneksel cinsiyet ideolojisinin anneliği öncelikle kadınların işi olarak algıladığı Kores'in aksine, Koreli göçmen kadınların işe erişimi çoğu zaman ortak bakımın mevcudiyetiyle mümkün olmaktadır. Kadın işi olarak kabul edilen iş türüne bazen daha fazla talep gelmesi Koreli erkeklerin eşlerinin gelir

ihtiyacından dolayı bakım rollerini üstlenmelerine neden olmaktadır(Moon, 2003: 856). Bretell ve James Simon, kadınların çalışmasının onları annelik rollerinden fedakârlık etmeye yönelttiğini belirtmektedir. Ana hedefleri aileyi bir arada tutmak. Çoğu durumda büyükanneler, torunlarının anne varlığını hissetmeleri için kendilerine taşınmasını sağlar. Diğer bir eğilim ise göçmen annelerin çocuklarını çoğunlukla yakın akraba kadının sorumluluğu altında kendi ülkelerinde bırakmasıdır. Bu, kadınların ev sahibi ülkelerde yeni gelenler olarak düşük statülü ve düşük ücretli işlerde çalışanlar olarak ve ayrıca yoksul aile geçmişinin üyeleri olarak sıklıkla üç kat baskı yaşadıkları anlamına gelir. Her birinin kendi inançları, istihdam fırsatları ve tarihsel bağlamları var. Yazarlar kadınların göç süreciyle nasıl başa çıktıklarını tartışır (Simon ve Brettell, 1986: 148). Dias, göçmen kadınların ve toplumun geri kalanının kültürel olarak çocuklarının ana bakıcısı olmaları gerektiğini düşündüklerini, böylece uzaktayken çocuklarının yaşayabileceği olumsuz sonuçların sorumluluğunu üstlendiklerini doğruluyor. Parreñas ve Dias, Hondagneu-Sotelo ve Avila da ulus aşırı annelikle ilgilenir. Sınırların dışında iken aile bağlarının sürdürülmesiyle ifade edilen anneliğin yeni anlamından bahsederler. Ayrıca annelerin yaşadığı ciddi sınır geçiş sorunları hakkında konuşurlar ve göçmen annelere çocuklarıyla tanışma, yükümlülük ve sorumlulukları olduğunu düşündükleri bakımlarını yerine getirme şansına sahip olmaları için yeni politikalar önerirler (Hondagneu-Sotelo ve Avila, 1997: 568). Colson, Afrikalı göçmenlerin istekleri, hedefleri ve sorumlulukları ve bu perspektiften erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıklar üzerine karşılaştırmalı araştırma sunan ilk kişilerden biriydi. Erkeklerin ekonomik kısıtlamalardan daha fazla strese girdiği ve temel arzularının sosyal statü kazanmak olduğu; kadınların stresli ve ailevi meseleler nedeniyle göç etmelerinin ilişkiler üzerindeki etkisi vb. sonuçlara ulaştı (Moon, 2003). Neufeld, kadınları etnik azınlıkların sosyal araştırmalarına dahil etme zorunluluğunu kabul etti. Feminist bir bakış açısıyla feminist araştırmada üç ana unsuru öneren önemli araştırmalara imza attılar: Farklı kadın gruplarının deneyimlerinden başlayarak kadınlar için faydalı olan araştırmalar yürütmek için konulara detaylı ve eleştirel yaklaşıldı. Ana kaygıları göçmen kadınlara bir miktar fayda sağlayacak bilgi üretmek, kadınların kendilerinin sorunlu olduğunu düşündükleri konular hakkında sorular sormaya çalışmaktı (Neufeld vd., 2001: 578). Yazar ayrıca göçmen kabul eden toplumun cinsiyet normlarının geleneksel cinsiyeti benimseyen göçmenlere meydan okuyabileceğinden ve bunun sonucunda göçmen ailelerde hâlihazırda benimsenen rollerin yeniden müzakere edilebileceğinden bahsediyor. Bu faktör genç nesilde yaşlılara göre daha fazla görülmektedir(Dion ve Dion, 2001). Liamputtong, anneliği feminist bir bakış açısıyla tanımlar; Makalesi, göçmen bir annenin bakış açısından annelik sorununu

tanıtıyor. Göçmen annelerin çifte azınlık olduğu ve dolayısıyla daha marjinal bir grup oldukları iddia edilmektedir (Liamputtong ve Naksook, 2003: 195).

Çoğu kadın için belki de en büyük değişiklik annelik algısıdır. Annelik artık çocuk bakımı bağlamında tanımlanıyor yani çocuk bakımı ev ve çocuk bakımı sağlayıcıları arasında paylaşılıyor (McCartney ve Phillips, 1998:). Unger ve Crawford'a göre annelik, kadınların nihai güç ve kendini gerçekleştirme kaynağıdır (Liamputtong, 2001: 1). O'Brien, çocuğu doğurmanın bir tür gizem olduğunu çünkü tek parça iken ayrıldıklarından, erkeklerin deneyimsel yeteneğe sahip olamayacaklarından ancak kadınların yavrularından ayrılışının doğumda deneyimlendiğinden bahseder. Dolayısıyla ona göre doğa, anneler ve çocukları arasında farklı bir yakın ilişkiyi tanımlar. Son zamanlarda bu duyguyu veya içgüdüyü geliştiren erkeklerin aksine bunun üzerinde çalışmak zorunda değiller. Bu gerçek, erkek ve dişi üreme bilinci ayrımında büyük bir fark yaratır. Daha çok erkek ve dişi zamansal bilincini de ayırt eder. Feminist bilim insanları, çoğu toplumda özellikle baba soylu olanlarda kadınların tam da çocuk üretebildikleri zaman statü ve göreceli güç kazanma şansına sahip olduklarını iddia ediyor. Doğum yaptıktan sonra kadınların üreme rolleri nedeniyle en azından geçici olarak "duygusal olarak merkezî bir konuma" sahip olma şansı vardır. Fakat aynı zamanda ataerkil toplumlarda anne olan kadınlar çok nadiren siyasi güce sahip olur. Bu nedenle feminist yazarlar, anneliği çoğu kadın için "acı bir tuzak" olarak ele alıyor(Paugh, 2017). Ayrıca aynı zamanda anne ve göçmen olan bir kişinin durumu daha karmaşıktır.

Aile projesi olarak göç

Geleneksel olarak ulusötesi göçün araştırılmasındaki baskın yaklaşım neoklasik ekonomiye dayanıyordu. Bu teori göçü düşünen kişilerin başka bir yere göç etmenin maliyetlerini ve faydalarını hesapladığını belirtir. Teoride insanlar belirli bir zaman diliminde en yüksek kârı bekledikleri yere göç ederler. Neoklasik makroekonomi tarafından önerilen uluslararası göçün basit ve ikna edici tanımı halkın düşüncesini güçlü bir şekilde etkiledi ve çoğu göç politikasının entelektüel temelini sundu. Bu nedenle neoklasik ekonomi, makroekonomik modele karşılık gelen bir mikro teoridir. Bireysel seçimin mikroekonomik bir modelidir (Massey vd., 1993: 399).

"Yeni göç ekonomisi" ailelerin ekonomik stratejiler tasarladıkları varsayımına dayanmaktadır. Ailelerinden birini göç ettirme kararları sadece kârı maksimize etmek değil

aynı zamanda riski en aza indirmektir. Riski önlemek ve refahı sağlamaktır. Farklı aile üyelerini farklı pazarlara yerleştirmektir. Bu nedenle teori şunu ileri sürer:

1. Hane halkından bir üyenin göç etmesine karar vermek, aile stratejisinin bir parçasıdır. Bunu aile gelirini artırmak için yaparlar. Gelir ve üretim risklerine karşı güvence altına almak için yeni fikirlere yatırım yapmak için fon alırlar.
2. İşçi dövizleri veya para çekme potansiyeli, yoksul ülke ortamlarında hanelerin yaşadığı üretim ve yatırım kısıtlamalarını kolaylaştırarak hareket gelişim dinamiklerini destekler(Je, 1999: 5).

Ulusötesi aileler: Göçün uzun vadeli sonuçları nelerdir?

Göç araştırmalarında aileyle ilgi nispeten azdır. Bu konudaki literatürün çoğu "makro" düzey, kamusal politika alanı veya vatandaşlık üzerinde yoğunlaşma eğilimindedir. "Mezo" düzeyde etnik uygulamalar veya kimlikler üzerine odaklanılır. Bu konuları ailelerin ve aile üyelerinin "mikro" düzeyinde araştıran az sayıda çalışma vardır. Olwig göç çalışmalarının çoğunlukla etnik örgütler üzerine inşa edildiğini ve aile göçünün ilk motivasyon ve tetikleyici faktörü olan aile içi bir birim olarak günlük ilişkilere veya uygulamalara daha az dikkat ettiğini iddia eder. Ayrıca Gardner ortalama insan araştırmacıları için ulus aşırılığın önemini ve sonuçlarını doğru bir şekilde araştırmanın, hanelerdeki faaliyetlere ve hatta günlük rutinlere de odaklanması gerektiğini savunmaktadır(Baldassar, 2007: 277).Göçün hane halkları üzerindeki olumlu ekonomik etkisi birçok bilim adamı tarafından araştırılmıştır. Bulgular çoğunlukla gelişmiş ve yenilenmiş konaklama ile gösterilen göçmen ailelerin ekonomik koşullarının iyileştirilmesi, çocuklara daha iyi bir eğitim verilmesi, daha iyi beslenme, bankalarda tasarruf ve hatta para transferi ile kendi işlerini kurması üzerinedir. Ancak göçün hane halkı üzerindeki sosyal etkileri araştırma ve gözlem için her zaman karmaşık olmuştur. Boşanmalar, ailelerin duygusal yabancılaşması, göçmen hanelerin artan materyalizmi bazı araştırmacılar tarafından incelenen konulardan bazılarıdır. Kadınların uluslararası emek göçüne katılımı arttıkça aile üzerindeki sosyal etkinin endişeleri daha endişe verici hâle geldi. Bir kurum olarak aile, kadınların aile rolleriyle daha yoğun bir şekilde iç içe geçtiği için aileden ayrıldıklarında sosyal perspektiften daha fazla etkilenip zarar gördü. Emek göçünün yoğun olduğu gelişmekte olan ülkelerin çoğunda aile karar verme sürecinde önemli bir rol oynar ve kimin nereye ve nereye taşınacağına karar verir(Asis, 2000: 264). Dolayısıyla göçmenlerde karar verme sürecine kişisel katılım çok az

olabilir ve çok önemli olmayabilir. Eşler arasındaki ilişkilere gelince göç, artan boşanma oranlarına büyük ölçüde katkıda bulunabilir ve mesafe, farklı programlar, zaman farkını değiştiren yaşam görünümleri gibi insanları da değiştirir ve eşleri birbirinden ayırır (Chant, 1997: 17). Hem erkekler hem de kadınlar yalnızlık ve psikolojik travmalardan muzdarip olabilirler. Toplum her zaman erkekler ve kadınlar arasındaki uyumlu ilişkilerden şüphelenmiştir ve bunun hâkimiyet için sürekli ince bir savaş olduğunu ve iktidar ve ekonomik gücün tekeline sahip olmanın büyük bir rol oynadığını genel olarak en çok kazananın o olduğunu göç görünür kılmıştır(Connell, 1984: 977). Bazen hükûmet politikaları, kadınlar üzerinde ayrımcılık yapmak ve göçten uzak tutmak gibi bir roller oynar. Örneğin evlilik hayatında ciddi bir krize maruz kalan Lesoto, bir işçi göçmeni olarak ailesinden ayrılması Güney Afrika yasalarına göre yasaklandığından ailesini geride bırakmak zorunda kalmıştır. (Gordon, 2007: 59). Günümüzde müzakerelerin aile rolleri ve sorumlulukları üzerindeki önemi daha çok gelişmiştir ve daha planlıdır. Bu nedenle aileler kazan-kazan etkisi elde etmek için bu zor süreci daha dikkatli bir şekilde planlama eğilimindedir(Finch ve Mason, 1991: 94). Göç aileleri böldüğünde eşler eskisinden farklı yeni kültürel beceriler edinir. Kocalar ev işlerini öğrenir ve karılar kocaları yokken daha özerk hâle gelir. Cinsiyete dayalı alışkanlıklarla ilgili kültürel normlar tartışılır. Güven kaybı ve bir tür isyan meydana gelir. Ancak yine de bazı değerler temelinde aile yapısı sürdürülürken yapısal zorluklarla karşılaşılsa bile şaşırtıcı derecede sağlam olma eğilimi görülür. Aynı zamanda ailelerinde ataerkil otorite olanlar, göçmen kadın annelerin güçlerine meydan okur. Uzun mesafeler kadınları çocukları üzerindeki annelik otoritesini zayıflattığı, onları çocuklarından uzak tuttuğu için "ulusötesi annelik" anne-çocuk ilişkilerini zorlar (Gold ve Nawyn, 2013: 756).

Göçün çocuklar üzerindeki etkilerine gelirsek evrimsel psikologların ve biyologların haklı olduğunu düşündüğümüzde iki ebeveynli çekirdek ailelerde yetişen çocukların en son isteyeceği şey annelerinin yanlarında olmamasıdır. Bu varsayımın mantığı, hem anne hem de babanın kendi çocuklarına yatırım yapmalarına rağmen genel olarak annelerin her zaman babalardan daha fazlasını yapmasıdır. Bununla birlikte aile yapısının, çocukların eğitim isteklerini etkileyebilecek birçok faktörden sadece biri olduğunu belirtmeliyiz. Ebeveynler, çevre, rol modeller, tutumlar ve sosyal davranış gibi birçok başka faktör vardır. Parrenas "medyanın göçmen anneleri ve ailelerini normal tanımlamasının kamuoyuna yansıdığını ve çoğunlukla bu nedenle annelerin göçünün babaların göçünden daha az arzu edilir görüldüğünü" iddia etmektedir(Arguillas ve Williams, 2010: 305). "Anaerkillik patolojisi"

kavramı Moynihan Raporu'na aittir ve babanın sağladığı rol modelden yoksun oldukları için babanın yokluğunun özellikle erkek çocuklar için yıkıcı olduğunu ifade eder (Biblarz ve Raftery, 1999: 321). “Aile geçmişi” çocukların okullaşmasını etkileyen ana unsur olarak algılanmaktadır. Aile geçmişi üç kısma ayrılmaktadır:

1) Mali sermaye aynı zamanda beşeri sermayenin sosyal sermayesidir. Finansal sermaye basitçe ailenin refahı ile ölçülür. Bu da çocukların eğitim koşullarını belirler.
2) Beşerî sermaye, ebeveynlerin eğitim geçmişine göre değerlendirilir ve çocuğu kendileri gibi olması gerektiğine hazırlar, rol modellerdir(Coleman, 1988: 109).
3) Sosyal sermaye, çocuğun olgun yetişkinin beşeri sermayesine erişimini sağlar ve hem fiziksel mevcudiyetle hem de ebeveynlerin çocuğa adadığı ilgiyle ilgilidir. Aile üyelerinden birinin devamsızlığı aile sosyal sermayesinde yapısal bir eksiklik yaratır. En görünür örnek, tek ebeveynli bir ailedir ayrıca ebeveynlerden birinin uluslararası göçmen olduğu aile, yapısal olarak yetersiz olarak görülebilir (Coleman, 1988: 111).

Çocuklar için aile yapısının sonuçlarıyla ilgili hemen hemen tüm mevcut sosyolojik teoriler aile tipi ve kaynaklar arasındaki ilişki etrafında odaklanmaktadır. “Sosyal yapı ve kişilik” başlıkları altında “sosyal yapı ve psikolojik refah”, sosyalleşme, öğrenme veya kontrol teorisi. Bu ailelerde çocukların, büyüdüklerinde normal çekirdek ailelere göre daha az ekonomik, sosyal ve kültürel kaynak aldığını vurgulamaktadır.Sosyalleşme teorisi çocukların hayatlarını inşa etmede ebeveynlerin en önemli rolüne işaret eder. Baba yokken çocuklar tam destek alamaz ve çocuklar düzgün bir şekilde kontrol edilemezler. Öğrenme teorisi aileyi çocukların olgunlaştıklarında sosyalleşme kurallarını öğrendikleri yer olarak görür. Baba yokken çocuklar erkek modelden yoksundurlar ve erkek toplumunda nasıl davranacaklarını tam olarak anlayamazlar. İki ebeveynli ailelerde çocuklar yetkili kişilerle nasıl başa çıkacaklarını ve onlarla nasıl başarılı bir şekilde etkileşime gireceklerini öğrenirler. Ekonomi teorisi, sosyoekonomik başarının insan sermayesine çok şey borçlu olduğunu öne sürer. İki ebeveynli ailede ortaklardan biri ev hizmetlerini, diğeri ise ekonomik kaynak sağladığı için günümüzde kapitalist toplumda en iyi işleyen modellerden biridir. Bu da faydayı ve çocukların insan sermayesini uzatmak için özellikle etkili bir sistemdir(Biblarz ve Raftery, 1999: 323-325).Monica McGoldrick ve Joe Giordano, göçün son derece yıkıcı

bir olay olduğunu iddia etmektedir. Yeni bir kültüre uyum sağlamak basit bir olay değildir. Aile üyelerini ayrı ayrı etkileyen uzun bir süreçtir ve yaşam döngülerine bağlıdır. Göçmen kadınların çoğu erkeklerin kadınlara tabi olduğu ve eski nesillerinin genellikle gençleri ikincilleştirdiği kültürlerden geliyor. Göç, ilişkileri derinden etkiler. Hem cinsiyetler arasındaki ilişkiyi hem de farklı kuşakları etkiler. Muhafazakâr beklentileri yok eder ve daha fazla bireyselleşmeyi tetikler. Göç yoluyla kültürün kadınların üzerindeki göç etkisi genellikle erkeklere göre daha olumludur çünkü kendilerini kadın dostu baskın kültürde bulurlar (Clover, 2003: 163-186).İnsanların ilişkileri genellikle kültürel beklentiler, gelenekler, normlar, kurallar, ritüeller ve törenler tarafından koşullandırılır. Tüm bu biçimlendirilmiş insanların yaşamları, evlilikleri ve aileleri en baskınıdır ve bulunduğu ortama adapte olmuştur. Coleman, aile etkilerinin ekonomik, beşeri ve sosyal sermaye olarak sınıflandırılabileceğini öne sürmektedir. Ekonomik sermaye, ailelerin sahip olduğu finansal kaynaklardır. İnsan sermayesi, ebeveynlerin çocukları için bilgileriyle destekleyici öğrenme ortamları oluşturmasına olanak tanır. Aksine aile sosyal sermayesi, aile üyeleri arasında gerçekleşen ilişkilerle tanımlanır. Bu başkentlerin ideal kombinasyonu iyi aileler inşa eder. Benzer şekilde Pierre Bourdieu, farklı sosyal statü ve etnik veya ırksal gruplara sahip çocukların başarılı olma şanslarının farklı olduğunu belirtir. Bourdieu, sosyal gruplar içinde ebeveynlerin benzer zevkler, yaşam tarzı, akademik motivasyon vb. özellikler geliştirdiklerini belirtir(Clover, 2003:7-10). Dolayısıyla tüm bu faktörler birbiriyle iç içe geçmiştir.

4.6.1. Gürcü Anne Simgesi ve Ulusötesi Annelik

Hem koruyucu hem de misafirperver misyonunu ifade eden, bir elinde kılıç diğer elinde kâse olan figür “Gürcü milletinin anası” “Kartlis deda” hem yoğun annelik hem de milletin kadını anlamlarını içerir. “Kartlis deda” trajik bir figürdür. Birçok görevle yükümlüdür ve bu onu tam anlamıyla inkârcılığa götürür. O tamamen erotiktir; dünyevi aşk ona yabancıdır ve bir Hristiyan azizi gibidir. “Kartlis deda” açıkça bu modern zamanlarda sembolik Gürcü cinsiyet kimliklerini etkiler(Cheng, 2013: 133).De Beauvoir kadınların fizyolojik yapısına, gelişim yollarına ve kadın-insan işlevlerine odaklanır. Kadın vücudunda devam eden alanların ve işlemlerin çoğunun kişinin sağlığı ve istikrarı için özel bir kullanımı olmadığını, tam tersine genellikle rahatsızlığa ağrıya neden olduklarını ve sağlık açısından riskli olduklarını savunur. Göğüsler kişisel sağlıkla ilgili değildir. Bir kadının hayatının herhangi bir anında çıkarılabilirler. Yumurtalık salgıları yumurta için çalışır, olgunlaşmasını sağlar ve onu rahme

adapte eder. Kadın sağlığı ve konforu için dengesizlik ve rahatsızlık yaratırlar. Bir kadın kendi iyiliğine değil yumurtanın ihtiyaçlarına uyarlanmıştır. Menstrüasyon genellikle ağrılı ve rahatsız edicidir ve olumsuz bir duygusal etkiye sahiptir, daha fazla hijyenik bakıma ihtiyaç duyulur(Pope, 1999: 29).Bir kadının vücudu tıpkı diğer dişi memeliler gibi bir bebeği beslemek için hamilelik sırasında ve sonrasında süt üretir. Bebek hayatın bu aşamasında anne sütü veya benzeri bir formül olmadan yaşayamaz. Emzirme süreci bakım ve emzirme, anne ile çocuk arasında doğal bir bağ olarak görülmekte diğer beslenme yolları doğal bulunmamakta ve çoğu zaman kabul edilmemektedir. Çoğu kültürde anneler ve çocukları birbirinden ayrılamaz ve birbirlerine aittirler. Çocukların sürekli bakıma ihtiyacı vardır ve anne onu emzirmeyi kendi sorumluluğu olarak görür. Toplumda ya da kamusal yaşamda sınırlanır. Evli kadının var olduğu tek yer bu alandır(Pope, 1999: 32). Ashwin, Bolşeviklerin sovyet annelerinin annelik meseleleriyle ilgili temsil ettiği üç ana konuyu birbirinden ayırmaktadıt:

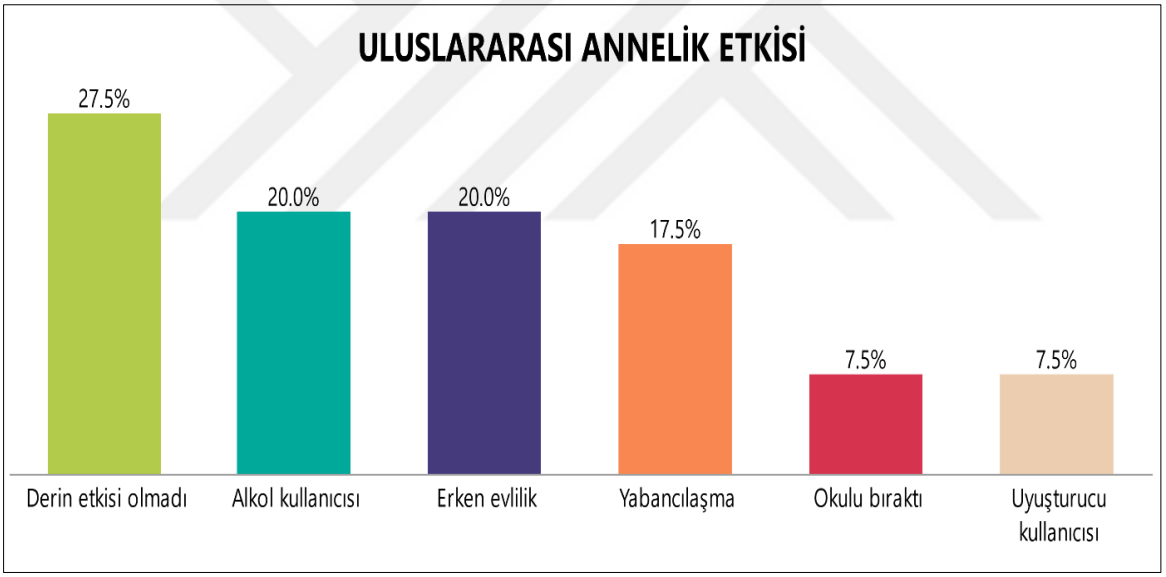
Birincisi; anneliğin sadece annelerin sorumlu olduğu özel bir mesele olmadığını açıklığa kavuşturdular ancak çocuğun bağlı olduğu bu anlayışı değiştirmeye çalıştılar. Ebeveynlerde çocuk bakmanın yaygın olduğu ve devletin de sorumluluğu olduğu vurgulanmaktaydı. Açıklığa kavuşturmaya çalıştıkları ikinci mesele; anneliğin kadınların "doğal" olarak zorunlu işlevi olduğuydu. Üçüncü husus; devletin kolaylaştırması ve ödüllendirmesi ile yerine getirilmesi gereken bir rol olduğuydu (Ashwin, 2012: 32).Bu arada "aile yanlısı" feministler de var. Sara Ruddick ve Jean Bethke Elshtain bunların en önde gelenleri arasında. Anneliği avantaj olarak görmektedirler. Sara Ruddick annelik düşüncesini erkek egemen kültürlere bir çare ve alternatif bir bakış açısı olarak tanıtmaya çalışır. "Dünyada olmaktan uzak." der (Pope, 1999: 46).Noddings etik bakım idealini özellikle kadınsı olarak değerlendirir. Bunun bir örneği annenin çocuğuna bakmasıdır yani doğal bakımdır. Anne fedakârlığını yıkıcı ve sağlıksız olarak savunan diğer feministler başını salladı, eğer toplum ideal annenin başarısını ve refahını çocuklarına ve kocasının iyiliğine feda edenin ideal anne olduğunu düşünüyorsa sorunun etik olduğunun anlaşıldığını düşünüyorlar. Olmak. O zaman topluma göre bu tür bir anne etik olarak idealdir. Ancak toplum onları asla kendi çıkarları ve özlemleri olan kişiler olarak düşünmez, milyarlarca kadın çocuklar yüzünden kişisel hayalini bastırır ve toplum bu acı dolu anı etik bir şey olarak takdir eder(Tessman, 2005: 67).Resmî olarak kadınlar komünizm döneminde erkeklerle eşitti. Ama yine de yoğun annelik kavramı çok da değişmemişti. Kadınlar çocuklara karşı hâlâ aynı görevlere sahipti ve toplum da buna ihtiyaç duyuyordu. Yazarlar bu faktöre "seçici modernizasyon" diyorlar.

Erkeklere hâlâ ek çaba gösterilmesi gerekmiyor ancak tüm ailenin prestij kazanması için kadınların da başarılı olabilmesi için kocasına yardım etmesi gerekmekteydi. Anne sabit aile değerlerinin kurbanı olmaya devam ediyor ve iş nedeniyle çifte yük altındaydı. Kendini reddetmesi aile hayatının rakipsiz yöneticisi olduğu inancıyla telafi ediliyordu. Bu geleneksel aile yapılarının da değişmeye başlamasıyla kadınların ailelerini kurtarmak için farklı ülkelere göç etmek zorunda kalması Sovyet çöküş krizinden sonra gerçekleşti. Ayrıca cinsiyete özgü rol modelleri ve geleneksel annelik imgeleri de etkilendi. Yine de çoğu zaman bakım rolü ve sorumluluğu kadın akrabalar tarafından alınmıştı ancak aynı zamanda giderek daha fazla erkeğin bu işlevi benimsediğini görmekteyizz. Yine de kadınlar aile yönetimi ve çocukların yetiştirilme sürecinde aktifler. Yoğun bir şekilde iletişim hâlinde olmaya ve sürece aktif olarak katılmaya çalışmaktadılar. Göçmen kadınlar durumlarını özgürleştirici olarak adlandırmak konusunda isteksizler. Tarihsel açıdan bakıldığında düzensiz göçmenlik modern çağın bir ürünüdür. "Yasa dışılık" söylemi sadece savaş sonrası dönemde girmiş, Almanya 1973'te yasaklanmış yabancı istihdamı getirmiş ve 11 Eylül 2001'den sonra küresel olarak bu durum yayılmıştır. Ev içi işçi göçüne bazen "yeniden feodalleşme" öncülü adı verilir (çünkü sahne sömürü sahnesi gibi görünse de modernize edilmiş bir ortam söz konusudur). Yazarlardan bazıları, "uzaktan annelik" veya "ulusötesi annelik"in oldukça eski bir fenomen olduğunu düşünmektedir. Bildiğimiz kadarıyla Avrupa'daki veya diğer ülkelerdeki kadın hizmetçiler her zaman işverenlerinin evlerinde yaşadılar. Rhacel Salazar Parreñas tarafından yapılan araştırmalar uzaktan anneliğin bir sonucu olarak anneler ve çocuklar arasında derin duygusal engeller yaratıldığını iddia etmektedir. Aksine mevcut gelişmiş dünyanın bize uzaktan bile olsa düzgün anne işlevini sürdürme olanağını verdiği görülmektedir. Aynı zamanda bu tür ailede herkesin kendi rolleri, kriterleri var. Aileyi bir arada tutan ve nesiller arası uzlaşmaya varmayı kolaylaştıran bir aile yapısına dayanmaktadır. Tüm aile sistemlerinde çatışmalar çoğunlukla sabit bir hiyerarşi ve sabit roller nedeniyle gerçekleşir(Cheng, 2013: 148-215). Yeni kültüre uyum gibi kendi sorunlarına ve diğer zorluklara rağmen büyük bir sosyal bedel ödemek zorunda kaldıkları hâlde, birçok anne çocuklarını terk ettikleri için "kötü anne" veya "materyalist kişi" olarak etiketlenir ve çok az kişi onların fedakârlıklarını takdir eder. Ancak fedakârlıkları çoğunlukla baltalanır. Çocuklar çoğu zaman bunu doğru bir şekilde takdir etmez veya anlayamaz(Isaksen vd., 2008: 420). Anneleri, büyükanneleri veya teyzeleri terk ettiğinde "üçüncü dünya bakıcıları" annenin işlevlerine devam eder(Isaksen vd., 2008: 420).Mesafeye rağmen kadın göçmenler ailelere duygusal olarak işverenlerin kabul edilebilir olandan daha fazla bağlılar çünkü telefonlara ve video görüşmelerine odaklanmaları onları mesayi

saatlerinde günlük işlerinden uzak tutmaktadır. James Holstein ve Jaber Gumbrium'a göre günümüzün kabul edilen aile kavramı sorunlu üyelerinden yasal, ahlaki ve biyolojik bir ilişki kavramını zorunlu kıldığı için mevcut aile kavramının en önemli faktörleri olan sadakat, özen vb. kab-vramlar sorumluluk olarak tartışılmamaktadır. Bu kan bağı değil, etkileşimin önemli olduğu yapılandırmacı aile konseptidir. Onlara göre aileler fikirlerin, farklı imgelerin veya belirli terminolojilerin bir toplamı olarak görülmektedirr. Bu yaklaşıma göre aile üyelerinden birini yani uluslararası göçmen olan birini kaçırırsa tüm bu yükümlülükleri fiilen yerine getirebilecekleri için yine de uygun bir ailedir. Bu bazı bilim adamları tarafından "aile inşa etmek" olarak ifade edilmiştir. Bazen toplumun göçmen annelere yönelik olumsuz tepkisi onları da etkiler aynı zamanda bir suçluluk kompleksi geliştirir ve kendilerini çocuklarını annelik bakımı olmadan terk eden "umursamaz anneler" gibi hissederler. Kadınların göçü geleneksel olarak erkeklerinkinden farklı değerlendirilir. Kadın göçmenler, ailelerini parçalayan ana aktörler olarak saldırıya uğramaktadır, çocuklar ve kocalar kurban olarak görülmektedir. Sharon Hays "yoğun annelik"ten bahsediyor. Ona göre bu tarihsel olarak inşa edilmiş bir kültürel modeldir ve şu unsurları içerir; çocuğun normal gelişimi için ön koşul olarak derin bir anne-çocuk bağlılığı ve esas olarak annenin sorumlu olduğu fikri, çocukların bakımı için tüm bunlar fedakârca yapılmalı. Bu modelin baskın olduğu tüm toplumlar, kadın istihdamı ile ilgili zorluklar yaşamaktadır(Cheng, 2013:115- 131).Pierrette Hondagneu-Sotelo ve Ernestine Avila, annelik kurumunun göçün gerektirdiği fiziksel ve mekânsal ayrılıklara adapte etmek için yeniden yapılanması olarak "ulusötesi anneliği" açıklamaktadır. Ulusötesi annelik kısa vadeli veya uzun vadeli olabilir. Farklı ülkelerin farklı ülkeler için farklı kuralları vardır. Örneğin Avusturya, Romanya ve Slovakya'dan anneler çocuklarından kısa bir süre için ayrılma eğilimindedir. Değiştirilebilir Slovak anneler Slovakya'da iki hafta ve ev sahibi Avusturya'da iki hafta geçirirler. Romanya'da durum farklıdır. Ev sahibi ve yerli ülkeler arasında aylık olarak yer değiştirirler. Filipinliler için durum oldukça farklıdır. Uzun süre uzakta kalıyorlar ve çocuklarını göremiyorlar. Rhacel Parreñas'ın bu konudaki araştırması Filipinli göçmen annelerin çocuklarıyla on yıldan fazla bir süre içinde ortalama altı aydan az zaman geçirdiklerini göstermektedir. Geraldine Pratt, bakıcıların çocuklarının Kanada'da yeniden bir araya gelme izni alana kadar beş ila altı yıl boyunca yanlarında kalabileceklerini belirtmektedir. Madianou ve Miller'a göre aşağı yukarı benzer bir politika Birleşik Krallık'taki göçmen anneler için de geçerli(Disch ve Hawkesworth, 2018: 495-496).Ulusötesi annelik, çocukları sadece anneleri tarafından yetiştirmeyi değil aynı zamanda her zaman onlarla birlikte olmayı gerektiren geleneksel annelik fikrine meydan okuyor. Bu onlara göre uygun anneliktir. Göç, ailedeki geleneksel

cinsiyet iş bölümünü bozuyor. Önceki on yıllardan farklı olarak son yıllarda hızla gelişen iletişim sistemi ve canlı sohbetlerle eş zamanlı olarak anneliğin eski formuna döndüğü, çocuğun yanında olunduğu düşünülüyor (Davies ve True, 2018: 496). "Ulusötesi annelik", çocuklarını geride bırakıp bir tür "sanal annelik" uygulamaya çalışan kadınları ilgilendiriyor. Çocuklarıyla sanal temas kurarlar. Çocuklar, kadınların ülkelerinden ayrılmalarındaki en büyük motivasyon ve en büyük acıdır(Cheng, 2013: 16). Bu konuyla ilgili olarak Barbara Ehrenreich ve Arlie Hochschild tarafından ulusötesi kadınları tanımlamak için önerilen "küresel kadın" adlı bir terim daha vardır(Cheng, 2013: 18) Ulusötesi annelik, göçmen kadınlar için büyük bir zorluktur. Kendilerini farklı hane halklarına bağlı bulurlar, her ikisine de farklı türde bir özen ve ilgi göstermeleri gerekir ki bu da çok fazla enerji ve seferberlik gerektirir

Çizelge 4.10. Uluslararası annelik etkisi

Derin bir etkisi olmadı

Anne ve diğer bakım verenler arasındaki farklılıklar ergenin normal psikolojik gelişimi açısından elverişsiz bir ortam oluşturabilir. Örneğin çoğu zaman göç eden anneler çocuklarını anneannelere bırakırlar. Araştırmalar, büyükannelerin torunlarını aşırı bakımla şımartabileceğini veya onlara yeterince duygusal bakım vermek konusunda başarısız olabileceğini göstermiştir(Gao vd., 2010, s. 56). Paradoksal olarak Gürcü kadınların çoğu, göçlerinin çocuklarıyla ilişkilerini etkilemediğini, ilk bakışta çok garip göründüğünü ancak kadınların yaşını düşündüğümüzde konunun netleştiğini belirtmektedir. Gerçek şu ki

Ankara'daki Gürcü kadınların çoğu zaten büyükanne olan yaşlı göçmenler. Çoğu, gelinlerinin yerine kendilerinin gelmeyi tercih ettiklerini belirtmektedir. Torunlarının anneannelerden daha çok anneye ihtiyacı olduğunu söylüyorlar. Bu nedenle bakıcılık yapmak için kendilerini genç ve enerjik hissetmemelerine rağmen ailelerini kurtarmak için göç etme sorumluluğunu üstlenmektedirler.

> *Çocuklarım aylak değil, çok çalışıyorlar, torunlarım, kocam ve oğullarım çay topluyorlar, çok az kazanıyorlar. Gelinimin evde bir bebeği var, o gelemezdi, onun da çok fazla şeye, farklı yiyeceklere, ilaçlara, çocuk bezlerine vb. ihtiyacı var (Nana 60, yaşlı bakıcısı).*

> *Çocuklarım ve torunlarım için geldim. Gelinim çok iyi bir kız, bana 'Kendine dikkat et bize çok fazla göndermene gerek yok.' diyor ama nasıl göndermem, kendim için nasıl para biriktirebilirim(Laura 62, hasta bakıcı).*

Alkol kullanma

Annenin göçü, çocuklar arasında davranış oluşumunda rol oynayabilir. Kırsal kesimde yaşayan gençler arasında kentteki yaşıtlarına göre daha yüksek sigara ve alkol kullanma oranı gözlenmektedir. Boş zamanlarını geçirecek yerlerin yetersizliği ve ekonomik yoksunluk; spor gibi faydalı faaliyetlere zaman ayırmalarını engellemektedir.

> *Kocam içki içtiği için her şeyi çarçur etti, kazandığı her şeyi kaybetti. Daha fazla dayanamadım, çocukları anneme bıraktım ve oradan ayrıldım… İki oğlumuz var. Büyük oğlum, onun gibi içmeye başladı. Çok geçmeden en büyük oğlumun ciddi bir böbrek sorunu olduğunu öğrendim, onu kurtarmak için kazandığım ve biriktirdiğim her şeyi harcadım ama kurtaramadım. İş bulmak çok zor, alkole ulaşmak ise kolay. Şimdi para biriktirmeye çalışıyorum, bir küçücük ev inşa etmek istiyorum, köyümüzde fındıkla geçiniyoruz benim de bir fındık tarlam olsun istiyorum, bu yıllık garantili bir gelir demek. Kocamdan kesinlikle boşanacağım ve an azından küçük oğlum için huzurlu bir gelecek yaratmaya çalışacağım (Maguli 60, hasta bakıcı).*

Erken evlilik

Genel olarak göç, yoksulluğun azaltılması ve çocuk yaşta evliliklerin olumsuz etkilerinin artan bir şekilde anlaşılması ile ilişkilidir. Genel kabul gören düşünceye rağmen kızlarını erken yaşta terk eden Gürcü kadınların çoğu, ailedeki ilgisizliğin, yalnızlığın aile mutluluğunu aile dışında bulmalarına neden olduğunu belirtmektedir. Geleneksel Gürcü ailelerinde babaların sahip olduğu aile hiyerarşisi ve özerkliği nedeniyle kızlarının duygularını babalarıyla paylaşamadıkları görülmektedirler. Babaların bir kısmı da evde

kalmamaktadır. Bu yüzden geride kalan kız çocukları bu aşk zaafını erken evlilikle telafi etmek zorunda kalır.

> *Kocamın çok genç yaşta aniden ölmesine çok üzüldüm, elimde evraklar yoktu, kocamın cenazesine gidemedim. Yine dedikoduya başladılar, Nino orada evlendi ve bir kocası var diye. Şimdi çocuklar büyüdü, ikisi de 15 ve 16 yaşlarında çok erken evlendi, yengem beni aradı, 'Sen nasıl bir annesin, senin sevgin ve sıcaklığın eksikti bu yüzden erkenden etrafa bakınmaya başladılar. Başka bir yerde ilgi aramaya başladılar." dedi, bütün parayı yine çocuklarıma gönderiyorum ama gitmek istemiyorum, henüz oraya dönmeyi düşünmüyorum. Halkım beni çok üzdü(Nino 45, yaşlı bakıcısı).*

Uyuşturucu kullanma

Daha önce de defalarca belirttiğimiz gibi göç çok yönlü bir olgudur, herkesi ve her şeyi etkiler, göçmenleri hem olumlu hem de olumsuz etkiler, aile bireylerini farklı şekillerde etkiler, geride kalan çocukları derinden etkiler. Daha önce de belirtildiği gibi geride kalan çocukların sağlığı, beslenmeleri, giyimleri vb. üzerinde birçok olumlu etkisi olabilir ancak çoğu zaman, özellikle ergenlik çağında, özellikle erkek çocuklar, kendilerini sosyal ortamlarda takılmak konusunda daha özgür hissederler. Onları kontrol edecek kimseleri olmadığından ve Gürcülerin ironik bir şekilde kullandığı ifadeyle "sokak akademisi[3]", genellikle onları faaliyetlerine dâhil eder. Bu da onları genellikle uyuşturucu kullanımı, küçük çaplı soygunlar, uyuşturucu dağıtımı gibi yollara iter.

> *Belki de onlar beni affetti ama ben kendime affedemiyorum, Geçmişe dönebilseydim gelmezdim, hiçbir şey istemezdim, ne ev ne de iyi bir hayat. Sadece çocuklarımla kalırdım. Oralarda yetim gibi büyüdüler, babaları gırtlak kanserinden öldü, babaannesi gereken ilgiyi gösteremedi, kız iyi bir öğrenci. Ama oğlan sağlıksız ortamdan daha çok etkilendi, sokak onu etkiledi. Uyuşturucu kullanmayı başladı. Birkaç kez gittim, onun yüzünden işlerimi kaybettim. Akıl hastanesinde tedavi altına alındı (Eliso 47, hasta bakıcı)*

Yabancılaşma

Aile sistemi teorisinin belirttiği gibi aile, ebeveyn alt sistemi, ebeveyn, çocuk alt sistemi ve kardeş alt sisteminden oluşan bir kurum ve karmaşık bir sistemdir. Alt sistemlerdeki her türlü değişiklik ve bunların etkileşimi çocukların gelişimini etkiler. Bir alt sistem değişikliğe

[3] Yerleşik "sokak akademisi" terimi yani insanların birkaç yılını sokakta geçirmesi Gürcistan'da sadece arzu edilir değil gerekli olarak kabul edilir. Gürcistan'da sokakta vakit geçiren babaların çoğu, çocuklarına başka hiçbir yerde öğretilemeyecek yazılı olmayan yaşam ve erkeklik kurallarını öğretir. Sokak bir "hayat akademisi" olarak düşünülür. (tspress.ge).

uğradığında, diğerlerini de etkiler ve değiştirir. Bu sistemlerin kararlılığı ve uyumu, çocukların normal gelişimi için önemlidir. Geride kalan çocuklar için aile sistemi göç nedeniyle anne-babadan birinin yokluğundan dolayı yıkılmaktadır(Clark, 2000, s. 1)

> *Benim buraya uzun süreliğine gelmem çocukları çok etkiledi beni anne olarak algılayamıyorlar. Gittiğimde kendi evimde yabancı gibiyim. Burada her şeyden uzağım her şeyi, bayramları ve kutlamaları sosyal medyadan takip ediyorum, nereye ait olduğumu ben de bilmiyorum. Bunca sene sonra oraya dönmek nasıl olacak bilmiyorum orda emekli maaşları çok az, devletimiz bizimle dalga geçiyor(Janeta 59, yaşlı bakıcı).*

Okulu bırakma

UNICEF'in araştırmasına göre bir ebeveyni olmayan ve göç etmiş olan çocuklar okula kayıt olma ve okula devam etme konusunda isteksizdirler. Daha yaşlı olanlar, küçük çocuklara bakmak için aileden ciddi baskı görebilirler ve diğerleri eğitimlerine devam etmek için yeterli desteğe sahip olmayabilir. Bazı ülkelerde, göçmenlerin mali desteği çocukların okullarda kalma şansını artırabilir ancak aynı zamanda çocuklarının okulu bırakıp kendi başlarına göç etmeleri için cezbedici bir örnek de olabilir. UNICEF ayrıca göç eden göçmen ebeveynin cinsiyetinin de çocuklarının eğitimini etkileyebileceğine odaklanmaktadır ancak net bir model yoktur. Örneğin bakımı anneler sağladığında babaların yokluğu, Gürcistan'da çocukların okul performansının daha düşük olmasına neden olurken Moldova'da bu durum tam tersidir(UNICEF, 2016).

Bahsettiğimiz gibi geleneksel toplumlarda çocuklarını terk eden ve göç eden anneler katı bir şekilde eleştirilmektedir. Örneğin Polonya'da, kamuoyu göçmen annelerin çocuklarını "Avrupalı öksüzler" olarak etiketleyerek annesiz büyüyen çocuğun yetim olduğunu ve annesinin onu yetim bir hayat yaşamaya mahkûm ettiğini ima eder. Ekmek kazananının rolü besleyici sorumluluklarını kaldırmaz. Hayatta kalma ve aileyi kurtarma çabaları onlara daha fazla "kötü anne" damgası vurur. Bu da göçü kolaylaştırmasına rağmen toplumların anneler hakkındaki görüşlerinin beklenenden daha yavaş değiştiği anlamına geliyor(Disch ve Hawkesworth, 2018:493-497) .Gvanjer'in çalışması görüştüğü ve sohbet ettiği kadınların kişisel hikâyelerine dayanmaktadır.

Üç aylığına ayrıldım ve unutmayacağım küçük kızım yedi yaşındaydı, gözleri yaşlıydı, yüzü solmuştu, oğlum 14 yaşındaydı "gitme anne"diye ağliyordu....sonra içmeye başladı, okulu bıraktı şimdi alkolü de bıraktı, şimdi yirmi beş yaşında, artık küçük değil ve şimdi her şeye pişman(Megi 52, hasta bakıcı).

4.6.2. Tehlike Altındaki Babalık ve Erkeklik

Tarihsel olarak kadınlar, kocalarına muhalefet etmeden itaat ettiklerinde ve onlara bağımlı olduklarında erdemli olarak kabul edildiler. Asli görevleri annelikti. Böylece kadınlar, kocaları aracılığıyla aile refahına katkıda bulunanlar olarak görülüyordu ve hiç kimse erkeği mükemmel aile modelinde ana geçim kaynağı olarak sorgulamamaktaydı(Lewis, 1992: 161).Eşleri göç eden erkekler hakkında çok fazla araştırma yok. Başa çıkma stratejileri ve eşleri yokken gündelik meselelerle nasıl başa çıktıkları hakkında az şey bilinmektedir. Bu durum geleneksel toplumlarda erkekliklerini nasıl etkiler? Genel olarak erkeklik algısı periyodik olarak değişir ve farklı yerlere hatta zamana ve mekâna özgüdür. Çünkü erkeklik kendi başına geliştirilmediği için her zaman cinsiyet, ırk ve sınıf tarafından desteklenir. Erkeklik genellikle güç ve tahakküm ile ilişkilendirilir. Emek göçünün bir sonucu olarak kadınların sahip olduğu kimlik, statü ve roldeki başkalaşım, erkeklerin gücünü tehdit eder. Ev içi alan, erkeklerin ailelerine ücretli iş yoluyla geçim sağlama becerisi kapsamında mümkün kılınan bir konumdur. Erkek olmak birinin ekmek kazanması gerektiğini ima eder. Kadınlar uzun süreliğine göç ettiğinde ve kocalarını geride bıraktıktığında erkekliğe ne olacağına dair hiçbir açıklama yoktur. Çoğu da farklı kültürlere, sınıflara veya etnik gruplara bağlıdır. Genel olarak düşük ekonomik kapasiteli, ayrıcalıksız gruplardan erkekler artık egemen olamadıkları ekmek kazanma rolünü kaybettikleri için hegemonik erkeklik modellerini sürdüremezler. Bundan sonra hegemonik rollerini yeniden tanımlamaları gerekir ancak çoğu zaman rahatlık alanlarını kaybetme konusunda isteksiz hissederler ve bunu sürdürmek için direnmeye çalışırlar. Bu yüzden erkeksi kimliklerinin tehlikeye girdiğini hissettiklerinde rollerini resmî olarak korumaya çalışırlar. Sonuç olarak karılarının geçim sağlama rolünü üstlendiği erkekler öz saygısını ve haysiyetini kaybeder. Aylaklık ve boşluk duyguları çoğunlukla geleneksel toplumlarda erkekleri içki, kumar gibi "erkeksi" faaliyetlerde bulunmaya iter. Kadınların uzun vadeli iş gücü göçü genellikle çiftler arasındaki ciddi yanlış anlama sorunlarıyla veya çoğunlukla aile yapısının feshi ile sona eriyor(Hoang ve Yeoh, 2011: 721-722). Bu eğilimden dolayı Sovyet döneminin çöküşünden sonra Sovyet sonrası erkekler yüksek dozda alkol ve uyuşturucu içtikleri ve intihar ettikleri için genç yaşta hayattan koptular. İşlerini kaybetmek, asgari ücretler ve yeni iş gücü piyasası

kurallarına uyum sağlayamamak onları kötüleştirdi. Asıl geçim sağlayan kişi statüsünü kaybetmek sadece erkek kimliğini tehlikeye atmakla kalmaz onun daha da kötüleşmesine neden olabilir. Aynı zamanda daha dramatik sonuçlara da yol açabilir, özellikle hem işverenler hem de aile üyeleri tarafından çifte marjinalleşmeyle karşı karşıya kalabilirler. Geleneksel toplumlardan kadınlar bilinçli veya bilinçsiz olarak erkeklerin ev işi yapma konusunda cesaretlerini kırdığı için rollerini aniden dönüştürmek de onlar için zordur. Bu durum, hayatlarında radikal değişikliklerle karşılaşmaları gerektiğinde işleri daha da kötüleştirir(Ashwin ve Lytkina, 2004:203-205).

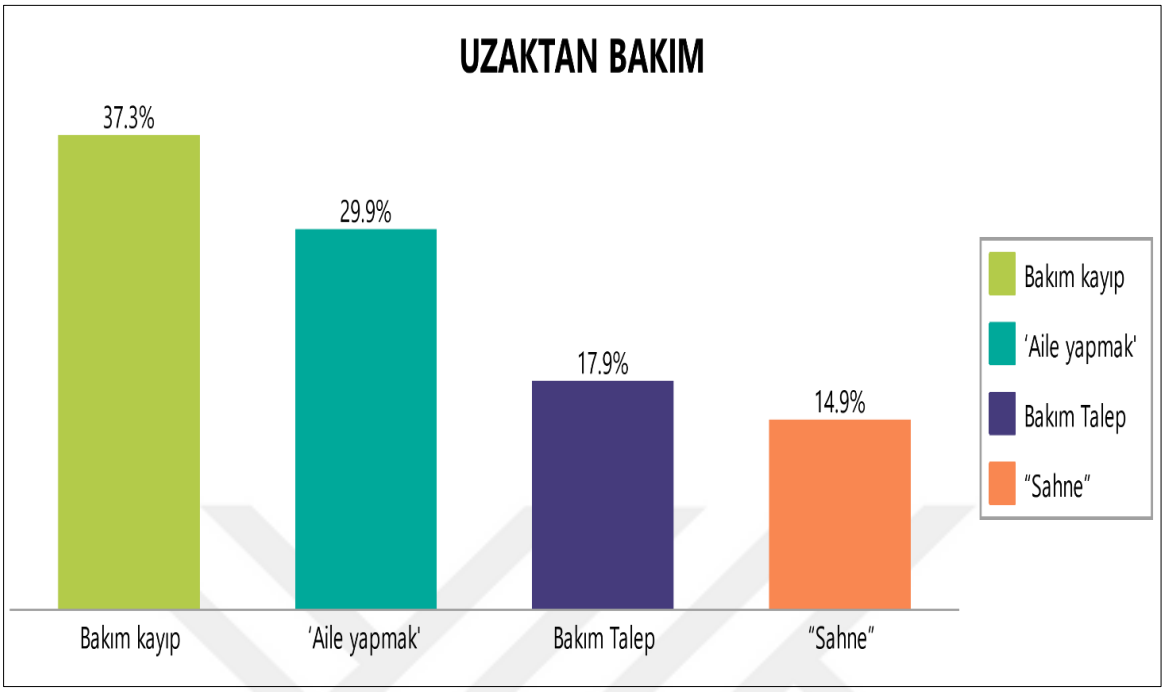
Kafkas ülkelerinde kabul görülen geleneksel erkek tipi şımarıktır. Talep edebilir, basit şeyleri bile pişirmeyi bilmez, asla temizlik yapmaz ve hatta çoraplarını bulmakta zorlanır. Bu ana işlev, geçim sağlayan biri olması gereken bir erkeğin tipik portresidir. Eğer bu erkek ev işlerinde yetenekliyse bir aşağılama nesnesi hâline gelebilir ve "erkek giysili kadın" olarak etiketlenebilir. Kadınlar da geleneksel erkeklerin sabit imajını, ebeveynlerinden devralarak kabul eder,e beğenir ve bunun doğru olup olmadığını asla sorgulamaz. Aynı zamanda sabırlı olmalı, ailenin tüm üyelerine özen göstermeli, onları beslemeli, kendi ilgi ve arzularını ikinci plana koymalıdır(Cheng, 2013: 27). 1990'lardan sonra post Sovyet erkek egemenliğinin güvence altına alındığı rolleri artan işsizlik, iş istikrarsızlığı ve komünizm sonrası dönemde düşen ücretler nedeniyle ciddi şekilde kaybetti. Kendilerini yaşam içinde açık bir kimlik veya işlev problemiyle buldular. Kadınlar da benzer şekilde acı çekti, profesyonel taşıyıcıları da aynı şekilde ve daha çok zarar gördü ancak yine de kendilerini çocuklarını ve evlerini yönetmek konusunda sorumlu hissediyorlardı. 1990'ların başlarında, kadınların çoğu ailelerinde fiilen geçimi sağlayan tek kişi oldu. Hayatta kalabilmek için ekonomik mücadelelerini ikiye katladılar, sık sık nitelikleri altında olan ve nitelikleriyle ilgisi olmayan birkaç işi birlikte yürüttüler. Aynı zamanda erkekler kadınların karşısında pasif kaldılar, vasıflı olmalarına rağmen mesleklerine göre iş aramayan kadınların aksine mesleki becerileriyle ilgili olmayan işlere katılmak istemediler, sadece çalışmak istediler. Kendini yoksul ve iflas etmiş hisseden erkeklerin çoğu depresyona ve alkolizme teslim oldu(Remennick, 2007: 328). Sovyet döneminde ülkelerinden dışarıya göç konusunda çoğunlukta olan erkeklerdi. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra deneyimsizliklerine rağmen gittikçe daha fazla kadın göç etmeye karar verdi(Bonifacio, 2012: 173). Kültürel travma olgusu özellikle iki amaç açısından ilginçtir. Birincisi kültürel düzey esas olarak kültürün bir süreklilik, miras, normlar, gelenekler, değerler, toplulukların kimliği olarak kabul edilmesinden dolayı travmatolojik dönüşümlerin etkisine karşı en savunmasız alandır.

Değişim esas olarak yukarıda belirtilen şeyleri yok eder. İkincisi, kültürel travmanın tedavisi çok zordur(Alexander, Eyerman, Giesen, Smelser ve Sztompka, 2004: 162). Kültür genellikle belirli ataleti benimser ve kültürel denge ihlal edildiğinde, onu kurtarmak neredeyse imkânsızdır. Kültürel travmalar uzun süreli ve kalıcıdır. Birkaç nesil bile sürebilirler.

4.7. Uzaktan Bakım

Bu bölüm, ulusötesi ailelerin, Gürcü kadınların mesafeyle nasıl başa çıktıklarını, aile üyeleriyle nasıl samimi olacaklarını bulmaya yönelik girişimlerini ele almaktadır. İlk olarak bakım olgusunu tartışmaktadır ve Gürcü kadınların göçünün, ailelerini kurtarmaya çalıştıklarında geride kalan aile bireylerini bakımsız bıraktığını, yaşlı ebeveynlerinin Gürcistan'da uygun bakımdan yoksun şekilde yaşadıklarını belirtmektedir. Bu bölüm, "bakım kaybı" faktörünün ciddi bir sorun olduğuna değinmekte ve göçmenlerin bu sorunlarla nasıl başa çıktıklarını tartışmaktadır. Onlarla yapılan konuşmalar analiz edildikten sonra mesafeli oldukları, sosyal ağlar üzerinden ailece iletişim kurdukları, sosyal sahnede aileyi canlandırdıkları bir "aile" oldukları varsayılmaktadır. Sosyal ağlar aracılığıyla aile rolü oynarken sadece yeni bir aile anlayışını sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda inşa ederler. "Aile kurmak" çok ilginç bir konudur. Göçmenlerle görüştükten sonra ne olursa olsun acılarını ailelerine göstermediklerini görüldü. Hofman'ın "sahne" veya "ön bölge" ve "arka bölge" arasındaki ayrımına benzemekteydi. Belirttikleri gibi aile üyeleriyle kamera ile iletişim kurmak, onlarla konuşmak, aralarındaki bağın devamını sağlamaktadır. Kamera, birlikte olma yanılsamasına sahip olmalarını sağlamaktadır. Dedikleri gibi anları paylaşmak, aile ritüellerini kameradan izlemek onları daha çok rahatlatıyor ama bu asla fiziksel olarak birlikte olmanın yerini tutmuyor, bazen daha acı verici olabiliyor. Görüldüğü gibi ailelerinden uzak olmak onlar için çok büyük bir duygusal veya psikolojik yük. Para transferleriinin onlar üzerindeki olumlu etkileri ağır basıyor. Hepsi finansal refahlarını duygusal ve psikolojik refah ile değiştirmeye hazır. Ulusötesi aile üyelerinin hikâyelerinde teknolojinin arkadaşlık ve yakınlık için potansiyel güç olduğunu vurgulandı. İletişim teknolojisi, göçmenlerin geride bıraktıkları ailelerine farklı bir bakım vermesini sağlamaktadır. Kişiyi her gün canlı görmek, duyguyu taze tutar ve aralarındaki yakınlığı korur. Ancak bahsettiğimiz gibi her iki taraf da gözetleme ve kontrol duygusuna sahip olabilir.

Çizelge 4.11. Uzaktan bakım

Uluslararası bakım verme ile ilgili makro faktörler göç sağlayan ve göç kabul eden ülkeler arasında, göç, entegrasyon sorunları, istihdam ve diğer sosyal hizmetler için konaklama ve politikalar, vize sorunları, seyahat sorunları, ulaşım, yerli ve hedef ülkeler arasındaki ilişkilerin siyasi istikrara aktarılmasıdır. Meso faktörleri, zaman içinde aynı milliyetten insanların ağlarının uygunluğunu, konaklama yörüngelerini, toplum ilişkilerini ve hizmetleri içerir. Mikro faktörler, aile hikâyelerine ve yaşam yörüngelerine, özellikle kültürel beklentilere dayanır. Akraba ile temas korunur, mesafe ve uzun vadeli yokluk nedeniyle kırılma tehlikesi olduğu için sosyal roller korunur. Göç modern bir dünya özelliği hâline geldi ve bu gerçek uluslararası ailelerin sayısındaki artışı artırdı. Küresel dolaşım ve sermaye, iş fırsatları ve para giderek daha fazla insanı ulusal sınırlarını terk etmeye teşvik etmektedir. Buna ek olarak Batı dünyasındaki yaşlı insanların sayısının artması, ev işçilerinin yaşlı ebeveynlerine bakma talebini artırdı. Ayrıca teknolojik dönem ebeveynlerine uzaktan bakmalarını sağladı. Bu nedenle uluslararası bakım nadiren araştırılmayan esasen keşfedilmemiş önemli bir sosyal fenomen hâline gelmektedir (Baldassar, 2007: 378-387).

> *Kameradan konuşurken sürekli ağlıyorum. Dün öğrencim Larisa ile 89 yaşındaki anneme ilaç gönderdim. O Gürcistan'a gitti, Larisa annemle beraberken kamera aracılığıyla beni aradı, insanı annesinden daha çok sevecek kimse olmadığını hissettim. Anneler hayatta olduğunda her zaman güçlüyüz. Anneniz kaç yaşında olursa olsun, güvensiz hissetmeyiz. Babam 8 yıl önce vefat etti. Onun için elimden*

> *gelen her şeyi yaptığım için mutluyum. Onunla hep ilgileniyordum. Ama şimdi anneme bir şey olursa ne yapacağımı bilmiyorum çünkü onunla değilim. Babama baktığım gibi ona bakamıyorum. Beni özlüyor, bana çok ihtiyacı var, özgürce yürüyemiyor ama onunla birlikte olamıyorum, çok acı verici. Onunla birlikte olmak zorundayım ama işte buradayım, şu an olabileceğimi düşününce dayanamıyorum öyle bir acı ki annemin bir bardak suya ihtiyacı var ve bunu ona verecek hiç kimsesi yok. Annem için buradayım, annemin aç kalmaması için başkalarının annelerinin poposunu temizliyorum. Anneme gidebilirim, kimse sizi burada kalmaya zorlamıyor, işe ihtiyacı olan pek çok insan var, dönersem ikimiz de aç kalacağız, oğlum ve torunlarım da zorlanacak (Makvala 60, hizmetçi).*

İlk etkileşimler, yaşlı ebeveynleri veya göçten sonra geride bıraktıkları diğer hane halkını hakkındaki endişelendirmektedir. Yaşlı ebeveynlerin duyguları, çocuklarının veya torunlarının göçüne karşı tartışmalı olabilir. Maddi yaşamlarının kısa bir sürede para transferi yoluyla değişebileceği açıktır. Belli ki geliştirilebilir ama aynı zamanda "bakım boşaltma" nedeniyle yalnız kalarak ve acı çekerek "yoksun" kalmaktadırlar (Lulle ve King, 2016: 6-7).Uluslararası göçmenler ve yaşlı ebeveynleri arasında bakım alışverişi, diyalektikten, tartışılan sorumluluklardan ve ihtiyaç duydukları sürece ebeveynlerine bakma kültürel mirasından etkilenir(Baldassar, 2007: 280). Araştırmalar, uzak bakımın uzun yıllar boyunca yerel ülke ile ilişkisini koruyabildiğini ve aile taahhütleri ve kendi ülkelerindeki yaşlı ebeveynlerinin bakımı için uzaktan gözlenen gereklilik nedeniyle ülkelerine dönmeyi düşündükleri durumlar bile söz konusudur (Baldock, 2000: 1).Aile üyeleri arasındaki uzun mesafeli ilişkinin en önemli boyutu birlikte ya da birbirlerine yakın yaşamalarında imkânsız olabilecek sorunları ya da diğer komplikasyonları birbirinden gizleyebilmeleridir. Göçmenler genellikle aileleriyle birlikte fiziksel hastalık veya depresyon gibi endişelerini ortaya koymazlar; ebeveynleri göçmen çocuklarına karmaşık sağlık sorunları veya akrabalarının veya yakın akrabalarının ölüm vakaları hakkında bilgi vermekten kaçınırlar. Bu "ideal" aile imajını korumanın yeni bir yolu hâline geldi, üzüntü ve sorunların uzaktakilerin hayatlarını rahatsız etmesine izin vermemektedirler (Baldock, 2000: 53).Aile sorumluluklarını yerine getirme görevleri bazen kimlikler, gerçekte kim olunduğu ve nereye ait olunduğu konusunda duygusal yansımaları tetiklemiştir. Bu açıdan bakıldığında yaşlı ebeveynlerine bakım vermeye katılmak isteyen uluslararası göçmenlerin bazen ek bir yükü vardır.

Bakım tahliyesi ve telafi stratejileri -iletişim teknolojileri ve aile yaşamında bakımın dönüştürülmesi

Ulusötesiliğin ayırt edici sonuçlarından biri farklı coğrafi konumlara dağılmış ve parçalanmış ailelerdir. Ulusötesi kadınların sayısı her yıl hızla artmasına rağmen yine de ulusötesi aileler ve ulusötesi annelik üzerine yeterince araştırma yoktur(Zontini, 2004: 1114).Baldassar, göç bağlamında aile çalışmalarının eksikliğini de vurguluyor. Araştırmaların çoğu makro siyaset veya vatandaşlığın kamusal alanı ve topluluk uygulamaları ve kimliklerine odaklanan mezo perspektife odayanır. Baldassar'a göre mikro düzeydeki süreçlere odaklanan sadece birkaç çalışma vardır, mikro düzeydeki çalışmalar ailelerde ve hanede göçün araştırılması anlamına geliyor (Baldassar, 2007: 277). Foner transnasyonalizmin, göçmenlerin kendilerini yerel toplumlarıyla birbirine bağlayan ve bir arada tutan çok taraflı sosyal ilişkiler yaratma ve sürdürme süreci olduğunu iddia etmektedirr. Ulusötesi bir bakış açısına göre modern göçmenler ailevi, ekonomik, kültürel ve hatta siyasi bağlarını sınırların ötesinde bile korumaktadır (Foner, 2010: 355). "Bölünmüş aile" araştırmaları bir kısmı memleketinde bir kısmı farklı bir ülkede olanların ("bölünmüş aile" olarak adlandırılır) son yıllarda aile çalışmalarının önemli bir bileşeni olduğunu söylemektedir. Bu konuyla ilgilenen ilk araştırmaların çoğu, "değiştirilmiş geniş aile" gibi sözde çekirdek aile kavramlarını göz önünde bulunduran Parsons'un teorisini genişleten veya en azından kısmen inkâr eden arayıştan esinlenmiştir(Baldock, 2000: 206). Genel olarak akraba ve akrabalık ağlarına bakmayı anlamak için ahlaki yükümlülük faktörü önemlidir. Finch ve Mason "akrabalık ahlakı" kavramını kabul eder. Yazarlar, ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerin bir yükümlülük duygusuna dayandığını, bu anlamda evrensel olmadığını ve bu tür yükümlülüklerin de sınırları olduğunu iddia etmektedir (Foner, 2010: 151). William bakımın ne olduğunu açıklıyor. Ona göre çocukların, bazı yaşlı ve engelli grupların ve ruh sağlığı sorunları olan kişilerin düzenli bakıma ihtiyacı var. Bakım ücretli, ücretsiz, resmî veya gayriresmî olabilir. Yani bu bir sosyal politika tanımıdır. İnsanlar ulusötesi hane ilişkilerini ahlaki kurallar çerçevesinde tartışır ve onlara göre hareket eder. Sevecen bağlılıkları bazen kan bağı, evlilik, aynı kültür veya aynı ülke ilişkileri gibi tüm sınırları aşabilir(Rethinking Social Policy, 2021: 2). Reynolds'a göre bakım işi sadece kişisel çıkarla değil aynı zamanda sosyal bağlılık, değerlere ve bakım etiğine saygı ile de gerçekleştirilmektedir. Örneğin kilise üyeleri gibi kurumlar tarafından kayıtsız şartsız sağlanmaktadır(Reynolds ve Zontini, 2006: 25). Bu kitaptaki kadınlar sadece daha az görünür olmakla kalmayıp aynı zamanda daha az tanınan bir bakım işi yapmaktadırlar

(Labour, 1988). Sosyal medya belirli sayıda ulusötesi işlevler önermektedir. Bu işlevler arasında, ulusötesi bakım yükümlülüğüne ilişkin duyguların güçlendirilmesi farklı coğrafi bölgelerde yaşarken kolayca mümkün olan akrabalar arasındaki yabancılaşma tehlikesini azaltmaktır. Üyelerinin birlikte daha güçlü olduklarından emin olmalarını ve böylece özgüvenlerini artırmayı hedeflerler(Suarez-Orozco ve Paez, 2008). Finch ve Mason, Becker'in fikrini "ulusötesi bakım verme" terimini yaratmak için kullanır. Ayrıca bir sorumluluk duygusunun erkeklerden çok kadınlara yayıldığını da ifade ederler (Finch ve Mason, 1991: 153). Daha sonra Baldassar ve arkadaşları çeşitli bakım kalıpları, kaynaklar, fırsatlar ve akraba ilişkilerinden dolayı sağlanan bakım yükümlülüğü hakkında konuşur. Yazarlar, bakımın sosyoloji araştırmalarında merkezî bir mesele hâline getirilmesi gerektiği konusunda hemfikir ve bakımın insan ilişkileri için çok hayati olduğunu ve tüm engellere rağmen devam ettiğini savunur. Kilkey ve Merla, birbirlerinden ayrı yaşayanları bir arada tutan, kolektif refah ve birlik bağlamında "aile" olarak algılanabilecek bir şey inşa eden ailelere odaklanır ve bu, ulusal sınırların ötesinde de varlığını sürdürür(Baldassar, 2007: 210). Transnasyonalizm dinamiktir ve sürdürülmesi çok zordur(Baldassar, 2007: 294). Bakım sürecinde sosyal medya ulusötesi aileler arasındaki yakınlığı sürdürmede en büyük rolü oynamaktadır. Çok yönlü bakım sağlar. Arkadaşlara, aileye veya akrabalara karşı yükümlülük duygularını tatmin eder. Video görüşmeleri veya fotoğrafların yayınlanması, günlük iletişimi korumak için çok etkili bir araçtır. Farklı sosyal medya türleri arasında, kullanım açısından da bir fark vardır. Örneğin WhatsApp birçok kişi tarafından gerçek zamanlı iletişim için kullanımı kolay bir teknoloji olarak değerlendirilmiştir(Plaza ve Plaza, 2019: 11). Ekman, Manzerolle ve diğerleri ulusötesi göç sorununu ve teknolojilerine Marksizm perspektifinden bakar. Küresel kapitalizmin bir göç endüstrisi yaratmak için teknolojinin rasyonalizasyonuna ve gelişmiş ulaşım araçlarına ihtiyaç duyduğunu iddia ederler. Kodamanlar insanları bir ürün olarak metalaştırıyor. İletişim Marksist perspektif teorisinde özerk bir varlık olarak değil tüm sosyal üst yapının bir parçası olarak incelenmiştir(Pleios, 2012). Tarihsel olarak teknoloji, üretimin rasyonalizasyonunu kolaylaştırmak, üretilen malları dolaşıma sokmak ve ticaretini yapmak için bir araç olarak görülüyordu ve günümüzde insanlar için en büyük engellerden biri olan ulaşım, kültürel homojenizasyon için çok etkili bir araç hâline geldi(Appadurai, 1990: 295).Akıllı teknolojilerin artan kullanımı, üretim maliyetlerini düşürerek kârı en üst düzeye çıkarır. Dahası eleştirel teorisyenler, Marksist iletişim teorisindeki diyalektiğin ortaya çıkan alternatif medya sürecini gözlemlemeye yardımcı olduğunu ve hegemonik medyaya meydan okuduğunu iddia ederler. Kesin olarak kullanıcılar tarafından oluşturulan ve yönetilen sosyal

ağlar gibi açık medyanın başlangıcı, iletişimin demokratikleşmesine yol açar.Marksist iletişim teorisinin girişimi kapitalizmle ilgili iletişimi algılar, üretimin gelişimine, metalaştırma sürecine ve aşırı değer üretimine, çatışmalara ve toplumsal sınıfların bölünmesine ayrıca çatışmalara ve muhalif hareketlere dahil edilir(Fuchs, 2017: 130).Cep telefonlarının kolay erişimi ve hızlı gelişimi, medyanın küreselleşmesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. İletişimi kolaylaştırdı ve ulusötesi aileler arasında hızlı ve daha yoğun bir iletişim biçimi sağladı. Metin mesajlarının ücreti, uzunlukları ve bilgiyi daha geniş ve daha hızlı aktarabilme yetenekleri, hem göçmenler hem de geride kalan aileleri için bilgilerin hızla güncellenmesini mümkün kıldı. Daha pahalı ve yavaş olan önceki iletişim türleriyle karşılaştırıldığında mesajlaşma aileler ile daha doğal ve daha günlük konuşma lüksü verir ve şakalar, şiirler veya daha samimi mesajlar gibi karşılıklı sohbetlere olanak tanır. Yazar makalesinde Jamaikalı göçmenleri odak grubu olarak ele alıyor ve teknolojilerin günlük uluslararası iletişimi nasıl etkilediğini veya değiştirdiğini netleştirmektedir. Telefon kutularından kişisel olarak sahip olunan cep telefonlarına geçiş, Jamaika'nın uluslararası iletişiminde büyük bir değişiklik yaptı. Bir cep telefonuna sahip olduktan sonra, Jamaikalıların tahsile ve pahalı arama kartlarına bağımlı olma zorunluluğu ve iletişim için bir zaman sınırlarının olması ortadan kalktı. Birçok Jamaikalı göçmen için cep telefonu, aileleriyle iletişim alışkanlıklarını tamamen değiştiren bir nimet olarak görülmektedir. Artık günlük yaşamlarında bile her şeyden daha fazla haberdar olmaktadırlar. Ancak göçmenlerin bir kısmı günlük temas kurduktan ve günlük sıkıntılarını ve mali sorunlarını ayrıntılı olarak bildikten sonra artan zorunlulukları ve stresi de vurgulamaktadır(Horst, 2006: 143). Bununla birlikte geliştirilen kişisel ağlar yalnızca şekillendirmekle kalmayıp aynı zamanda sosyal ağların yeniden yapılandırılmasını ve sosyal sınırların yeniden tasarlanmasını içerdiğinden iletişim yoluyla da şekillendirilme sağlanacağını belirtmeliyiz(Licoppe ve Smoreda, 2005: 317). Sarah Mahler, iletişim teknolojisinin etkisini inceledikten sonra telefon iletişimini, yoğun teması ve hatta ufak tefek bilgileri bile paylaşmayı kolaylaştırmanın erkeklerin ilişkilerinde hegemonyasını sürdürmelerine yardımcı olduğunu belirtmektedir (Mahler, 2001: 611).Pea ayrıca göçmenler ile geride bırakılan ailelerinin yoğun iletişimiyle samimiyet seviyesinin derinleşme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Her ne kadar bazı bilim adamları farklı düşünüyor ve teknolojik etkileşimin çoğu zaman duyguları ve samimiyeti yok ettiğini belirtmektedirsa da yüz yüze iletişim, sosyal refah ile güçlü bir ilişkiye sahiptir (Pea vd., 2012: 327). Zamanla teknoloji ulusötesi aileler için tek güvenilir umut ve seçenek hâline geliyor. Özellikle söz konusu olan zorunlu göç ile karşı karşıya olanlar ve yasa dışı göçmenlerse. Kişiyi bir web kamerası aracılığıyla görmek, iletişime farklı bir işlev katar,

mevcut olmak ulusötesi bir ailede düzeni ve düzeni sağlamaya yardımcı olur. Web kamerası onlara birlikte olma hissi verir. Web kamerası evle, günlük aktivitelerle iletişim hâlinde kalmanın temellerini sağlar. Facebook'un daha geniş bir işlevi vardır; önemli veya günlük olayların fotoğraflarının paylaşılmasıyla farklı bir ilişki kurma türü sağlar(Francisco, 2013: 9). Yalnızca ailelerinin veya yakın akrabalarının değil tüm topluluk, mahalle vb. gibi daha geniş bir toplumun gerçek yaşamlarına ayak uydurmayı mümkün kılar.

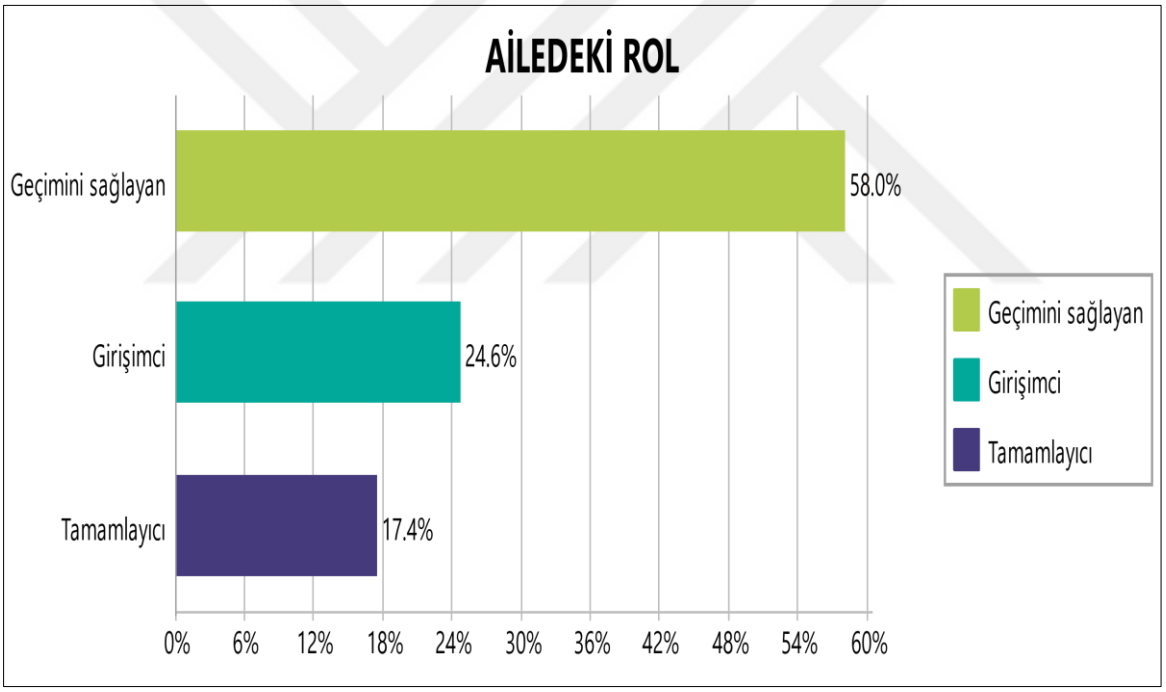
Uzaktan bakım işe yarıyor mu?

Araştırmacılar, uluslararası bir göçmenken duygusal bağların korunmasının, küreselleşen süreçler nedeniyle farklı ülkelerdeki ailelerde zayıflayan bağlara meydan okuduğu sonucuna varmaktadır. Bununla birlikte modern iletişim teknolojilerinin rolü bu bağların korunmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Uluslararası duygusal etkileşimin zaman içindeki belirgin artışı bunun kanıtıdır.Mali yardım uzun süredir “bölünmüş aileler” arasında ve özellikle işçi döviz faktörünün göç için en önemli motivasyon kaynağı olduğu işçi göçmen ailelerinde destek göstermenin ana yolu olarak düşünülmektedir. Göçmen tarafından aileye veya akrabalarına sürekli para gönderilmesi kesinlikle göçmen hayatının bir parçasıdır(Baldassar, 2007: 389). Göçmen ve geride kalan aile arasındaki güçlü bağları engelleyen faktörlerden biri, göçmenlerin çoğunlukla ailesinin önemli olaylarını kaçırmasıdır. Onlara ekonomik olarak yardım etmelerine rağmen yine de günlük rutinde bebek bakımı, bahçede birlikte çalışma, alışverişe gitme, küçük problemleri çözme, ebeveynlerin sağlık kontrollerine eşlik etme gibi eksikler söz konusudur. Ebeveynlere, hasta veya özürlü ebeveyne hemşirelik hizmeti gibi her zaman ebeveyne yakın olmayı gerektiren yoğun bakım hizmetlerini içeren bireysel destek sadece yüz yüze yapılabilir(Baldassar, 2007: 390). Akrabalık bağlarının korunması; düzenli ziyaretler, kamera görüşmeleri, telefon görüşmeleri, özel günlerde toplantılar organize etmek, tatilleri birlikte kutlamak, aile albümlerine sahip olmak ve fotoğrafları ve etkinlikleri sosyal medyada paylaşmayı içeren “iletişimde kalma” çabalarına yatırım yapmaya derinden bağlıdır. Özel gün hediyeleri veya tebrik kartları göndermek, sürprizler yapmak tüm bunları bir araya getirmek çok fazla enerji ve zaman gerektiren sert duygusal emektir. Ama yine de araştırmacılara göre hiçbir şey yüz yüze görüşmenin, ziyaretlerin ve bir araya gelmenin yerini tutmaz. Görmek inanmaktır(Baldassar, 2007: 403).Göçmen, ailesine karşı tüm ahlaki yükümlülükleri yerine getirse bile özellikle kadınlar başkalarına bakarken kendi ebeveynlerine bakamadıklarında suçluluk duygusuna kapılır. Bu duygu hem göçmenler hem de ebeveynleri için endişe

yaratmaktadır(Baldassar, 2007: 282). Finch, coğrafi mesafenin ve değişen konumun ailenin birliğine, ağlarına, finansal veya duygusal desteğe zarar verdiğini iddia eder, göçmenlerin yokluğunu doldurabilir ve aileyi yabancılaşma veya parçalanmadan kurtarabilir. Diğer akademisyenler bu konuda Finch'e tam olarak katılmaz(Judith ve Finch, 1991: 95). Baldassar'a göre her şey hane halkının isteğine bağlıdır(Baldassar, 2007: 406). Eğer aile üyeleri günümüzde kolayca erişilebilen teknolojik başarıları kullanarak "irtibatta kalmak" üzerinde çalışıyorlarsa nesiller sürecek uzun süreli karşılıklı destekleyici ilişkileri koruyabilirler.

4.8. Göçmen Kadınların Aile İçindeki Rolü ve Statüsü

Çizelge 4.12. Ailedeki rol

Gürcü kadın göçmenlerin çoğu ailelerini kurtarmada ana role sahiptir. Kadınların göçte, iş aramada hayati işlevleri ve rolleri olduğu düşünülmektedir. Kadınlar, sosyal ağlara erişimde ve onları harekete geçirmede merkezî role sahiptir, bu beceriler yalnızca göçün gidişatını belirlemekle kalmaz aynı zamanda göçmen ailenin göç bin yılında hayatta kalmasını da sağlar. Gürcü ailelerin çoğunun geçimini kadınlar sağlamaktadır.

Geçimini sağlayan

Katılımcı kadınların çoğunun ailenin tek geçimini sağlayan kişi olduğu ortaya çıktı.

"Bütün bunları çocuklarımın iyi gelecekleri için yapiyorum, kocamdan ayrıldım, iyi bir aile insani değildi. Sürekli sabah akşam kendi serseri arkadaşlarının yanındaydı ne kendisi bir şey yapiyordu ne de beni buraya gelmesine izn vermiyordu. Bu yüzden ayrıldım duramadım, çocuklarıma annem bakıyor ona bıraktım. Buraya öğrenim ücretleri ödemesi için geldim, iyi bir eğitim alsınlar istiyorum. ailede tek ekmek kazanan benım" (Mzia 51 hizmetçi).

Girişimci

Kadınların çoğu, özellikle çalışamayacak durumda olduklarında ve ailelerine yardımcı olduklarında kızlarının hayatlarını güvence altına almak için girişimcilik becerilerini geliştirmiştir.

Kızım için bir güzellik salonu açma planım var, üniversiteden bile mezun oldu, ama üniversite mezunlara iş yok.Bu yüzden bir güzellik salonu açmaya karar verdim. Küçük bir işletmenin vergisi olmadığı için daha karlı olur, bu nedenle daha az harcama yapar ve bu da günlük ekmeği için yeterli para olur(Nadia 61,yaşlı bakıcı).

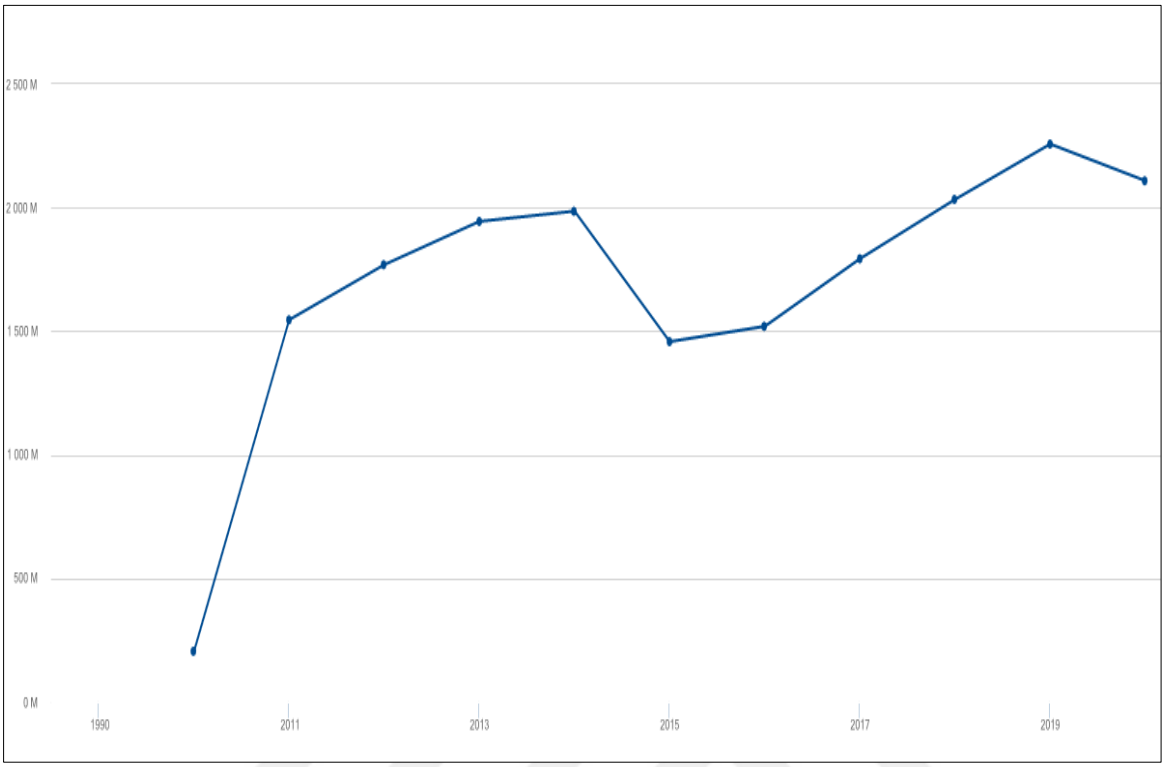
Tamamlayıcı

İşçi göçmenleri arasında aile üyeleri çalışan ve ailede mali asistanlık yapan şanslı kişiler bulunmaktadır.

4.9. Para Transferi

Para transferi, hane halkı veya başkalarına göçmen işçiler tarafından gönderilen para veya ürün miktarı olarak açıklanmaktadır; Silva'ya göre özellikle kırsal alanlarda oldukça olumlu bir etkisi olabilir. (Vargas-Silva, 2012: 155).Göçün artmasıyla birlikte yurt dışından gönderilen havale sayısı da artmakta ve bu durum göçmen ailelerin büyük bir bölümünün önemli bir geçim kaynağı olmaktadır. Aynı zamanda havaleler çoğunlukla sağlık ve eğitime harcandığından insan sermayesinin gelişimine büyük katkı sağlamaktadır.

Çizelge 4.13. Para transferi

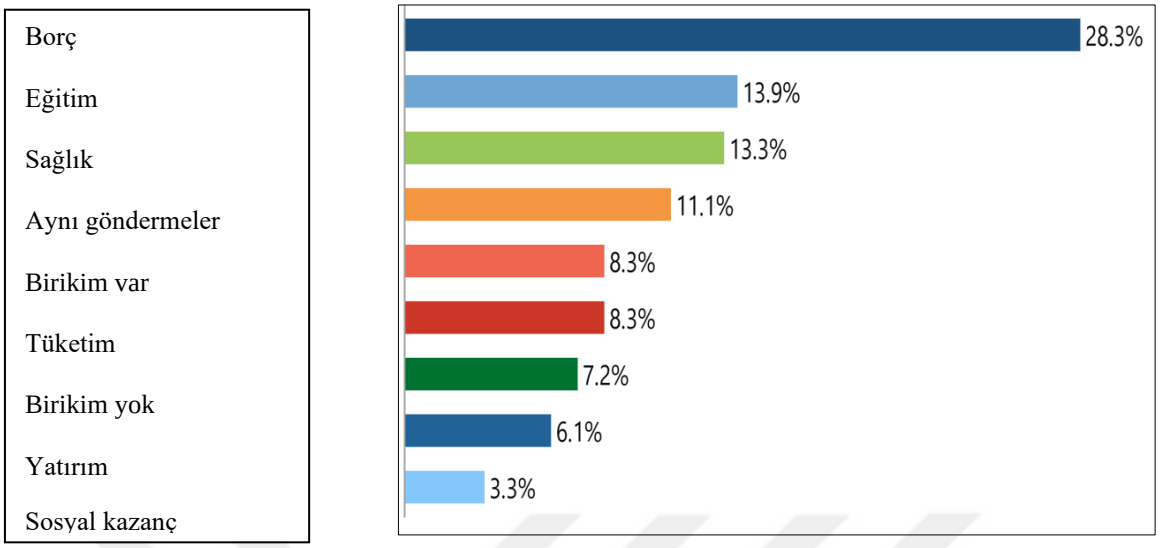
GSYİH-13.3

Kaynak: (*World Development Indicators | DataBank*, n.d.)

Seri : Kişisel Para Transferi, alınan (mevcut ABD doları) -oluşturma tarihi: 23/08/2021

"Göç ya da işçi dövizlerinin yarattığı sonuç nedir?" bu soruyu cevaplamaya çalışan birçok araştırmacı var: Kaynakların bir kısmı göçmenlerin kendilerine odaklanmış ve göçün onların kazançlarını, sağlıklarını, zihinsel durumlarını ve yaşam şanslarını nasıl etkilediğini merak etmektedir. İkinci bir kısım; gönderen bölgelerde hane halkı sorunları ve toplumlarının geride kalmasıyla ilgilenir ve bir aile üyesi göçmene sahip olmanın sonuçları veya göçmen çocuklarının eğitim ve sağlık seviyesini, özel iş geliştirme ve iş gücü sağlama konusundaki gelirleri, kırsal alanlarda yaşanan sıkıntı ve ekonomik dengesizlik konusunda nasıl etkilenildiğiyle ilgilenir. Bu tür soruları yanıtlamanın yaygın tekniği göçmenler ve göçmen olmayanlar hakkında anket verilerini kullanmaktır (Vargas-Silva, 2012: 250).

Çizelge 4.14. Para tranferleri nedenleri

Para transferleriyle ilgili görüşler de üçe ayrılmaktadır: İlk ve muhtemelen en yaygın görüş, para transferi ücretinin aylık maaş olarak görülmesi ve diğer herhangi bir gelir türü gibi harcanmasıdır. İkinci yaklaşım, işçi dövizlerinin hane halkı düzeyinde harcama davranışını değiştirebileceğini ve işçi dövizlerinin yatırım yapılmak yerine çoğunlukla tüketildiğini iddia etmektedir. Üçüncü ve daha yakın tarihli bir görüş, beşerî ve fiziki sermaye yatırımları için günlük tüketime göre daha fazla para yatırılmasıdır. Bu yaklaşım, işçi dövizlerinin ekonomik kalkınma üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini belirtmektedir(Adams ve Cuecuecha, 2010: 1626). Haas'ın görüşüne göre para transferi yoksulluğu yenmede önemli ve açık bir şekilde olumlu bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte "göç, kalkınma konusunda her derde deva değildir"(Haas, 2005: 1278). Göçle ilgili çalışmaların çoğu işçi dövizlerinin gelişmekte olan ülkelerdeki farklı aile yatırımları ile pozitif bir korelasyona sahip olduğunu iddia etmektedir. Buna karşılık diğer grup, işçi dövizlerinin genellikle hiçbir zaman üretken yatırımlar için kullanılmadığını iddia ederek sadece tüketim için harcandığını iddia etmektedir (Yang, 591-630: 591-592). Adams ve Cuecuecha'nın da para transferi konusunda benzer görüşleri vardır. Para transferi genellikle yatırım yapılır veya kullanılır, transferlerin ekonomik ilerleme üzerinde etkisi vardır (Adams ve Cuecuecha, 2010: 1626). Boyd'un iddia ettiği gibi işçi dövizleri en çok üretken yatırım yerine tüketici mallarına harcanmaktadır. Bununla birlikte daha büyük sosyoekonomik perspektiften büyük miktarda para transferi, ulusal kalkınma eğilimlerini ve politikalarını etkilemektedir ve bu tür para transferleri de döviz değeri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca işçi dövizlerinin göçmen ücret emeğine olan güveni artırdığı gelişmekte olan ülkelerde ihracata yönelik sanayileşme üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu belirtilir (Boyd, 1989: 651). Du, Park ve Wang, göç işçi

dövizlerinin kişi başına hane halkı aile bütçesini 8,5'ten 13'e çıkarma yeteneğine sahip olduğunu iddia etmektedir. Makro bir bakış açısıyla göç, yoksulluğu azaltmada çok mütevazı bir etkiye sahiptir. En yoksul kırsal aileler aile üyelerinin göç masraflarını karşılayamazlar. Göç edebilseler bile yoksulluk sorununu çözemezler. Tüm bunlara rağmen göçün yapısal değişimi ve politika yapmayı hızlandırabileceği belirtilmektedir (Du, Park ve Wang, 2005: 706). Yang, biriken göçmen gelirinin banka kredileriyle yapılamayan yatırımlara olanak sağlayabileceğini savunmakdatadır (Yang, 2006: 1-2). Yang ve Choi, yabancı para transferlerindeki olumsuz şoklara odaklanır. Para transferi ile ilgili mevcut çalışmalara göre makbuzlar, kesitsel veriler kullanmaktadır ve potansiyel olarak ön yargılıdır. Ters nedensellik ana sorundur; işçi dövizleri aile bütçesini artırabilir ve aile kazançları ile işçi dövizleri arasında pozitif korelasyonlara yol açabilir. Öte yandan işçi dövizleri hane halklarının işçi dövizleri yerine diğer kazanç kaynaklarını arama yönündeki çabalarını azaltabilir. Bu da gelir ve para transferi arasında negatif bir korelasyona yol açar. Yukarıda bahsedilen bir sorun olmasa bile kazançlar ve para transferleri arasındaki kesitsel bağlantıyı, hem geliri olup hem de para transferi alanları etkileyen tespit edilmemiş üçüncü faktörlerin etkisinden ayırmak karmaşık olacaktır. (örneğin, aile üyelerinin girişimsel güdüsü). Para transferi ve hane halkı geliri arasındaki korelasyonun derinlemesine konuşulmasına rağmen para gönderme kararları ve bunu nerede harcayacağına karar veren taraflar hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Makroekonomik bir bakış açısına göre işçi dövizleri kalkınma için yeni alternatifler sunmak istemeyen neoliberal hükûmetleri desteklemektedir. Dış borç almak için para transferi yöntemini garanti olarak kullanan ülkeler vardır. Somut kalkınma politikasının bulunmaması nedeniyle göçmenler "kalkınma kahramanları" olarak ilan edilir ve hükûmet tarafından yerine getirilmesi gereken bir görevden sorumlu tutulurlar (Vargas-Silva, 2012: 107). 1980'lerin ortalarında, "yapısalcı konum" adı verilen para transferi işlemlerine yeni bir yaklaşım getirildi. Bu yaklaşıma göre işçi dövizleri göç bağımlılığını destekleyen ve artıran bir olgu olarak görülmekteydi. Dahası işçi dövizlerinin gelir eşitsizliğine ve sosyal çöküşe ve bozulmaya neden olabileceği savunuldu. Kıdem tazminatı esas olarak tarım ve beşerî sermayenin gelişmesine adanmış olan "işlevselci bir konuma" göre bu durum zincir etkisine sahiptir ve yerelliklerden bölgelere genişleyerek kırsal-kentsel ve bölgesel yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Yazara göre para transferi üzerine yapılan araştırmaları yapısalcı ya da işlevselci olarak kategorize etmek kesinlikle doğru değil. Çünkü bu katı bölünmeyi imkânsız kılan daha fazla nüans var. Göçün sadece iyi veya kötü olarak bölünmesi de kabul edilemez. Göç ilerlemeye olumlu katkıda bulunuyorsa "iyi" değilse "kötü"… En iyi ve en etkili yol bunu daha geniş bir uluslararası

veya uluslararası sosyal ilişkiler alanının parçası olan karmaşık bir sosyal süreç olarak tartışmak gibi görünmektedir(Leigh, 2003: 23).

Bu konuyla ilgili çalışmalara göre hayatta kalma stratejileri ile ilgili bir dizi politika alanı görülmektedir, bu stratejiler şunlardır:

1. Hedefleme: Yiyecek eksikliği veya diğer hayati zorluklarla karşılaşan sosyal gruplara, para transferi yardımı sağlamak.
2. Riskin azaltılması: Risk yaratan çeşitli faktörler vardır; yüksek işlem giderleri, siyasi ve sosyal güvensizlik, yasalara yönelik güven eksikliği, bilgi eksikliği, zayıf altyapı vs.
3. Mikro kredi: Bu onlara mikro kredi alma şansı verir ve böylece kişilerin ve aile üyelerinin kazanma olasılıklarını genişletmelerine olanak tanır.
4. Kırsal hizmetler: Hizmet sektörü, pazarlama, girdi tedariki, makine tamiri vb. hizmetleri içerir. Ayrıca tüketim sektöründeki kırsal alanlarda genellikle yetersiz temsil edilen veya bulunmayan çeşitli hizmetleri de kapsamaktadır.
5. Para transferi: Kırsalda tarım dışı işletmelere de yatırılabilir.
6. Altyapı tesisleri için kullanılabilir.
7. Eğitim: Yoksulluğun eğitim eksikliğiyle yakından ilişkili olduğu açıktır. Eğitim fakir ailelerde yoksulluğu azaltmaya katkıda bulunan ana faktördür(Ellis, 1998: 28).

Ellis'in araştırmasında eve para gönderen göçmen sayısının giderek artması Nepal'deki birçok sosyo-ekonomik, demografik ve politik durum üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Yazar simülasyonlarının bir sonucu olarak 1995 ve 2004 yılları arasında Nepal'deki zorluk oranının yaklaşık % 20'sinin artan göç ve işçi döviz kuru oranından kaynaklandığını iddia ediyor. Yoksulluktaki bu küçülmenin üçte ikisi aile üyeleri para gönderdiği için koşulları önemli ölçüde iyileşen potansiyel hane halklarının sayısının artmasıyla kolayca anlaşılabilir. Göçlerin aile sözleşme modeli işçi dövizleri, ebeveynler ve çocuklar arasında eğitim, işçi dövizleri veya kalıtımı kapsayan uzun vadeli, ima edilmiş bir anlaşma olmasını gerektirir(Ellis, 1998: 16). Sarah ve Lloyd'a göre bu, “para transferi” ya da “yeni kalkınma mantrası” olarak para transferi fikri, sosyal güvenlik dövizlerine aşırı politika bağımlılığı riskine neden olabilir ve böylece hükûmet yetkililerinin sorumluluğunu ortadan

kaldırır(Sarah ve Lloyd, 2010: 209).Göçün cinsiyeti aynı zamanda aile içindeki her bireyin refahını ve statüsünü ayrı ayrı etkiler. Araştırma sonuçlarının çoğu kadın gelirinin ana kısmının gıdaya ve aile beslenmesine daha iyi bir şekilde harcandığını iddia etmektedir(Ellis, 1998: 16).Araştırmaların çoğu geri dönen göçmenlerden çoğunun kendi ülkelerinde serbest meslekler edinme yolları bulduğunu vurgulamaktadır. Mikro girişimler yaratma konusundaki katkıları dikkate değerdir. Ancak diğer araştırmalar, işçi dövizlerinin yatırım ve ekonomik ilerleme üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamaktadır. İşçi dövizlerinin büyük ölçüde günlük tüketimlere harcandığı iddia edilir. Dahası tehlikeli ahlaki sorunlar yaratır. İş bulmak konusunda pasifliğe yol açabilir. Genç nesli eğitim almaya saptırabilir (Shen ve Rapoport, 2009: 198).Araştırmaların sonuçları, hem ulusötesi göçün hem de işçi dövizlerinin gelişmekte olan ülkelerdeki zorluk derecesini, derinliğini ve sertliğini önemli ölçüde azalttığını göstermektedir (Adams ve Page, 2005: 1645).Ekonometrik çalışmalardaki araştırmaların çoğunda işçi para transferlerii temel olarak ekonomik ilerleme için avantajlı, en azından tarafsız ikramiyeler olarak değerlendirilir ancak bazı değişkenler belirli sonuçlara katkıda bulunur. Para transferi, mevcut sınıf konumlarını korur ve yeni sosyal hiyerarşileri şekillendirir. Yazara göre siyasal ekonomi, sosyal sınıf ve yönetişim gibi farklı alanlardaki veya bağlamlardaki çeşitli sonuçları tanımlamak için "para transferi-geliştirme" analizini incelemek şarttır (Bracking, 2003: 642).Para transferleri göçmen hane halklarına marjinal yatırım yapma eğilimini artırarak kırsal varlıklara yatırım yapılmasına yardımcı olmaktadır. Gelirlerin büyük ölçüde tüketim için kullanıldığı varsayımının tersine sonuçlar, gelirlerin, özellikle de uluslararası olanların, kırsal varlıkların birikimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunun kanıtıdır (Adams, 1998: 170).Uluslararası para transferi alan hane halkları, uluslararası para transferi geçici şoklarını tedavi etmeye ve yatırım yapmayı gerekli görmeye eğilimlidir. Öte yandan iç para transferleri daimi ve geçici maaşın bir karışımı olarak ele alınmakta ve bunu hem günlük tüketim hem de yatırım için kullanma eğilimi görülmektedir (Adams, 1998: 171). Bulgular uluslararası para transferlerinin hane içindeki kızlara daha iyi eğitim verme şansı verdiğini belirtmektedir. Bu nedenle politika yapıcılar ulusötesi göç ailelerini, çocuklarının, özellikle kız çocuklarının eğitim imkânlarının artabileceği potansiyel bir yol olarak görebilir (Antman, 2012: 1187). Arizpe bazı durumlarda işçi dövizlerinin insanları "hazır" paraya daha bağımlı olma eğilimine soktuğunu ve bunun istihdam konusunda pasifleşmeye sebep olmasından dolayı yoksulluğun azaltılmasında karşı bir etkiye sahip olduğunu iddia etmektedir. Ancak durgunluğun başlangıcında, işçi dövizlerinin diğer ihracat veya yabancı yatırımlardan daha istikrarlı gelir kaynakları olduğu görülmektedir (Arizpe, 2014: 52). Özden ve Schiff'in iddia ettiği gibi yoksullukta genel bir

artış olduğu dönemde işçi dövizleri aileleri yoksulluktan kurtarabilir ancak bölgede ekonomik büyüme olduğunda işçi dövizleri muhtemelen aynı sonuca sahip değildir (Özden ve Schiff, 116). Skeldon'a göre işçi dövizleri yatırımdan ziyade tüketilmeye meyillidir. Örneğin öncelikle ev yapımı, yenileme veya çocuklarının düğünlerini finanse etmek için kullanılırlar. Dahası gelişmelere yol açmadığı aynı zamanda tarımsal verimliliğin hızlanmasına yol açmadığı iddia edilir. Onun için işçi dövizlerinin eğitime yatırım yapmaya değer olduğu tek gerçek stratejidir (Skeldon, 2006: 55). Göçmen para transferlerinin göçmenlerin ana bölgeleri veya ülkelerinin yerel ekonomileri üzerinde önemli etkileri olabilir. Siddiqui Hindistan'da, Kerala ve Pencap'tan gönderilen işçi dövizlerinin yerel düzeyde çiftçilikte büyüme sağladığını belirtmektedir (Siddiqui, 2012: 23).Para transferi, hane halklarının gelişmekte olan ülkelerde sık sık karşılaştıkları iç ve dış şoklardan kurtulmalarını desteklemek için iyi bir araçtır (Porio, 2007: 221). Yüksek yolsuzluk oranı, bürokrasi, makroekonomik istikrar açısından güvensizlik hissi gibi yaygın kısıtlamalar ilerleme konusunda engel oluşturmaktadır. Uluslararası ticarete açık olmaması, devlet kurumlarına güven eksikliği gibi faktörler, göçmenlerin ülkelerine yatırım yapmasını engeller. Kısıtlayıcı koşullar altında, işçi dövizleri yatırım ve geliştirmeye gidemez (Haas, 2005: 1275).Porio'nun para transferlerie bakış açısı çok ilginçtir. Ona göre para transferleri hane halklarına göçmenleri hatırlatmaktadır. Çünkü günlük yaşam masrafları, vergiler, eğitim ücretleri vb. için ödeme yapmak gibi temel etkinlikleri yerine getirmede ana rolü oynamaktadırlar. Kamera aracılığıyla çağrı yapmak, göçmenlerin ve hane halklarının hayat konusunda birbirlerinden haberdar olmalarına ve aile üyelerinin herhangi bir meselesinde karar alma süreçlerine aktif olarak katılmalarına izin vermektedir. Bununla birlikte bu cihazlar ve ucuz veya ücretsiz internetle kurulan bu aşırı iletişim çatışmaya da neden olabilir (Porio, 2007: 230).Massey'in teorik çalışmasının ana fikri, ailelerin sadece hane halkı kârını artırmak için değil aynı zamanda riski en aza indirmek için de ekonomik stratejiler uygulamasıdır. Bilindiği gibi yoksul ülkelerdeki ekonomik koşullar çok istikrarlı değildir ve yoksul aileler için aşırı yoksulluk riski altında olmak oldukça olağan bir durumdur. Dahası doğal sık sık afetlerle karşılaşırlar. Gelişmekte olan ülkelerde, kuraklık, kötü hasat veya diğer doğal afet risklerinden korunmak için genellikle iyi bir sistem mevcut değildir. Hükûmet yetkililerinin kalkınma ve modernizasyon için aldığı reformlar, hem kentsel hem de kırsal alanlarda çok emin ve öngörülemez bir ekonomik atmosfer yaratmamaktadır. Devlet yardımı konusunda ümitli olunmayan bu tür koşullarda göç, bu tür riskleri para transferi ile azaltmaya çalışmaktadır (Massey, 1990: 9-10). Aile, ev kaynakları verimli bir şekilde kullanıldığında krizle etkin bir şekilde başa çıkmakta, bu da ailenin ihtiyaçlarını

karşılamak anlamına gelmektedir. Göçmenlerin desteği, hane halkının aile işlerinden yararlanmasına yardımcı olur. Mali destek, hane halkının iş gücünü paylaşma davranışını etkiler. Dinamik, esnek stratejilerin uygulanmasına yardımcı olur.

Genel olarak potansiyel göçmenler ve onların aile üyeleri göç ve göç ettikleri takdirde para transferi gönderme kararı alırlar. Bu tür seçenekler genellikle göçmenlerin becerilerine, ekonomik koşullarına ve risk alma, hırs, güdüleme, aile bağları ve diğer birçok görünür ya da görünmez özelliği alma yeteneklerine bağlıdır. McKenzie'ye göre göçün bu karmaşık karakteri göçün hane halkları ve topluluklar üzerindeki gönderdikleri para transferlerinin etkisini değerlendirmeye çalışan akademisyenler için muazzam bir zorluk yaratmaktadır(McKenzie ve Yang, 2010: 249). Göç kararının bireyler veya aileler için kapsamlı sonuçları vardır. Ancak bu kararın doğası, kararın etkisini anlamada zorluk yaratır. Göç gerçekleşmemiş olsaydı, kişinin ve hane halkının ne yapacağını makul bir şekilde düşünmek mümkün değildir (McKenzie ve Yang, 2010: 267). Basitçe ifade etmek gerekirse işçi dövizleri göçmenlerin ana vatanlarına, genellikle ailelerine veya topluluk üyelerine gönderdikleri para olarak düşünülebilir. Göçmenler yabancı bir ülke olduklarında da tasarruf edebilirler ve vatanlarına geri dönüp tasarruflarından topladıkları tüm parayı alabilirler. Bu, aynı zamanda bir para transferi olarak kabul edilir. Emek göçmenleri neden ailelerine para gönderiyor? Keeley'in kitabındaki katılımcı Nijeryalı işçi göçmenlerinden biri, ailesine yardım etmenin sosyal, ahlaki, duygusal ve kültürel yükümlülüğü olduğunu söylemektedir. Gelişmekte olan ülkelerden gelen birçok göçmen kayıt dışı sistemler yoluyla para göndermemektedir, böylece paraları hiçbir zaman tüm göç boyunca elektronik olarak gönderilemiyor. Bu resmî olmayan sistem "hawala" (uçan para)olarak adlandırılmaktadır, tamamen ağlara ve güvene dayanıyor (Keeley, 2009: 121-126). Para transferlerini tanımlamanın benzersiz bir teorisi yoktur ancak bu konuyu araştıran araştırmacılar göçmenlerin neden para gönderdiğini tanımlamaya çalışan bir dizi örüntü önerir. Bunlardan biri şudur: Göçmenler ailelerine yardım etmek istediklerinde "saf fedakarlık" kavramının yanı sıra akrabaları veya aile üyeleri gönderdiği tasarrufları önemsediğinde; çiftlik, araba ya da büyük bir hareket başlattığında kendi adına prestij oluşturacak hedeflerle güdülenir. Para transferi, yabancı bir ülkede hâlâ yeni olduğu ve henüz işe başlamamışken göçmenlerin masraflarını kendisine vermek için aileye geri ödeme yapan bir tür kredi olarak kabul edildiğinde, içsel aile sözleşmesi gibi daha karmaşık tanımlar da söz konusu olur. Göçmenler, diğer aile üyelerini ya da genç neslin temsilcisini göç etmek için motive etmek istediklerinde ailelerine para gönderebilirler. Son varsayıma göre para transferi de "göçmen

tasarruf hedefleri" perspektifinden tanımlanmaktadır. Yani göçmenler para transferi yoluyla zaten tasarruf edilen para miktarını planladığında eve gitmeyi amaçlamaktadır (Keeley, 2009: 126). Eğitim, çocukların ümit verici özel okullara veya üniversitelere gönderilmesiyle "insan sermayesi"ne para yatırılan önemli bir yatırımdır. Diğer uzun vadeli yatırımlar, gelecekte kiraya verme perspektifiyle, hane halkının bina ya da ev satın alma, arazi veya sığır satın alma gibi mikro düzey yatırımları olabilir. Bu nedenle para girişi toprakların fiyatını yükseltebilir (Siddiqui, 2005: 346).

Genel olarak göçmen anneler ana ekmek sağlayıcı olduklarında, kazançları üzerindeki kontrolü kaybedip tüketebilecekleri için etkisiz yatırımcı olma eğilimine sahiptirler (Tacoli, 1999: 674). National Bank of Georgia'nın döviz yüzdeleri, Saakashvili başkanlığı döneminde önemli bir büyüme gösterdi. Resmî para transferi verisi 2000'de GSYİH'nin % 2,2'si olan 63 milyon ABD doları, 2003'te ise % 4,9 ile 197 milyondu. 2008'de 1.002 dolara ulaştı. Gürcistan GSYİH'sinin %7,8'ini oluşturdu. Bunun sadece resmî yollarla yapılan para transferleri olduğunu belirtmeliyiz, bazı araştırmacılar resmî olmayanların çok daha fazla olduğunu iddia etmektedir. Farklı tartışmalı bakış açıları vardır. Kötümser görüşe göre göçmen dövizlerine olumlu bakmayanlar, göçmen gönderen ülkelerin bağımlılığını vurgulamaktadır. Esas olarak tüketime harcandığını asla uzun vadeli faaliyetlere yatırım yapılmadığını belirtmektedirlar. İşçi dövizlerinin enflasyonu tetiklediği, nüfusu değiştirdiği ve daha fazla göçü teşvik eden daha yüksek bir yaşam standardına alışmalarını sağladığı savunulur. En önemlisi de gönderen ülkenin iş gücünü olumsuz etkimesidir. Para transferi kabul eden aileye duyulan haset, aile ilişkilerini yok eder. Ahlaki tehlikeler yaratabilir. Onlara göre işçi dövizleri uzun vadede güvenilir bir gelir kaynağı değildir, göçmen dövizlerine bağımlı aileler daha savunmasızdır (Gerber ve Torosyan, 2013: 1282). Perez Orozco, Paiewonsky ve Garcia Dominguez, yaptıkları çalışmada kadınların eşlerinden para transferisi aldıklarında aile refahının arttığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra kadınlar sağlık ve çocuk eğitimine erkeklerden daha fazla harcama eğilimindedir. Uttar Pradesh, Hindistan, Uttar Pradesh, Jaipur'dan 310 aileyi inceledi. Çalışmaya göre göçmen kadınların % 86'sı çocuklarının eğitimini iyileştirdiğini, yüzde 84'ü ailenin günlük beslenmesinin daha çeşitli ve besleyici hâle geldiğini ve göçmen kadınların yüzde 51'i göç ettikten sonra aile sağlığı hizmetlerine erişimin arttığını kabul etmektedir (Fleury, 2016: 16). Göndermenin ilk nedeni fedakârlıktır. Bu durumda gönderen öncelikle ailenin iyiliğiyle ilgilenir. (Orozco vd., 2006: 3). İkincisi para gönderme kişisel çıkarla motive edilir. Bu eylemi aile ve göçmen arasında bir tür uzun vadeli sözleşme olarak görebiliriz. Göçmen dövizleri planlara adandığında,

örneğin ilk başta eğitime yatırım yapıldığında veya araziyi satın alındığında olur. Göçmen kişisel çıkar beklentisinde olduğunda veya toprak gibi gelecekteki mirası gönderdikleri paranın garantili bir tazminatı olarak gördüğünde miras kavramını da aktarır (Orozco vd., 2006: 3). İyimser bakış açısı çoğunlukla emek göçü davranışını analiz etmek için bireyden ziyade hane halkını uygun birim olarak ele alarak neo-klasik yaklaşımdan farklılaşan "yeni emek göçü ekonomisi"nden (NELM) gelmektedir. Bu yaklaşıma göre aileler, ülkelerindeki ekonomik durum pek umut verici görünmediğinden üyelerini yurt dışına gönderir. Resmî bir sigorta eksikliği olduğunda, işçi dövizlerinin gelir sigortası işlevi vardır. Yoksulluğu azaltma ve yaşam standartlarını iyileştirme gücüne sahiptirler. Para transferleri girişimcilik niyetini artırabilir. Eğitim, spor vb. alanlarda insan sermayesine de yatırım yapılabilir. Cohen, para transferlerinin mahremiyeti teşvik ettiği için akraba temelli destek ağlarını gevşettiğini fark eder (Gerber ve Torosyan, 2013: 1282-1284).Rapoport ve Docquier, para transferinin en temel nedenlerinden bahseder:

Birincisi; fedakârlık, eğitim kredisi, gelir dalgalanmalarına ve diğer belirsizliklere karşı sigorta, geri döndüklerinde geleceklerini güvence altına almak için uzun vadeli üretim yatırımları ve hizmetler için ödeme. Taylor bunları üç gruba ayırır; fedakârlık, kişisel çıkar ve NELM güdüsü (göçmen ve hane halkı arasındaki karşılıklı yarar) (Gerber ve Torosyan, 2013: 1286). NELM, yüksek miktarda para gönderen sosyal sermaye kavramını kısmen karşılar. Hane halkıyla iyi bir ilişki ve güçlü bağlar sağlar. Para transferinin olmaması bu bağları tehlikeye atıyor. Sosyal sermaye konfigürasyonu özgecil motifleri kucaklar ve aynı zamanda araçsal olarak motive edilebilir. Özgecilik güdüsü "NELM güdüleri"ne göre çok yönlüdür çünkü psişik, normatif "gayriresmî sözleşmeler" anlamına gelir ve NELM mantığını genişletir (Gerber ve Torosyan, 2013: 1287). Sağlık veya eğitim gibi beşerî sermaye yatırımları ve ayrıca tasarruflar kalkınma üzerinde olumlu etkilere sahip olabilir (Gerber ve Torosyan, 2013: 1290).

İnternet sosyal bağları güçlendirmek, daha ekonomik fırsatlar hakkında bilgi almak ve iş planlarını uygulamak için kullanılabilir (Gerber ve Torosyan, 2013: 1292). Para transferinin önceden var olan sosyal yapıyı ve sınıfları ortadan kaldırmadaki rolü yüksektir ve ayrıca yeni bir sosyal hiyerarşinin oluşturulmasında büyük rol oynamaktadır (Bracking, 2003: 642). Göçmen dövizlerinin Gürcü ailelerin ekonomik ve sosyal refahı üzerindeki gücü göçmen gönderen herhangi iki hane ile göçmen göndermeyen haneleri karşılaştırdığımızda ortaya çıkar(Jackson ve Pearson, 2005: 165). Kadınlar ailelerinin ihtiyaçlarına erkeklerden daha

fazla yatırım yapma eğilimindedir. Erkekler gelirlerini tamamen kişisel mallarda harcamaya daha meyillidir. Alkol, sigara, farklı kumar türleri veya karısının varlığına rağmen kadın partnerleri olabilir.

Yoksulluğun azaltılmasında işçi dövizlerinin rolü

Göçmen dövizleri ancak uygun bir faiz oranı, uluslararası döviz düzenlemeleri, döviz kurları, parasal istikrar da derin bir etkiye sahip olmasıyla ana vatana yatırılabilir. Para transferi yatırımı yapmak veya uzun vadeli yatırım yapma niyeti; ev sahibi ülkede geçici olarak bulunmalarına veya orada ömür boyu kalmalarına, kendi ülkelerine geri dönmeyi planlayıp planlamadıklarına da bağlıdır. Çoğu göçmenlerin tasarruf alışkanlıklarına da bağlıdır. Aile birleşimi ve aile sermayesine yatırım beklentileri de büyük bir rol oynamaktadır. Hem ana ülkelerde hem de ev sahibi ülkelerde uygun bir göçmenlik politikası ve ekonomik koşullar varsa yukarıda bahsedilen tüm bu detayların uygulanması mümkündür (Prskawetz, 1995: 1).Yerli ülkedeki enflasyon oranı reel geliri düşürdüğü ve dolayısıyla işçi dövizlerinin artırılması zorunluluğunu yarattığı için çok önemlidir. Satın alma gücünü de düşürür. Enflasyon oranı kısmen iki ülkedeki nispi fiyat seviyelerine göre belirlenir. Döviz kurunun, belirli miktarda para transferi ile karşılanabilecek mal veya hizmet sayısı üzerinde etkisi vardır. Döviz kuru, iç ve dış ekonomik güçlerin bir sonucu olarak kademeli olarak değişebilir veya hükûmetin ulusal para birimini devalüe etme kararları nedeniyle zamanla değişebilir. Ev sahibi ülkedeki işsizlik oranı, işçi dövizlerinin sayısını üç nedenden dolayı olumsuz etkileyebilir. Birincisi, göçmenler toplumun daha kırılgan bir parçası oldukları için ev sahibi ülkede işsizlik oranı arttığında kolayca işlerini kaybedebilirler. İkincisi artan işsizlik göçmenler arasında geleceğe yönelik güvensizlik duygusu yaratır ve göçmenler para transferi gönderme konusunda kendilerini daha isteksiz hissederler. Üçüncü ve en önemli faktör "göçmen sayısı"dır. Doğrudan o ülkeden gelen para transferlerinin hacmini etkiler (Lianos, 1997: 79–80).Yukarıda belirttiğimiz gibi işçi dövizlerinin nerede harcandığının tek bir cevabı yoktur. Her zaman farklı durumlara bağlıdır. Sadece aileden aileye değil aynı zamanda farklı ülkelere ve özgünlüklerine de bağlıdır. Çeşitli nedenlerden dolayı en az sayıda aile, uzun vadede kâr sağlayacağı düşünülen bir iş kurmaya para yatırmaktadır. Bunun yerine paranın çoğu özellikle yoksul aileler olmak üzere beslenme veya giyim gibi günlük harcamalara harcanmaktadır. En yaygın olarak işçi dövizleri çocukların okul ücretlerine, kredilerin ödenmesine, sağlık hizmetlerine vb. ihtiyaçlara yatırılmaktadır (Keeley, 2009: 129-130).Mikro düzeyde aileler ve hatta köyler üzerinde işçi dövizlerinin

etkisi nispeten görülebilir. Ancak bölgesel veya ulusal düzeyde makro düzeyde olanı konuşursak etkileri daha az önem arz eder. Para transferi ücretleri genellikle yoksulluğu azaltma gücüne sahiptir ancak eşitsizliği de hızlandırabilir. Para transferi özellikle günde bir dolardan az parayla hayatta kalan insanlar için mutlak yoksulluğu azaltmada en etkili unsurdur. Dünya Bankası'na göre gelişmekte olan bir ülkeye gönderilen bir kişiden gelen para transferlerinde % 10'luk bir artış mutlak yoksulluğu % 3,5 oranında azaltmaktadır. Büyük olasılıkla hâlâ yoksulluk sınırının altında kalacak aileler olacak; yine de kaçınılmaz olarak para transferlerinden kaynaklanan bir dizi iyileştirme görülecektir. Dahası en yoksul ailelerin çoğu için işçi dövizleri kazançlarının en büyük yüzdesine sahip olmaya devam etmektedir (Keeley, 2009: 126-127). Genel olarak işçi dövizlerinin işçi dövizini kabul eden ülkelerin kişi başına gelir oranında yükselmeye ve yoksulluğu azaltıcı etkiye sahip olduğu varsayılabilir. Ağlar tarafından göçmen sayısı artırıldığında eşitsizlik de azalabilir (Acosta vd., 2008: 110). Bazıları işçi dövizlerinin bir bütün olarak ülkelerdeki gelir dağılımını kötüleştirdiğini iddia ediyor. Çünkü uluslararası göç ve para gönderme işlemleri esas olarak büyük şehir veya yerleşim yeri sakinleri tarafından erişilebilir durumdadır (Adams, 1989: 46-69). Göçmen dövizlerini genellikle kadınların iş gücü arzının azalması izlemektedir. Bu da kadınların kayıt dışı sektörlerde istihdam edilmesinin ve kırsal alanlarda ücretsiz işlerde istihdam edilmesinin azalmasıyla sonuçlanmıştır. (Amuedo-Dorantes ve Pozo, 2006: 226). Para gönderenler, para transferlerinin nasıl tüketileceği üzerinde kontrole sahip olabilirler. Örneğin bazen göçmenlerin farklı yatırımları veya harcamaları olur. Göçmen, arzularının yerine getirilmesini sağlamak için periyodik akışları yapılandırabilir. Para transferi geliri normal gelirden farklıdır. Diğer gelir türlerine göre daha seyrek veya değişken olabilir, dövizler farklı şekillerde kullanılabilir, çoğunlukla yatırım veya "büyük sorunları" çözmek için özellikle yabancı ve daha güçlü bir ülkeye gönderiliyorsa (Amuedo-Dorantes ve Pozo, 2011: 71).

> *Buraya borçlar yüzünden geldim. Şimdi iyiyim. Oğlum için yeni bir daire satın aldım tüm borcu ödedim. Şu anda kızım için başka bir daireye yatırım yaptım, ödemeler devam ediyor, az bir miktar kaldı. Borç ödemem bittiğinde Türkiye'den ayrılacağım. Ben ailenin en iyi kazananıyım, çocuklarım çalışıyor ama maaşım ailedeki herkesi aşıyor, bu yüzden daha fazla değeri var(Nargiza 58, hizmetçi).*

Sosyal kazanımlar

Kadın göçmenler Gürcistan'da sadece maliyenin ithâlâtçıları değil aynı zamanda evleri ve toplumları için sosyal refah sağlıyorlar. Sosyal para transferleri çeşitli şekillerde sunulur

Özgüven

> *Türkiye'yi çok seviyorum, burada güven kazandım. Herkes gibi benim de normal bir insan olduğumu bilmemi istiyorum. Başkalarının ne dediği umrumda değil ve kızıma da aynısını yapmasını söylüyorum.(Klara 45, hizmetçi)*

Lüks hayatın taklidi

> *Her şeyi evde ben yaptım, evi ve çitleri yeniledim, eve yeni mobilyalar aldım. Bazen 3-4 ay para biriktiriyorum ve hepsini aileme gönderiyorum. Bu yol daha etkili, çok iyi koşullar yarattım. Kocam çalışıyor, hâlâ bir mahsulümüz yok. Ben burada olmasaydım orada normal yaşayamazdık. Evimiz eskisdi, yeniledim, çatıyı değiştirdim. Metal kiremit çatı yaptım. Mobiliyayı buradan götürdüm, çalıştığım ailem hediye etti… Şimdi ailem çok iyi durumda. Ben gitmeseydim ailem bunu yapamazdı… Burada bir sürü şey öğrendim…yaşam tarzları, yemek kültürü..ev düzeni vs(Maya 55, hasta bakıcı).*

Kardeşler arasında eşit miras hakkı

> *Babam bana hiçbir şey bırakmadı, hiçbir şey söylemedim ve asla bir şey söylemeyeceğim, bizde böyle. Kız-erkek çocuklarına eşit davranıldığını buraya geldikten sonra fark ettim ama bizde her şey erkek için(Nunu 61,hasta bakıcı).*

Bilinçlendirmek

> *Ailemde her şeyi yapan benim, kocam arkadaşlarıyla sürekli içki içip oyun oynuyor, ona araba bile aldım. Buradan Gürcistan'a giderken bir sürü bagajım olmaktadır, beni otobüs durağında bekleyip köye kadar götürmüyor bile. Buradaki kadınlar kocalarının bu tür aşağılamalara asla müsamaha göstermezler. Ben aptal değilim, kesinlikle o parazitten boşanmaya karar verdim, ona hiçbir konuda ihtiyacım yok (Natela 43, hasta bakıcı).*

<u>Para transferi yerine aile için diğer yardım türleri, “Ayni transferler”</u>

John Connell'e göre para transferi işlemleri akrabalık bağları için çok önemli olmasına ve geleneksel yükümlülükleri yerine getirmesine rağmen yiyecek ya da tüketim için diğer eşyalar da para kadar önemli olabilir. Gürcü kadınlar genelde hediyeler, konserve gıdalar, deterjan, kıyafetler, mobilyalar, mutfakta kullanılacak eşyalar, çoğunlukla zor bozulan ürünler, indirimde buldukları farklı türden ev gereçleri gibi hijyenik şeyler gönderir. Örneğin pirinç, makarna, bulgur, mercimek, nohut, şeker ve giyim eşyalarını toplayarak onları ailelerine ve arkadaşlarına gönderir. Gürcistan'da ikinci el ve yeni kıyafetler de dahil olmak

üzere farklı konut malzemeleri kısıtlıdır veya daha pahalı olan şeyler de bu tür transferler arasındadır. Nakit para genellikle aile geçimine su, elektrik, kredi ödemesi, eğitim ve sağlık ücretleri için ve bazı geleneksel yükümlülükleri yerine getirmek için gönderilir (Connell, 2008: 176).

> *Zorluklar beni buraya getirdi kızım. Her şeyi yaparım, her şeyi buradan gönderirim, hâlâ çok gerginim, bazı şeyler aldım, bir haftadır çok yorgunum, bir günüm var, onlar için bazı şeyler almaya gidiyorum ve yine de beğenmiyorlar. "Flo" ve "Deichman"daki tüm mağazalarına gittim. Kızım için botlar aldım, sonra torunlarımın için pijamalar ve iki adet sıcak kışlık kıyafet aldım. Bu botların fotoğraflarını çektim, zorlukla seçtim, sonra 38 beden yoktu, beni başka bir yere gönderdiler, kısacası, bir günlük iznim vardı o da ailem için bir şeyler almakla geçti, kendim için hiçbir şey satın almıyorum, kendime bir şeyler almayı sevmiyorum. Bir aileyi, oğlumun ailesini ve kızımın ailesini kurtarmanın ne kadar zor olduğunu bilmiyorsun. Ayrıca ürünler tedarik ediyorum, akşam yemeğine otururken çalıştığım aileye yemek hazırladıktan sonra akşamları birkaç saatlik izinim var, dışarı çıkıyorum. Yaşadığım yerde büyük bir market var, çok büyük, ucuz şeyler almak için özel bir yöntemim var, nasıl olduğunu anlatacağım. Bazen promosyonlar olmaktadır, örneğin yüz liralık ürün satın aldığınızda hediye olarak büyük boy yağ veriyorlar veya 20 lira veya 15 lira için büyük bir paket çamaşır tozu. İki yüz liralık bir ürün alanları gözlüyorum. Hangi alıcının çok fazla ürün satın aldığını gözlemliyorum, bana 160 lira ürünü olduğunu söylediğinde ona üzerine eklemem gerekeni soruyorum, ücretsiz yağ, deterjan veya promosyonda ne varsa almak için 200 lira olacak şekilde biraz para ekliyorum ya da bir kaç şey alıp onların aldıkları şeylere ekliyorum, kasadan birlikte geçirsinler diye. Böylece büyük yağ veya büyük paket deterjanı ücretsiz alıyorum. Çok düşük fiyatlarla alıyorum, bazı insanlar bu stratejiyi görüp kendileri kullanmak istiyorlar ancak birçok insan aynı fikirde değil, teklifimi kabul ediyor. Makarnadan pirince kadar her şeyi böyle topluyorum gidene kadar. Sonra gittiğimde tüm ürünleri yanımda götürüyorum (Lamzira 47, hasta bakıcı).*

Mal ve diğer ürünlerin ev ihtiyaçlarını karşıladığı düşünülmektedir (Crush, 2008: 7). Gözlemlerime göre mal göndermek göçmenlerin cinsiyetine bağlı bir unsur. Örneğin kadın göçmenler bu konuda daha titiz. Evdeki eşyaların eksikliklerinden daha fazla haberdarlar ve fırsat bulduklarında doldurma konusunda daha meraklı ve istekliler. Bulundukları ülkelerdeki indirim haberlerini ve yerleri daha dikkatle takip edip kendi ülkelerinde pahalı olan ürünleri uygun bir fiyata alma konusunda meraklılar. Erkek göçmenler çoğunlukla "lüks" ürünler, örneğin elektronik eşya veya konuk ülkede çok daha ucuz olan diğer teknolojik aletleri göndermektedir.

Sağlık hizmetlerine para transferi

Para transferi, hane halklarının diyetlerinin daha zengin ve çeşitli olmasına yardımcı olur. Böylece her gün aynı tür yiyecekleri almak zorunda kalmazlar. Ayrıca daha fazla boş zamanları ve uykuya ayıracak vakitleri olur. Genel olarak teorisiyenler, işçi dövizlerinin sağlık üzerindeki etkileri hakkında belirli bir deneye dayalı literatürün olmadığını, işçi dövizlerinin hane halklarının sağlığı üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi olup olmadığının tamamen belirsiz olduğunu iddia etmektedir(Demurger, 2015: 6).

> *Annem hastaydı, kalp ameliyatı olması gerekiyordu, kalp ameliyatı ne kadara mal olmaktadır biliyorsun. Böyle başladım, göçümün arkasındaki hikâye bu. Sonra da dediğim gibi kızıma eğitim vermem gerekiyordu ama biliyorsunuz sorunlar hiç bitmiyor, bir insanın her zaman paraya ihtiyacı var, bu yüzden her zaman burada kalışımı uzatacak bir nedenim oldu(Nina 60, yaşlı bakıcısı)*

Para birimleri kırsal haneleri serbest meslek için riskli bir iş kurmaya teşvik etse de aynı zamanda işçi dövizleri hane halkı çeşitlendirme stratejisini devre dışı bırakabilir ve göçmenlerin parası kırsal kesim üyelerinin tarım dışı başka işlerle uğraşmalarına engel olabilir. Yani hane halkı gelir-sigorta stratejisini geliştirebilir(Demurger ve Shi, 2012: 17).Ekonominin uluslararası göçe dayandığı ülkeler dışında işçi dövizlerinin iş gücü piyasasının etkisi hakkında çok fazla şey yazılmamıştır. Her ne kadar popüler basın işçi dövizlerinin hane halklarının çalışma çabaları üzerinde nasıl olumsuz bir etkiye sahip olduğu vakalarına odaklansa da yine de güvenilir bir literatür yoktur. Neoklasik modelin de belirttiği gibi işçi dövizleri, bütçeyi büyütme, rezervasyon ücretlerini artırmanın yanı sıra gelir etkisi yoluyla para transferi alan kişiler tarafından istihdam olasılığını azaltabilir (Amuedo-Dorantes ve Pozo, 2006: 222).Hiç şüphe yok ki para gönderme güdüsü fedakârlıktır ve geride kalan hanelerin bakımını sağlar. Para transferlerini öfke fedakârlığı veya aydınlanmış kişisel çıkarların bir işareti olarak gören başka görüşler de vardır. Para transferleri göçmenler ve aile arasında bir tür kasıtlı sözleşme olarak görülür. İçsel motivasyon aynı zamanda mali yardım ve ailenin mali olarak ona bağlı olduğu bir üstünlük ve güç olabilir(Lucas ve Stark, 1985: 902). Dolayısıyla bu görüşlere göre para göndermek ya fedakârlık ya da bir mirasa olan ilgi ya da sonunda haysiyetle eve dönme hakkı gibi daha fazla öz arama yoluyla motive edilebilir.

Eğitim için para transferi

Eğitim, işçi dövizlerinin tahsis edildiği başlıca alanlardan biridir. Para transferi, göçmenlerin çocuklarının eğitim ücretini finanse etmesini sağlar. Yoğunlukla çocuklarına istenen düzeyde eğitim vermeye odaklanırlar (Özden ve Schiff, 2006: 124).Edwards ve Uretab'ın iddia ettiği gibi genellikle bu yatırımlardan fayda sağlamayı uman ebeveynler çocuklarının eğitimine yatırım yaparlar. Kararları etkileyen birçok faktör vardır; en sık olanları potansiyel maliyetler, ücretler, harçlık, yaşam maliyetleri ve iş gücü piyasasındaki muhtemel istihdam fırsatlarıdır. Ebeveynler, eğitime yapılan yatırımlardan beklenen getirileri dikkate alma ve bunu örnek olarak aile işine yatırım yapma gibi alternatif yatırımlarla karşılaştırma eğilimindedir. Yoksulluk içinde yaşayan aileler, çocuklarına mümkün olan en kısa zamanda iş gücü kazandırmak için asgari düzeyde eğitim vermekten memnuniyet duyarlar(Edwards ve Uretab, 2003: 438). Behrman ve Wolfe göre babalara kıyasla anneler çocuklarının eğitimine daha fazla yatırım yapma eğilimindedir(Behrman ve Wolfe, 1984: 302). Ebeveyn göçünün çocukların eğitimini nasıl etkilediğinin birkaç ana başlığı vardır. Olumlu olan işçi dövizlerinin daha fazla kaynağa ulaşılabilir olmasını sağlayarak aile bütçesi kısıtlamalarını kısmen ortadan kaldırabilmesidir. Doğrudan bir sonuç olarak para gönderilen bir ailenin çocuk işçiliğine çok sık ihtiyacı olmaz, bu gerçek çocukların zamanlarını eğitime ayırmasına izin verir. Öte yandan ebeveynlerden birinin özellikle de annelerin bulunmaması, dikkat ve denetim eksikliğinden dolayı çocukların eğitimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Okul performanslarını düşürebilir (Demurger, 2015: 4). Para transferlerinin özellikle bir kızın eğitimi üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Hangi çocuğun eğitim vereceği konusunda bir seçim yapmak zorunda kaldıklarında, yoksul aileler genellikle erkekleri tercih ederler. Kızlar genellikle bu açıdan ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Ancak işçi dövizleri, aile bütçesi kısıtlamalarını önemli ölçüde hafiflettiğinden bu sorunu çözmeyi kolaylaştırmaktadır (Demurger, 2015: 5).

> *Torunlar okula gidiyor. Okul masraflarının çoğunu ben karşılıyorum. Elimde olan her şeyi oraya gönderiyorum. Çoğunlukla nerede harcayacağına onlar karar veriyorlar. Hepimizin sosyal medya bağlantılarımız var, günlük iletişimimiz var ve maaşımı nasıl dağıtacağımızı birlikte konuşuyoruz, hepimiz ne için paraya ihtiyacımız olduğunu biliyoruz. Bazen cenaze törenleri, doğum günü partisi ve hediyeleri veya torunlarımın doğum günleri gibi beklemediğimiz masraflar planları değiştiriyor. Ne zaman gideceğimi bilmiyorum. Sağlık durumum elverirse borçlarımı ödedikten sonra gitmek istiyorum. Borcumu ödeyene kadar buradayım, umarım bunu yapmayı başarabilirim. Bu benim asıl endişem sonrasında bir şekilde hayatta kalırız. (Nana 59, hizmetçi)*

Para transferlerinin büyük bir kısmı bu hanımefendi örneğinde olduğu gibi çocukların veya torunların eğitimine harcanmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Uluslararası göçün kadınlaşması gelişmiş ülkelerdeki artan bakım talebiyle ilgilidir. Göç, aileyi para transferleriyle kurtarmanın daha kolay bir yolu gibi görünmektedir. Bu çalışmaların çoğu ulusötesi göçün kadınlaşmasının; belirli kadın tipi, ev içi işlerde ve mesleklerde artan küresel emek talebiyle tetiklendiğini göstermektedir. (Semyonov ve Gorodzeisky, 2005:1). Bazıları işçi göçünün kadınlaşmasını ev içi emeğin küreselleşmesi veya çocuk bakımının küreselleşmesiyle ilişkilendiriyor. Gelişmiş ülkelerde gittikçe daha fazla aile "zaman açlığı"ndan muzdarip, aile ve iş arasında bir denge kurmakta güçlük çekmekte ve gelişmekte olan ülkelerden dadı ve bakıcı işe almanın yollarını aramaktadırlar. Üçüncüsü küresel dünya ve ekonominin bir "yeni zenginler" sınıfı doğurması sadece sanayileşmiş dünya için değil aynı zamanda yarı sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de oldukça olağandır.

Kadın göçmenler, işçi dövizlerini eğitim veya sağlık gibi beşerî sermaye için kullanmayı tercih etme eğilimindedir. Göçmen dövizlerinin hane halkı ekonomileri üzerinde önemli bir etkisi vardır. Ancak ondan önce Gürcistan'daki çoğu aileyi fiziksel olarak kurtarmanın tek yolu budur. Üstelik farklı bir kültür ve yaşam tarzına sahip bir ülkeye tek başına göç etmek ve ekonomik bağımsızlık, onları derinden etkilemekte ve onlara özgüven kazandırmaktadır. Göç süresi de büyük bir fark yaratıyor. Göçmenler Türkiye'de ne kadar uzun süre kalırsa aileleri üzerinde o kadar olumlu ekonomik etkiler görülüyor. Para transferleri önceliklere göre harcanmaktadır. Gürcü göçmenler arasında öncelik sıralarının sabit olduğu görülüyor. Birincisi ve en önemlisi göçlerinin temel nedeni olan banka kredileridir. Banka kredisi, göçmenlerin hayatındaki en korkutucu faktördür. Ödememesi durumunda ailenin sığınaksız kalabilir. Banka kredilerini genellikle üyelerden birinin öğrenim ücreti veya sağlık giderleri takip etmektedir. Aynı genişletilmiş aileden gelen göçmenlerin sayısı da önemlidir. Bu nedenle gayet açık bir şekilde görüldüğü gibi Gürcü kadın dövizleri tarafından gönderilen para transferleri öncelikle günlük tüketim için ve aile üyelerinin hayati eksikliklerini karşılamak için kullanılmaktadır. Ancak genel olarak ifade etmek gerekirse işçi dövizleri daha iyi beslenme, daha iyi barınma fırsatlarını artırıyor. Daha iyi eğitim sağlıyor ve hatta küçük işletme oluşumunu mümkün kılmaktadır. Gürcü ailelerin refahları için işçi dövizlerini kullanma örüntüsü piramit aracılığıyla gösterilebilir.

Çizelge 5.1. Gürcü ailelerin refahları için işçi dövizlerini kullanma örüntüsü

Yukarıda sunulan piramit, işçi dövizlerinin harcanma öncelikleri listesini göstermektedir. Ancak işçi dövizlerinin büyük bir kısmının günlük tüketimden kaynaklandığını ve göçmen ailelerin uzun vadeli ekonomik istikrarına ilişkin soruları çağrıştırdığını bir kez daha vurgulamak gerekir. Görüşmelerin sonuçlarında da görüldüğü gibi Gürcü göçmenler hanelerinin ekonomik sorunlarını bir dereceye kadar iyileştirme konusunda gelişmeler kaydetti. Sosyal para transferlerinin etkisi pek çok şekilde ifade edilebilir; ev dekorasyonu, aileyi yönetme şekli, değerlerini ve bakış açılarını değiştirme, çocukları yetiştirme, giyim tarzı ve hatta günlük beslenme… Bu araştırma banka kredisi veya aile üyelerinin sağlık sorunları gibi büyük sorunları çözüldükten sonra dövizlerin rutin olarak günlük tüketime harcandığını gösterir. Aile üyelerinden bir başkası istihdam edildiğinde ve sabit bir maaş aldığında göçmen dövizleri aile gelirlerini artırmaya yardımcı olur ve ailelerinin işsiz kalmaları ve Gürcistan'a geri dönmeleri durumunda ekonomik istikrarı az çok garanti eden şeyleri satın alma olasılıklarını artırır. Örneğin sağmal hayvanlar aynı zamanda küçük bir işletme kurma veya çiftçilik için arazi sahibi olma yeteneğini geliştirir. Göçmen aileler, uzun bir göçün bir sonucu olarak tarımsal nedenlerle küçük işletmeler kurabildiler, bahçeler veya başka araziler satın alabildiler. Bu bulgular işçi dövizlerinin göçmen aileler arasındaki zorluğu hafiflettiğini ve yaşam standartlarını iyileştirmek için gerekli olan belirli mal veya hizmetlere erişim yeteneğini artırdığını göstermektedir.

Göçmenler, özellikle geleneksel toplumlarda, çoğunlukla karmaşık kişisel veya kolektif ağlar aracılığıyla var olmaktadır. Ağlar karmaşıktır, bazıları özgecil olarak hem finansal hem de bilgisel yardım sağlarken bazıları bunu ödeme veya yardım karşılığında yapar. Hem kültürel hem de sosyal olarak ayırt edici bir şekilde ilginç bir fenomendir. Göçmen ağları, göçün ayrıntılarını önceden bilmeyi kolaylaştırır. Ağlar, kurumsal prosedürlerle başa çıkmak için etkili yollar tasarlama ve aynı zamanda göç masraflarını azaltma yeteneğine sahiptir. Çoğu zaman ajanslardan daha güvenilir ve pratik yardım sağlayabilirler ancak bazen potansiyel göçmenlere şantaj da yapılabilir, örneğin potansiyel göçmenleri insan ticaretine yönlendirebilirler ki bu benim katılımcılarımda görülen bir örnek değil. Kısaca Ryan'ın kavramsallaştırdığı gibi, ağlar "mıknatıslar", "çapalar" ve "kovucular"dan oluşabilir(White ve Ryan, 2008: 229). Ankara'daki Gürcü göçmenler, göç bağlamında ağların en etkili yol olduğunu, ağların taşınma şansını artıracağını ve emek göçünü mümkün kılacağını belirtti. Alt bölüm, ağlarının veya göçmenlerin ailelerinden daha fazla olduğunu, kendilerini onlardan daha iyi anlayanın olmadığını, hem çalıştıkları ailede hem de geri döndüklerinde aynı acıları, aynı sorunları paylaştıklarını belirten göçmenlerin duygusal hikâyelerini sunmaktadır. Gürcistan'da da birbirlerine duygusal olarak ve gerektiğinde maddi olarak da destek olmaktadırlar. Kredi verme, ailelerine mal gönderme vb. konularda aralarında koşulsuz bir güven var. Ankara'daki ağlara duyulan derin güven, çoğu görüşmeci tarafından vurgulanmıştır. Saha çalışmasına ve bazı ajansları ziyarete dayanarak Türkiye ile Gürcistan arasında çalışan ajansların ilkel düzeyde olduğunu, yola çıkmadan önce Türkiye'de bulunma, iş bulana kadar orada kalma gibi tüm prosedürlerin ilkel düzeyde olduğunu öğrendim. İş bulmak diğer öncü göçmenlerin yetkinliğinde. İtalya, Polonya ve diğer Batılı ülkeler için aynı şey söylenemez. Ajanslar, göç sürecinde orada daha büyük bir rol oynamaktadır.

Sonraki kısım Gürcü kadın göçünün en savunmasız kesimiyle başlıyor. Bu, yasa dışı göçtür. Bu tür göçün olumsuz yanları burada tartışılmakla birlikte bazı olumlu yanları da görülmekte ve vurgulanmaktadır. İkinci alt bölüm, göçün kadınların güçlendirilmesinde büyük bir rol oynadığı varsayımını sorguluyor, göçün kazandığı ekonomik ve özel bağımsızlığa rağmen uyum ve diğer derin sorunlarla başa çıkmanın tek başına onları kesinlikle daha güçlü kıldığını ancak aynı zamanda kendilerini geleneksel değerlerden her zaman koparmadığını veya buna hevesli olmadıklarını göstermektedir. Çoğunun anne olduğu ve göç amaçlarının tamamen ekonomik ve ailelerini fiziksel olarak kurtarmak olduğu, kendi bağımsızlık ve refahlarını düşünmedikleri sonucuna varılmıştır. Kadın göçmenlerin yaşlanan göçü ve sağlık sorunlarına ayrılan alt bölümler kritik sonuçlar veriyor, kadınların çoğu Sovyetler Birliği'nin

dağılmasından bu yana on yıl boyunca farklı ailelerde bakıcı olarak çalıştıklarını belirtmektedirlar. Yaşlı ve hasta insanlara bakmak gibi ağır işler hem zihinsel hem de fiziksel sağlıkları üzerinde derin olumsuz etkiler bırakıyor. Aşağıdaki alt bölümler, bu ağır sorunların nedenlerini ve göçmenlerle yapılan görüşmelere dayalı yanıtları bulmaya yönelik bir girişimdir. Göçmenlerin tamamına yakını hükûmeti ve Gürcistan'ın Ankara Büyükelçiliğini sorunlarını görmezden gelmekle suçluyor. Kendilerine göre göç etme adımlarını şeytanlaştıran ve haksız yere ailelerine ihanet edip onları terk etmekle suçlayan Gürcü Ortodoks Kilisesi'ne karşı duydukları hayal kırıklıklarını da dile getiriyorlar. Onlara göre onların şeytanlaştırılması ve damgalanması, insanlarla kilise arasındaki boşluktan kaynaklanmaktadır. Gerçek şu ki onların dedikleri gibi kilise lüks içinde yaşıyor ve insanların sorunlarından tamamen habersiz. Aynı şey Gürcistan hükûmeti için de geçerli. En yaşlı göçmenlerden bazıları o kadar çaresiz ki Gürcistan'ın özgürlüğünü ve bağımsızlığını ironik bir şekilde değerlendiriyorlar. En azından o zaman aç olmadıklarını belirtmektedirlar.

Bir alt bölüm Gürcü ailesine, Gürcü ailesi olgusuna ayrılmıştır. Bölüm, Sovyetlerin dağılmasından sonra Gürcü ailelerin ne tür deformasyonlara uğradığının sonuçlarını sunmaktadır. İlk ve en önemli detay Gürcü ailesinin yeniden dönüşümüdür. Sovyetler Birliği'nden önce birçok geleneksel tarım toplumunda olduğu gibi Gürcü ailesi geniş aileden oluşuyordu. Sovyetler Birliği, Gürcü geleneksel ailelerinin yapısına büyük değişiklikler getirdi, özellikle boyutları küçüldü. Bunun nedeni sovyet reformları ve "Çalışmayana ekmek yok." sloganıdır. Mümkün olduğu kadar çok kadın çalıştırmak için çocuklara ücretsiz olarak bakıldığı çok sayıda anaokulu açıldı. Genç işçi çifte, geniş ailelerin birbirine yardım etmesine gerek kalmayacağı yeni bir daire verildi. Sovyetlerin tüm kurumlarının istikrarsızlaştırılmasından ve güvenlik ve yoksulluk sorunlarından sonra büyükanne ve büyükbabaların çocuklara baktığı ve ebeveynlerin iş bulduğu veya göç ettiği eski geniş aile biçimine geri dönmek bir zorunluluktu. Saha çalışmasına dayanarak şunu söyleyebiliriz: Gürcü kadınların göçü çoğu durumda aile kararının sonucudur. Şaşırtıcı bir şekilde çoğu, aile büyüğünün özellikle kayınvalidelerin, genellikle oğulları vefat etmiş annelerin kararıdır. Uzun vadeli ulusötesi göçün aile ekonomisi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle göç ettikleri yerde ne kadar çok kalırlarsa aileleri o kadar istikrarlıdır. Ama aynı zamanda aile ilişkileri üzerinde de yıkıcı etkileri vardır, görüşmeciler Türkiye'ye geldikten sonra çocuklarını kaybettiklerini üzülerek dile getirmekteydiler. Anne bakımına ihtiyaç duyduklarında bedenen yanlarında olmamaları, aralarında doyumsuz bir duygu uçurumu yaratıyordu, bu da çocuklarını bedenen kurtardıkları için göç etmelerine,

geri dönmeye değip değmeyeceğini sorgulamalarına neden olmaktadırdu. Ancak esnek vize sistemi ve Türkiye ile coğrafi yakınlık nedeniyle durum diğer Avrupa ülkelerindeki kadar umutsuz görünmüyor. Aşağıdaki alt bölüm, fedakâr, kahraman ve her zaman kişisel çıkarlarını geride bırakan Gürcü kadın portresini tarihsel olarak tanımladıktan sonra Gürcü kadınlarının hâlâ mitolojik Gürcü anneler ikonunun tutsağı olduğu sonucuna varıyor. Geçiş döneminde kadınların, yeni sisteme uyum sağlamayı daha zor bulan erkeklere göre bir çıkış yolu bulma konusunda daha esnek olduğu ortaya çıktı ve yeni dönem, çoğunu felç bıraktı. Dahası, sabit maaşlı ve istikrarlı bir işi olan erkeklerin çoğu işsiz kaldı, yeni iş gücü piyasasının yeni kurallarına ayak uyduramadı. Bu durumla ilişkili depresyon ve kaygının, yaşlı çalışma çağındaki erkekler arasındaki sağlık krizine katkıda bulunan bir faktör olması muhtemel görünmektedir. Bunun yanı sıra iç savaş ve iç çatışmalar onları tam bir bunalıma sürükledi ve bu durumdan geçici olarak kurtulmanın yolu uyuşturucu ve alkol oldu, bu da o dönemde pek çok erkeğin canını aldı. Ailenin geçimini sağlayan kişi statüsünü kaybetmek, aile içindeki otoritelerini gevşetti. Erkekler kendi ailelerinde işlevsiz kaldılar, ne yazık ki çoğu bunu aile içi şiddetle telafi etmeye çalışıyordu. Sembolik olarak “hadım edildiler” ve ailedeki statüleri iptal edildi. Statülerini geri kazanmak ya da itaati kabul etmek için savaşmanın iki yolu vardı. Erkeklerin bir kısmı onun yeni statüsünü kabul etmeye başlamış ve eşleri göç ederken evin bakımı görevini üstlenmiştir. Saha çalışması katılımcıları ile yapılan görüşmelerde görüldüğü gibi erkeklerin çoğu eşleri tarafından gönderilen para transferlerini kötüye kullanmış; parayı uyuşturucu, alkol, kumar veya fuhuş için israf etmiştir.

Bu çalışma, Gürcistan'daki durumu, özellikle o yılların kadın, aile, göçmen çocuklar üzerindeki etkilerini, hayatta kalma stratejilerini araştırmıştır ve ana stratejilerden biri belirli nedenlerle kadın göçü olmuştur. Araştırma alanı Türkiye-Ankara olarak seçilmiştir. Alan çalışması 70 göçmen kadın ile görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bilgiler, saha çalışmasında ortaya çıkan soruları yanıtlamak için kullanılan yaşam öyküleri ile desteklenmiştir. Gürcü kadın göçü, karmaşık olumsuz etkileri olan Gürcistan'ın ana endişesidir. Ne yazık ki göç sorunu her zaman Gürcü politika yapıcıların odak noktasının dışında kalmıştır. Bu çalışma göçmen kadınların ve onların geride kalan ailelerinin sorunlarını örneklendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca mevcut kaynaklar, bu sorunu araştıran uygun literatür olmadığını göstermektedir. Tezin bu bölümü, araştırmanın sonuçlarını özetlemektedir; araştırmanın başında belirlenen her bir hedefin tüm cevaplarını değerlendirir ve tartışır. Ayrıca sonuçlara ulaştıktan sonra ortaya çıkan etkileri de belirtir. Ardından kadın

göçünün olumsuz sonuçlarını azaltacağı düşünülen öneriler sıralanır ve olumlu etkilerin artırılmasına yönelik öneriler sunulur. Bu bölüm, sunulan çalışmanın bazı sınırlılıklarını göstermekle birlikte gelecekte yapılacak araştırmalar için öneriler sunmaktadır.

Birinci bölüm, göç olgusunun kısa bir açıklamasıyla başlar, güvenilir kaynaklardan göçün modern eğilimlerini veren birkaç tanım önerir. Ayrıca Türkiye'ye ve genel olarak diğer ülkelere Gürcü kadın işçi göçünün arka planı da sunulmaktadır. Gürcistan'ın tarihsel ve siyasi arka planı, Sovyetler Birliği'nin tam olarak dağılması, Sovyet sonrası ülkelerin yaşadığı olumsuz etkiler, ülkenin hâlen geçirmekte olduğu derin dönüşümler, Gürcistan'ın zor ekonomik durumu ve aynı zamanda kadın göçünün ana itici faktörü olan dönüşümler tartışılır. Bu bölüm ayrıca Gürcistan'da kadınların değişen rollerine de kısaca değinir. Bu bölüm amaçların tanıtılması, araştırmanın ana sorularının listelenmesi ve çalışmanın organizasyonunun tanıtılmasıyla tamamlanmıştır. Bu bölüm ayrıca araştırmanın organizasyonunu sunar, çalışmanın metodolojisini tartışır ve sunulan çalışma için belirli yöntemin neden seçildiğine dair geniş bir açıklama yapar.

Gürcü kadın iş gücü göçüne ilişkin araştırmalar oldukça karmaşıktır. Açıklanması gereken birçok derin ve sorunlu konu içerir. Bu konular şunlardır: Gürcü kadın göçü olgusunun evrilmesi, kadınların ataerkil toplumdan çıkarılmasının nedeni, Türkiye'yi seçme amaçları, geride bıraktığı ailelerle ilişkiler, rollerini değiştirme, işçi dövizleri, yoksulluk sorunları. Bu literatür taraması aynı zamanda Gürcistan'ın Türkiye'ye göçünü küreselleşme ve göçün daha geniş çerçevesi içinde konumlandırma girişimidir. Ayrıca göçün dişileştirilmesi ve bunların Sovyet sonrası yeni iş gücü piyasasına katılımıdır. Bu olguyu daha iyi anlamak için yoksulluk ve göç ve bunlar arasındaki ilişkiler özetlenmiştir. Farklı göç teorilerinin tartışılmasını ifade eder ve özellikle göçün dişileştirilmesiyle ilgili olanlara odaklanır. Kadınların iş gücü piyasasına katılımları feminist ve tarihsel perspektiften incelenir.

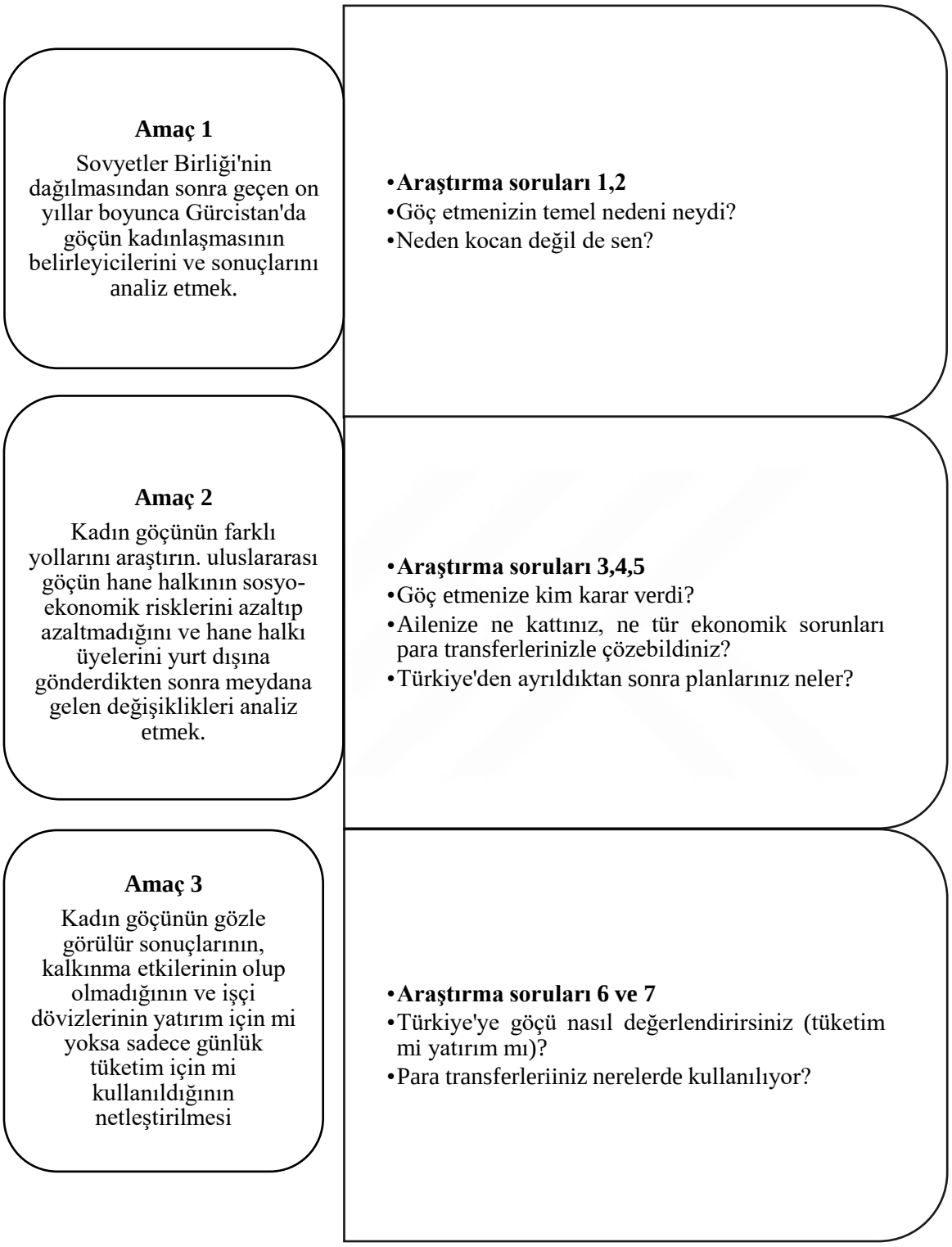
Göç sorunu ile ilgili olarak Gürcü kadınların uluslararası göçünün amaçlarını açıklamak için birkaç teorik çerçeve sunulmuştur. Her biri tamamen farklı kavramları, varsayımları ve referans çerçevelerini uygular. Neoklasik ekonomi teorisi ülkeler arasındaki ücret farklılıklarına, çalışma koşullarına ve göç harcamalarına odaklanır. Göçü genellikle gelir maksimizasyonu için bireysel bir karar olarak algılar. Yeni göç ekonomisi tersine göçü riskleri en aza indirmek ve ailenin ekonomik krizine yol açan büyük sorunların üstesinden gelmek için alınan bir hane kararı olarak görmektedir. İkili iş gücü ekonomik teorisi ve

dünya sistemleri teorisi genellikle göçün mikro perspektiflerden tartışılmasını reddeder. Bunun yerine makro bir perspektife odaklanırlar. Çok sayıda literatür incelendikten sonra Gürcistan'da göçün kadınlaşmasının nedenleri ve etkileri, yoksulluğun azaltılmasındaki rolleri, aile rollerinin değişmesi vb. konularında derin bir araştırma boşluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Durumsal yoksulluk teorisinin en iyi Gürcü gerçekliğiyle örtüştüğü varsayılmaktadır. Durumsal yoksulluk teorisi, yoksulların orta sınıf yaşam tarzlarını benimsemek için kaynaklara ve fırsatlara sahip olmadıkları için farklı davrandıldığını savunur. Gençlerin düzgün bir eğitim alma şansı hemen hemen hiç yoktur. Okula başlarlarsa öğrenim ücretlerini karşılamak veya hayatlarını kazanmak için çalışmak zorunda oldukları için kısa süre içinde okuldan ayrılmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Kadınlar erken evlilikleri tercih etme eğilimindedir. Durum teorisi temel koşullara, yoksulluğa neden olan koşullara önem verir. Ancak yoksulluğun nesnel durumuna karşı bireysel tepkilere ve bunların tepkilerine odaklanması muhtemeldir. Teorik boşluk tüm makro, orta ve mikro göç seviyelerinde fark edilir. Özellikle Türkiye'deki Gürcü işçi göçmen kadınların deneyimleri ve Gürcistan'daki yoksulluğun azaltılmasındaki rolleri ile ilgili teorik görüşmelerin yanı sıra mevcut araştırmanın yetersizliği bu tezin metodolojik ve teorik yaklaşımına ilham vermektedir. Hayat hikâyelerinin tartışılması yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış görüşmelerle bütünleştirilmiştir. Bu bölümde, tarihin üç farklı döneminde kadınların deneyimlerindeki değişiklikleri gözlemler, bunlar Stalin iktidarı dönemi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yeni dönem ve Sovyet sonrası geçiş dönemidir. Bölüm, dönemlerin her birini ele almakta ve bu dönemlerde kadınların kazandıkları veya kaybettikleri hakları vurgulamaktadır. Hayatlarının farklı alanlarında değişen rollerinden bahsedilir. Kadının devletle, işle, karşı cinsle ve aileyle ilişkisine özel önem verir. Birinci grubun Stalin döneminde yetiştirilen ve çalışan kadınlardan oluştuğuna bu bölümde dikkat çekilmektedir. Bu, "homo soveticus" denilen Sovyet insanının oluştuğu dönemdir. Faulcadian terimini kullanırsak insanların bireyler olarak değil sadece "biyokütle" olarak değerlendirildiği görülür. Kadınlar erkeklerle eşit olarak tüm haklara sahiptir, her türlü bireysellikleri ifade edilir veya cinsellikleri kısıtlanır. Bu dönemde kadınlar "devletle evlidir". Sovyet ideolojisi ve Sovyet propagandası kadınları, yaşam duygusunun sadece işte, bir Sovyet devleti inşa etmede önemser ve kişisel yaşamın önemli olmadığını, ikinci sırada yer alabileceğini savunur, buna ikna eder. İkinci Dünya Savaşı sırasında, "erkek" işini de sadece onlar yaptığı için kadınların gücü arttı. Kadının rolünün artması ve devlet tarafından tanınması, mikro aile düzeyinde de etkisini göstermiş ve aile içindeki gücü artmıştır. Devlet kadınlara, onları erkeklerden bağımsız kılan temel haklar veriyordu. Bu haklar; kendi işinin olması (kadınlara

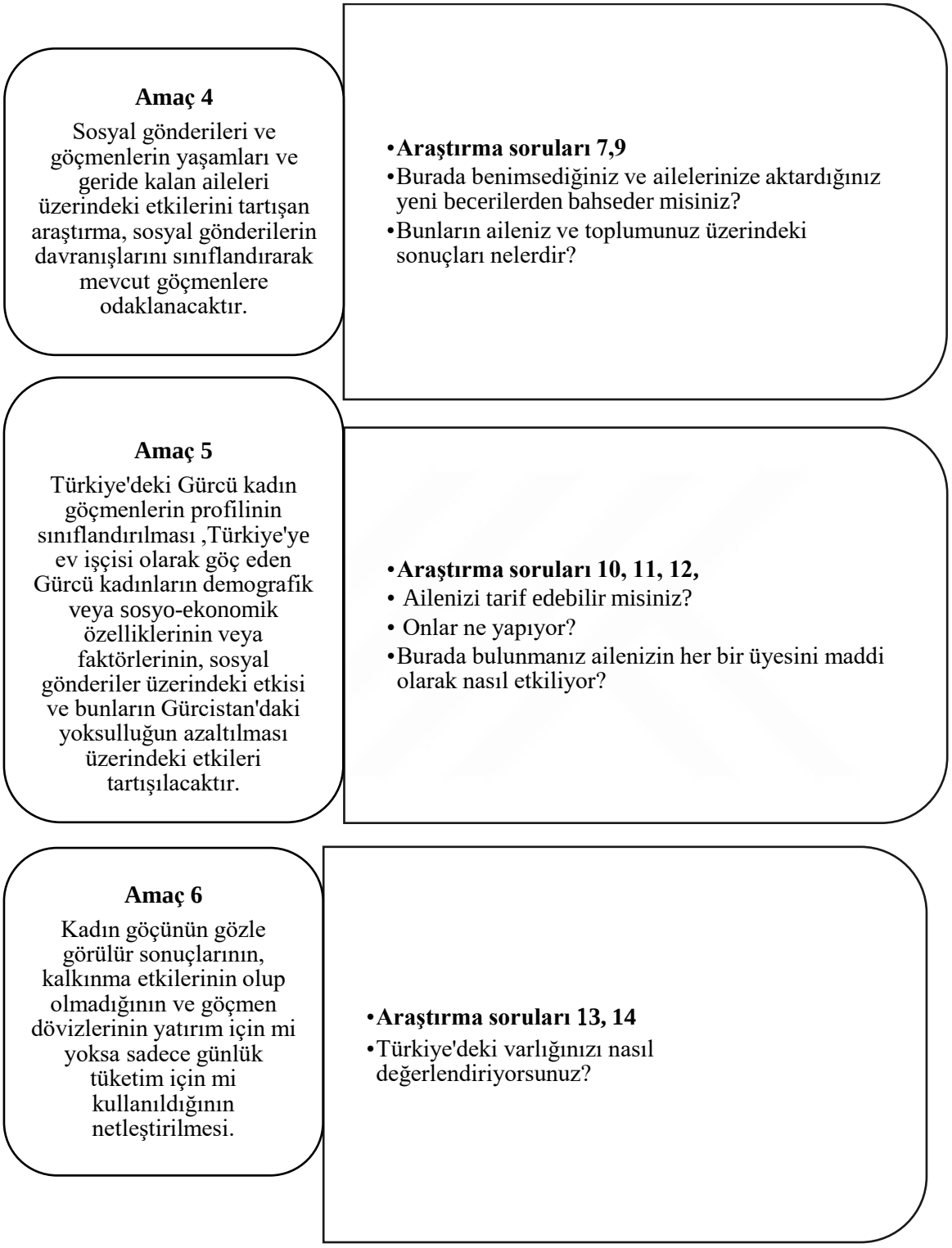
ekonomik bağımsızlık kazandıran), boşanma hakkına sahip olması, boşanma durumunda çocukları üzerinde anne kontrolüne sahip olmak için devletten tam destek alması gibi detaylar içeriyordu. Sovyetlerin dağılmasından sonra verilen bu hak ve güven onlara çıkış yolunu bulmaları için güç verdi. Gerçi o zamana kadar, kadınlar zaten "devletten boşanmıştı" (Ashwin, 2012: 69). Sovyetler Birliği'nin dağılması, Gürcistan'daki cinsiyet ilişkilerine köklü değişiklikler getirdi. Hem kurumsal hem de ideolojik destek sonlandırıldı. Devlet artık çocuklarına bakma veya onlara iş bulma sorumluluğunu almıyordu. Aile ve kadınlara ilişkin geleneksel değerler ve görüşler rehabilite edildi ve yeni demokratik Gürcistan'ın artık babalık rolü üstlenmek gibi bir isteği yoktu.

Çalışmanın amaçlarına ilişkin bulgular

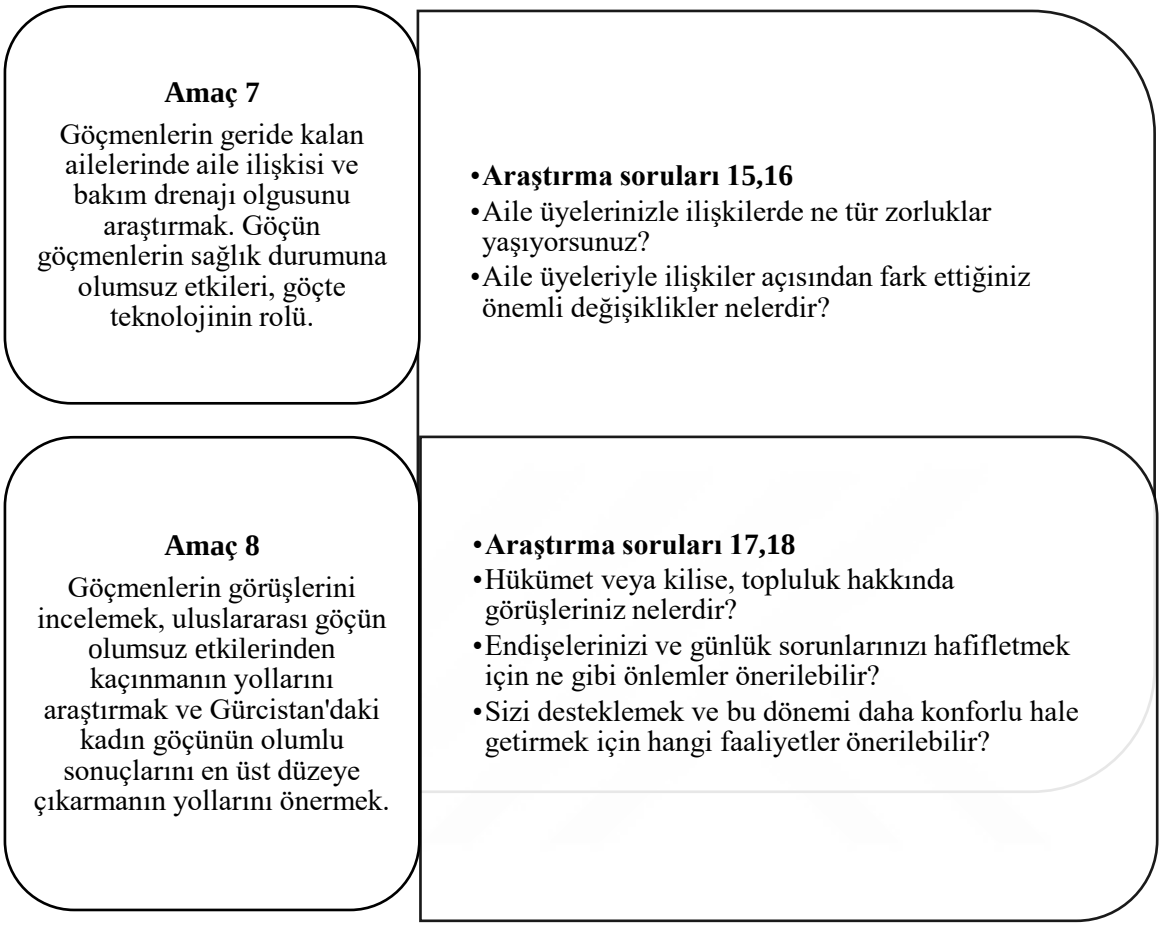
Bu araştırmanın temel amacı Türkiye'ye bakıcı olarak göç eden Gürcü kadınların ve ailelerinin ekonomik ve sosyal etkilerinin sonuçlarını tartışmaktır. Şekil, çalışmanın araştırma sorularını ve ayrıca amaçlarını sunar. Birincil plan buna ayrıntılı bir şekilde cevap vermeyi amaçlamaktadır.

Şekil 5.1. Çalışmanın araştırma sorularını ve ayrıca amaçları

Şekil 5.1. (devam) Çalışmanın araştırma sorularını ve ayrıca amaçları

Şekil 5.1. (devam) Çalışmanın araştırma sorularını ve ayrıca amaçları

Bir göç ülkesi hâline gelen Gürcistan, her yıl artan sayıda kadın göçüyle karşı karşıya. İş gücü piyasasına dâhil olan kadınların sayısı artıyor ancak farklı düşük statülü işlerde ve farklı ülkelerde. Gürcistan aynı zamanda radikal bir şekilde artan ulusötesi aile vakalarının yaşandığı bir yer hâline geldi. Gürcü annelerin profillerinde büyük değişiklikler oldu. Her zaman mutfakta olan ve işten çocuklarına bakmak için gelen aile kadınlığına adanmış evde kalan kadınlardan, hayatta kalmanın yolunun Gürcistan'da değil dışarıda olduğunu erkeklerden önce sezen bir dövüşçü grubu oldu. Önce o riski aldı, karşılıklı geçmişinden dolayı kültürü ve insanlarıyla zaten tanıdık bir ülke olan Rusya'ya gitme eğiliminde olan

erkeklerden farklı olarak Gürcü anne tamamen ayaksız yolu seçti ve aşina olmayan ülkelere göç etti. Zira Türkiye, İtalya, Yunanistan gibi ülkeler, sözde "demir perde" nedeniyle Sovyetlere tamamen kapalıydı ve tanınmıyordu. Çöküş ve şiddetli krizin ardından Gürcü anneler günlük ekmek paralarını kazanmak için farklı ülkelere gitmek zorunda kaldı. Göç, özellikle Yunanistan'da çoğunlukla yasa dışı ve son derece tehlikeliydi ancak bu, derinlemesine araştırılması gereken son derece büyük bir konudur. Bu yol Gürcü anneler için her iki açıdan dramatikti. Çocuklarını bebekken terk etmek zorunda kaldıkları ve çocuklarının büyüdükleri dönemi atlamak zorunda kaldıkları için, bu faktör daha sonra anne-çocuk ilişkisinde büyük rol oynuyordu, yabancılaşmaya ve gergin bir ilişkiye neden olmaktadırdu, çocuklar anneleri onları başkalarının sorumluluğuna bıraktıkları için her zaman affedemiyorlardı. Kadınların devamsızlığı aileleri ve çocukları üzerinde hem ekonomik hem de sosyal açıdan çok büyük bir etkiye sahipti. Etki tartışmalıydı, hem olumlu hem de olumsuzdu. Acil ekonomik yardıma ihtiyaç duyan kadınların sayısı, Türkiye'deki göç, en kısa sürede para kazanmanın ve ailelerine yardım etmenin en güvenli ve en yakın yoluydu.

5.1. Göçün Kadınlaşmasının Aileler Üzerindeki Ekonomik ve Sosyal Etkileri

Gürcü kadınların göçünün, aileleri, mahalleleri ve ülkeleri üzerinde çok boyutlu bir etkisi oldu. Bu aileler, parasal ve sosyal para transferleri nedeniyle önemli değişiklikler geçirdi. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, her göçmen ailenin kadın göçmenlere bağımlı olduğunu, göçten sonra kadının ailenin tek veya en büyük geçimini sağlayan kişi olduğunu açıkça göstermektedir. Geride kalan ailelerin çarpan faydaları vardır, her şeyden önce pasif tüketicilerden biri evi terk ettiğinde aylık gelirleri artar ve bunun yerine hatırı sayılır miktarda para transferi gönderilir, günlük tüketimin bir kısmı artar, genel olarak aile geliri yükselir. Beslenme açısından ailenin ekonomik durumu ve refahı iyileşir. Göçmen ailelerinin bir kısmı uzun vadeli ve daha istikrarlı yatırımlar için tasarruf etmektedir. Bu tür küçük işletmeler bahçecilik, çiftçilik, güzellik salonları, berber dükkânı vb. sahibi olma şeklinde görülüyor. Bunlar yüksek işçi dövizleri gerektirmeyen ve daha az riskli yatırımlardır. Tamamen farklı bir sosyal veya tarihsel geçmişten farklı bir ülkeye göç etmek, göçmenlerin zihinsel çerçeve setinde de büyük değişiklikler yaratır. 90'lardaki Gürcistan göçünden sonra çok sayıda göçmen doğup büyüdü. Yeni fikirleri benimsemenin tek yolu, yeni tutumlar, gelenekler, günlük rutinler, yaşam tarzları, ilişki yolları, misafirperverlik vb. detaylardan geçiyordu. Beceriler göçmenlerin yaşam tarzlarını değiştirdi. Toplumsal cinsiyet rollerinin

değiştirilmesinde de büyük bir etkisi oldu ancak aynı zamanda ailelerinden uzak olmak, anneler ve aileler arasında büyük bir uçurum olmasına ve çocuklarıyla ilişkilerinin bozulmasına neden oldu. Gürcü ailelerde uzakta olmak ve işçi dövizlerinin kaynağı olmak ana kültünü değiştirmiş, onları para transferi üreten makinelerin nesnesi hâline getirmişti. Annesiz yetiştirilen çocuklar, onları gerçek anne olarak algılamada güçlük çekmektedir ya da anne resmini geleneksel bir şekilde değil farklı bir şekilde algılamaktadırlar, anne onları her gün önemseyen ve besleyen değil onları maddi olarak destekleyen figür olmaktadırdu. Her an yanlarında olan koruyucu değil, muhtaç ve savunmasız olduklarında uzakta olan hayali bir güç olmaktadır, bu yüzden bazıları annenin onları terk bir obje olarak görmektedir ve ona karşı düşman ikonunu geliştirmekteydi. Her iki taraf için de sancılı bir süreç olan bu durumda çocuklar ömür boyu ilgisizlikleriyle intikam almaya çalışmktaydı.

5.2. Göçün Aileler Üzerindeki Sosyal Etkileri

Yabancı bir ülkede, yeni bir kültürel, sosyal veya ekonomik çevrede emekçi göçmen kadın olmak becerilerini ve kazanma yeteneklerini genişletip geliştirmiş, aile içindeki yerlerini değiştirmiş, onları daha bağımsız ve özgüvenli hâle getirmiştir. Yeni bir kültürel ortamda yeni beceriler edindiler ve eski geleneksel cinsiyet rollerini yeniden değerlendirdiler. Gürcü kadınları güçlendirme meselesi tartışmalı bir konudur çünkü başlangıçta bahsettiğim gibi Sovyet geçmişi insanların zihniyetinde büyük değişiklikler yaparken onun yok edilmesi eski gelenekleri ve eski değerleri canlandırdı ve eski Gürcü kadınlarının mitolojik figürü de yeniden dirildi. Ancak yine de bağımsızlık ve eşit haklar, kadınların daha cesur davranmasına ve hayatta kalmak için ülkeyi terk etmesine yardımcı oldu. Ancak Gürcü örneğinde eve ekmek getiren olmak, her zaman bağımsız ve güçlü kadınlar olmak anlamına gelmez, görüşmelerinden de gördüğümüz gibi bazen aile üyeleri tarafından para sağlayan nesneler olarak görülürler.

Yine de göç, bir noktada Gürcü göçmen kadınları dönüştürdü, mali güç sayesinde giderek daha fazla karar alma gücü kazandılar. Finansal faaliyetlere yayılan karar alma özgürlüğü, ailenin refahı için son derece önemlidir.

Aynı zamanda aile ilişkilerinde mutlak güç anlamına gelen ataerkil güç, her zaman olmasa da önemli ölçüde azaldı. Gördüğümüz gibi Gürcistan'da işler yavaş yavaş değişiyor ve erkekler de karar alma veya aileyi yönetme konusunda özerkliklerini kaybediyor. Ayrıca

daha önce de belirtildiği gibi mali özerklik, kadınların özgürleşme sürecini gerçekten olumlu bir şekilde etkiliyor. Belirtmek gerekir ki Gürcü göçmen kadınlar çoğu zaman her türlü modern elektrikli aletleri, kaliteli gıdaları, sağlıklı malzemeleri vb. kullanma şansına sahip olan varlıklı Türk ailelerinde bakıcı olarak iş bulmaktadır. Türkçe öğrenmektedir, yüksek sosyal becerilere sahip olmaktadırlar. Farklı pişirme yöntemleri geliştiriyorlar, bu tür beceriler onları daha yetenekli kişiler hâline getiriyor. Yeni bir ortamla başa çıkmak onlara daha fazla özgürlük ve güven vermektedir, bu becerileri evlerinde uygulama eğiliminde olmaktadırlar, bunları mobilya yapımında, yemek servisinde, yemek pişirme vb. durumları taklit etmektediler. Geri dönen göçmen kadınlar sosyal olarak diğer yerel kadınlardan daha aktif olma eğilimindedir. Erkekler, kadınların dövizlerini çok yararlı bulmalarına rağmen ev işleri ve çocuklar için de sorumluluk almak zorunda olan başlıca aktörler oldukları fikrini yine de kolayca benimseyemiyor; bu çiftler arasında yanlış anlaşılmalara yol açıyor ve çoğunlukla ailenin dağılmasıyla sona eriyor. Gürcü göçmen kadınlar, özellikle de gençler, farklı ülkenin yaşam tarzlarını gördükten sonra bu kararı alırken daha cesurlar; erkeklerin eskisi gibi davranmasına isyan ediyor ve ilişkisini boşanmayla bitirme eğilimine giriyor. Türk toplumu, Gürcü toplumundan daha az alkol tüketmektedir. Gürcü erkekler, düşük istihdam seviyesi ve işe yaramazlık hissinin tetiklediği depresyon nedeniyle alkolik olmaya meyilli. Dolayısıyla Gürcü erkekler Türk erkeklerinden daha fazla alkol ve uyuşturucu kullanma eğilimindedir. Bu faktör, Gürcü göçmen kadınların iki farklı toplum arasında bir karşılaştırma yapmasına ve asalak bir hayat yaşayan ve her zaman işçi dövizine bağımlı olan adama gerçekten ihtiyacı olup olmadığına karar vermesine olanak tanıdığı için çok önemlidir. Ekonomik güce sahip oldukları için evliliklerinde mantıklı bulmamaktadılar. Göçün olumsuz yönleri olumlu olanlardan ağır basmaktadır. Örneğin göçmen kadınların uyum sorunları nedeniyle şiddetli depresyona girmeleri son derece sık yaşanmaktadır ve göçmen kadınların zarar gören sağlığı üzerinde ağır, uzun ve stresli iş etkisinin izlerini görebiliriz. Birçoğu kronik hastalıklardan muzdarip, aralarında kanserden muzdarip olanlar da var. Aile üyelerinden uzak olmanın neden olduğu ağır bir duygusal gerginlik, hem zihinsel hem de fiziksel sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler bırakır.

Her göçmenin durumu ve yaşam yolları farklı olduğundan göç ve kadın özgürleşmesi üzerindeki etkilerinin tanımlanmasıoldukça karmaşıktır, olgunun kendisi, kadınlar üzerinde sadece olumlu ya da sadece olumsuz etkisi olduğunu söylemek için oldukça çok yönlüdür. Kadınlar çoğu zaman bir seçim yapmak ve sosyal bedellerini ödemek zorunda kalıyorlar yani aileleri ve çocuklarıyla birlikte olmak veya refahları için onlardan uzak olmak gibi.

Genel olarak Gürcü göçmen kadınlar ülkelerinin dışında olmayı çok zorlayıcı bulmaktadır. Gürcü göçmenler için aileleri ile birlikte kalmak ekonomik faydalardan çok daha önemli, hepsi Gürcistan'daki maaşlarının Türkiye'dekinin yarısına dahi olsa mutlu olacaklarını, bu durumda Türkiye'de bir gün bile kalmayacaklarını ifade etmektediler. Göçmen kadınlar ekonomik faydaların sosyal maliyetlerden daha önemli olduğunu gördükçe göç etmeye devam edecekler. Sosyal maliyetler konusunda daha fazla endişe duyduklarında göç etmeyi bırakabilirler. Dolayısıyla Gürcü kadınlarının durumunda sosyal ihtiyaçların ekonomik faydalar tarafından bastırıldığı açıktır. Göçün tek amacı dayanılmaz yoksulluk, özellikle de hiç beklemeyen banka kredileridir.

Kadın göçünün hem ekonomik hem de sosyal olarak göçmenler, aileler ve çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilir. Politika yapıcıların, akademisyenlerin ve halkın artan odak noktası, göçün ekonomik faydalarının farkına varmış olsalar da sosyal maliyetlerdir.

5.3. Ekonomik Etkiler

Bu araştırma, kadınların Gürcistan'dan göçünün geride kalan aileler üzerinde olumlu bir ekonomik etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bunun ana faktörü, Türkiye'ye göç eden Gürcü kadınların en düşük gelirli ailelerden olmalarıdır çünkü Türkiye, Gürcü göçmenlerin ana destinasyonları (Yunanistan, İtalya) arasında en yakın, en ucuz ve en güvenli olanıdır. Kolaylaştırılmış göç ve vizesiz yasalar nedeniyle orada işe başlamanın yolları vardır:

- Gürcü kadınların çoğunluğu ailelerine maddi olarak yardım edemediler, dahası, en ufak bir katkı bile yapamadılar. Türkiye'de istihdam edilen göçmenlerin çoğu Gürcistan'da işsizdi veya asgari düzeyde maaşlar alıyorlardı, bu günlük ekmek parası için bile yeterli değildi.
- Göçmen kadınların ailesinde iş gücü olarak değerlendirilebilecek aile üyesinin çoğunlukla istikrarlı bir işi yoktur. Çoğunlukla başarısız çiftçilerdir veya özel sektörde düşük statülü işçi olarak istihdam edilmektedirler. Aylık gelirleri 150 ABD dolarının altındadır. Ayrıca sabit maaşlı ve çalışma sözleşmeli iş bulmakta güçlük çekerler.
- Göçmenlerin yaşamlarının çoğunun onları göçe iten kırılma noktası çoğunlukla iki faktör tarafından belirlenir: Banka kredileri ve aile üyelerinden birinin ani gelişen

ağır sağlık sorunları (genellikle tedavi edilmesi için yüksek harcamalar gerektiren sorunlar).

- Türkiye'deki göç, Gürcü göçmenler için başka bir göç için de köprü olabilir; görüşmelerde çoğu göçmen, bir miktar para biriktirdikten sonra en yakın planlarının Batı Avrupa ülkelerine göç etmek olduğunu çünkü avro gibi daha değerli bir para birimiyle ödeme yapıldığını belirtmektedir. Gürcistan ile Batı Avrupa ülkeleri arasında ikinci iş gücü göçünü kolaylaştırması bu yollardan biridir.

Bu nedenle Gürcü kadın göçü çoğu zaman düşük gelirli ve kırsal ailelerde hayatta kalmanın tek yoludur çünkü daha yüksek gelire sahip aileler iş gücü maliyetlerinin daha yüksek olduğu Avrupa ülkelerine göç edebilmektedir.

Öyleyse ailenin ekonomik kazanımı açıktır, eğer ikinci el yiyecek, teknoloji ve diğer araçlar gibi dolaylı para transferlerini saymazsak göçmenin gönderdiği net para transferleri ayda 400-500 dolardır. Bu, önemli bir miktardır; dahası kırsal kesimdeki tüm ailenin toplam aylık gelirinden daha fazladır. Ailenin aylık geliri 300-400 dolar artmaktadır. Sonuç olarak ailelerin beslenme ve diğer temel ihtiyaçlar gibi günlük ihtiyaçlarının payı da önemli ölçüde iyileşmiştir. Aynı şey, bu aileler arasında yüksek eğitim düzeyine erişim konusunda da söylenebilir çünkü görüşmelerin neredeyse her birinde, işçi dövizlerinin önemli bir kısmının çocuğunun veya torununun eğitimine ayrıldığı belirtilmektedir.

Yurt dışında çalışma süresi nedeniyle kazancının yeterli olduğunu belirten göçmenlerin refah düzeyleri arasında pozitif bir ilişki görülmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi göçün iki öncelikli amacı ailedeki sağlık sorunları veya kredilerdir. Genel olarak ilk yıllar bu tür hayati sorunları çözmeye adanmıştır, daha sonra göçmenler ailelerin durumunu iyileştirmek için daha çok kalma eğilimi gösterirler, örneğin evin yenilenmesi, tasarruf, modern teknoloji satın alma vb. gerekçeler söz konudur. Yani, kadınlar daha uzun süre kalır, ailenin geliri yükselir ama bu durum Türkiye'nin enflasyon düzeyine bağlıdır. Göçmen kadınlar maaşlarını Türkiye'nin ulusal para birimi üzerinden alıp dolar olarak gönderdikleri için, büyük çoğunluk, dövizlerinin tamamının geride bırakılan ailelerinin günlük masraflarına harcandığından şikâyet ediyor. Türkiye'deki göçmenlerin geliri, Gürcistan'dayken kazandığı ücretin yaklaşık 3-4 katıdır (eğer çalışıyor idiyse). Göç, Gürcü kadınların kuşkusuz ailelerin en büyük geçimini sağlayan kadınlar olmalarına izin vermektedir. Para transferlerinin harcanacak farklı yönleri vardır. Zorlayıcı ciddi bir durum yoksa gönderdiği para transferleri

ev yenileme, çiftçilik, yatırımlar, geleneksel ritüeller (düğün, vaftiz tören, cenazeler) vb. durumlar için harcanır. Göçmen kadınlar, hane halkı gelirinde bir artış olduğu için ailelerinin ekonomik durumunu iyileştirmede genellikle başarılıdır. Göçleri, hanelerin dörtte üçünden fazlası için hane gelirinde artışa neden olmuştur. Hanelerin yaklaşık üçte birinin gelirinde yüksek veya orta düzeyde bir artış olmuştur. Bununla birlikte hane halkı gelirinde bildirilen artış, katılımcılar geri döndüğünde daha yüksekti. Onların para transferleri yalnızca hane halkı gelirinin artmasına yardımcı olmakla kalmadı aynı zamanda aile konutları ve arazi mülkiyeti satın alma ve geliştirme ve dayanıklı hane halkı tüketim mallarını satın alma veya yükseltme becerisini de geliştirdi. Bu, işçi dövizlerinin yoksulluğu azalttığını, mal ve hizmetlere erişimi iyileştirdiğini ve böylece insanların yaşam standartlarını iyileştirme fırsatlarını genişlettiğini göstermektedir.

Neredeyse tüm göçmen kadınlar aylık ücretlerini yerel bankalar veya otobüsler aracılığıyla ailelerine gönderiyor. Saha çalışmalarındaki kadınların neredeyse tamamı kendileri için para biriktirmediklerini, en fazla 50 Türk lirası civarında para biriktirdiklerini, geri kalanının tamamının ailelerine gittiğini, kişisel zevkleri veya kıyafetleri için asla para biriktirmediklerini ifade etti. Çoğu, işverenlerinin hediye ettiklerini giydirdiklerini belirtti. Göçmenlerin kocaları veya çocukları, dövizlerin en büyük alıcıları hâline geldi. Göçmenlerin çoğu, gönderilerini daha önce yönetiyor ve nerede harcayacaklarına aile üyeleriyle birlikte karar veriyor. Göçmenler, eşlerine karşı para idaresi konusundaki memnuniyetsizliklerini iddia ediyor, çoğunun Türkiye'deki sıkı çalışmalarına saygısızlık ettiğini ve başka kadınlarla birlikte olduklarını, alkol alarak, kumar oynayarak paralarını kötüye kullandıklarını belirtmektedir. Bu tür deneyimler kademeli olarak kocaların hegemonyasını zayıflatır, kadınlar ailenin ana yöneticileri olarak erkeklerin yerini alır.

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye'de Gürcü kadın göçünün itici faktörü aile sağlığı değil fiziksel olarak hayatta kalma çabasıydı. Çoğu zaman bankanın teminatı olduğu için hastalıktan muzdarip ve maddi desteğe ihtiyacı olan aile üyesinin kurtarılması ya da kendilerini evsiz bırakmakla tehdit eden banka kredilerinin ödenmesi hedeflenmekteydi. Göçün ikinci aşamasında, birkaç yıllığına işçi göçmen olmak planlanıyordu. Göçmen kadınları, işsizlik ve kaçınılmaz yoksulluk beklediğinden, geri dönme endişesi hâlâ devam ediyor, bu nedenle Türkiye'ye sadece kredi ödemek ve hemen geri dönmek için geldiklerini belirten en büyük çoğunluk, yaşam standartlarını iyileştirmek için yıllarca burada kalmaktadır. Ailelerinin daha fazla kredi almaması için bunu yapmaktadılar. Türkiye'de

kalan kadınların çoğu on yıldan fazladır burada olduğunu söylüyor. Bu süre zarfında ev satın alabilmiş veya inşa etmiş, sığır satın almış veya küçük işletmelere yatırım yapabilmişler. Ailesinin mali yetersizliğinden dolayı televizyon, bilgisayar, buzdolabı, fırın vb. teknolojik ihtiyaçlarını yenileyemeyen az sayıda göçmen vardı. Bununla birlikte Gürcü kadın göçünün parasal koşullar, barınma ve yaşam koşulları üzerindeki genel ekonomik etkisi olumlu olarak değerlendirilebilir. Durumlarının kötüleştiğini, ailelerinin günlük tüketimlerini karşılayabilecek kadar kazandıklarını bildiren göçmen yoktu ki bu da olumlu bir etki olarak değerlendirilebilir. Gürcü göçmen kadınlar Türkiye'den Gürcistan'a çeşitli amaçlarla para gönderiyor. Bunlar arasında en yaygın ve önemli olanı kredilerin ödenmesi ve günlük tüketimdir. Çocukların eğitimi, sağlığı, yatırımı için yapılan ödemeler önceliklidir. Gürcü göçmenlerin çoğu finans yönetimi konusunda derin bilgiye sahipti. Sabit planları ve para transferlerini nereye yatıracakları bir öncelikler listesine sahip olduklarını belirttiler. Batı Avrupa'daki göçmen kadınlarla karşılaştırıldığında, Türkiye'deki işçi göçmenler, parayı yönetme gücü açısından ayrıcalıklı konumdadır. Her şeyden önce bu, Türkiye ile Gürcistan arasındaki yakın mesafe ve kolay ulaşımdan kaynaklanmaktadır. Kadınlar, eşleri tarafından anlaştıkları sorunların çözümünde dövizlerinin kullanılıp kullanılmadığını kolaylıkla kontrol edebilmekte ayrıca sosyal medya ve bununla yoğun etkileşim, etkin gözlemin gerçekleştirilmesinde büyük rol oynamaktadır.

5.4. Öneriler

Ücretli ya da ücretsiz iş yapıyor olsalar da kadınların oynadıkları önemli faydalı roller hakkında giderek daha fazla kamuoyu anlayışı ve algısı sağlayın. Öncelikle bu göç açısından yapılmalıdır. Bu da medyanın ve göç sorunlarıyla ilgili olabilecek diğer kurumların cesaretlendirilmesini gerektirir ve onları sömürü ve ayrımcılığa karşı izleyip koruyacak kurumlar olmalıdır. (Dunne, 2013: 41). İşe alma kurumlarının düzenlenmesi, izlenmesi ve kadın göçmenlerin diğer kanallara erişiminin genişletilmesi güvence altına alınmalıdır. İşe alma kurumlarının kadın göçmenleri istismar etmesini önlemeye ek olarak ücretsiz veya uygun fiyatlı cinsiyet ve hak temelli ayrılma öncesi bilgi ve yasal farkındalığı artıran eğitim programları sağlamak veya kolaylaştırmak için hem hükûmet hem de hükûmet dışı başka kanallar geliştirilmelidir. Haklar ve yetkiler, iş fırsatları ve sözleşmelerin niteliği, yolculukta veya varış noktasında ortaya çıkabilecek sorunlar, göç sürecinin her aşamasında koruma olanakları ve destinasyonda yardım veya destek sağlayan kurumlar. Hedef bölgelerdeki kadın göçmenler için haklar ve yasal tazminat ile ilgili bilgilere erişim sağlanmalıdır. Bunlar,

başta sağlık hizmetleri olmak üzere tüm kamu hizmetlerine erişim ve gerektiğinde hukuki yardımın mevcudiyeti hakkındaki bilgileri içerir. Hedef ülkelerde göçmen kadınlar temel insan haklarına sahip olmalıdır. Bazen güvensizlik nedeniyle ihlal, taciz veya istismar vakalarını bildirmeme eğilimindedirler. İhtiyaç sahibi göçmen kadınların hukuki yardıma erişimini desteklemek için ücretsiz hukuki yardım kanalı mevcut olmalıdır. Göçmenlere para göndermede yardımcı olunmalıdır. Göçmenler çoğu zaman evlerine gayriresmî olarak para gönderme eğilimindedir, bu da şantaj ve diğer sorunlara yol açmaktadır. Resmî finans kurumlarına para transferi yapmaları ve AB'ye katılmaları için motive edilmelidirler. Hukuk basitleştirilmeli, geri dönen kadın göçmenler için sosyal ve ekonomik ortam oluşturulmalıdır. Geri dönen göçmen kadınlar, evlerine döndüklerinde istismar veya marjinalleştirilmeyle karşılaşabilirler. Politika yapıcılar, geri dönen göçmenlerin güvenli bir şekilde yeniden entegrasyonunu amaçlayan özel sosyo-ekonomik, psikolojik veya yasal hizmetler oluşturmalıdır. (Dunne, 2013: 43).

Politika çıkarımları ve öneriler

Ailelerinin ekonomik refahındaki gözle görülür iyileşmeye rağmen politika yapıcıların dikkatini çekmek için gösterilebilecek göçün bir dizi olumsuz sonucu vardır. Gürcistan özellikle kadın göçü açısından bir göç ülkesi hâline gelme noktasında görünürleşmesine rağmen Gürcistan hükûmeti, göçmen dövizlerinin genel ekonomik kalkınmada oynadığı rolün önemini kabul etmekte isteksizdir. Ülke Gürcü anneleri damgalamaya ve eleştirmeye devam etmektedir. Sadece hükûmet yetkilileri tarafından değil aynı zamanda Gürcistan'da ve politika oluşturma sürecinde oldukça büyük bir gücü temsil eden Gürcistan Ortodoks Kilisesi tarafından da "ailelerini bıraktıkları" için acımasızca eleştirilmektedirler.

Gürcistan hükûmeti kadın göçünün önemine saygı duymalı ve kadın göçmenlerin durumunu iyileştirmek ve onları korumak için gerekli politikaları uygulamalıdır.

- Yerel lisanslı iş ajansları teşvik edilmeli ve uygun şekilde kontrol altına alınmalıdır,
- Gürcistan Büyükelçiliği sorun yaşayanlara uygun destek ve ilgi göstermelidir,
- İhtiyaç duyulduğunda psikolojik destek sağlanmalıdır,
- Yasa dışı göçmenlere, sağlık sorunları olduğunda sağlık hizmetleri sağlanmalıdır,

- Dinî veya diğer bayramları birlikte kutlamak gibi farklı etkinliklerle rahatlatlamaları sağlanmalıdır,
- Ruhsal ihtiyaçlarıyla ilgilenilmeli, dua edebilecekleri ve bir rahibin olduğu olanaklar sağlanmalıdır,
- Büyükelçiliğin dışında, ciddi olumsuzluklarda onlara yardımcı olacak bir kurum olmalıdır,
- İhtiyaç durumunda kadın göçmenlere yardım edebilecek sivil toplum kuruluşları olmalıdır.

Bu nedenle, çalışmanın bulgularına göre aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

Öneri 1: Ayrılma öncesi dönemdeki göçmenlere birincil giderler için düşük faizli krediler sağlanması.

Bu programı uygulamak için, bu göreve atanacak göçmen adayları ile görüşmek, durumlarını doğru bir şekilde bileceksorumlu görevlilerin atanması gerekmektedir. Paranın doğrudan bankalardan düşük harcamalarla sağlanması durumlarını kolaylaştıracak, gayriresmî olarak belirli kişilerden yüksek faizli borç para almak zorunda kalmayacaklardır. Onları, pek güvenilir olmayan özel tefecilere göre daha verimli, güvenilir ve daha ucuz banka hizmetlerini istemeye motive etmek için acilen uygun önlemler alınmalıdır.

Öneri 2: Geri dönen göçmenler için projeler oluşturulmalı (hâlâ çalışabilecek durumda olanlar için) ve üretken mikro girişimci faaliyetlerine entegrasyonlarını sağlayan projelerle tanıştırılmalıdırlar**.**

Göçmenlerin çoğu görüşmelerde ailelerinden uzak olmanın kendileri için dayanılmaz olduğunu ifade ederken yine de büyük çoğunluğu sağlıkları bozulmadığı sürece Türkiye'de kalmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Bu çaresizliğin nedeni, Gürcistan'da asgari maaşla bile herhangi bir iş bulmanın tamamen imkânsız olmasıdır. Kadın göçmenlerin kazancı, kırsal kesimde yaşayan düşük gelirli Gürcü ailelerin çoğunun bel kemiğidir. Gelirlerinin en büyük kısmı günlük temel tüketimlere harcanmaktadır. Bu nedenle geri dönmekten korktuklarını ifade ediyorlar çünkü bu adımın aileleri için tam bir çöküş anlamına geleceğini ve onları ekmeksiz bırakacağını söylüyorlar. Görüşmelerde çoğu, Türkiye'de aldıkları

maaşın yarısı ya da üçte biri karşılığında aileleri ile birlikte çalışmaya hazır olduklarını dile getiriyor. Üstelik uzun süredir Gürcistan'a dönmeye çalıştıklarını ancak bir süre sonra tekrar kredi almak zorunda kaldıklarını ve tekrar göç etmek zorunda kaldıklarını söyleyenler de mevcut. Serbest meslek veya diğer türden istihdam programlarının başlatılması ve uygulanması, göçü tekrar etmelerini engelleyecektir.

Öneri 3: Göçmenlerin yeni bir ortamda olmalarını kolaylaştırmak için Türk kültürünün öğretildiği temel eğitimler sağlanmalıdır.

Göçmenlerin büyük bir kısmı Türk toplumunu sıcak ve misafirperver bulmasına ve aileden biri gibi olduklarından bahsetmesine rağmen yine de tamamı ilk seferde orada olmanın ne kadar zor olduğuna işaret ediyor. Asıl sorun, kendilerinden istenenin tek bir kelimesini bile anlamadıkları için özellikle yaşlı ve hasta insanlarla uğraşmak zorunda kaldıklarında işlerin daha da kötüye gitmesiyle çaresiz hissetmelerinin derin olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır. Akıl sağlığı konusu da önemlidir. Çoğu rahatsızlık dil hakkındaki şikâyetlere ve kültürel bazı yanlış anlaşılmalara dayanmaktadır. Göçmen adaylarının ücretsiz kurslar alması uygun olabilir. Uzmanların yeni ortamda göçmenler için kullanışlı olacağını düşündükleri Türk kültürü ve dilinin temellerini onlara tanıtacağı bir program gereklidir**.**

Öneri 4: Göçmenlerin refahları nedeniyle ne tür zorluklar yaşadıklarını canlı bir şekilde göstermeyi amaçlayan özellikle kocalar ve çocuklar için halka açık konferanslar verilmelidir. Annelerin ve eşlerin daha anlayışlı olmalarının sağlanacağı, fedakâr eylemlerinin ve para transferlerinin hafife alınmayacağı ortamlar hazırlanabilir.

Aile üyelerinin ve hükûmetin Gürcü kadın göçmenlere yönelik nankörlük vakaları medyada giderek daha fazla tartışma konusu hâline geliyor. Her gün göçmen annenin yürek burkan mektupları yer alıyor, fedakârlığının ne kadar doğru bir şekilde takdir edilmediği, daha kötüsü, mutlak bir kayıtsızlıkla yanıtlandığı görülüyor. Yaptığım konuşmalarda birçoğu sırf yıllarca bakımını sağladığı ve birlikte yaşamayı hayal ettiği ailesi ve çocukları kameradan göründüğü gibi çıkmadığı için geri gelmek zorunda kaldığını belirtti. Annenin onların gözünde para kazanma makinesi hâline geldiği aşikârdı. Bu şok onları Türkiye'ye geri getirdi, umutsuz yaşam devam etti. Bu tür derslerin gerekliliğinin bir diğer amacı, ailenin annesinin evden çıkıp göç etmesinden hemen sonra başlayan önemli olumsuz değişikliklerdir. Sohbetlerde de belirtildiği gibi anneleri göç eden kızlar arasında çok sayıda

erken yaşta evlilik söz konusu ve anneler bu konuda kendilerini suçluyor. Sevginin, ilginin ve annelik bakımının olmamasının kızlarının bu adımı atmasına neden olduğunu düşünüyorlar. Eşleri ayrıldıktan sonra kocalar arasında artan alkolizm vakaları ve kumar da ciddi sorunlardan biri. Bu tür bariz olumsuz etkiler, bu tür programların acil ve son derece gerekli olduğunu düşünmeme neden olmaktadır. Programlar ayrıca tasarruf etmenin verimli yollarını, rasyonel yatırımları ve etkili para yönetimini de içerebilir.

Öneri 5: Anne göç ederken geride kalan çocuklara bakmakla yükümlü kılınan akrabalar için motivasyonel etkinlikler ve faaliyetler sağlanabilir.

Göçmenlerin belirttiği gibi geride bırakılan çocuklara bakmak için büyükanneler veya ailelerinden diğer kadınlar en ağır sorumlulukları üstleniyor. Bu sorumluluk hijyen, beslenme, eğitim vb. detayları içeriyor. Dolayısıyla hükûmetin bu kişileri belirlemek, yüklerini hafifletmek ve desteklemek için bayramlarda hediyeler, geziler vb. küçük teşvik faaliyetleri planlaması için özel bir komisyon kurulabilir.

Öneri 6: Millî Eğitim Bakanlığı, göçmen kadınların çocuklarının eğitimsel ve davranışsal performanslarını gözlemlemek için programlar başlatmalıdır.

İncelenen kaynakların ve göçmenlerin belirttiği gibi annelerin uzaklığı çocukların ruh sağlığını güçlü bir şekilde etkilemektedir, özellikle küçük yaştakiler sigara veya alkol gibi zararlı alışkanlıkları benimsemeye daha meyillidirler ve okullardaki performansları kritik derecede düşüktür. Bulgular, geride bırakılan çocukların eğitiminde ek desteğe ihtiyaç duyduklarını açıkça ortaya koymaktadır. Çocukların eğitimine odaklanacak ve ev işlerinde zorluk yaşadıklarında veya ebeveynlerin yokluğundan kaynaklanan diğer konularda onlara tavsiyelerde bulunacak farkındalık programları başlatmak ve uygulamak, streslerini ve yalnızlıklarını hafifletecektir. Bu tür eğitim destek programları onları daha motive ve özgüvenli hâle getirecektir.

Öneri 7: Göçmenlerin ve hane halklarının, kadınların aileden ayrılmalarının olumsuz sonuçları hakkında bilgilendirmeler, bu olumsuz etkilerin önlenmesine ve hafifletilmesine yardımcı olacak medya programları yapılabilir.

Medya, yüzyılımızın en güçlü bilgi araçlarından biridir, sosyal sınıf veya ekonomik düzeyden bağımsız olarak nüfusun çoğu, zamanının büyük bir kısmını medyada geçirir. Aile veya ülke ekonomisi üzerindeki olumlu etkilere odaklanarak televizyon veya radyo programları güçlendirilerek ve hatta sosyal medya siteleri oluşturularak aileler ve toplum göçe karşı daha hoşgörülü hâle getirilecektir.

Öneri 8: Erkeklerin işsizlik sorunları üzerinde çalışılması ve erkekler için yurt dışında daha fazla işçi göçü fırsatı önerilmektedir.

Göçmen kadınlar, ailelerini terk etmelerinin temel nedeninin erkekler için istihdam olanaklarının olmamasından şikâyetçidir. Göç için uygun olan ülkelerin sadece "kadınsı" bir işi olduğunu, örneğin bakıcılık, temizlik, bebek bakıcılığı vb. olduğunu belirtiliyor. Hükûmet, ana vatanında iş fırsatları yaratamıyorsa bu sorunu çözmek için çalışabilir. İnşaat, fabrika, çiftçilik vb. gibi "erkek" çalışmasına ihtiyaç duyan diğer ülkelerle iş gücü göç sözleşmesi yapılabilir. Fiziksel güç ve dayanıklılık gerektiren her türlü iş olabilir. Bu, Gürcistan Çalışma Bakanlığı uhdesinde uygulanmalıdır.

Öneri 9: Göçün aileler ve evlilikler üzerindeki demografik sosyal-kültürel veya ekonomik durum üzerindeki çok yönlü etkisini incelemek için geniş çaplı araştırmalar yapılabilir.

Gürcistan hükûmetinin göç araştırmalarına yatırım yapma konusundaki isteksizliği ve kayıtsızlığı (Gürcistan için gerçekten ciddi bir sorun ve zorluktur), politika yapıcılar açısından ciddi bir bilgi boşluğu yaratmaktadır. Gürcistan'da göçün etkisine ilişkin geniş çaplı bir anket bulunmamaktadır. Yabancı veya Gürcü araştırmacılar veya kuruluşlar tarafından yürütülen birçok küçük ölçekli araştırma türü olabilir ancak göçün farklı olumlu veya olumsuz etkileri hakkında genel bilgi veren bir çalışma kıtlığı söz konusudur.

<u>Gelecekteki araştırmalar için sınırlamalar ve öneriler</u>

- Bu çalışma, Gürcistan'daki kadın göçü olgusunu algılamak için bir dizi bilgi önermektedir. Analiz, Gürcistan'ın son otuz yılda yaşadığı büyük ekonomik ya da siyasi dönüşüm olan tarihsel felaketlerin tarihsel arka planından yola çıkarak göçün temelini oluşturan temel faktörlere odaklanır. Çalışma, kadın göçünün farklı yönlerini ve sonuçlarını araştırır.

- Gürcistan'dan kadın göçünün olumlu veya olumsuz ekonomik etkilerini analiz eder. Bunun olumlu ve olumsuz etkilerini belirtir.
- Kadın göçünün geride bırakılan aileler ve çocuklar üzerindeki etkilerinin, ailenin annesi yokken yaşadıkları değişikliklerin ve sorunların daha derinlemesine anlaşılmasını önerir.
- Ulusötesi anneliğe ve ilişkilerde yakınlığı sürdürmede modern teknolojilerin rolüne odaklanır.
- Çalışma, göç olgusunu farklı bir açıdan görmeyi önerir yani genç neslin bakıcılık amacıyla göç etmelerinin ve kendi anne ve ebeveynlerini yalnız bırakmalarının neden olduğu başka bir soruna odaklanır. Bu süreç "bakım boşaltma" olarak adlandırılır.

Buna rağmen çalışmanın, bazı yönlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesini engelleyen belirli sınırlamalar vardır. Bu sınırlamalar, ileride bu probleme ilişkin yapılacak araştırmalara önerilerde bulunabilmek için aşağıda isimlendirilmiş ve incelenmiştir.

Bu araştırma, Gürcü kadın göçmen aileler hakkında kapsamlı bilgi sunma girişimidir. Göçün çok boyutlu etkileri ile ilgili veriler tartışılırken bazı konuların araştırılmasının aciliyeti ortaya çıkmıştır.

- Öncelikle göçmen kadınların ev sahibi ailelerdeki durumu, ilişkileri araştırmak için son derece ilginç ve faydalı olacaktır. Göçmenlerin gittikleri uzun yoldan ve orada geçirdikleri yıllardan başlayarak orada yaşadıkları aşamalardan, yaşadıkları zorluklardan, ev sahibi aile üyelerinin bakış açılarından ve kişilerin tutumlarından başlamak suretiyle keşfedilecek çok şey var.
- Türkiye ile Gürcistan arasındaki yakın mesafe nedeniyle yüzlerce Gürcü günlük göçmenler Gürcistan-Türkiye sınırını geçiyor. Uygun bir ulaşım sistemi Türkiye'yi her dakika ziyaret etmeyi mümkün kılıyor. Sabahları sınırı geçen Gürcüler Türkiye'de işlerini yapıyor ve akşam Gürcistan'a geri dönüyor. Türk tarafı çeşitli iş olanakları sağlıyor. Örneğin çay ve narenciye tarlalarında çalışılması, Karadeniz'deki kafe ve restoranlarda temizlik işleri, tezgâhtarlık, fındık toplama işi vb.

- Araştırmamın başlangıcında araştırma planı, Karadeniz kıyısında saha çalışması yapmak, sınırda etnografik bir çalışma yapmak, sınır ekonomisini tartışmak, Türkiye'deki günlük göçmen kadınları incelemek ve ardından günlük ve uzun süreli bir karşılaştırma yapmaktı. Plan, her iki tür göçün olumsuz ve olumlu etkilerine, her iki tür göçün aile ilişkileri, çocuklar veya ekonomik koşullar üzerindeki etkilerine odaklanıyordu. Maalesef Covid-19 nedeniyle sınırlar kapatıldı, Gürcü göçmenler Türkiye'de günlük iş gücü için sınırları geçemedi ve planım kadük kaldı. Ancak bu detaylarla ilgili gelecekte mutlaka bir araştırma yürütülmelidir, söz konusu araştırmanın salgının hemen ardından yapılması şiddetle tavsiye edilir.

Araştırmanın başında belirtildiği üzere Gürcü kadın göçmenler için başlıca göç noktaları Avrupa'da Türkiye, Yunanistan ve İtalya idi. Bu açıdan pek çok ilginç ve faydalı çalışmanın yapılabileceği düşünülmektedir. Adaptasyon zorluklarının araştırılması ve bu ülkeler arasında bir karşılaştırma yapılması oldukça ilginç olacaktır. Hangi ülkenin kültürel olarak daha yakın kaldığı, neden bir ülkenin Gürcü göçmenler için daha çok diğerinin daha az çekici olduğu netleşecektir. Bu nedenle yakında bu nitelikte bir çalışma yürütülmesi önerilebilir.

- Göçmenlerin sağlık sorunları üzerine,
- Kredi sistemindeki ciddi sorunlar üzerine derin araştırma yürütülebilir.

Bu araştırmada, kadınların ödediği sosyal maliyetlerin büyük ölçüde çocukları, torunları ve yaşlı ebeveynleriyle bağlantılı olduğu sonucuna varıldı. Kocalar tartışma alanlarının dışındaydı. Dünyadaki genelindeki bakım krizinin beklenen bir sonucu olarak özellikle de Gürcü göçmen kadınların çoğunluğunun hâlihazırda “küresel bakım zincirinin” bir parçası olduğu açıkça görüldüğü için bu alana daha fazla dikkat edilmelidir. Özellikle Batı Avrupa ülkelerine odaklanılmalıdır. Çocuklarını, yaşlıları ve muhtaç ebeveynleri ailelerinden veya yakın akrabalarından diğer kadınların sorumluluğuna bırakmak zorunda kalıyorlar, daha yüksek ekonomik fayda için göç ediyorlar. Küresel bakım zincirinin önemli ekonomik sonuçları olduğunu ve ailenin hayatta kalmasına katkısının büyük olduğunu söylemeye gerek yok. Daha önce de belirtildiği gibi aileleriyle ilişkiler açısından ciddi sakıncaların yanı sıra göçmenlerin ruh ve beden sağlığının olumsuz etkilerinin yabancı bir ülkede bulunmanın, uyumsuz beslenmenin ve ağır işçiliğin bir sonucu olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Gürcistan'da kadın göçünün gelecekteki beklentileri

Gürcistan hükûmeti, göçün Gürcü ekonomisini canlı tutmada çok büyük bir rol oynadığının farkına vardı. 2020-2021 tarihleri arasında Gürcistan ile Almanya arasında ve Gürcistan ile İsrail arasında iş anlaşmaları yapıldı, bu anlaşmalara göre Gürcü göçmenler bağımsız göç yolları aramak zorunda kalmayacak. Bu ülkelerde mevsimlik çiftçiler veya diğer türden işçiler olarak resmî statüleri olacak. Bu türden diğer birçok projenin, örneğin Avustralya, Japonya, Fransa gibi ülkelerle Gürcü yetkilileri arasında resmîleştirilmesi planlanmaktadır.

1. Göçmenlerin ekonomi üzerindeki rolünün tanınması ve göç prosedürlerinin kolaylaştırılması unsurların tümünün yasallaştırılması sağlanmalıdır.
2. Bulgulara göre genç ve tecrübeli göçmenlerin Türkiye'deki enflasyon sorunu nedeniyle yakın zamanda Türkiye'den ayrılıp Batı Avrupa ülkelerine göç etme ihtimalleri yüksektir. Bu nedenle Gürcistanlı göçmenlerin Türkiye'den Avrupa'ya “çifte bakım tahliyesi” (terim yazara aittir) kaçınılmazdır ve hükûmet yetkililerinin bu durumu desteklediği görülmektedir.
3. Gürcü göçmenlerin savunulması ve tüm göçmen işçilerin insan ve işçi haklarının korunması sağlanmalıdır.

Politika yapıcıların öncelikliği göç hareketinin kontrol edilmesi, öncelikle göçün Gürcistan'ın demografik durumu için en büyük tehdit olduğunun farkına varılması ve ülkenin göç nedeniyle karşılaştığı olumsuz sonuçların engellenmesi önem arz etmektedir. Bu karmaşık problemin kontrol altına alınmasında iyi yönetim hayati önemdedir. Daha çok kaçak kadın ev işçisi olduğu bilindiği için düşük vasıflı kaçak işçilere daha fazla önem verilmelidir çünkü kadınlar çoğunlukla polisin gözünden uzakta kapalı alanlarda çalıştırıldıklarından, yasa dışı şartlarda yaşamlarına devam etmeleri daha olasıdır. Savunmasız bir konumda olmaları nedeniyle ayrımcılığa ve haklarının ihlal edilmesine daha yatkındırlar. Bu nedenle politika yapıcıların dil ve insan hakları için özel eğitim sağlamaları gerekecektir. Korundukları konusunda bilgilendirilme hakları vardır. Kadın göçünün tüm aşamalarında uygun hizmetler sağlanmalıdır Bu, ayrılış öncesi hizmeti; göç sırasında temel dillerin, ülke kurallarının, yasaların ve temel hakların aktarılmasını; ihtiyaç halinde irtibatta kalma ve yine en önemlilerinden biri olan geri dönüş aşamalarını kapsar. Söz konusu destek aileleriyle ve toplumun geri kalanıyla verimli bir şekilde yeniden bütünleşmeleri için yollar

tasarlanması ve ayrımcılıktan, ötekileştirmeden, damgalanmadan ve istismardan korunulması anlamına gelir.

Son bölümde, sonuçlar araştırmanın ana sonuçlarına göre tasnif edilmiştir. Bulguların sunulması araştırmanın amaçlarına göre yapılmıştır. Göçmen kadınların yaşadığı başlıca sorunlara yönelik önerilerde bulunulmuş, göçmenlerin yaşamlarını ve yabancı ülkelerde bulunma yüklerini daha katlanılabilir hâle getirecek çıkış yollarının sunulmuştur. Ayrıca durumun iyileştirilmesi, istenmeyen etkilerin azaltılıp faydalı etkilerin artırılması için alınabilecek ileriye dönük önlemlere adanmış bazı öneriler sunulmuştur. Serbest meslek yolları açmanın ve farklı ülkelerde de erkek göçü için fırsatlar bulmanın, denge kurmanın, kadınların ülkelerinden akmasını önlemenin ve aynı zamanda erkekleri iş gücü piyasasına dâhil etmenin yollarına ışık tutulmuştur. Bu araştırma kapsamındaki tüm olası yollar, günümüzde Gürcistan toplumunun en sorunlu özelliklerinden biri olan göçün azaltılması için önerilmektedir. Tüm bunlara rağmen Gürcistanlı göçmen kadınların son otuz yılda sağladığı göçmen dövizlerine yönelik araştırma ve istatistikler; Gürcü kadınların ailelerine daha iyi bir yaşam kalitesi sağladıklarına, ülkelerinin ekonomik büyümesine katkıda bulunduklarına işaret etmektedir. Söz konusu araştırmada göç olumlu bir olgu olarak değerlendirilmemekte, Gürcü ailelerdeki kadın yoksunluğunun neden olduğu olumsuz etkenlerin, olumlulardan ağır bastığı görülmektedir. Olumsuz faktörler arasında şunlar yer almaktadır: Aile üyeleri arasında, özellikle geride kalan çocuklarla ilişki zorlukları, sevgi ve samimiyet kaybı; evlilik sorunları, kendi ebeveynlerine yönelik bakım eksikliği, damgalanma, Gürcü kilisesi ve Gürcü hükûmetinden gelen olumsuz değerlendirmeler…

Politika yapıcılar kararlarını Gürcistan'da devam eden şiddetli ekonomik ve siyasi kriz gölgesinde almaktadır. Pandemi sırasında pek çok kişinin beklediği gibi binlerce insan işini kaybettiğinden insanlar banka kredileriyle hayatta kalmış ve durum giderek kötüleşmiştir. Daha fazla kadın göçü dalgası beklenmektedir. Pandeminin, kadınların "kadın" işlerinin talep edildiği yerlere göç etmesi için ana itici faktör olma olasılığı yüksektir.

Bahsedildiği gibi bakım krizi pek çok ülkede, özellikle de yaşlanan toplumlarda kendini göstermektedir ve ekonomik kalkınma gibi belirli nedenlerden dolayı bakım krizi boşluğunun doldurmasında Gürcü kadınların katılımının artmasına neden olmaktadır. Yöredeki kadınlar "3 boyutlu" işlerde yer almaya pek istekli değiller. Türkiye-Gürcistan örneğinde emeklilik maaşlarıyla özel bakıcı bulundurmak mümkün görülmektedir.

Türkiye'deki yaşlılar yüksek sosyal hizmetlerden faydalanamıyor, şiddetli yoksulluk ve gergin siyasi durum gibi ciddi ekonomik faktörler Gürcü kadınlara daha iyi bir yaşam için umut sağlamıyor. Tüm bunlar göçmen bakım kültürü için iyi bir zemin oluşturuyor ve Gürcü kadınları istihdam için öncelikli istikametlerden biri olarak Türkiye'yi seçmeye teşvik ediyor. Kadınlar göç ediyor, gelecekte de göç etmeye devam edecekler. Bu nedenle politika yapıcılar, kadın seslerinin ve endişelerinin önemli olduğunun farkında olmalı ve bu sesler bir hükûmet yetkilisi tarafından duyulmalıdır.

KAYNAKLAR

Alberts, H. (2003). Researching self-employed immigrant women in Hanover, Germany. In M. Morokvasic, U. Erel, & K. Shinozaki (Eds.), *Crossing Borders and Shifting Boundaries: Vol. I: Gender on the Move* (pp. 285–298). *VS Verlag für Sozialwissenschaften.* https://doi.org/10.1007/978-3-663-09529-3_13

Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, *7*(2–3), 295–310. https://doi.org/10.1177/026327690007002017

Ashwin, S. (2012). Gender, State and Society in Soviet and Post-Soviet Russia. *Routledge.*

Ashwin, S., & Lytkina, T. (2004). Men in Crisis in Russia: The Role of Domestic Marginalization. *Gender & Society*, *18*(2), 189–206. https://doi.org/10.1177/0891243203261263

Baldassar, L. (2007). Transnational Families and Aged Care: The Mobility of Care and the Migrancy of Ageing. *Journal of Ethnic and Migration Studies - J ETHN MIGR STUD*, *33*, 275–297. https://doi.org/10.1080/13691830601154252

Beck, U. (1992). Risk Society: Towards a New Modernity. *SAGE Publications.*

Brettell, C. (2003). Anthropology and Migration: Essays on Transnationalism, Ethnicity, and Identity. *Rowman Altamira.*

Chin, C. B. N. (1997). Walls of Silence and Late Twentieth Century Representations of the Foreign Female Domestic Worker: The Case of Filipina and Indonesian Female Servants in Malaysia. *The International Migration Review*, *31*(2), 353–385. https://doi.org/10.2307/2547224

Cortes, G. (2016). Women And Migrations: Those Who Stay. Introduction. *EchoGéo*, *37*, Article 37. https://doi.org/10.4000/echogeo.14892

Culver, L., Egner, H., Gallini, S., Limmer, A., Lousley, C., Lübken, U., Mincyte, D., Mom, G., & Winder, G. (2011). Revisiting Risk Society. A Conversation with Ulrich Beck. *RCC Perspectives 6/2011*, *6*.

Darvishpour, M. (2002). Immigrant Women Challenge the Role of Men: How the Changing Power Relationship within Iranian Families in Sweden Intensifies Family Conflicts after Immigration. *Journal of Comparative Family Studies*, *33*, 271-296+iii+vii+viii+xi+xii. https://doi.org/10.3138/jcfs.33.2.271

Dion, K. K., & Dion, K. L. (2001). Gender and Cultural Adaptation in Immigrant Families. *Journal of Social Issues*, *57*(3), 511–521. https://doi.org/10.1111/0022-4537.00226

Elliott, A. (2002). Beck's Sociology of Risk: A Critical Assessment. *Sociology*, *36*(2), 293–315. https://doi.org/10.1177/0038038502036002004

England, S. (1999). Negotiating race and place in the Garifuna Diaspora: Identity formation and transnational grassroots politics in New York City and Honduras. *Identities*, *6*(1), 5–53. https://doi.org/10.1080/1070289X.1999.9962635

Erel, U., Reynolds, T., & Kaptani, E. (2018). Migrant mothers' creative interventions into racialized citizenship. *Ethnic and Racial Studies*, *41*(1), 55–72. https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1317825

Espín, O. M. (2015). Gendered Journeys: Women, Migration and Feminist Psychology (A. Dottolo, Ed.). *Palgrave Macmillan UK*. https://doi.org/10.1057/9781137521477

Finch, J., & Mason, J. (1991). Obligations of Kinship in Contemporary Britain: Is There Normative Agreement? *The British Journal of Sociology*, *42*(3), 345–367. https://doi.org/10.2307/591185

Foner, N. (2010). What's New About Transnationalism? New York Immigrants Today and At the Turn of the Century. In *Diaspora: A Journal of Transnational Studies* (Vol. 6). https://doi.org/10.1353/dsp.1997.0013

Fouron, G., & Schiller, N. G. (2001). All in the Family: Gender, Transnational Migration, and the Nation-State. *Identities*, *7*(4), 539–582. https://doi.org/10.1080/1070289X.2001.9962678

Francisco, V. (2013). "The Internet Is Magic": Technology, Intimacy and Transnational Families. *Critical Sociology*, *41*. https://doi.org/10.1177/0896920513484602

Fuchs, C. (2017). Social Media: A Critical Introduction. *SAGE*.

Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press.

H, Z. (1995). Migration and the family: The female perspective. *Asian and Pacific Migration Journal : APMJ*, *4*(2–3), 253–271. https://doi.org/10.1177/011719689500400205

Hoang, L. A., & Yeoh, B. S. A. (2011). Breadwinning Wives and "Left-Behind" Husbands: Men and Masculinities in the Vietnamese Transnational Family. *Gender & Society*, *25*(6), 717–739. https://doi.org/10.1177/0891243211430636

Hondagneu-Sotelo, P., & Avila, E. (1997). "I'm here, but I'm there": The meanings of Latina transnational motherhood. *Gender & Society*, *11*(5), 548–571. https://doi.org/10.1177/089124397011005003

Horst, H. (2006). The Blessings and Burdens of Communication: Cell Phones in Jamaican Transnational Social Fields. *Global Networks*, *6*, 143–159. https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00138.x

Je, T. (1999). The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. *International Migration (Geneva, Switzerland)*, *37*(1). https://doi.org/10.1111/1468-2435.00066

Kelson, G., & DeLaet, D. (2016). Gender and Immigration. *Springer*.

Kovačević, B., & Kovačević, I. (2017). Sociology of Global Risk Society: (Anthony Giddens and Ulrich Beck). *European defendology center for scientific, political, economic, social, safety, sociological and criminological research.*

Lauby, J., & Stark, O. (1988). Individual Migration as a Family Strategy: Young Women in the Philippines. *Population Studies*, *42*(3), 473–486. https://doi.org/10.1080/0032472031000143596

Liamputtong, P. (2001). Motherhood and the Challenge of Immigrant Mothers: A Personal Reflection. *Families in Society*, *82*(2), 195–201. https://doi.org/10.1606/1044-3894.211

Liamputtong, P., & Naksook, C. (2003). Perceptions and experiences of motherhood, health and the husband's role among Thai women in Australia. *Midwifery*, *19*(1), 27–36. https://doi.org/10.1054/midw.2002.0333

Lianos, T. P. (1997). Factors determining migrant remittances: The case of Greece. *The International Migration Review*, *31*(1), 72–87.

Lim, L. L., & Oishi, N. (1996). International Labor Migration of Asian Women: Distinctive Characteristics and Policy Concerns. *Asian and Pacific Migration Journal*, *5*(1), 85–116. https://doi.org/10.1177/011719689600500105

Lipson, J. G., & Meleis, A. I. (1989). Methodological issues in research with immigrants. *Medical Anthropology*, *12*(1), 103–115. https://doi.org/10.1080/01459740.1989.9966014

Mahler, S. J. (2001). Transnational Relationships: The Struggle to Communicate Across Borders. *Identities*, *7*(4), 583–619. https://doi.org/10.1080/1070289X.2001.9962679

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, *19*(3), 431–466. https://doi.org/10.2307/2938462

McCartney, K., & Phillips, D. (1988). Motherhood and Child Care. In B. Birns & D. F. Hay (Eds.), *The Different Faces of Motherhood* (pp. 157–183). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2109-3_8

Meleis, A. I., Lipson, J. G., Muecke, M., & Smith, G. (1998). *Immigrant Women and Their Health: An Olive Paper* (1st edition). Sigma Theta Tau Intl.

Moon, S. (2003). Immigration and Mothering: Case Studies from Two Generations of Korean Immigrant Women. *Gender & Society*, *17*(6), 840–860. https://doi.org/10.1177/0891243203257200

Moreno, A. (2002). Approaches to International Migration, Immigrant Women, and Identity. *Migraciones Internacionales*, *I*, 62–91.

Morokvasic, M. (2015). Gendering Migration. *Migracijske i Etničke Teme / Migration and Ethnic Themes*, *30*, 355–378. https://doi.org/10.11567/met.30.3.4

Neufeld, A., Harrison, M., Hughes, K., Spitzer, D., & Stewart, M. (2001). Participation of Immigrant Women Family Caregivers in Qualitative Research. *Western Journal of Nursing Research*, *23*, 575–591. https://doi.org/10.1177/019394590102300604

Paugh, K. (2017). Politics of Reproduction: Race, Medicine, and Fertility in the Age of Abolition. *Oxford University Press.*

Pea, R., Nass, C., Meheula, L., Rance, M., Kumar, A., Bamford, H., Nass, M., Simha, A., Stillerman, B., Yang, S., & Zhou, M. (2012). Media use, face-to-face communication, media multitasking, and social well-being among 8- to 12-year-old girls. *Developmental Psychology*, *48*(2), 327–336. https://doi.org/10.1037/a0027030

Phillips, S. D. (2008). *Women's Social Activism in the New Ukraine: Development and the Politics of Differentiation*. Indiana University Press.

Piore, M. J. (1979). Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies. *Cambridge University Press.*

Plaza, D., & Plaza, L. (2019). Facebook and WhatsApp as Elements in Transnational Care Chains for the Trinidadian Diaspora. *Genealogy*, *3*(2), 15. https://doi.org/10.3390/genealogy3020015

Pleios, G. (2012). Communication and Symbolic Capitalism. Rethinking Marxist Communication Theory in the Light of the Information Society. *TripleC: Communication, Capitalism & Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, *10*(2), 230–252. https://doi.org/10.31269/triplec.v10i2.376

Poverty, inequality and social policy reform in the former Soviet Union | UNDP in Europe and Central Asia. (n.d.). UNDP. Retrieved June 14, 2021, from https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/poverty/Poverty_inequality_social_policy_reform_former_Soviet_Union.html

Priester, T., & Haug, W. (1995). Migration and marital status. The case of Switzerland. *Schweizerische Zeitschrift Fur Volkswirtschaft Und Statistik*.

Prskawetz, A. (1995). [Economic aspects of migration: Remittances by migrant workers]. *Demographische Informationen*, 54–59, 162.

Rethinking Social Policy. (2021, March 4). *SAGE Publications Ltd.* https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/rethinking-social-policy/book210536

Reynolds, T., & Zontini, E. (2006). A Comparative Study of Care and Provision Across Caribbean and Italian Transnational Families.

Rich, A. (1995). Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution. *W. W. Norton & Company.*

Sacks, M. P. (1976). Women's Work in Soviet Russia: Continuity in the Midst of Change. *Praeger.*

Safdar, S., & Kosakowska-Berezecka, N. (2015). Psychology of Gender Through the Lens of Culture: Theories and Applications. *Springer.*

Schiller, N. G., Darieva, T., & Gruner-Domic, S. (2011). Defining cosmopolitan sociability in a transnational age. An introduction. *Ethnic and Racial Studies*, *34*(3), 399–418. https://doi.org/10.1080/01419870.2011.533781

Simon, R. J., & Brettell, C. (1986). International Migration: The Female Experience. *Rowman & Allanheld.*

Skornia, A. K. (2014). Entangled Inequalities in Transnational Care Chains: Practices Across the Borders of Peru and Italy. *transcript Verlag.*

Staab, S., & Unit, U. E. W. and D. (2004). In search of work *:* UN, ECLAC, Women and Development Unit,. *http://digitallibrary.un.org/record/516859*

Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The New Economics of Labor Migration. *The American Economic Review*, *75*(2), 173–178.

States, U., & Resources, U. S. C. H. C. on W. and M. S. on H. (1994). Impact of Immigration on Welfare Programs: Hearing Before the Subcommittee on Human Resources of the Committee on Ways and Means, House of Representatives, One Hundred Third Congress, First Session, November 15, 1993. *U.S. Government Printing Office.*

Torres, J. M., & Wallace, S. P. (2013). Migration Circumstances, Psychological Distress, and Self-Rated Physical Health for Latino Immigrants in the United States. *American Journal of Public Health*, *103*(9), 1619–1627. https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.301195

Woolfson, C., & Likic-Brboric, B. (2008). Migrants and the Unequal Burdening of "Toxic" Risk: Towards a New Global Governance Regime. *Debatte: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, *16*(3), 291–308. https://doi.org/10.1080/09651560802604989

Zontini, E. (2004). Immigrant women in Barcelona: Coping with the consequences of transnational lives. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, *30*(6), 1113–1144. https://doi.org/10.1080/1369183042000286278

EKLER

EK-1. Katılımcıların listesi

İSİM	YAŞ	TÜRKİYEDE KALMA SÜRESİ(sene)
1. Megi	26	1
2. Nana	53	12
3. Nina	60	13
4. Meryem	51	9
5. Nana	45	6
6. Nona	60	13
7. Nino	65	15
8. Medea	61	12
9. Mzia	64	11
10. Luiza	49	7
11. Leila	58	14
12. Maia	55	8
13. Eter	50	13
14. Lamzira	58	12
15. Aneta	47	10
16. Iamze	61	9
17. Marina	45	17
18. Natela	61	9
19. Nino	54	27
20. Makvala	61	8
21. Ketino	50	14
22. Hatuna	70	15
23. Nato	60	18
24. Lia	49	12
25. Neli	57	14
26. Lili	68	17
27. Ana	64	15
28. Tsisnami	57	13
29. Eka	41	5
30. Giuli	60	12
31. Elene	49	7
32. Nona	39	4
33. Ia	55	15
34. Endzela	53	11
35.Tamara	31	3
36.Tina	40	6
37. Mzia	59	9
38. Nato	60	18
39. Lika	49	2
40. Neli	57	16
41. Giuli	53	5
42. Lili	68	14
43. Gulnara	61	9
44. Tamriko	52	13
45. Nora	60	10
46. Natela	55	16
47. Gulnazi	47	9

EK-1. (devam) Katılımcıların listesi

48. Eliso	50	11
49. Dariko	68	18
50. Liana	63	13
51. Raia	55	6
52. Nadia	62	14
53. Lela	47	3
54. Upro	61	9
55. Nora	40	8
56. Okro	48	6
57. Indira	58	13
58. Luda	51	11
59. Naira	49	15
60. Ivlita	63	16
61. Taso	60	12
62. Tsismari	53	14
63. Nazi	64	18
64. Lia	58	7
65. Lamzira	42	4
66. Nini	31	5
67. Nunu	61	13
68. Nona	51	12
69. Elo	55	11
70. Ani	27	2

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : TARTARASHVILI, Nino

Uyruğu : Gürcistan

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / Sosyoloji	Devam ediyor
Yüksek Lisans	Tiflis Üniversitesi (Ivane Javakhishvili Tbilisi State University)	2014
Lisans	Tiflis Üniversitesi (Ivane Javakhishvili Tbilisi State University)	2011
Lise	Heydar Aliyev Adına Lisesi	2004

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2021	Lithuania	Yönetici

Yabancı Dil

Türkçe, İngilizce, Rusça

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…

